

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till värnpliktslag

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att det stiftas en värnpliktslag som ersätter värnpliktslagen av år 1950. Syftet med reformen är att bringa värnpliktslagen i överensstämmelse med de krav som grundlagen ställer och att också i övrigt modernisera värnpliktslagen och göra den mer funktionell. Värnpliktslagens tillämpningsområde föreslås bli preciserat och delvis utvidgat så, att i lagen kan bestämmas också om förordnande av värnpliktiga till uppgifter som inte baserar sig enbart på grundlagens bestämmelse om fullgörande av skyldigheten att försvara landet. Sådana andra uppgifter är enligt förslaget bl.a. handräkningsuppgifter.

Lagförslaget innehåller tydligare bestämmelser än de nuvarande om värnplikten, om den tjänstgöringsskyldighet som hör samman med den och om skyldigheten att närvara på tjänstgöringsstället. Regleringen gällande undantagsförhållanden utökas och preciseras. Mera preciserade bestämmelser än de nuvarande om de myndigheter som behandlar värnpliktsärenden och om deras behörighet föreslås ingå i lagen. Tjänstedugligheten definieras tydligare än för närvarande i den föreslagna lagen. För fastställande av tjänstedugligheten kan en värnpliktig på samma sätt som hittills förordnas till hälsoundersökning som utförs av en läkare eller en annan yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården. En nyhet i lagen är att också användningen av narkotika kan utredas. Lagen skall innehålla bestämmelser som gäller lämplighetstest och urvalsprov för dem som söker till specialutbildning. Bestämmelserna om de förmåner som hör samman med värnplikten föreslås bli samlade i ett och samma kapitel samt bli mera detaljerade än för närvarande. Bestämmelserna formuleras som rättigheter.

Förordnandet till beväringstjänst föreslås bli smidigare så man både vid uppådet och

när ett redan givet förordnande ändras kan fastställa tiden för inledande av tjänst så att den infaller under en period av tre år. Samtidigt frångås det nuvarande uppskovsförfarandet. På så sätt har den värnpliktige alltid ett ikraftvarande förordnande att träda i tjänst. Bestämmelserna om värnpliktsregistret föreslås få en tydligare utformning än för närvarande. Registrets användningsändamål föreslås bli utvidgat så att det täcker behandlingen av personuppgifter som gäller också andra än värnpliktiga, när det är fråga om krigstida uppgifter samt beredskapen med tanke på mobilisering och verksamhet under undantagsförhållanden. Med avvikelse från det som nu gäller skall den nya värnpliktslagen inte innehålla någon reglering om hemlighållande av uppgifter, utan sekretessen bestäms enligt lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet.

Ett smidigare förfarande än det nuvarande föreslås i fråga om värnpliktsärenden som gäller utomlands bosatta finländare och personer som har medborgarskap i en främmande stat. En utomlands bosatt person är enligt förslaget inte skyldig att personligen infinna sig vid uppådet, utan kan sköta ärendet genom att sända en skriftlig redogörelse över sin tjänsteduglighet. Den som länge varit bosatt utomlands och dessutom har medborgarskap i en annan stat är inte skyldig att infinna sig till uppådet eller tjänstgöring under fredstid. Dessutom kvarstår alltjämt möjligheten att bevilja befrielse på ansökan.

Bestämmelserna om ändringssökande föreslås bli kompletterade med förfarandet gällande rättelseyrkande. Ett beslut i vilket rättelse får sökas skall enligt förslaget inte få överklagas genom besvär. Besvärsmyndighet är liksom för närvarande centralnämnden för uppådsärenden. Bestämmelsen om besvärsförbud föreslås bli kompletterad med en ex-

empelförteckning över ärenden som skall avgöras som militära kommandomål och i vilka ändring inte får sökas genom besvär. Militära kommandon har enligt vedertagen praxis jämförts med tjänstebefallningar, i fråga om

vilka ändring inte får sökas genom besvär.

Lagen hänför sig till budgeten för 2008. Avsikten är att lagen skall träda i kraft vid ingången av 2008.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
INNEHÅLLSFÖRTECKNING.....	3
ALLMÄN MOTIVERING.....	5
1. Inledning	5
2. Nuläge och den bakomliggande utvecklingen	5
2.1. De första årtiondena av självständighet	5
2.2. Nuvarande lagstiftning	6
Grundlagen	6
Värnpliktslagen.....	6
Lagen om frivillig militärtjänst för kvinnor	6
Civiltjänstlagen	6
Lagen om befrielse för Jehovas vittnen från fullgörandet av värnplikt i vissa fall	7
Ålämningar.....	7
2.3. Praxis	7
2.3.1 Skyldigheten att försvara landet enligt värnpliktslagen	7
Beväringstjänsten	7
Vapenfri tjänst.....	8
Tjänstgöringen i reserven	8
Lantvärnet.....	8
Uppbåd och förordnande till tjänstgöring	8
Inledande och avslutande av tjänstgöringstiden samt beräkning av tjänstgöringstiden	9
Anordnande av tjänstgöring.....	9
Förmåner som tillkommer en värnpliktig.....	10
Myndigheter, beslutsfattande och ändringssökande	11
Tillsynen över värnpliktiga.....	13
Värnpliktsregistret	13
Värnpliktig som har haft eller har medborgarskap i en annan stat än Finland	14
Straffbestämmelser.....	15
Värnplikten under mobilisering.....	15
Beväringstjänstens inverkan på studier och arbete	16
2.3.2 Fullgörande av skyldigheten att försvara landet enligt civiltjänstlagen.....	16
2.4. Militär rättsvård	16
2.5. Laglighetskontroll.....	17
2.6. Internationell utveckling och lagstiftningen i utlandet.....	17
De nordiska länderna	17
Tjänstgöringen som värnpliktig.....	18
Narkotikatest.....	18
Bestämmelser i konventionerna om mänskliga rättigheter	18
2.7. Bedömning av nuläget	19
Allmänt	19
Förhållande till grundlagen	20

Lagstiftningens tidsenlighet.....	21
3. Målsättning och de viktigaste förslagen.....	21
3.1. Målsättning.....	21
3.2. Alternativa lösningar.....	21
3.3. De viktigaste förslagen.....	21
4. Propositionens konsekvenser.....	23
4.1. Ekonomiska konsekvenser.....	23
4.2. Konsekvenser för myndigheterna.....	24
4.3. Samhälleliga konsekvenser.....	25
5. Beredningen av propositionen.....	25
5.1. Beredningsskeden och beredningsmaterial.....	25
5.2. Remissyttranden och hur de har beaktats.....	25
6. Samband med andra propositioner.....	26
DETALJMOTIVERING.....	27
1. Motivering till lagförslaget.....	27
1 kap. Allmänna bestämmelser.....	27
2 kap. Myndigheter.....	28
3 kap. Uppbåd, besiktning av tjänstedugligheten.....	29
4 kap. Förordnande till tjänstgöring.....	37
5 kap. Tjänstgöringen som värnpliktig, anordnandet av tjänstgöringen.....	40
6 kap. Vapenfri tjänst.....	54
7 kap. Medborgarskap i en annan stat och fullgörande av värnplikt.....	55
8 kap. Tjänstgöring som inte baserar sig på skyldigheten att försvara landet.....	57
9 kap. Extra övning och tjänstgöring vid mobilisering.....	59
10 kap. Värnpliktsregistret.....	62
11 kap. Förmåner som hör samman med värnplikten.....	68
12 kap. Ändringssökande.....	69
13 kap. Straffbestämmelser.....	72
14 kap. Särskilda bestämmelser.....	74
2. Närmare bestämmelser och föreskrifter.....	75
3. Ikraftträdande.....	76
4. Förhållande till grundlagen och lagstiftningsordning.....	76
LAGFÖRSLAGEN.....	81

ALLMÄN MOTIVERING

1. Inledning

Ett försvarssystem som bygger på allmän värnplikt har visat sig vara lämpligt för vårt demokratiska system. Landets försvar är en angelägenhet för hela folket. Denna princip följs genom den allmänna värnplikten. Då alla värnpliktiga, oberoende av bakgrund, tjänstgör på lika villkor framhäver den allmänna värnplikten också jämlikheten i samhället. Bevarandet av de gällande grunderna för värnplikt har ansetts viktigt också med tanke på vårt stora territorium och våra samhällsekonomiska resurser.

2. Nuläge och den bakomliggande utvecklingen

2.1. De första årtiondena av självständighet

I 75 § i regeringsformen för Finland av den 17 juli 1919 föreskrevs:

”Varje finsk medborgare är skyldig att deltaga i fäderneslandets försvar eller att härvid biträda, på sätt därom i lag stadgas.”

På denna bestämmelse grundade sig värnpliktslagen och dessutom lagen om militärin-kvartering, lagen om militärskjutsningen samt den lag om naturaprestationer för krigsväsendets räkning under fredstid (94/1920) som gäller än i dag.

Den viktigaste och den för medborgarna mest betungande av de plikter som hänförde sig till 75 § i regeringsformen var likväl värnplikten. Enligt 16 § i regeringsformen utgjorde det som i regeringsformen hade föreskrivits om finska medborgares allmänna rättigheter inte hinder för fastställande genom lag av sådana inskränkningar som med avseende på personer i krigstjänst var nödvändiga. Med stöd av denna bestämmelse i regeringsformen kunde medborgare i krigstjänst underställas de särskilda subordination- och lydadsförhållanden som krävdes för militär ordning och disciplin.

Den första lag gällande fullgörande av värnplikt som stiftades under Finlands självständighetstid var den provisoriska värnpliktslagen för Finland från februari 1919. Den upphävdes genom värnpliktslagen från november 1922. Sistnämnda lag upphävdes genom 1932 års värnpliktslag (219/1932).

Reformen av värnpliktslagen år 1932 hörde samman med övergången till det territoriella systemet. Enligt det territoriella systemet var den fredstida armén indelad i två delar: utbildningsorganisationen och den territoriella organisationen. Under fredstid skötte utbildningsorganisationen utbildningen av värnpliktiga i aktiv tjänst och under krigstid utgjorde den trupperna i den främsta linjen. Bildandet av en fältarmé var främst den territoriella organisationens uppgift. Landet var därför uppdelat i distrikt, vilka hade i uppgift att förbereda och sköta en mobilisering i området samt sköta uppståndsärenden, tillsyn över värnpliktiga i reserven och lokal organisering och skötsel av reservövningarna. I samband med arrangemangen inför övergången till det territoriella systemet utarbetades ett förslag till ny värnpliktslag och lag om dess införande. Detta blev nödvändigt eftersom 1922 års värnpliktslag inte utan betydande ändringar hade lämpat sig för det nya arrangemanget och en översyn av lagen ändå hade varit nödvändig.

Genom en lag (367/1939) som utfärdades i oktober 1939 ändrades vissa av paragraferna i värnpliktslagen. Ändringarna medförde bl.a. att tiden för repetitionsövningar för officerare och underofficerare som hörde till reserven förlängdes och att det blev möjligt att uppskjuta hemförlovningen av i tjänst varande värnpliktiga tills vidare då synnerliga skäl krävde det och hålla dem kvar i tjänst utöver den normala tjänstgöringstiden.

Värnpliktslagen ändrades en andra gång genom en lag (81/1941) som utfärdades i januari 1941. Då förlängdes tjänstgöringstiden i aktiv tjänst tillfälligt till två år. Samtidigt sänktes åldern för inträde i tjänst från 21 till 20 år.

2.2. Nuvarande lagstiftning

Grundlagen

I 127 § i grundlagen ingår en allmän bestämmelse om skyldigheten att försvara landet.

Enligt 127 § 1 mom. i grundlagen är varje finsk medborgare skyldig att delta i fosterlandets försvar eller att bistå försvaret på det sätt som bestäms i lag. Bestämmelsen fastställer att landets försvar, med stöd av grundlagen, är en skyldighet för alla finska medborgare. Samtidigt är bestämmelsen ett bemyndigande att genom lag föreskriva om varje finsk medborgares skyldighet att delta i fosterlandets försvar eller att bistå det.

Enligt 2 mom. utfärdas genom lag bestämmelser om rätten att på grund av övertygelse befrias från deltagande i landets militära försvar.

Innebörden av skyldigheten att försvara landet definieras inte närmare i bestämmelsen, men den omfattar förutom det militära försvaret också övriga sätt att försvara och bistå fosterlandet. Bestämmelsen omfattar värnplikt vid försvarsmakten och i samband därmed en skyldighet att delta i annan utbildning som tjänar försvaret. Bestämmelsen omfattar också civiltjänstgöringen, som motsvarar beväringstjänsten. Genom lag kan det således föreskrivas om ersättande tjänstgöringsskyldighet för dem som har befriats från vapentjänst eller vapenfri tjänst under fredstid. I 12 § i självstyrelselagen för Åland ingår en specialbestämmelse om att de som har åländsk hembygdsrätt i stället för att fullgöra värnplikt kan tjänstgöra på motsvarande sätt.

Bestämmelsen i 127 § i grundlagen motsvarar 75 § 1 och 3 mom. i regeringsformen. Sistnämnda moment fogades till paragrafen i samband med reformen av de grundläggande fri- och rättigheterna (969/1995).

Värnpliktslagen

Verkställigheten av den medborgerliga skyldighet som avses i grundlagen genomförs för männens del främst på det sätt som bestäms i värnpliktslagen (452/1950). Enligt 1 § i värnpliktslagen är varje finsk man värnpliktig för fäderneslandets och den lagliga

samhällsordningens försvar.

Värnpliktslagen innehåller grundläggande bestämmelser om bl.a. beväringstjänst i aktiv tjänst, repetitionsövningar, extra tjänstgöring och frivilliga övningar. I lagen ingår bestämmelser om uppbådsmyndigheter, förrättande av uppbåd och förordnande till tjänstgöring, utbildning till officerare, underofficerare eller andra särskilda uppgifter, vapenfri tjänst, frivillig tjänstgöring, tillsyn över värnpliktiga, registrering av de värnpliktigas personuppgifter samt förmåner och förpliktelser som hör samman med beväringstjänsten. I lagen ingår bestämmelser om ansökan om befrielse från beväringstjänst under fredstid på grundval av dubbelt medborgarskap. Lagen innehåller också bestämmelser om anförande av besvär gällande ett beslut som givits i ett värnpliktsärende samt straffbestämmelser som gäller försummande av förpliktelser i samband med uppbådet samt total vägran att fullgöra värnplikt.

Beväringstjänsten kan även fullgöras som vapenfri tjänst vid försvarsmakten.

Värnpliktslagen kompletteras av en förordning angående tillämpning av värnpliktslagen (63/1951).

Lagen om frivillig militärtjänst för kvinnor

Bestämmelser om frivillig militärtjänst för kvinnor ingår i lagen om frivillig militärtjänst för kvinnor (194/1995). Militärtjänsten ordnas i samband med den i värnpliktslagen föreskrivna beväringstjänsten och fullgörs på samma sätt som beväringstjänsten samt jämställs med den i alla avseenden om inte något annat bestäms i lagen om frivillig militärtjänst för kvinnor. En kvinna som erhållit förordnande att träda i tjänst eller som fullgör frivillig militärtjänst kan ändå inom 45 dagar efter dagen för inträde i tjänst avbryta sin tjänstgöring, varvid hon hemförlovas.

Civiltjänstlagen

En värnpliktig som försäkrar att allvarliga samvetsskäl som grundar sig på religiös eller etisk övertygelse hindrar honom från att fullgöra sin tjänstgöring enligt värnpliktslagen förordnas att fullgöra civiltjänst enligt civiltjänstlagen (1723/1991). Personen är befriad

från sådan tjänstgöring under fredstid som avses i värnpliktslagen.

Lagen om befrielse för Jehovas vittnen från fullgörandet av värnplikt i vissa fall

En värnpliktig som visar att han hör till det registrerade religionssamfundet Jehovas vittnen och anmäler att allvarliga samvetsskäl som grundar sig på religiös övertygelse hindrar honom att fullgöra värnplikt i vapentjänst eller i någon ersättande tjänstgöringsform, kan utan hinder av värnpliktslagen och civiltjänstlagen beviljas uppskov med och befrielse från fullgörandet av värnplikt i fredstid i enlighet med lagen om befrielse för Jehovas vittnen från fullgörandet av värnplikt i vissa fall (645/1985).

Ålänningar

En person med åländsk hembygdsrätt har rätt att i stället för att fullgöra värnplikt tjänstgöra på motsvarande sätt vid lots- och fyrrinrättningen eller i någon annan civilförvaltning. Eftersom sådan tjänstgöring inte har ordnats är ålänningar i praktiken befriade från att fullgöra värnplikt.

2.3. Praxis

2.3.1 Skyldigheten att försvara landet enligt värnpliktslagen

Beväringstjänsten

Beväringstjänsten fullgörs vanligen vid 19-20 års ålder. På grund av ansökan om frivillig tjänst eller uppskov kan tjänstgöringen fullgöras medan den värnpliktige är mellan 18 och 30 år.

Över 80 procent av den manliga delen av åldersklassen utbildas genom beväringstjänst. Beväringar inträder i tjänst två gånger om året, i januari och juli. Tjänstgöringstiden för ledare och för dem som utbildas för sådana specialuppgifter inom manskapet som ställer de högsta kraven är 362 dagar. Tjänstgöringstiden för dem som utbildas för sådana uppgifter inom manskapet som förutsätter speciella färdigheter och yrkeskunnande är 270 dagar och för det övriga manskapet 180

dagar. Årligen utbildas något under 30 000 man. Beväringarnas genomsnittliga tjänstgöringstid är 8,55 månader.

Målet med beväringstjänsten är att ge beväringarna tillräcklig kunskap och förmåga för att de skall kunna fungera som en del av sin trupp i de uppgifter som utbildningsgrenen omfattar. Dessutom ges undervisning i landets säkerhetspolitik samt särskilt i de arangemang som gäller det militära försvaret som en del av säkerhetspolitiken. Strävan är att höja beväringarnas fysiska kondition och att skapa ett intresse för idrott som består också i reserven. Alla ges undervisning i de regler som enligt den internationella rätten skall tillämpas vid väpnade konflikter, samt dessutom i allmän medborgarkunskap och medborgarförmåga.

Målet för grundutbildningsskedet är att ge alla en enhetlig grundutbildning för stridsmän och färdighet att verka i en militär organisation samt att lära individen att förstå den militära ordningens betydelse för truppen. Grundutbildningens centrala delar utgörs av stridsutbildning, allmän militär kunskap och förmåga, säkerhetspolitik samt vapen- och skjututbildning.

Specialutbildningens mål är att undervisa manskapet i den särskilda förmåga och kunskap som ingår i deras utbildningsgren. De som antas till en utbildning väljs ut på basis av de färdigheter och egenskaper som utvisats i tjänstgöringsuppdrag, men även på basis av den utbildning som de fått i det civila.

Underofficersutbildningen har som mål att undervisa underofficerare i gruppleaderskap och att ge dem förmåga att fungera som utbildare för gruppen samt att skola dem för specialuppgifter som ingår i deras utbildningsgren. De som antas till underofficersutbildningen väljs ut på basis av förmåga och lämplighet som utvisats under grundutbildningen.

Målet för reservofficersutbildningen är att ge reservofficeren förmåga att leda och utbilda en pluton eller en motsvarande avdelning eller att verka i specialuppgifter. De som antas till reservofficersutbildningen väljs ut på basis av förmåga och lämplighet som utvisats under grundutbildningsskedet och i reservunderofficersskolan.

I samband med beväringstjänsten och repe-

titionsövningarna ges även sådan militär grundutbildning som krävs för deltagande i internationell krishantering och fredsbevarande verksamhet. En förutsättning för deltagande är att man frivilligt sökt sig till utbildningen. Utbildningen kan kortvarigt anordnas även utomlands.

Värnpliktiga kan vid behov användas i sådana uppgifter utanför försvaret som främjar landets försvar eller den militära utbildningen samt även för handräddning vid stora olyckshändelser, vid efterletnings- och räddningsaktioner för räddande av människoliv eller vid bekämpning av storbränder. Värnpliktiga kan dessutom användas då försvarsmakten ger polisen handräddning. Närmare bestämmelser om detta ingår i lagen om försvarsmaktens handräddning till polisen (781/1980).

Vapenfri tjänst

En värnpliktig som av allvarliga samvets-skäl som grundar sig på religiös eller etisk övertygelse hindras att fullgöra sin värnplikt i vapentjänst kan ansöka om vapenfri tjänst. Då befrias han från vapentjänst i fredstid och fullgör vapenfri beväringstjänst. Tjänstgöringstiden är 330 dagar. Ärligen ansöker cirka hundra beväringar om vapenfri tjänst.

Enligt lagen skall tjänstgöringen för en vapenfri tjänstepliktig ordnas så att hans övertygelse inte råkar i konflikt med tjänstgöringsuppgiften. En vapenfri tjänstepliktig är inte skyldig att i tjänsten bruka vapen eller ammunition, inte heller att öva sig i deras bruk eller att delta i skötseln av dem. Det samma gäller andra redskap och annan materiel vars direkta syfte är att förgöra eller skada fienden. I övrigt skall på en vapenfri tjänstepliktig tillämpas bestämmelserna om militärpersoner.

Tjänstgöringen i reserven

I reserven ingår efter fullgjord beväringstjänst de som hör till manskapet, till utgången av det år under vilket de fyller 50 år, och de som fått ledarutbildning, till utgången av det år under vilket de fyller 60 år. Personer med

överstes eller högre militärgrad hör till reserven även då de fyllt 60 år tills de helt och hållet befrias från fullgörande av värnplikt.

Enligt värnpliktslagen kan till repetitionsövningar inkallas manskap för högst 40 dygn, specialutbildat manskap för 75 dygn samt officerare och underofficerare för 100 dygn.

De första övningarna äger rum cirka fem år efter beväringstjänsten. Övningarna pågår i 1-2 veckor. Ordern att infinna sig till reservövning ges om möjligt omkring ett halvår i förväg, för att reservisten skall ha förutsättningar att ordna sina personliga ärenden före övningarna.

Övningen genomförs som en kort och koncentrerad truppövning, som förutom förberedande övningar i allmänhet också innefattar skjutning och stridsövningar för truppen. Reservisterna sköter de uppgifter som deras utbildning förutsätter eller ges kompletterande utbildning för nya uppgifter.

På grund av de knappa resurserna kan repetitionsövningar inte ordnas för alla reservister. Resurserna styrs därför till de viktigaste truppers övningar.

Lantvärdet

En värnpliktig som varken hör till den aktiva truppen eller reserven hör till lantvärdet från början av det år då han fyller 18 år till slutet av det år då han fyller 60 år. De som hör till lantvärdet kan under allmän mobilisering inkallas i tjänstgöring med riksdagens samtycke. Lantvärnsmän kan delta i de frivilliga övningar som anordnas av försvarsmakten.

Uppbåd och förordnande till tjänstgöring

Syftet med uppbådet är att bestämma de värnpliktigas tjänsteduglighet samt tjänstgöringsort och tjänstgöringstid. Staben för militärlänet svarar för arrangerandet av uppbåd.

Uppbåd förrättas av en uppbådsnämnd. Uppbådsnämnden består av en ordförande och två medlemmar. Ordförande för uppbådsnämnden är kommendören för militärlänet eller en av honom förordnad officer med

minst majors grad vid staben för militärlänet. Medlemmar av uppådsnämnden är en av kommandören för militärlänet förordnad officer eller institutofficer som är förtrogen med värnpliktsfrågor samt en representant för den kommun vars uppådspliktiga uppådsförrättningen gäller. Således kan uppådsnämndens sammansättning variera i olika kommuner.

Skyldiga att infinna sig till uppåd är de manliga finska medborgare som under uppådsåret fyller 18 år. Till alla uppådspliktiga skickas i förväg uppådskungörelsen, ett frågeformulär om beväringstjänst och hälsoundersökning samt information om olika faktorer som påverkar tjänstgöringen. En uppådspliktig är skyldig att genomgå den hälsoundersökning som föregår uppådet. Alla uppådspliktiga skall själv eller via ombud delta i uppådstillfället.

Uppådsnämnden beaktar i sin behandling den uppådspliktiges hälsotillstånd, utbildning, yrke, boningsort, intressen samt egna önskemål beträffande tjänstgöringsort och tjänstgöringstid. Truppförbandens utbildningskvoter och vapenslagens specialkrav inverkar också på tjänstgöringsorten och tjänstgöringstiden. Varje uppådspliktig hörs kort vid en personlig diskussion.

Uppådsnämnden fattar ett beslut som omfattar fastställande av tjänsteduglighetsklass och i regel utfärdande av ett sådant förordnande att träda i tjänst inom de två närmaste åren i vilket ingår uppgifter om tjänstgöringsort. Beslutet kan även utgöras av ett beviljande av uppskov för viss tid med fullgörandet av beväringstjänsten. Av hälsoskäl kan en värnpliktigs inträde i tjänst flyttas för viss tid eller en värnpliktig befrias från tjänstgöring under fredstid eller helt och hållet.

En värnpliktig som av allvarliga samvets-skäl som grundar sig på religiös eller etisk övertygelse hindras att fullgöra sin tjänstgöring enligt värnpliktslagen, befrias från tjänstgöringen under fredstid och förordnas att fullgöra civiltjänst enligt civiltjänstlagen.

Ett förordnande att träda i tjänst grundar sig alltid på försvarsmaktens krigstida behov, även om placeringen av de värnpliktiga å andra sidan även påverkas av truppförbandens fredstida utbildningsförutsättningar.

Inledande och avslutande av tjänstgöringstiden samt beräkning av tjänstgöringstiden

De allmänna dagarna för de värnpliktigas inträde i beväringstjänst fastställs genom förordning av försvarsministeriet. Värnpliktiga inträder i tjänst i januari och juli. Tjänstgöringstiden beräknas från den dag då den värnpliktige inträder i tjänst. För en värnpliktig som inträtt i tjänst vid ett senare tillfälle beräknas tjänstgöringstiden från den dag då den värnpliktige inträtt i tjänst. Till tjänstgöringsdagar inräknas såväl dagen för inträdet i tjänst som hemförlovningsdagen.

En värnpliktig som vid utgången av tjänstgöringstiden beräknad enligt värnpliktslagen tjänstgör utanför finskt område, t.ex. ombord på ett fartyg vars resa till Finland blivit fördröjd, hemförlovas när han återvänt till finskt område. De extra tjänstgöringsdagarna räknas den värnpliktige till godo som repetitionsövning.

Mellan dagen för inträdet i tjänst och hemförlovningsdagen kan det finnas perioder som inte inräknas i tjänstgöringstiden. En sådan period kan utgöras av permission som den värnpliktige beviljas på grund av tvingande personliga skäl. Den kan vara högst sex månader lång. Till tjänstgöringstid räknas inte heller tid under vilken den värnpliktige olovligen har varit borta från tjänstgöring och arresttid till den del den överstiger tio dygn. Den tid under vilken den värnpliktige varit anhållen eller häktad för brott, om han med anledning av det döms till fängelsestraff, räknas inte till tjänstgöringstiden, liksom inte heller tiden för avtjänande av fängelsestraff i allmän straffanstalt eller arreststraff som verkställs samtidigt.

En värnpliktig, som av hälsoskäl har befriats från tjänstgöring, anses ha fullgjort sin beväringstjänst om han varit i aktiv tjänst i minst fem månader.

Anordnande av tjänstgöring

I värnpliktslagen ingår endast få bestämmelser om anordnande av tjänstgöring och tjänstgöringens innehåll. Bestämmelser i anslutning till detta gäller ofta den värnpliktiges skyldigheter eller rättigheter.

Fullgörandet av värnplikt begränsar vissa

friheter som medborgare annars har. Tjänstgöringen innebär också begränsningar i hur den värnpliktige i övrigt kan ordna sitt privatliv. En viktig bestämmelse beträffande anordnandet av tjänstgöring gäller den värnpliktiges skyldighet att närvara på tjänstgöringsstället. Enligt lagen skall en värnpliktig vara på plats för att tjänstgöringen skall kunna ordnas på ett ändamålsenligt sätt, om han inte på grund av sjukdom eller permission eller av någon annan motsvarande orsak eller på grund av att en nära anhörig allvarligt insjuknat eller avlidit särskilt befrias från tjänstgöringsuppgifterna.

De värnpliktiga har enligt lagen rätt till den fritid som behövs för vila och rekreation. Utöver fritid har de värnpliktiga enligt lagen rätt att få personlig permission. Den bestäms utgående från tjänstgöringstiden så att den som tjänstgör 180 dygn får 6 dagar permission, den som tjänstgör 270 dygn får 12 dagar permission och den som tjänstgör 362 dygn får 18 dagar permission. Den som fullgör vapenfri tjänst i 330 dygn får 16 dagar personlig permission. Permissionen beviljas utan särskilt angiven orsak. Dessutom har den som tjänstgör rätt att få faderskapsledighet under 6 dagar i samband med att ett eget barn föds. Har den värnpliktige under sin tjänstgöringstid utmärkt sig särskilt kan han, om förhållandena medger det, beviljas duglighetspermission under sammanlagt högst 30 dagar.

En värnpliktig kan utöver ovan nämnda personliga permissioner beviljas permission av tvingande personliga skäl i högst sex månader. Såsom det konstateras ovan, hänförs denna permission inte till tjänstgöringstiden.

Det yttre hos en värnpliktig som tjänstgör skall enligt värnpliktslagen uppfylla sådana krav som den militära enhetligheten och säkerheten i tjänstgöringen förutsätter. Den centrala motiveringen har ansetts vara att krigsmännen förutom att de använder enhetliga militärdräkter också i övrigt vad det yttre beträffar bör svara mot den i samhället allmänt omfattade uppfattningen om krigsmannens yttre. Enligt etablerad praxis i Finland har till krigsmannens yttre även hört kortklippt hår. När man ställer krav på det yttre är också synpunkter som gäller snygghet och säkerhet av betydelse. Kommendören för för-

svarsmakten är enligt värnpliktslagen behörig att meddela detaljerade föreskrifter om krigsmannens yttre.

De värnpliktigas undervisningsspråk är finska eller svenska. En finsk- eller svenskspråkig värnpliktig har rätt att förordnas till ett truppförband vars undervisningsspråk är hans modersmål. Enligt språklagen (423/2003) skall minst ett truppförband vara svenskt. I dagsläget är det Nylands brigad. Försvarsmaktens kommandospråk är finska enligt språklagen.

En värnpliktig som tjänstgör skall enligt eget val antingen avlägga krigsmannaed eller avge krigsmannaförsäkran.

Förutom att beväringstjänsten faktiskt begränsar den värnpliktiges verkande, krävs för viss verksamhet vid sidan av tjänstgöringen dessutom tillstånd av kommendören för truppförbandet. En person som fullgör beväringstjänst får inte utan ett sådant tillstånd utöva näring eller yrke eller åta sig ett kommunalt eller något annat offentligt uppdrag, om det förutsätter utnyttjande av annan tid än fritid eller annars kan inverka menligt på den ändamålsenliga skötseln av tjänstgöringsuppgiften.

En värnpliktig som fullgör beväringstjänst får enligt värnpliktslagen inte förbjudas att delta i verksamhet för utvecklande av tjänstgöringsförhållandena, om deltagandet kan ske utan att medföra olägenhet för skötseln av tjänstgöringsuppgiften. Denna verksamhet sker i praktiken bl.a. i beväringsskommittéerna, som har tillsatts för att främja beväringarnas tjänstgöringsförhållanden och möjligheter till fritidsverksamhet, och som är organ som består av beväringar som utsetts av beväringarna själva. Beväringskommitténs sammansättning fastställs av kommendören för truppförbandet.

Förmåner som tillkommer en värnpliktig

En beväring som tjänstgör enligt värnpliktslagen har rätt till fri inkvartering, kost, beklädnad och hälsovård, till fritt uppehälle i övrigt samt till ekonomiska och sociala förmåner så som om dessa bestäms i värnpliktslagen eller någon annan lag. I ärenden som har samband med tjänstgöringen och som gäller rättssäkerhet eller social trygghet

har den värnpliktige rätt till sakkunnig hjälp.

En värnpliktig får dagpenning för varje dag som kan hänföras till tjänstgöringstiden. Beloppet av dagpenningen har graderats enligt tjänstgöringstiden. För de sex första månaderna är dagpenningen 3,60 euro, för de tre följande månaderna 5,75 euro och för de tre sista månaderna 8,25 euro. Dagpenningen utbetalas i allmänhet på bankkonto två gånger i månaden.

Till den som deltar i reservens repetitionsövningar betalas förutom dagpenning också en särskild reservistlön enligt lagen om avlöning åt värnpliktig för annan tjänstgöring än i aktiv trupp (294/1953). Reservistlönen bestäms i enlighet med grundlönen per månad i gällande avlöningstabell för statens tjänstemän på det sätt som bestäms av statsrådet. Från och med den 1 juni 2006 uppgår reservistlönen per dag till 50,90 euro för manskapet, 53,30 euro för underofficerare samt 55,95 euro för officerare och specialofficerare.

Även resekostnader som värnpliktiga föranleds av tjänstgöringen ersätts. En värnpliktig har rätt till en fri resa eller ersättning för resekostnaderna när han reser till beväringstjänst eller till ett urvalsprov eller ett urvalstest som ansluter sig till den, när han reser till en repetitionsövning eller till extra tjänstgöring samt när han återvänder. Även andra kostnader som föranleds av de ovannämnda resorna betalas till den värnpliktige på anhållan.

Den värnpliktige ersätts även för kostnader som föranleds av permissionsresor. En beväring får fria permissionsresor enligt tjänstgöringstiden: 13 resor för 180 dagars tjänstgöring, 23 resor för 270 dagars tjänstgöring, 29 resor för 330 dagars tjänstgöring (vapenfri) och 32 fria resor för 362 dagars tjänstgöring. En i Europa bosatt beväring, som inte bor i Finland, får mellan två och fyra fria permissionsresor beroende på tjänstgöringstiden. Den som är stadigvarande bosatt utanför Europa får likaså en eller två fria permissionsresor. Bestämmelser i frågan utfärdas genom förordning av försvarsministeriet (1060/2005).

Bestämmelser om fortbestånd av en värnpliktigs arbets- eller tjänsteförhållande finns i lagen om fortbestånd av till tjänstgöring in-

kallad värnpliktigs arbets- eller tjänsteförhållande (570/1961). Enligt den får en inkallad medborgares arbets- eller tjänsteförhållande inte avbrytas av arbetsgivaren på grund av tjänstgöringen eller uppsägas av denne under den tid tjänstgöringen pågår. Han skall i stället efter det att tjänstgöringstiden har upphört eller avbrutits tas i tidigare arbete eller därmed jämställbart arbete.

Bestämmelser om förmånerna ingår även i militärunderstödslagen (781/1993). Med stöd av den kan till de anhöriga till en värnpliktig som tjänstgör betalas militärunderstöd och till den värnpliktige själv betalas bostadsunderstöd och räntorna på studielån i form av militärunderstöd.

Myndigheter, beslutsfattande och ändringsökande

Ärenden som gäller värnpliktiga behandlas vid försvarsmakten av truppförbandet, staben för militärlänet och huvudstaben samt vid uppstånd av uppståndsnämnden, vilka ovan berörs i det avsnitt som behandlar uppstånd.

De ärenden som behandlas vid försvarsmakten har av hävd indelats i förvaltningsärenden samt militära kommandomål och militära utnämningsärenden. De militära kommandomålen och behandlingen av dem har med tiden utformats i praktiken. Ett militärt kommando kan vara muntligt eller skriftligt. Kommandon ges på alla nivåer av militär hierarki.

Efter grundlagsreformen gjordes bestämmelserna om militära kommandomål alltmer detaljerade i lagarna om försvarsmakten och gränsbevakningsväsendet och i de förordningar som utfärdats med stöd av dem. Bestämmelserna är alltså knappa med undantag för beslutsfattandet i militära kommandomål på högsta nivå. Bestämmelser om dem ingår i 8, 8 a—8 c och 9 § i lagen om försvarsmakten (402/1974).

I regeringens proposition med förslag till lag om ändring av lagen om försvarsmakten (RP 172/1999 rd) konstateras att militära kommandomål är t.ex. ärenden som gäller beredning och vidtagande av militära åtgärder inom försvarsmakten, militär utbildning och befordran till militär grad samt up-

prätthållandet av den militära truppens anda, disciplin och ordning.

Enligt 8 a § i lagen om försvarsmakten beslutar republikens president om de centrala grunderna för rikets militära försvar, om betydande ändringar i den militära försvarsberedskapen och om principerna för det militära försvaret samt om andra vittsyftande eller principiellt viktiga militära kommandomål som gäller försvarsmaktens militära verksamhet och militära ordning. Presidenten beslutar som militärt kommandomål också om befordran till militär grad och kan överta avgörandet av ett militärt kommandomål som skall avgöras av kommandören för försvarsmakten eller någon annan militär förman. Kommandören för försvarsmakten avgör andra militära kommandomål än sådana som skall avgöras av presidenten, om de inte enligt vad som bestäms eller föreskrivs skall avgöras av någon annan militär förman. En militär förman kan överta avgörandet av ett militärt kommandomål som skall avgöras av hans underordnade.

Enligt 8 b § i lagen om försvarsmakten fattar republikens president beslut i militära kommandomål på föredragning av kommandören för försvarsmakten. Besluten kontraheras av kommandören för försvarsmakten. När ett militärt kommandomål föredras för presidenten har försvarsministern rätt att närvara och uttala sin uppfattning om saken. När ett så kallat viktigt militärt kommandomål som avses i 8 a § 1 mom. föredras skall försvarsministern vara närvarande. Dessutom kan statsministern vara närvarande och uttala sin uppfattning om saken.

I regeringspropositionen konstateras vidare att till den kategori av ärenden som gäller den militära utbildningen hör bl.a. förordnande av de värnpliktiga till utbildning som leder till uppgifterna under krigstid, strukturen, planeringen och genomförandet av utbildningen för de värnpliktiga samt reglementen som hänför sig till de ovan nämnda kategorierna av ärenden. Till den kategori av ärenden som gäller upprätthållandet av den militära truppens anda, disciplin och ordning hör bl.a. tjänstgöringen vid garnisonerna och den militära ordningen, disciplinära regler och disciplinär verksamhet, grunderna för utdelning och beviljande av militära beteck-

ningar.

De militära kommandona ingår inte längre i förvaltningslagens (434/2003) tillämpningsområde.

Gränsen mellan ett militärt kommandomål och ett förvaltningsärende är i praktiken något oklar, särskilt på de lägre nivåerna i hierarkin. En väsentlig skillnad är att ett militärt kommandomål inte enligt vedertagen tolkning kan överklagas till skillnad från ett beslut i ett förvaltningsärende.

Med undantag för uppådet ingår i värnpliktslagen väldigt få bestämmelser om beslutsfattande. Enligt 33 § i värnpliktslagen ges ordern om utbildning för officer och underofficer i reserven som militärt kommando. Order skall enligt lagen meddelas den värnpliktige senast tre månader innan hans tjänstgöringstid annars skulle utgå.

I beslut av huvudstaben, staben för militärlänet eller uppådsnämnden får ändring sökas hos centralnämnden för uppådsärenden.

Centralnämnden för uppådsärenden, som tillsätts av statsrådet, är högsta besvärinstans i värnpliktsärenden. Centralnämnden för uppådsärenden består av en lagfaren ordförande och en viceordförande med erfarenhet av domarvärv samt av fem andra medlemmar, av vilka tre skall ha avlagt juris kandidatexamen och två skall vara officerare, i minst överstelöjtnants grad och med kännedom om värnpliktsfrågor. Av medlemmarna får högst tre vara anställda inom försvarsministeriets förvaltningsområde. Centralnämnden är beslutför, när ordföranden eller viceordföranden, en officersmedlem och andra medlemmar är närvarande i en sådan sammansättning att företrädarna för försvarsministeriets förvaltningsområde inte är i majoritet av de närvarande medlemmarna.

Centralnämnden behandlar bl.a. uppskovsärenden i fråga om beväringstjänst och repetitionsövning, ärenden som gäller frivillig militärtjänst för kvinnor samt ärenden som gäller värnplikt för personer som har medborgarskap också i en annan stat än Finland.

Enligt lagen skall besvär som anförts hos centralnämnden för uppådsärenden behandlas och avgöras i brådskande ordning. Centralnämndens beslut är slutligt.

Tillsynen över värnpliktiga

Tillsynen över de värnpliktiga avser militärmyndighetens och de övriga tillsynsmyndigheternas åtgärder i syfte att säkerställa att försvarsmakten har aktuella uppgifter om den värnpliktiges boningsort och adress samt om hans tjänsteduglighet och förändringar som skett i densamma och om omständigheter som är av betydelse med tanke på den värnpliktiges placering i de krigstida sammansättningarna. Tidsmässigt gäller tillsynen framför allt tiden efter beväringstjänsten.

Bestämmelser om tillsynen över värnpliktiga ingår i 8 a kap. i värnpliktslagen. Enligt detta står de som hör till reserven, lantvärnet och de aktiva trupperna under tillsyn. Tillsynen över de värnpliktiga utövas av staben för militärlänet och av den polismyndighet vilken såsom områdesövervakare är underställd staben. Tillsynen över de värnpliktiga som tjänstgör vid ett truppförband utövas av truppförbandet. För tillsynen över en utomlands bosatt person som står under tillsyn svarar närmaste finska ambassad, legation eller konsulat som leds av en utsänd generalkonsul, en konsul eller en vicekonsul.

Den som står under tillsyn skall se till att hans boningsort, adress och övriga kontaktinformation samt omständigheter som inverkar på hans tjänsteduglighet är kända för tillsynsmyndigheten. Den som står under tillsyn skall dessutom på förfrågan av en tillsynsmyndighet lämna de uppgifter som avses ovan samt besvara tillsynsmyndighetens skriftliga förfrågningar inom 14 dagar räknat från den dag då han fick kännedom om förfrågan. En värnpliktig som avsiktligt underlåter att besvara en förfrågan kan dömas till böter för brott mot tillsynsbestämmelserna.

Värnpliktsregistret

Bestämmelser om värnpliktsregistret ingår i 9 a kap. i värnpliktslagen. Registret förs för förrättande av uppbåd av värnpliktiga, för planering och ordnande av deras utbildning och tjänstgöring samt i syfte att skapa beredskap för mobilisation och verksamhet under undantagsförhållanden.

Huvudstaben för ett riksomfattande värn-

pliktsregister över alla värnpliktiga, staben för militärlänet ett regionalt värnpliktsregister över värnpliktiga som är skrivna på dess område samt truppförbanden och de militära inrättningarna lokala värnpliktsregister över värnpliktiga som tjänstgör vid förbanden eller inrättningarna. Uppgifter kan överföras mellan det riksomfattande registret och de regionala och lokala registren. Registret kan föras som kortregister eller med hjälp av automatisk databehandling. I värnpliktsregistret ingår uppbådslängderna, stamkorten och läkarundersökningskorten.

I värnpliktsregistret antecknas de person- och adressuppgifter som behövs för tillsynen över den värnpliktige samt för hans placering och planeringen och ordnandet av hans militära utbildning liksom även uppgifter om den värnpliktiges yrke, familjeförhållanden, civila och militära utbildning, hälsotillstånd och tjänsteduglighet, om tiden och platsen för fullgörandet av värnplikten samt om straff och disciplinära tillrättavisningar. Vidare kan antecknas uppgifter om modersmål, annat än finskt medborgarskap, religion, körkort och signalement.

Uppgifter om tjänstgöringen som skall registreras är uppgifterna om tjänsteduglighet och militär grad, uppgifter om tjänstgöringen, tjänstgöringsstället och tjänstgöringstiden samt uppgifter om lämplighet och placering. På stamkortet kan också antecknas uppgift om påföljder som påförts vid disciplinärt förfarande och straff som är av betydelse med tanke på den värnpliktiges tjänstgöring, placering eller militära grad. På läkarundersökningskortet antecknas uppgifter om den värnpliktiges hälsotillstånd och de vårdåtgärder som vidtagits.

Med stöd av lag får registerföraren uppgifter bl.a. från befolkningsregistermyndigheterna. Befolkningsregistercentralen ger huvudstaben de uppgifter som behövs för upprättande av uppbådslängder i fråga om värnpliktiga som under det följande året fyller 18 år. Oberoende av sekretessbestämmelserna har registerföraren rätt att även av hälsocentraler och läkare som förrättar förstahandsundersökning av en uppbådspliktig få utlåtande om dennes hälsotillstånd för fastställande av tjänstedugligheten. Av socialmyndigheterna har registerföraren rätt att få uppgifter om

den värnpliktiges sociala och ekonomiska situation, om uppgifterna är av betydelse när beslut om tjänstgöringsställe och tidpunkten för tjänstgöringen samt anordnandet av tjänstgöringen fattas. Registerföraren har rätt att av polismyndigheterna få uppgifter om den värnpliktiges vistelseort för placering av och tillsyn över denne samt om tjänsteåtgärder som polisen vidtagit mot den värnpliktige till följd av förseelser eller brott och om påföljder för den värnpliktige, såvida uppgifterna är av betydelse med tanke på placeringen av den värnpliktige eller ordnandet av hans tjänstgöring. Registerföraren har rätt att få nödvändiga uppgifter även av fängelsemyndigheterna och den allmänna åklagaren samt även av övriga myndigheter och av Folkpensionsanstalten.

Värnpliktsregistret är ett omfattande register som innehåller uppgifter om alla värnpliktiga, dvs. största delen av Finlands manliga befolkning. Uppgifter om kvinnor som har fullgjort eller fullgör frivillig militärtjänst för kvinnor ingår också. Registret innehåller också uppgifter av känslig natur och sekretessbelagda uppgifter om statens säkerhet och försvaret.

Om offentligheten i fråga om de uppgifter som ingår i värnpliktsregistret och om utlämnande av uppgifter föreskrivs uttömmande i lag. Utöver vad som bestäms om sekretessbelagda uppgifter i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) skall identifieringsuppgifterna för den som antecknats i värnpliktsregistret hållas hemliga. Som identifieringsuppgifter betraktas den berördes namn, personbeteckning, militärgrad, adress och annan kontaktinformation samt hemkommun och bostad där.

Uppgifter ur värnpliktsregistret kan endast lämnas ut till den registrerade själv och en part enligt de grunder som anges i 11 § i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet. Uppgifter kan lämnas ut till försvarsministeriet, de militära myndigheterna och gränsbevakningsmyndigheterna för verkställande av värnplikt samt för anställning av personal och för personalplanering, och till arbetsministeriet för verkställande av civiltjänstgöring. Uppgifter kan lämnas ut till områdesövervakaren för tillsynen över de värnpliktiga och till andra myndigheter med stöd

av lag. Med uttryckligt samtycke av den registrerade kan uppgifter även lämnas ut till andra än de som nämns ovan.

Utöver de fall som nämns ovan har huvudstaben rätt att bestämma om utlämnande av identifieringsuppgifter för den frivilliga försvarsutbildningen samt i enskilda fall även för något annat godtagbart ändamål.

Enligt värnpliktslagen fortgår fullgörandet av värnplikten för alla tills de har fyllt 60 år och i fråga om vissa personer ytterligare därefter. Behovet av att bevara uppgifterna om personerna i fråga i värnpliktsregistret kvarstår under samma tid. Uppgifter om en person utplånas ur värnpliktsregistret senast ett år efter att personen i fråga inte längre hör till reserven eller lantvärnet.

Värnpliktig som har haft eller har medborgarskap i en annan stat än Finland

En utländsk medborgare som antagits till finsk medborgare och som i sitt tidigare hemland under fredstid har fullgjort sin tjänstgöringsplikt som värnpliktig eller en del av den, kan av huvudstaben på ansökan helt eller delvis befrias från beväringstjänst under fredstid. Under samma förutsättningar kan en finsk medborgare som även har medborgarskap i någon annan stat av huvudstaben befrias från beväringstjänst under fredstid.

Huvudstaben kan dessutom av särskilda skäl på ansökan befria en finsk medborgare som även har medborgarskap i någon annan stat från beväringstjänst under fredstid, om hans egentliga bo och hemvist inte är i Finland och om han inte har någon faktisk anknytning till Finland.

Angående fullgörandet av värnplikten gäller dessutom internationella avtal som Finland har ingått med Norge, Sverige och Danmark (FördrS 44/1968), Förenta staterna (FördrS 15/1939) och Argentina (FördrS 43–44/1963). En finsk medborgare på vilken nämnda avtal tillämpas är inte underkastad uppbud i Finland under den tid han vid tillämpningen av avtalen anses vara medborgare i någon annan avtalslutande stat än Finland.

Straffbestämmelser

I värnpliktslagen ingår också straffbestämmelser som gäller vägran att fullgöra värnplikt, uteblivande från uppåd, olydnad vid uppåd, undvikande av tjänstgöring och brott mot tillsynsbestämmelserna.

Om en beväring helt och hållet vägrar fullgöra tjänstgöring enligt värnpliktslagen och det är uppenbart att han inte låter sig rätta av en påföljd som han påförs eller ådöms med stöd av 45 kap. i strafflagen skall han dömas för vägran att fullgöra värnplikt. För vägran att fullgöra värnplikt utdöms fängelsestraff enligt vad som i civiltjänstlagen bestäms om civiltjänstgöringsbrott.

Om den som avtjänar fängelsestraff för vägran att fullgöra värnplikt ansöker om civiltjänst, kan han friges villkorligt enligt vad som i civiltjänstlagen bestäms om fängelsestraff för civiltjänstgöringsbrott.

När den som dömts för vägran att fullgöra värnplikt har avtjänat hela fängelsestraffet eller när fängelsestraffet har förfallit, förordnas han inte längre att fullgöra sin värnplikt under fredstid.

För uteblivande från uppåd skall en värnpliktig, som inte på utsatt tid infinner sig till uppåd eller till särskild besiktning eller som inte befullmäktigar ombud för sig eller insänder intyg över sin tjänsteduglighet, dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

För olydnad vid uppåd skall en värnpliktig, som vid uppåd eller annat besiktnings-tillfälle underlåter att efterkomma eller bryter mot order som givits honom av uppådsmyndigheten, dömas till böter.

En värnpliktig som för att undgå att fullgöra värnplikt eller för att erhålla lättnad beträffande fullgörandet av värnplikten tillfogar sig skada, skadar sin hälsa eller gör försök därtill eller som i denna avsikt lämnar osann uppgift eller på annat sätt förfar svikligt, skall för undvikande av värnplikt dömas till böter eller till fängelse i högst ett år eller, om brottet begås under krigstid i syfte att varaktigt eller för längre tid undgå fullgörandet av värnplikt, till fängelse i högst fyra år.

En värnpliktig som uppsåtligen försummar att besvara en förfrågan av områdesövervakaren skall, om strängare straff för gärningen inte föreskrivs någon annanstans i lag, för

brott mot tillsynsbestämmelserna dömas till böter.

Värnplikten under mobilisering

I värnpliktslagen ingår också bestämmelser som gäller undantagstillstånd. Enligt dem kvarstår de värnpliktiga i tjänst så länge behovet sådant kräver, då försvarsmakten eller en del därav är mobiliserad. Värnpliktiga som hör till reserven kan inkallas i tjänstgöring vid partiell eller allmän mobilisering av krigsmakten. Under tiden för allmän mobilisering kan även lantvärnet eller en del av det inkallas i tjänstgöring, värnpliktiga som fyllt 50 år dock endast med riksdagens samtycke.

Även i övrigt, då synnerliga skäl kräver det, kan enligt värnpliktslagen hemförlovingen av i tjänst varande värnpliktiga uppskjutas tills vidare och de värnpliktiga hållas kvar i tjänst utöver den normala tjänstgöringstiden.

Reservister kan även inkallas till extra tjänstgöring då särskilda omständigheter kräver det.

I värnpliktslagen ingår också bestämmelser om befrielse på grund av allmänt intresse från repetitionsövningar och extra tjänstgöring. Innehavare av en tjänst eller befattning vid stat, kommun och församling eller värnpliktig med ett annat offentligt uppdrag kan befrias från reservens repetitionsövningar och extra tjänstgöring om befrielsen på grund av viktigt allmänt intresse prövas vara nödvändig.

Dessutom kan en person som är i tjänst vid stat, kommun och församling samt vid trafik- och kommunikationsanstalter tills vidare befrias från inkallande i tjänst under krigstid, om befrielsen med hänsyn till viktigt allmänt eller militärt intresse är nödvändig. Detsamma gäller utövare av vissa yrken och andra enskilda personer, vilkas inkallande i aktiv tjänst kan äventyra försvarsmaktens utrustning eller underhåll, den allmänna hushållningen eller andra allmänna intressen.

Närmare bestämmelser om befrielse som avses ovan finns i förordningen om befrielse från fullgörande av värnplikt i vissa fall (635/1968).

Beväringstjänstens inverkan på studier och arbete

Det faktum att värnplikten endast omfattar män innebär i praktiken att beväringstjänsten fördröjer den tidsmässiga planeringen av studierna med åtminstone ett halvt—ett år, i praktiken ofta ännu längre. Detsamma gäller övergången till arbetslivet.

Enligt den undersökning (Från beväring till studerande) som undervisningsministeriet och försvarsministeriet lät göra 2004 inverkar fullgörandet av beväringstjänsten och tjänstgöringens tidsmässiga placering på inledandet av studierna och redan pågående studier.

Ansökan till fortsatta studier försvåras om inträdet till tjänst sker strax efter gymnasiet i juli. Det blir då ingen tid för förberedelser för inträdesprov och beväringen blir utan studieplats. Om beväringstjänsten räcker ett år är det utmanande att förbereda sig även för följande inträdestillfälle vid sidan av tjänstgöringen. För en del framskjuts inledandet av studierna ytterligare till följande år, varvid det går två år från studentexamen till att studierna inleds.

Fullgörandet av beväringstjänsten kan delvis också främja studierna eftersom vissa universitet och högskolor beaktar ledarutbildning som fullgjorts vid beväringstjänsten eller annat kunnande med anknytning till studierna.

En beväringens anställningsförhållande som gäller tills vidare fortgår under beväringstjänsten och inträde i beväringstjänst är ingen grund för uppsägning. I praktiken övergår en stor del av dem som inträder i tjänst till tjänstgöring från tidsbundna anställningsförhållanden eller studier.

Trots att beväringstjänsten inte får inverka på anställningsförhållandets längd, anställer arbetsgivare eventuellt i praktiken hellre en person som skall inleda sin beväringstjänst i ett kortvarigt anställningsförhållande än i ett anställningsförhållande som gäller tills vidare.

Under tiden för beväringstjänsten intjänas ingen pension.

2.3.2 Fullgörande av skyldigheten att försvara landet enligt civiltjänstlagen

Enligt civiltjänstlagen består civiltjänsten av arbete som är nyttigt för samhället. I civiltjänsten ingår utbildning och arbetstjänst. Tjänstgöringstiden i civiltjänst är 395 dagar. Ansökan om civiltjänst kan göras vid uppådet eller efter det, även under beväringstjänsten.

Civiltjänsten leds av arbetsministeriet som biträds av delegationen för civiltjänstären den. Civiltjänstcentralen har hand om ärenden som gäller det praktiska verkställandet av civiltjänsten. Centralen är Lappträsk utbildningscentral i östra Nyland.

Civiltjänstutbildning ges bl.a. i ämnen som hänför sig till internationella frågor, freds- och miljöfrågor och medborgarfärdigheter.

Arbetstjänsten utförs vid en av de ca 1 800 civiltjänstgöringsinrättningarna runtom i Finland. Tjänstgöringsstället skall göra ett avtal med arbetsministeriet. Möjliga tjänstgöringsställen är t.ex. statliga förvaltningsmyndigheter och affärsverk, kommuner och samkommuner, den evangelisklutherska kyrkan eller det ortodoxa kyrkosamfundet samt privaträttsliga sammanslutningar eller stiftelser som bedriver allmännyttig verksamhet. Civiltjänsten får inte fullgöras utomlands med undantag av eventuella kortare, tillfälliga kommanderingsresor. En civiltjänstgörare får inte fullgöra civiltjänsten hos sin arbetsgivare, inte heller på ett ställe till vilket den tjänstepliktige har fast anknytning på grund av studier, ett tidigare tjänste- eller arbetsförhållande eller av någon annan orsak.

Civiltjänstgörare har rätt till uppehälle och förmåner på samma sätt som beväringar.

Civiltjänst fullgörs årligen av ca 1750-1800 personer.

2.4. Militär rättsvård

De värnpliktiga är underställda det militära rättsvårdssystemet från den tidpunkt då de har inträtt i beväringstjänst eller annan tjänstgöring som avses i värnpliktslagen eller varit skyldiga att infinna sig för att träda i tjänst. De värnpliktiga underlyder systemet ända tills de hemförlovas, också under fritiden och permissionerna.

I 45 kap. (559/2000) i strafflagen ingår bestämmelser om militära brott. Bestämmelser om handläggning av militära rättegångsärenden vid domstolar ingår i den militära rättegångslagen (326/1983), medan bestämmelser om disciplinstraff eller disciplinära tillrättavisningar, förutsättningarna för disciplinärt förfarande och behandlingen av disciplinära ärenden ingår i den militära disciplinlagen (331/1983).

En värnpliktig som tjänstgör lyder under den militära disciplinära makten. Rätt att utöva disciplinär makt har chefen för en grund-enhet och dennes direkta förmän samt, med vissa begränsningar, enhetsofficeren. Vid disciplinärt förfarande kan beväringen bli dömd till disciplinär tillrättavisning eller disciplinstraff. Ett disciplinstraff kan överklagas i domstol.

Klagomål är ett viktigt rättsskyddsmedel för beväringen. Det kan användas då beväringen anser att hans rättigheter har blivit kränkta eller en förman har förfarit lagstridigt. Klagomålet riktas i allmänhet till kommandören för truppförbandet. Klagomålet kan även lämnas in till riksdagens justitieombudsman.

2.5. Laglighetskontroll

Enligt 109 § i grundlagen skall justitieombudsmannen övervaka att domstolarna och andra myndigheter samt tjänstemännen, of-fentligt anställda arbetstagare och också andra, när de sköter offentliga uppdrag, följer lag och fullgör sina skyldigheter. Vid utövningen av sitt ämbete övervakar justitieombudsmannen att de grundläggande fri- och rättigheter-na samt de mänskliga rättigheterna tillgodoses.

Riksdagens justitieombudsman skall enligt 5 § i lagen om riksdagens justitieombudsman (197/2002) i synnerhet ge akt på hur beväringar och andra som fullgör militärtjänst och den fredsbevarande personalen behandlas samt inspektera försvarsmaktens olika enheter. Enligt lagen om fördelningen av åliggan-den mellan justitiekanslern i statsrådet och riksdagens justitieombudsman (1224/1990) hör ärenden som gäller försvarsmakten, gränsbevakningsväsendet och den fredsbevarande personalen samt militära rättegångar

uttryckligen till justitieombudsmannen.

I praktiken är justitieombudsmannen den enda instans utanför försvarsmakten som övervakar beväringarnas rättigheter. Det är även internationellt sett ovanligt att försvarsmakten och militära organisationer överlag underkastas obunden yttre övervakning som baserar sig på en uttrycklig bestämmelse.

2.6. Internationell utveckling och lagstiftningen i utlandet

De förändrade säkerhetshoten efter det kalla kriget har lett till en snabb förändring av försvarssystemen även i de europeiska länderna. Vid sidan av territoriellt försvar i traditionell mening betonas försvaret av samhällenas grundläggande demokratiska värden och intressen samt livsviktiga samhällsfunktioner. Trots förändringen ser alla länder i Europa ut att bibehålla resurser för att försvara sitt eget territorium, antingen genom försvarsallianser eller sina nationella väpnade styrkor. Man har emellertid övergått från stora värnpliktsbaserade försvarssystem till mera begränsade och yrkesmässiga trupp-sammansättningar.

De nordiska länderna

Den förändring som beskrivs ovan kan tydligt ses i de nordiska länderna. Det svenska försvaret bygger fortfarande på allmän värnplikt, men mindre än en tredjedel av åldersklassen tas in för utbildning, i framtiden är andelen ännu mindre. Försvarsmakten i Sverige satsar på internationell aktivitet och deltagande i krishanteringsuppdrag. År 2006 togs ett nytt utbildningssystem i bruk, så att beväringstjänsten nu är indelad i tre terminer av vilka de två första räcker 11 månader. Beväringarna får ansöka om att få gå den tredje terminen under vilken personalen utbildas för internationella uppdrag. Under den tredje terminen ingår de värnpliktiga i försvarsmaktens avlönade personal.

Även i Norge utvecklar man den internationella verksamheten med resurser från det nationella försvaret. Norge har allmän värnplikt och ungefär en tredjedel av åldersklassen utbildas. Danmark inriktar sig på interna-

tionell verksamhet i likhet med Sverige och Norge. Vissa element av en värnpliktsarmé har bevarats, men reducerats kraftigt. Innehållet i de enskilda värnpliktigas tjänstgöring bestäms i en utlottning. Mer än hälften av åldersklassen överförs direkt till personalreserven för räddningsberedskapen (redningsberedskabet). De som förordnas till beväringstjänst kan fullgöra den vid antingen försvarsmakten eller räddningsberedskapen.

Tjänstgöringen som värnpliktig

I Sverige ingår bestämmelser om värnplikt i lagen om totalförsvarspflicht (1994:1809). Skyldigheten att fullgöra värnplikt omfattar endast män som är svenska medborgare och gäller från början av det kalenderår när den värnpliktige fyller 19 år till slutet av det kalenderår när han fyller 47 år. Bevärings-tjänsten räcker högst 615 dagar och repetitionsövningarna högst 240 dagar. Den sammanlagda tiden för beväringstjänst och repetitionsövningar får inte överstiga 700 dagar. De värnpliktiga är utplacerade i krigstida trupper högst till slutet av det kalenderår när den värnpliktige fyller 40 år.

Övrig tjänstgöring än fredstida tjänstgöring är i Sverige indelad i beredskapstjänstgöring och krigstjänstgöring. Krigstjänstgöringen hör samman med begreppet höjd beredskap. Om det i annat fall än under höjd beredskap behövs för Sveriges försvarsberedskap, får värnpliktiga föreskrivas att fullgöra beredskapstjänst. Beredskapstjänstgöringen får för varje värnpliktig omfatta högst 180 dagar. Beslutanderätten i fråga om beredskapstjänstgöring och krigstjänstgöring har regeringen, som beslutar hur många värnpliktiga som skall kallas in. Regeringen beslutar särskilt när beredskapstjänstgöringen och krigstjänstgöringen skall upphöra.

I Norge ingår bestämmelser om värnplikt i lagen om värnplikt (lov om verneplikt, 1953-07-17 nr 29). I Norge är en manlig medborgare värnpliktig från början av det år när han fyller 19 till utgången av det år när han fyller 44. Bevärings-tjänsten räcker 6 månader i hemvärdet (Heimevernet) och 12 månader i försvarsgrenarna.

I Danmark varierar beväringstjänstens längd mellan 4 och 12 månader. När bevä-

ringarna har fullgjort den 4 månader långa grundutbildningen i armén, marinen eller flygvapnet måste de vid behov inträda i en tre månaders tjänst inom de följande tre åren. Denna skyldighet omfattar inte dem som tjänstgjort en längre tid.

Narkotikatest

På narkotikatester tillämpas i Sverige den allmänna bestämmelse i lagen om totalförsvaret enligt vilken en värnpliktig är skyldig att delta i medicinska och psykologiska undersökningar. En förutsättning för narkotikatest är att de är nödvändiga med tanke på den enskilda värnpliktiges uppgifter. Således är det inte i Sverige möjligt att göra slumpmässiga test på värnpliktiga. Om en värnpliktig vägrar genomgå läkarundersökning, undersöks ärendet och det avgörs vid disciplinärt förfarande.

I Danmark tillämpas en specialbestämmelse om narkotikatest som trädde i kraft den 1 januari 2006. Enligt den lag som gäller militär rättsvård (militær retsplejelov, 531 av den 24 juni 2005, 15 § 3 stycket) tas blod- och urinprov om det finns misstanke om att en militär person tjänstgör under narkotikapåverkan. En person har inte rätt att vägra ett test.

Bestämmelser i konventionerna om mänskliga rättigheter

I vissa konventioner om mänskliga rättigheter, som i konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (FördrS 19/1990, nedan europeiska människorättskonventionen) och den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (FördrS 8/1976), ingår bestämmelser om möjligheten att avvika från de mänskliga rättigheterna i allmänt nödläge (derogation).

I artikel 15 i europeiska människorättskonventionen fastställs de omständigheter som möjliggör avvikelse med uttrycket "under krig eller i annat allmänt nödläge, som hotar nationens existens". I konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter anges undantagstillstånd som ett allmänt nödläge som hotar nationens fortbestånd och som officiellt

kungjorts som sådant. Till skillnad från europeiska människorättskonventionen, ingår i konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter inget uttryckligt omnämnande om krig som nödläge. Utgående från formuleringen i artikeln kan man ändå inte avgöra att krig eller en motsvarande militär kris inte skulle kunna avse ett sådant allmänt nödläge som hotar nationen. I litteraturen har tvärtom en väpnad, internationell konflikt ansetts vara det mest typiska exemplet på ett nödläge som hotar en nation.

FN:s kommitté för de mänskliga rättigheterna gav år 2001 en allmän förklaring om tolkningen av artikel 4 (General Comment no. 29, States of Emergency [Article 4]). Om tillämpningsområdet för artikel 4 i konventionen sägs följande. För det första skall det också i fråga om en väpnad konflikt gälla en situation som hotar nationens existens. För det andra påpekar kommittén att fördragsslutande stater strikt skall bedöma om åtgärderna är berättigade och nödvändiga ifall den möjligheten till avvikelser som avses i artikel 4 används i annat fall än vid väpnade konflikter. För det tredje bedömer kommittén att en inskränkning av rättigheterna i allmänhet är tillräcklig vid naturkatastrofer eller storolyckor. Kommittén har en förbehållsam inställning till avvikelser från rättigheterna i sådana situationer.

I de artiklar som medger avvikelser ingår även bestämmelser om nödvändigheten av avvikelser. Avvikelse är tillåtet endast i den utsträckning som situationen kräver. I den allmänna förklaringen av FN:s kommitté för de mänskliga rättigheterna konstateras att nödvändigheten hör samman med nödlägets längd, dess geografiska och materiella omfattning samt de åtgärder för avvikelser som redan vidtagits.

I såväl europeiska människorättskonventionen som konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter ingår sådana rättigheter som man inte får avvika från ens under nödläge. Som absoluta bestämmelser anses i båda konventionerna rätten till liv, förbudet mot tortyr, slaveri och skuldslaveri samt förbudet mot en strafflag med retroaktiv verkan. I konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter ingår dessutom en absolut rätt att erkännas som person i rättsligt hänse-

ende och rätten till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet. I konventionen ingår även ett speciellt förbud mot diskriminering under undantagsförhållanden. I fråga om europeiska människorättskonventionen skall det beaktas att ingen avvikelse enligt artikel 15 får ske från sjätte tilläggsprotokollet avseende avskaffande av dödsstraffet.

De absoluta rättigheter som ingår i artiklarna skiljer sig alltså delvis från varandra. Betydelsen av skillnaderna minskas dock av att det i båda konventionerna konstateras att det är statens skyldighet att respektera sina övriga internationella förpliktelser.

En förutsättning för avvikelser från konventionen är enligt artikel 4 i konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter dessutom att nödläge kungjorts. Enligt FN:s kommitté för mänskliga rättigheter skall nödläge kungöras i enlighet med grundlagen i den fördragsslutande staten och övrig lagstiftning gällande befogenheterna att utlysa nödläge och undantagstillstånd.

Till skillnad från konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter ingår inte något uttryckligt krav på officiellt kungörande av nödläge i den europeiska människorättskonventionen. Kommissionen för de mänskliga rättigheterna har emellertid ansett att åtminstone något slag av formell kungörelse av nödläge är en förutsättning för avvikelser från avtalsförpliktelserna enligt artikel 15. Denna ståndpunkt stöds även av att det i artikel 15 ingår ett krav på att bestämmelserna i konventionen om de medborgerliga och politiska rättigheterna också skall respekteras.

2.7. Bedömning av nuläget

Allmänt

Värnpliktslagen stiftades år 1950. Även om författningen har ändrats och reviderats flera gånger, är den föråldrad till vissa delar och har behov av många lagtekniska revideringar.

Som allmän lag innehåller värnpliktslagen de viktigaste bestämmelserna i fråga om värnplikten. Beträffande bestämmelserna om beväringstjänst och repetitionsövningar är lagens sakinhåll i huvudsak aktuellt tack vare åtskilliga ändringar. Ändringar har även

gjorts till följd av reformen av de grundläggande fri- och rättigheterna och den nya grundlagen. Det finns dock behov av att utveckla lagen även till dessa delar.

Förhållande till grundlagen

Den bestämmelse om skyldigheten att försvara landet som ingår i 127 § i grundlagen innebär en skyldighet att delta i fosterlandets försvar eller att bistå försvaret på det sätt som bestäms i lag. I värnpliktslagen ingår ingen definition av den tjänstgöringsskyldighet som hör samman med värnplikten. I lagen ingår bestämmelser om olika former av tjänstgöring, om tjänstgöringens tidsmässiga omfattning samt om förordnande till tjänstgöring och utbildning. I värnpliktslagen ingår endast få bestämmelser om tjänstgöringens innehåll. Dessa bestämmelser har av hävd ingått i reglementen. Tjänstgöringsskyldigheten, som delvis hör samman med värnplikten, blir också precisare genom straffbestämmelserna. Det är inte motiverat att föreskriva om skyldigheterna genom en straffbestämmelse.

Enligt värnpliktslagen kan värnpliktiga även användas i uppgifter utanför försvarsväsendet och även då försvarsmakten ger handräckning enligt vad som särskilt föreskrivs. Det har framförts att även om handräckning ingår i försvarsmaktens lagstadgade uppgifter, så är det inte fråga om den skyldighet att försvara landet som avses i 127 § i grundlagen, och att man således inte med stöd av nämnda bestämmelse kan förordna värnpliktiga till handräckningsuppgifter. Förordnande av värnpliktiga till nämnda, i sig helt godtagbara, uppgifter skall därför granskas med tanke på de särskilda förutsättningarna för begränsning av de grundläggande fri- och rättigheterna och de allmänna förutsättningarna för begränsning av de grundläggande fri- och rättigheterna.

Enligt 127 § 2 mom. i grundlagen utfärdas bestämmelser om rätten att på grund av övertygelse befrias från deltagande i landets militära försvar genom lag. Enligt den nuvarande värnpliktslagen gäller befrielse som grundar sig på övertygelse endast under fredstid. Detta har bl.a. FN:s kommitté för de mänskliga rättigheterna, som övervakar efterlevandet av konventionen om medborgerliga och politis-

ka rättigheter, ansett vara ett problem i sina slutsatser gällande Finlands femte periodiska rapport. Kommittén har dessutom konstaterat att civiltjänsten som alternativ till värnplikten kan anses som en bestraffning på grund av sin längd och att den förmånsbehandling som beviljats Jehovas vittnen inte har utsträckts till att omfatta också andra grupper av vapenvägrare.

Bestämmelsen i 127 § 2 mom. i grundlagen beaktas dels i den föreslagna lagen, dels i revideringen av civiltjänstlagen. Eftersom ärendet i regel gäller ansökan om civiltjänst, kommer bestämmelserna till denna del att ingå i civiltjänstlagen.

Lagen om befrielse för Jehovas vittnen från fullgörandet av värnplikt i vissa fall stiftades en gång i tiden i grundlagsordning som en s.k. undantagslag för att den ansågs innebära att Jehovas vittnen befriades från skyldigheten att försvara landet och samtidigt utgöra ett undantag från medborgarnas jämställdhet. Lagen är problematisk också med tanke på gällande grundlag. Lagens nödvändighet bör utredas separat.

Bestämmelserna om de värnpliktigas skyldigheter och rättigheter är dels bristfälliga och dels utspridda. Innehållet i tjänstgöringsskyldigheten bestäms delvis genom straffbestämmelserna. Å andra sidan är bestämmelserna inte tillräckligt exakta.

Enligt 23 § i grundlagen kan genom lag införas sådana nödvändiga, tillfälliga undantag från de grundläggande fri- och rättigheterna om Finland blir utsatt för ett väpnat angrepp eller om det råder undantagsförhållanden som hotar nationen och är så allvarliga att de enligt lag kan jämföras med ett sådant angrepp. Uttrycket ”ett väpnat angrepp” som används i bestämmelsen avser ett verkligt angrepp, inte t.ex. en formell krigsförklaring (RP 309/1993 rd).

I den regeringsproposition som gäller reformen av de grundläggande fri- och rättigheterna konstateras att det med undantagstillstånd i 23 § i grundlagen avses detsamma som med begreppet ”allmänt nödläge” i internationella människorättskonventioner (artikel 15 i europeiska människorättskonventionen och artikel 4 i konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter). De tillfälliga begränsningar av grundläggande fri-

och rättigheter som görs med stöd av 23 § i grundlagen skall vara förenliga med Finlands internationella förpliktelser beträffande mänskliga rättigheter. I bestämmelsen hänvisas både till procedurkrav för begränsning och innehållsliga begränsningar (RP 309/1993 rd).

De bestämmelser i värnpliktslagen som gäller undantagsförhållanden är knappa och till vissa delar på förordningsnivå.

De bestämmelser som gäller delegeringen av värnpliktslagens författningsbefogenhet uppfyller inte till alla delar de krav som ställs i 80 § i grundlagen, vilket innebär att de bör preciseras.

Lagstiftningens tidsenlighet

Lagen behöver inte bara en grundlig översyn utan också en reform av sakinnehållet. Det har i praktiken uppstått behov av sådana bestämmelser som bl.a. gäller användning av narkotika och som för tillfället saknas i lagen.

Bestämmelserna om värnpliktsregistret bör preciseras i synnerhet till den del de gäller den militära myndighetens rätt att få upplysningar om de värnpliktiga från myndigheter och andra instanser. Detsamma gäller även utlämnande av uppgifter ur registret.

De bestämmelser som gäller ändringssökande kräver ett förtydligande i fråga om rätten att söka ändring. I beslut som fattats som militära kommandon har ändring inte fått sökas genom besvär, enligt vedertagen praxis. Det finns ingen uttrycklig bestämmelse i frågan. Å andra sidan framgår det inte entydigt av lagen när det är fråga om ett militärt kommando.

För närvarande är bestämmelserna om undantagsförhållanden knappa, som det konstateras ovan. Eftersom bestämmelserna är centrala med tanke på syftet med värnpliktslagen, bör de preciseras närmare. Detta gäller särskilt myndigheternas befogenheter och de värnpliktigas rättigheter och skyldigheter.

Riksdagens grundlagsutskott har i sitt betänkande om förslaget till medborgarlag (GrUB 8/2002 – RP 235/2002 rd) även tagit ställning till fullgörande av värnplikten för tidigare finska medborgare som får tillbaka sitt finska medborgarskap. Utskottet ansåg

det nödvändigt att befria utomlands bosatta finländare från beväringstjänst och civiltjänst under fredstid med stöd av en föreskrift i lag.

3. Målsättning och de viktigaste förslagen

3.1. Målsättning

Syftet med reformen är att till alla delar bringa värnpliktslagen i överensstämmelse med de krav som Finlands grundlag ställer. Detta gäller bl.a. delegeringen av den lagstiftande makten och de bestämmelser som hör samman med de grundläggande fri- och rättigheterna. Vissa bestämmelser som gäller de militära myndigheternas beslutsfattande och befogenheter behöver preciseras.

Ett syfte är också att modernisera lagen och göra den mer funktionell.

3.2. Alternativa lösningar

Förutom att värnpliktslagen kräver en grundlig översyn, är också ändringar i lagens sakinnehåll nödvändiga. Den enda möjligheten är att skriva om lagen.

3.3. De viktigaste förslagen

Värnpliktslagens tillämpningsområde föreslås bli preciserat och delvis utvidgat så, att i lagen kan bestämmas också om förordnande av värnpliktiga till uppgifter som inte baserar sig enbart på grundlagens bestämmelse om fullgörande av skyldigheten att försvara landet. Sådana andra uppgifter är enligt förslaget bl.a. handräckningsuppgifter. Dessutom kan även reservister i undantagsfall förordnas till tjänstgöring vid storolyckor eller andra allvarliga situationer.

En värnpliktig som hör till reserven kan med sitt samtycke utöver de egentliga repetitionsövningsdygnen förordnas till repetitionsövning om denne är oundgänglig för försvarsmakten när det gäller att leda eller utbilda en trupp. Per kalenderår kan antalet repetitionsövningsdagar vara högst 10. Förordnandet till tjänstgöring berättigar inte till frånvaro från arbetet utan samtycke av den värnpliktiges arbetsgivare. I övrigt tillämpas på den värnpliktige samma förmåner och be-

stämmelser som på andra reservister som deltar i samma övning.

Den bestämmelse som gäller tjänstgöringstiden för den som fullgör vapenfri tjänst föreslås bli ändrad så att tjänstetiden även för den som fullgör vapenfri tjänst kan bestämmas utgående från utbildningen liksom för andra värnpliktiga. Tjänstgöringstiden är minst 270 och högst 362 dagar. För nuvarande tjänstgör en vapenfri tjänstepliktig 330 dagar.

I lagen intas en klarare definition av värnplikten än för närvarande som omfattar olika tjänstgöringsformer, uppbåd och en översyn av tjänstgöringsskyldigheten. I lagen föreslås dessutom bestämmelser om tjänstgöringsskyldighetens innehåll till vilken hör skyldigheten att tjänstgöra på ett visst ställe och lyda de order som den militära förmannen meddelat i enlighet med sina befogenheter. En värnpliktig har även upplysningsplikt, vilket i synnerhet gäller omständigheter som inverkar på hans tjänsteduglighet.

Det föreslås att lagen skall innehålla allmänna bestämmelser om alla de myndigheter inom försvarsministeriets förvaltningsområde som behandlar värnpliktsärenden. I bestämmelserna fastslås deras viktigaste uppgifter och befogenheter.

Begreppet tjänsteduglighet, som är centralt med tanke på förordnande till militärtjänst, definieras tydligare än för närvarande i den föreslagna lagen. Tjänstedugligheten fastställs i princip utifrån den värnpliktiges hälsotillstånd och hans fysiska och psykiska prestationsförmåga liksom för närvarande. Dessutom kan uppmärksamhet fästas vid frågor som hänför sig till säkerheten i samband med tjänstgöringen. Grunderna för befrielse från tjänstgöring på grundval av bristande tjänsteduglighet föreslås bli tydligare än för närvarande.

Avsikten är att förordnandet till tjänstgöring, bl.a. vid uppbåd, skall bli mer flexibelt så att man förordnas att träda i tjänst någon av dagarna för inträde i tjänst, i regel inom de tre närmaste åren. Detta minskar behovet av att ansöka om ändring av tidpunkten. Om en värnpliktig har ett motiverat behov av att ändra det datum som nämns i förordnandet att träda i tjänst, kan han söka om ändring hos regionalbyrån. Även då kan det nya datumet ges så att den värnpliktige skall träda i

tjänst inom tre år. På så sätt har den värnpliktige alltid ett ikraftvarande förordnande att träda i tjänst. Det nuvarande uppskovsförfarandet frångås.

De bestämmelser som gäller förordnande till utbildning föreslås bli preciserade så att grunderna för t.ex. förordnande till specialutbildning som förutsätter en längre tjänstgöringstid framgår tydligare än för närvarande. De bestämmelser som gäller grunderna för avbrytande av utbildning som hör samman med tjänstgöringen och förkortning av tiden för beväringstjänsten föreslås också bli mer preciserade än för närvarande.

Den lagstiftning, enligt vilken en värnpliktig kan förordnas att genomgå kontroll som utförs av en läkare eller en annan yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården, föreslås bli kompletterad med bestämmelser om ett test som klarlägger användningen av narkotika. I lagen intas även bestämmelser som gäller lämplighetstest och urvalsprov för dem som söker till specialutbildning. Lämplighetstest har utförts regelmässigt, även om inga bestämmelser om dem har ingått i lag.

Eftersom användningen av narkotika har ökat i samhället, har även försvarsmakten ett allt större behov av att utföra test som klarlägger användningen av narkotika. För närvarande saknas bestämmelser om detta i lagen. Narkotikatest utförs endast med den värnpliktiges samtycke. En utredning över användningen av narkotika är av betydelse i synnerhet i sådana fall då man handskas med vapen och ammunition. Det är framför allt en fråga om tjänstgöringssäkerhet. Då är det ändamålsenligt att test även kan förordnas utan den värnpliktiges samtycke. Lagen föreslås innehålla en bestämmelse om de grunder på vilka test kan utföras och förordnas.

Ett smidigare förfarande än det nuvarande föreslås i fråga om värnpliktsärenden som gäller utomlands bosatta finländare och personer som har medborgarskap i en främmande stat. En finsk medborgare som är bosatt utomlands och dessutom har medborgarskap i en annan stat kallas på tjänstens vägnar inte till uppbåd och förordnas inte till tjänstgöring under fredstid. Detta förutsätter att han under de senaste sju åren har bott utomlands och att han fortsatt är bosatt där. Dessutom kvarstår allttjämt möjligheten att bevilja befrielse på

ansökan.

Bestämmelserna om värnpliktsregistret föreslås få en tydligare utformning än för närvarande. Detta gäller registrets användningsändamål som dessutom utvidgas så att personuppgifter som gäller också andra än värnpliktiga kan införas i registret när det är fråga om krigstida uppgifter och beredskapen med tanke på mobilisering och verksamhet under undantagsförhållanden. Värnpliktsregistrets datainnehåll beskrivs noggrant, likaså rätten att få och lämna ut uppgifter. Med avvikelse från det som nu gäller intas inte i den nya värnpliktslagen någon reglering om hemlighållande av uppgifter, utan det bestäms enligt de allmänna bestämmelserna i lagen om ofientlighet i myndigheternas verksamhet.

Det föreslås att bestämmelserna om de förmåner som hör samman med värnplikten samlas i ett och samma kapitel. Bestämmelserna formuleras mer detaljerat än för närvarande så att innehållet i förmånerna framgår av lagen. Bestämmelserna formuleras som rättigheter. Faderskapsledigheten föreslås bli sex dagar längre.

I värnpliktslagen föreslås inte längre bestämmelser om fullgörande av beväringstjänst som frivillig. Att fullgöra värnplikt som under 18-åring ligger inte i linje med de internationella förpliktelser som är bindande för Finland. Därför är betydelsen av inträde i tjänst som frivillig i praktiken liten.

Bestämmelserna om ändringssökande föreslås bli kompletterade med ett förfarande gällande rättelseyrkande. Ett beslut i vilket rättelse får sökas skall enligt förslaget inte få överklagas genom besvär. Besvärsmyndighet är liksom för närvarande centralnämnden för uppståndsärenden. Bestämmelsen om besvär förbud föreslås bli kompletterad med en förteckning över ärenden som skall avgöras som militära kommandomål och i vilka ändring inte får sökas genom besvär. Militära kommandon har enligt vedertagen praxis jämförts med tjänstebefallningar, i fråga om vilka ändring inte får sökas genom besvär.

4. Propositionens konsekvenser

Lagförslaget innehåller inga ändringar som är betydande i fråga om sakinnehåll jämfört med gällande lag. Således är lagens conse-

kvenser små.

4.1. Ekonomiska konsekvenser

Utgifterna för utbildning och underhåll av värnpliktiga uppgick år 2005 till ca 282 miljoner euro. Underhållets andel av detta var ca 151 miljoner euro och utbildningens andel ca 131 miljoner euro. Sistnämnda belopp fördelades enligt följande: beväringstjänstutbildningen ca 121 miljoner euro, reservistutbildningen ca 7,7 miljoner euro och den frivilliga försvarsutbildningen ca 1,3 miljoner euro.

De totala kostnaderna för en beväringstjänstgöringsdygn är i medeltal 37 euro och de totala kostnaderna för en utbildad beväring i medeltal 9 500 euro. Utgiftsposten består av kost, sjuk- och hälsovård, dagpenningar och övriga underhållsutgifter samt utbildningskostnader. De totala kostnaderna för en reservists reservövningsdygn uppgår i medeltal till 112 euro.

Lagförslaget innebär inga ändringar av tjänstgöringstiderna, med undantag för tjänstgöringstiden för vapenfria tjänstepliktiga. I stället för de nuvarande 330 dagarna är tjänstgöringstiden för en vapenfri tjänstepliktig minst 270 dagar, men beroende på uppgifterna kan den även vara 362 dagar. Den genomsnittliga tjänstgöringstiden för en vapenfri tjänstepliktig kommer sannolikt att i någon mån bli kortare än för närvarande. Då man beaktar att antalet vapenfria tjänstepliktiga är litet, ca 100 per år, är inbesparingen av detta obetydlig.

Antalet repetitionsövningsdagar kan enligt lagförslaget vara större än för närvarande i fråga om vissa nyckelgrupper. Den kostnadsökning som detta föranleder är svår att bedöma eftersom den beror på antalet repetitionsövningar. Dessutom kan reservister förordnas till tjänst även vid storolyckor. Det är då fråga om en exceptionell situation vars genomförande och kostnader är svåra att uppskatta i förväg.

Det föreslås att faderskapsledigheten förlängs från nuvarande sex dagar till tolv dagar, vilket kommer att medföra mera kostnader för Folkpensionsanstalten som betalar ut faderskapspenning. År 2005 tog 143 beväringar ut faderskapsledighet i sammanlagt 827 dagar. Faderskapspenningen var 15,20 euro

per dag.

Bestämmelser om värnpliktigas dagpenning ingår för närvarande inte i lag. Den som fullgör beväringstjänst eller deltar i reservens repetitionsövningar har enligt 103 § i den föreslagna lagen rätt att få dagpenning för varje dag som kan hänföras till tjänstgöringstiden. Beloppet kan graderas enligt tjänstgöringstid, liksom för närvarande. Dessutom kan ersättning betalas på grundval av krävande tjänstgöringsförhållanden. Närmare bestämmelser om beloppet av dagpenningen utfärdas genom förordning av försvarsministeriet. Bestämmelsen gör det möjligt att dagpenningen kan betalas ut till samma belopp som för närvarande. Förslaget medför således inga utgiftsökningar. Utgifterna för dagpenning till beväringar uppgick till ca 29,7 miljoner år 2005.

Som ovan konstateras i beskrivningen av nuläget, ingår bestämmelserna om reservistlönen numera i en separat lag, enligt vilken reservistlönen bestäms i enlighet med grundlönen per månad i gällande avlöningstabell för tjänstemän. Eftersom man på centralnivå inte längre utarbetar eller upprätthåller A-lönstabeller för statens tjänstemän, skall reservistlönen bestämmas på annat sätt. Reservistlönen fastställs i 104 § enligt kravnivåerna i det lönesystem gällande försvarsministeriets tjänstemän som överenskommit genom tjänstekollektivavtal. Bestämmelsen är formulerad så att minimibeloppet av den reservistlön som bestäms med stöd av den ungefär motsvarar nuvarande nivå. Minimidaglönen för en reservist är 49,74 euro enligt förslaget, då manskapets lön per dag för närvarande är 50,90 euro. Den föreslagna bestämmelsen orsakar således ingen utgiftsökning. År 2005 betalades dagpenning till reservister och reservistlön till ett belopp av ca 8,4 miljoner euro.

Bestämmelserna om övriga förmåner föreslås bli preciserade. I gällande lag ingår inga bestämmelser om ersättande av resekostnader. Den föreslagna bestämmelsen i 105 § som gäller ersättande av resekostnader motsvarar till sitt innehåll i huvudsak de bestämmelser som för närvarande ingår i förordningen. Den bestämmelse som ingår i 107 § och gäller fria permissionsresor formuleras som en minimiförmån. I praktiken har den

föreslagna nivån redan uppnåtts, vilket framgår av avsnitt 2.3.1 i den allmänna motiveringen i det stycke som handlar om förmåner för de värnpliktiga. De föreslagna bestämmelserna ökar inte kostnaderna jämfört med nuläget. Utgifterna för beväringarnas rese-tjänster uppgick år 2005 till ca 10,2 miljoner euro, medan motsvarande kostnader för reservisternas del uppgick till ca 900 000 euro.

Enligt 14 § i lagförslaget kan en uppstånds-pliktig förpliktas att under uppståndsåret genomgå en hälsoundersökning före uppstådet vid en hälsocentral eller på något annat ställe som lämpar sig för ändamålet. Enligt 25 § (293/2006) i folkhälsolagen betalar försvarsmakten ersättning till den kommun eller samkommun som är huvudman för hälsovårdscentralen för kontroller av uppstånds-pliktiga på en hälsovårdscentral. Enligt en övergångsbestämmelse (292/2006) i lagen om hälsovården inom försvarsmakten betalas ersättningen först för hälsoundersökningar som utförs den 1 januari 2008 eller därefter. Enligt den regeringsproposition (RP 200/2005 rd) som gäller dessa lagändringar åsamkas försvarsmakten årliga tilläggskostnader om ca 2 miljoner euro av bestämmelsen om att ersättning skall utges för hälsoundersökningar på förhand.

Enligt 22 § i lagförslaget skall kommunen ordna ett behövligt antal läkare till uppstådet. År 2005 deltog läkare, som utsetts av kommunen, i uppstånd under totalt ca 620 dagar. Av detta har kommunerna uppskattningsvis orsakats kostnader om ca 250 000 euro.

Utgifterna för de värnpliktigas sjuk- och hälsovård uppgick år 2005 till ca 33,3 miljoner euro.

Förslaget kan genomföras inom ramen för de nuvarande anslagen för försvarsministeriets förvaltningsområde samt de av statsrådet för åren 2007–2011 utfärdade rambesluten för statsekonomi.

Den föreslagna lagen hänför sig till budgeten för 2008.

4.2. Konsekvenser för myndigheterna

Viktiga uppgifter som gäller värnplikts-ärenden förs över från staben för militärlänet, i huvudsak till regionalbyrån. Överföringen av uppgifter hör samman med försvarsmak-

tens organisationsreform. Överföringen av uppgifter väntas inte i sig föranleda extra kostnader.

I och med att systemet med förordnande till tjänstgöring ändras, faller det nuvarande uppskovsförfarandet bort. I beslutet om uppskov angavs endast det datum då uppskovet löper ut, och militärmyndigheten utfärdade separat ett förordnande att träda i tjänst. På den föreslagna ansökan om ändring av tidpunkten för inträde i tjänst får den värnpliktige ett beslut av vilket framgår det exakta datumet för inträde i tjänst. Det föreslagna förfarandet minskar behandlingen av tillståndsärenden.

Behandlingen av vissa ansökningsärenden som gäller utomlands bosatta finländare minskar eftersom den som länge har varit bosatt utomlands inte är skyldig att infinna sig till tjänstgöring under fredstid enligt den föreslagna lagen. De kallas således inte på tjänstens vägnar till uppåbåd och förordnas inte till tjänstgöring, om de uppfyller de krav som bestäms i lagen. Minskningen av myndigheternas arbete och den inbesparing som därav följer bedöms vara liten.

4.3. Samhälleliga konsekvenser

Enligt förslaget kan värnpliktiga förordnas till uppgifter som i sig inte omfattas av skyldigheten att försvara landet. Det är motiverat att värnpliktiga kan förordnas till uppgifter som de är lämpliga för med tanke på den utbildning de fått vid försvarsmakten och för vilka försvarsmakten har nödvändig utrustning och materiel. Utgångspunkten är att värnpliktiga kan förordnas till nämnda uppgifter endast då övriga myndigheters resurser inte räcker till. Är det absolut nödvändigt kan även värnpliktiga i reserven förordnas till tjänstgöring. Behovet kan gälla storolyckor och andra allvarliga situationer.

5. Beredningen av propositionen

5.1. Beredningsskeden och beredningsmaterial

Försvarsministeriet tillsatte den 8 juni 2004 en kommission med uppgift att utreda värnpliktslagstiftningens nuläge och de förnyelsebehov som förekommer där. Syftet var att

revidera värnpliktslagen så att den till alla delar motsvarar de krav grundlagen ställer och att skapa konsekventa och moderniserade bestämmelser. Kommissionens betänkande färdigställdes i mars 2006.

5.2. Remissyttranden och hur de har beaktats

Försvarsministeriet begärde utlåtande om kommissionens betänkande av följande remissinstanser: republikens presidents kansli, statsrådets kansli, ministerierna, justitiekanslersämbetet, riksdagens justitieombudsmans kansli, staben för gränsbevakningsväsendet, huvudstab, centralnämnden för uppåbådsärenden, Ålands landskapsregering, Folkpensionsanstalten, Civiltjänstcentralen Lapträsk utbildningscentral, Justitieförvaltningens datateknikcentral, Brottsförhållningsverket, Finlands Kommunförbund, Dataombudsmanens byrå, Utlänningsverket, Riksåklagarämbetet, Befolkningsregistercentralen, Suomen Sosialidemokraattinen Puolue – Finlands Socialdemokratiska Parti r.p., Cen-tern i Finland r.p., Samlingspartiet r.p., Svenska folkpartiet i Finland r.p., Kristdemokraterna i Finland (KD) r.p., Gröna Förbundet r.p., Vänsterförbundet r.p., Sannfinländarna r.p., Akava r.f., Finlands Näringsliv EK, Maanpuolustuksen Henkilökuntaliitto ry, Befälsförbundet r.f., Sotilasammattiliitto r.y., Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC r.f., Tjänstemannacentralorganisationen FTFC r.f., Upseeriliitto r.y., Amnesty International Finländska sektionen r.f., Vapenvägarförbundet r.f., Kadettikunta r.y., Försvarsfrämjandet r.f., Försvarsutbildning r.f., Försvarsgillenas förbund r.f., Maanpuolustusnaisten Liitto r.y., Kvinnornas Beredskapsförbund r.f., Reservistförbundet r.f., Reserviläisurheiluliitto r.y., Marinreserven r.f., Sotilaskotiliitto – Soldathemsförbundet r.y., Finlands Sjöräddningssällskap r.f., Finlands Jägarförbund r.f., Finlands Fredsförbund – förening för FN r.f., Fredskämparna i Finland r.f., Finlands Fredsbevararförbund r.f., Finlands Reservofficersförbund r.f., Varusmiesliitto – Beväringsförbund r.y., Finlands Röda Kors, planeringskommissionen för försvarsinformation, delegationen för jämlikhetsärenden och sekretariatet för säkerhets- och

försvarskommittén.

Utlåtanden begärdes av 70 olika remissinstanser. Man fick 52 utlåtanden om förslaget. Ett sammandrag över utlåtandena har sammanställts vid försvarsministeriet.

Den föreslagna reformen ansågs i utlåtandena i regel vara motiverad och värd att understödjas. I övrigt fästes uppmärksamhet bl.a. vid att alla värnpliktiga inte längre deltar i den hälsoundersökning som föregår uppbudet, utan att endast de för vilkas undersökning särskilda skäl föreligger undersöks. Ändringen kan enligt remissinstanserna försvaga säkerheten i samband med tjänstgöringen och den värnpliktiges rättsskydd.

Finlands Kommunförbund ansåg att de åtgärder som krävs för fastställandet av värnpliktigas tjänsteduglighet bör ordnas och finansieras av försvarsmakten. Uppgifterna får inte överföras på kommunens ansvar. De bestämmelser i 22 och 24 § som gäller kommunens uppgifter i samband med uppbudet har behandlats i delegationen för kommunal ekonomi och kommunalförvaltning enligt 8 § i kommunallagen (365/1995).

Justitiekanslern i statsrådet fäste uppmärksamhet vid det problematiska med såväl konstruktion som myndigheternas befogenheter i fråga om 81 § gällande reservisters tjänstgöring vid storolyckor och i andra allvarliga situationer. Justitiekanslern konstaterade att eftersom det innehållsmässigt är fråga om försvarsmaktens handräckning till de civila myndigheter som svarar för verkställigheten av beredskapslagen, vore det skäl att i så hög grad som möjligt tillämpa beredskapslagstiftningen och dess centrala principer och förfaranden i prövningen av förutsättningarna för förordnande till uppgift och förfarandet för förordnande till uppgift samt lagstiftningen om personalens rättsliga ställning.

Beträffande de bestämmelser som gäller utfärdande av förordning har den instans som föreslås utfärda förordningen i vissa fall ansetts vara för låg. Förslaget har dessutom ansetts vara diskutabelt till den del beloppet av den i lagen avsedda förmånen, dvs. rättigheten, kan fastställas i en förordning.

De ändringsförslag som framlagts i utlå-

tandena har i mån av möjlighet beaktats.

6. Samband med andra propositioner

Vid försvarsministeriet har man samtidigt berett en regeringsproposition med förslag till värnpliktslag och en regeringsproposition som gäller ett förslag till lag om frivilligt försvar samt vissa lagar som har samband med den. Propositionerna står i nära samband med varandra och särskilt i den senare propositionen ingår hänvisningar till den förra. Vid justitieministeriet har man berett regeringens proposition med förslag till beredskapslag samt vissa lagar som har samband med den. Vid social- och hälsovårdsministeriet bereds en regeringsproposition med förslag till ändring av folkhälsolagen (66/1972). Det vore ändamålsenligt att den föreslagna värnpliktslagen behandlas samtidigt med de propositioner som nämns ovan.

I 3 § 4 mom. i den föreslagna lagen ingår en hänvisning till den föreslagna lagen gällande frivilligt försvar.

I 81 § i den föreslagna lagen ingår en hänvisning till 2 § 5 punkten i beredskapslagen (1080/1991), och i 83 § ingår en hänvisning till 24 § i beredskapslagen. Hänvisningarna och bestämmelsernas slutliga formulering bör ses över så att de motsvarar bestämmelserna i den nya beredskapslagen. Detsamma gäller den regeringsproposition gällande försvarsmakten som överlämnas under höstens lopp. I 8 § i den föreslagna lagen finns en hänvisning till lagen om försvarsmakten, i 80 § en hänvisning till 2 § i lagen om försvarsmakten och i 85 § en hänvisning till 8 a § i lagen om försvarsmakten. Regeringens proposition med förslag till narkotikalag och vissa lagar som har samband med den (RP 65/2006 rd) är under behandling i riksdagen. I 65 § i den föreslagna lagen ingår en hänvisning till 2 § i narkotikalagen. Hänvisningen bör ses över så att den motsvarar bestämmelsen i den nya narkotikalagen.

Den föreslagna lagen hänför sig till budgeten för 2008.

DETALJMOTIVERING

1. Motivering till lagförslaget

Lagens rubrik. Rubriken för lagen föreslås vara värnpliktslag. För detta talar kontinuiteten och den omständigheten att denna rubrik redan är vedertagen. Dessutom är rubriken kort och kärnfull.

1 kap. Allmänna bestämmelser

Enligt förslaget innehåller lagens 1 kap. allmänna bestämmelser om värnplikten. Där bestäms om lagens tillämpningsområde och definieras värnplikten samt fastställs värnpliktslagens subjektiva omfattning, de olika tjänstgöringsformerna och övriga förpliktelser som hänför sig till värnplikten.

1 §. Tillämpningsområde. I den föreslagna paragrafen bestäms om lagens tillämpningsområde. Enligt 1 mom. bestäms i värnpliktslagen om fullgörandet av skyldigheten att försvara landet som värnpliktig vid försvarsmakten. Så som ovan i den allmänna motiveringen konstateras finns i 127 § i grundlagen en allmän bestämmelse om skyldigheten att försvara landet.

Enligt 2 mom. hör till tillämpningsområdet också förordnandet av värnpliktiga till handräckningsuppgifter och räddningstjänst samt till andra för försvarsmakten fastställda uppgifter när det är fråga om uppgifter som inte hör till den i grundlagen avsedda skyldigheten att försvara landet.

Den föreslagna bestämmelsen preciserar bestämmelsen om värnpliktslagens tillämpningsområde jämfört med nuvarande förhållande. Bestämmelser om värnpliktigas deltagande i efterspaning och räddningsinsatser samt i andra handräckningsuppgifter finns också i den gällande lagen, men av lagen framgår inte vad skyldigheten baserar sig på.

Tillämpningsområdet förslås också bli utvidgat vad behandlingen av personuppgifter beträffar till vissa persongrupper som inte är värnpliktiga. Det är ändamålsenligt att bestämmelserna i den föreslagna lagen om behandlingen av personuppgifter kan tillämpas på alla som tjänstgör vid försvarsmakten och som skall placeras i uppgifter under undantagsförhållanden. Det samma gäller dem som

tjänstgör eller har tjänstgjort i militära kris- hanteringsuppgifter och fredsbevarande uppgifter. Vidare föreslås det vara möjligt att behandla uppgifter om dem som verkar inom det frivilliga försvaret. Närmare bestämmelser om saken föreslås ingå i 10 kap.

2 §. Värnplikt. I den föreslagna paragrafen bestäms om värnpliktens innehåll, personer som är föremål för värnplikt, tjänstgöringsformerna och andra förpliktelser.

Enligt 1 mom. är varje manlig finsk medborgare värnpliktig. Värnplikten börjar så som för närvarande från början av det år när personen i fråga fyller 18 år och fortgår till slutet av det år när han fyller 60 år.

I 2 mom. uppräknas de tjänstgöringsformer som hör till fullgörandet av värnplikten, vilka är beväringstjänsten, reservens repetitionsövning, extra övning och tjänstgöring under mobilisering. Dessutom konstateras skyldigheten att delta i uppbåd och besiktning av tjänstedugligheten. I momentet bestäms om de centrala områden som hör till förpliktslagen. Närmare bestämmelser om värnpliktens innehåll ingår i den föreslagna lagens senare kapitel.

I 3 mom. bestäms att en värnpliktig som inte fullgör tjänst enligt den föreslagna lagen hör till reserven eller den ersättande reserven. Begreppet ersättande reserv föreslås ersätta det föråldrade begreppet lantvärn som ingår i den nuvarande lagen. Närmare bestämmelser om tillhörighet till reserven och den ersättande reserven förslås ingå i 49 §.

3 §. Övrig lagstiftning och internationella förpliktelser. I paragrafen föreslås ingå en hänvisningsbestämmelse till den övriga lagstiftning och de internationella avtal som gäller fullgörandet av värnplikten och som utöver den föreslagna lagen skall iakttagas.

Bestämmelser om skyldigheten att på annat sätt än inom försvarsmakten delta i försvaret av landet finns i gränsbevakningslagen (578/2005), lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning (577/2005), civiltjänstlagen, lagen om befrielse för Jehovas vittnen från fullgörandet av värnplikten i vissa fall.

Såsom i avsnitt 2.4.1 i den allmänna motiveringen konstateras, har Finland ingått avtal om fullgörandet av värnplikt med bl.a. de

nordiska länderna, Amerikas Förenta Stater och Argentina. I avtalen finns bestämmelser om fullgörandet av värnplikt i det fall att en person har medborgarskap i flera länder. Närmare bestämmelser om saken föreslås ingå i 7 kap.

I paragrafen hänvisas dessutom till de författningar om försvarsverksamhet som baserar sig på frivillighet, vilka är lagen om frivillig militärtjänst för kvinnor och i lagen om frivilligt försvar.

2 kap. Myndigheter

I den föreslagna lagens 2 kap. bestäms om de myndigheter som bestämmer om de centrala värnpliktsfrågorna och om deras viktigaste uppgifter samt behörighet och beslutanderätt. Bestämmelser om myndigheternas övriga uppgifter, behörighet och organisation finns i annan lagstiftning som gäller försvarsmakten. De bestämmelser som gäller myndigheterna är placerade i början av lagen med tanke på dess tydlighet. Det samma gäller bestämmelserna om allmän behörighet och beslutanderätt i värnpliktsfrågor. På så sätt är det samtidigt möjligt att undvika en upprepning av samma bestämmelse i senare kapitel.

4 §. Försvarsministeriet, huvudstaben, försvarsgrenarna och staberna för militärläna. I paragrafen föreslås ingå bestämmelser om de viktigaste uppgifterna i värnpliktsfrågorna som hör till försvarsministeriet, huvudstaben, försvarsgrenarna och staberna för militärläna.

5 §. Regionalbyrån, uppådsnämnden. I paragrafen bestäms enligt förslaget om regionalbyråns och uppådsnämndens uppgifter i värnpliktsärendena.

Staben för militärlänet har för närvarande en central ställning i egenskap av myndighet som behandlar värnpliktsärenden under hela den tid en person är värnpliktig, dvs. för uppådsförberedelserna ända tills den värnpliktige enligt huvudregeln vid en ålder av 50 eller 60 år avförs från reserven och den ersättande reserven. I 1 mom. bestäms att de uppgifter som nu hör till staben för militärlänet skall handhas av regionalbyrån som ingår i försvarsmaktens nya lednings- och förvaltningssystem. Regionalbyrån föreslås vara en

självständig, staben för militärlänet underställd enhet eller utgöra en del av truppförbandet men vara underställd staben för militärlänet eller utgöra en del av staben för militärlänet.

Regionalbyrån föreslås ha till uppgift att planera och leda det militära försvaret på sitt område, sköta om anordnandet av uppådet och behandla ärenden som gäller värnplikt. Till ärenden som gäller värnplikt hör bl.a. anordnandet av repetitionsövningar och extra övningar och förordnandet av de värnpliktiga till tjänst. Regionalbyrån föreslås kunna förordna värnpliktiga från rikets hela område till repetitionsövningar och behandla ansökningar om befrielse som gäller övningarna. Det samma gäller extra övningar och mobilisering. Närmare bestämmelser föreslås ingå i senare kapitel i den föreslagna lagen.

Närmare bestämmelser om militärläna och de regionalbyråer som skall inrättas vid dem föreslås ingå i lagstiftningen om försvarsmakten.

Enligt 2 mom. behandlar uppådsnämnden värnpliktsärenden vid uppådet. Närmare bestämmelser föreslås ingå också i senare kapitel.

De ärenden som behandlas av regionalbyrån och uppådsnämnden är till stor del förvaltningsärenden i motsats till de värnpliktsärenden som behandlas av truppförbandet, där andelen ärenden vilka skall avgöras som militära kommandomål dominerar.

6 §. Truppförbandet och repetitionsövningens ledare. Enligt paragrafen behandlar truppförbandet, det krigstida operativa grundförbandet och det krigstida operativa förbandet den värnpliktiges ärenden medan denne fullgör beväringstjänst eller annan tjänst. Bestämmelsen täcker också de extra övningarna. Medan repetitionsövningarna pågår behandlas ärendena av ledaren för övningen eller ledaren för övningstruppen.

Med truppförband avses i den föreslagna lagen också det krigstida operativa grundförbandet och det krigstida operativa förbandet.

7 §. Besvärsmyndighet. Besvärsmyndighet i ärenden som gäller värnplikt är enligt förslaget på samma sätt som för närvarande centralnämnden för uppådsärenden, om vilken bestäms närmare i den föreslagna lagens 12 kap.

8 §. Allmän behörighet och beslutanderätt. I paragrafen bestäms enligt förslaget om allmän behörighet och beslutanderätt i de ärenden som lagen avser. En allmän bestämmelse förtydligar frågan och minskar behovet av en bestämmelse om behörighet i enskilda paragrafer. Allmän behörighet och beslutanderätt i ärenden som gäller värnplikten innehas enligt förslaget av regionalbyrån på dess verksamhetsområde och i fråga om dem som tjänstgör kommandören för truppförbandet eller ledaren för repetitionsövningen, om det inte bestäms att beslutanderätten åläggs huvudstaben, staben för försvarsgrenen, staben för militärlänet, chefen för grundenheten, kommandören för truppenheten eller uppåndsämnden.

Utöver den allmänna bestämmelsen föreslås bestämmelser om behörighet finnas också på andra ställen i lagen särskilt när det är fråga om ansökan som skall göras hos en myndighet och fattandet av beslut om en sådan ansökan.

Utöver förvaltningsärenden avgörs vid försvarsmakten också ärenden vilka skall avgöras som militära kommandomål, så som konstateras i den allmänna motiveringen. De ärenden som hänför sig till värnplikten avgörs när det gäller dem som tjänstgör i regel som militära kommandomål och annars som förvaltningsbeslut. Bestämmelser om det beslutsförfarande som skall iaktas i militära kommandomål finns i lagen om försvarsmakten. I paragrafens 2 mom. finns en hänvisning till lagen i fråga.

3 kap. **Uppbåd, besiktning av tjänstedugligheten**

Enligt förslaget bestäms i detta kapitel om den värnpliktiges tjänsteduglighet och fastställandet av den. Åtgärderna i fråga vidtas i regel vid uppådsförrättningen, men detta kan ske också vid en granskning som ordnas av regionalbyrån. Enligt förslaget indelas kapitlet med hjälp av mellanrubriker i helheter, vilka utgörs av tjänsteduglighet, uppåds och besiktning av tjänstedugligheten och beslut om tjänstgöring vid andra tillfällen än uppåds.

Tjänsteduglighet

9 §. Tjänsteduglighet. I 1 mom. bestäms enligt förslaget vad som avses med tjänsteduglighet. Centrala faktorer när tjänstedugligheten fastställs föreslås vara den ifrågavarande personens hälsotillstånd samt hans fysiska och mentala prestationsförmåga. Med tjänsteduglighet avses att den värnpliktige på ett normalt sätt förmår klara av de tjänstgöringsuppdrag som avses i lagen också med beaktande av den egna och andras säkerhet. Beaktandet av säkerhetsfaktorerna när tjänstedugligheten bedöms innebär en utvidgning av begreppet tjänsteduglighet från dess nuvarande innebörd. I praktiken har det uppstått situationer där antagningen av en person till tjänstgöring skulle utgöra en risk både för andra tjänstgörande och för försvarsmakten. Det är ändamålsenligt att det i lagen finns en tydlig bestämmelse med stöd av vilken en person vid behov kan befrias från tjänstgöring.

En adekvat definition av tjänstedugligheten är av betydelse både för försvarsmakten och den värnpliktige bl.a. med tanke på säkerheten i samband med tjänstgöringen. Det är också viktigt att den värnpliktige kan förordnas till sådana uppgifter och sådan utbildning som är lämpligast för honom.

I 2 mom. bestäms enligt förslaget om de uppgifter utifrån vilka tjänstedugligheten fastställs och om de källor från vilka de behövliga uppgifterna kan fås. När tjänstedugligheten fastställs spelar de uppgifter som fås av den värnpliktige en central roll. Enligt förslaget tillställs de värnpliktiga en förfrågan (14 §) och dessutom kan en förfrågan genomföras också vid uppådet (17 §). De värnpliktiga föreslås också med stöd av 97 § ha en uttrycklig skyldighet att ge uppgifter om sig själva.

Av den värnpliktige kan enligt förslaget fås uppgifter om hälsotillstånd också i form av läkarutlåtanden som han sänder till militärmyndigheten (14 §). Uppgifterna om hälsotillstånd kan basera sig också på en läkarundersökning som gjorts före uppådet (14 §) och på en granskning vid uppådet (21 §). Den värnpliktiges tjänsteduglighet utreds genom en kontroll som utförs av en yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården också

när tjänstgöringen inleds och när den avslutas (63 §).

För bedömning av tjänstedugligheten kan också ordnas lämplighetstest (17 och 64 §).

Dessutom har militärmyndigheten enligt förslaget rätt att få uppgifter om en värnpliktig enligt 97§. Utöver uppgifterna om hälsotillstånd kan också sådana uppgifter som fås av de sociala myndigheterna vara av betydelse när tjänstedugligheten fastställs. Uppgifter som fås från polisens och justitieförvaltningens informationssystem är av betydelse när frågor som hänför sig till säkerheten i tjänstgöringen bedöms.

Tjänstedugligheten fastställs i regel vid uppbudet, men den kan i vissa fall fastställas också vid en besiktning som ordnas av regionalbyrån. Bestämmelser om uppbudet och om besiktning som ordnas av regionalbyrån finns enligt förslaget i kapitlets senare avsnitt.

Paragrafens 3 mom. innefattar också en allmän bestämmelse om betydelsen av den värnpliktiges tjänsteduglighet med tanke på tjänstgöringen. Till tjänstgöring kan enligt förslaget förordnas endast en värnpliktig som är tjänsteduglig, dvs. som är frisk och kapabel att utföra de tjänstgöringsuppdrag som avsetts för honom utan att äventyra sin egen eller andras säkerhet.

10 §. Befrielse från tjänstgöring på grundval av att tjänsteduglighet saknas. I paragrafen bestäms enligt förslaget om de förutsättningar under vilka en värnpliktig befrias från den i den föreslagna lagen avsedda tjänstgöringen på grundval av att han inte är duglig för tjänst.

Enligt 1 mom. befrias en värnpliktig från tjänstgöring under fredstid om den värnpliktige konstateras ha en sådan skada eller sjukdom som utgör ett hinder för fullgörandet av värnplikten. Befriad från tjänstgöring under fredstid föreslås också vara en värnpliktig som vid besiktningen konstateras vara oförmögen att tjänstgöra och vars oförmåga att tjänstgöra bedöms fortgå under så lång tid att det inte kan anses vara ändamålsenligt att utbilda honom under beväringstjänsten. Eftersom skyldigheten att fullgöra beväringstjänst upphör det år under vilket personen i fråga fyller 30 år inverkar också den värnpliktiges ålder vid besiktningstillfället på bedömning-

en av resultatet.

Om den värnpliktige inte är tjänsteduglig vid besiktningstillfället men oförmågan bedöms vara kortvarigare än i det fall som avses i 1 mom. kan den värnpliktige enligt 2 mom. förordnas till ny besiktning, varvid en ny bedömning görs av hur ändamålsenligt det är att utbilda honom. Vid uppbudet förordnas den värnpliktige enligt förslaget till ny besiktning vid uppbud. Vid besiktning som görs vid regionalbyrån förordnas den värnpliktige till ny besiktning som ordnas av regionalbyrån. Beslutet föreslås kunna upprepas en eller flere gånger. Den värnpliktige förordnas till besiktning som förrättas senast under det tredje året efter att beslutet har meddelats. Definitionen av den värnpliktiges tjänsteduglighet föreslås vara befrielse från tjänstgöring under fredstid. Skälet skulle förutom hälsoskäl vara att förordnandet av en person till vapentjänst skulle utgöra en risk för personen i fråga och för andra som tjänstgör.

I 3 mom. bestäms enligt förslaget om de fall i vilka ett beslut om befrielse som avses i 1 mom. skall göras det år under vilket den värnpliktige fyller 25 år. Beslutet fattas när den värnpliktige inte en enda gång har kunnat konstateras vara tjänsteduglig, trots att han har deltagit i det i lagen avsedda uppbudet och därefter förordnats till ny besiktning. Att förplikta en person att flera gånger infinna sig till ny besiktning är inte ändamålsenligt vare sig för personen själv eller med tanke på försvarsmakten. Om den värnpliktige underlåter att infinna sig till uppbudet trots att han är skyldig att personligen närvara kan han enligt förslaget inte befrias på den grund som avses i momentet.

Den föreslagna paragrafen motsvarar till sitt sakinhåll 13 § i den gällande lagen. Enligt 12 § i den gällande lagen kan en värnpliktig helt och hållet befrias från fullgörandet av värnplikt om det på grundval av hans hälsotillstånd bedöms att han inte under några som helst omständigheter kan förordnas till tjänst. Den föreslagna bestämmelsen innefattar inte något sådant alternativ. Den som under fredstid har befriats från tjänstgöring kan vid undantagsförhållanden förordnas till besiktning och också till tjänst, om han konstateras vara tjänsteduglig. Bestämmelser om saken ingår i den föreslagna lagens 9 kap.

11 §. Behörighet att utfärda föreskrifter om tjänsteduglighet. I paragrafen bestäms enligt förslaget om ett bemyndigande med stöd av vilket huvudstaben kan utfärda närmare föreskrifter om de medicinska grunderna för fastställande av tjänstedugligheten och om andra omständigheter av teknisk natur som hänför sig till fastställandet av tjänstedugligheten. Huvudstaben föreslås kunna fastställa också de fysiska och psykiska egenskaper som den värnpliktige bör besitta i vissa specialuppgifter. Sådana uppgifter är t.ex. uppgifter som utförs av dykare och uppgifter inom flygvapnet.

Den värnpliktiges tjänsteduglighet fastställs enligt de grunder som anges i 9 och 10 §. När tjänstedugligheten fastställs används som hjälp detaljerade bestämmelser som innehåller frågor enligt den typ som ingår i den internationella sjukdomsklassifikationen ICD och andra specificerade frågor av teknisk karaktär. Klassifikationen i fråga är en finsk utgåva av Världshälsoorganisationens (WHO) klassificering ICD-10, International Statistical Classification of Diseases and Related Health problems, Volume 1. Det är inte ändamålsenligt att bestämma om frågor av denna typ på förordningsnivå.

Betydelsen av huvudstabens anvisningar blir allt större när också andra än försvarsmaktens läkare allt oftare bedömer den värnpliktiges tjänsteduglighet under tjänstgöringstiden på grund av att medicinalvårdens funktioner läggs ut på entreprenad.

När tjänstedugligheten fastställs och beslut om tjänsten fattas används nuförtiden som hjälp så kallade tjänsteduglighetsklasser om vilka bestäms i förordningen om besiktningar av värnpliktigas tjänsteduglighet (662/1971). Förordningen har getts med stöd av den gällande värnpliktslagen. Tjänsteduglighetsklasserna räknas upp i förordningen som följer: de till all tjänstgöring dugliga värnpliktiga (A), de med vissa begränsningar tjänstedugliga (B), de från aktiv tjänst under fredstid befriade (C), de från värnplikt helt befriade (D) och de värnpliktiga som förordnats att undergå förnyad besiktning vid uppåd eller efterbesiktning. Huvudstaben har med stöd av förordningen meddelat närmare anvisningar om grunderna för hänförandet av värnpliktiga till tjänsteduglighetsklasser. Det

förordnande som enligt förslaget ges huvudstaben ersätter den nuvarande förordningen.

Uppbådet

Uppbådssystemet har varit i bruk sedan 1800-talet och är alltså ett användbart förfarande när det gäller att förordna de tjänstedugliga männen inom en åldersklass till tjänst. Vid uppbådet behandlar myndigheten ärendet gällande förordnande av en värnpliktig till tjänst så nära den värnpliktiges hemort som möjligt vid en förrättning där den värnpliktige själv är närvarande och där han hörs. Samtidigt kan man ge viktig information om beväringstjänsten och försvarsmakten. Vid uppbådet fattas besluten av uppbådsnämnden, till vilken utöver de militära medlemmarna hör en representant för kommunen. När det gäller bestämmelserna om uppåd föreslås inte några nämnvärda förändringar jämfört med det nuvarande förhållandet.

Uppgifterna gällande de praktiska arrangemangen för uppbådet hör till regionalbyråerna.

12 §. Uppbådetts syfte. I paragrafen bestäms om uppbådetts syfte. Centralt när det gäller uppbådet är fastställandet av tjänstedugligheten och förordnandet till tjänst. Vid uppbådet är den värnpliktige för första gången i personlig beröring med försvarsmakten. Uppbådstillfället är av betydelse som kanal för ömsesidigt utbyte av information. Den värnpliktige får information om saker som gäller skyldigheten att försvara landet och försvarsmakten får för sin del uppgifter direkt av den värnpliktige om hans önskemål t.ex. när det gäller tjänstgöringsplats och tidpunkt.

I uppbådet deltar också de som inte kommer för att fullgöra beväringstjänst eller civiltjänst. På så sätt är det möjligt att nå hela åldersklassen och de uppådade kan ges också sådan information vars syfte är att främja männens välbefinnande. Det är möjligt också att förhindra att problem som hör samman med livssituationen försämrats samt att tillhandahålla hjälp när det gäller att lösa problemen. Möjligheten har utnyttjats i det s.k. Time out-projektet, som är en verksamhetsmodell som syftar till att förebygga en utveckling som leder till utslagning av unga män. Den baserar sig på samarbete mellan

kommunerna, försvarsmakten och civiltjänst-centralerna. Verksamhetsmodellen, där yrkesmässigt psykosocialt stöd erbjuds i samband med uppbådet, har tills vidare varit i bruk inom huvudstadsregionen. Avsikten är att den skall utvidgas till hela landet.

13 §. Uppbådspliktiga. I paragrafen bestäms enligt förslaget om de uppbådspliktiga, dvs. manliga finska med borgare som är skyldiga att infinna sig vid uppbådet. Till uppbådsplikten hänförs också skyldigheten att iakttä uppbådsmyndigheternas föreskrifter vid uppbådsförrättningen.

Enligt 1 mom. 1 punkten skall den upp- bådspliktige under uppbådsåret fylla 18 år. Enligt momentets 2 punkt är också den som uteblivit från tidigare uppåd skyldig att infinna sig, om hans tjänsteduglighet ännu inte särskilt har avgjorts. Skyldigheten att infinna sig vid uppådet gäller dock inte en person som under uppådsåret fyller 30 år. Vid upp- bådet kan den värnpliktige ges förordnande att infinna sig för ny besiktning vid uppåd, om t.ex. hans tjänsteduglighet inte genast kan avgöras. Förordnandet kan ges för uppåd som hålls under de tre följande åren. I momentets 3 punkt bestäms att också en person som förordnats att infinna sig till ny besiktning vid uppådet är uppådspliktig. Momentet motsvarar bestämmelsen i 23 § 2 mom. i den nuvarande lagen.

I 2 mom. bestäms enligt förslaget att en värnpliktig som förvärvat finskt medborgarskap inte är uppådspliktig om han förvärvat det finska medborgarskapet under det år när han fyller 18 eller därefter. Eftersom dagen för erhållande av medborgarskap inte är densamma som dagen för ärendets avgörande, tillämpas bestämmelsen enligt förslaget också på en person som får beslut om medborgarskap under det år då han fyller 18 år.

Den som förvärvat finskt medborgarskap är i princip värnpliktig i Finland. Finland har dock med vissa länder ingått bilaterala avtal vilkas syfte är att fastställa skyldigheten för medborgarna i ett flertal länder att fullgöra värnplikt i endast ett land. Också oberoende av avtalen kan personer vilkas boningsort är någon annanstans än i Finland beviljas vissa lättnader. Närmare bestämmelser om saken föreslås ingå i 7 kap., så som ovan konstateras. Det är ändamålsenligare att skyldigheten

för en person som förvärvat medborgarskap att fullgöra beväringstjänst i Finland utreds i ett annat sammanhang än vid uppådet. Personen i fråga föreslås kunna bli förordnad till besiktning enligt 26 §, om det finns behov.

14 §. Förfrågan om hälsotillstånd och hälsoundersökning på förhand. I paragrafen bestäms enligt förslaget om den förfrågan om hälsotillstånd som skall sändas till den värnpliktige och om besvarandet av den samt om möjligheten att förordna en uppådspliktig att genomgå en undersökning före uppådet vid en hälsovårdscentral eller på något annat ställe som lämpar sig för undersökningen.

I 1 mom. bestäms enligt förslaget om den förfrågan om hälsotillstånd som sänds till de uppådspliktiga och som skall besvaras av dem. Den uppådspliktige skall tillställa militärmyndigheten sin egen uppfattning om sitt hälsotillstånd samt också eventuella läkarutlåtanden om saken.

Enligt 2 mom. förordnas en uppådspliktig till en s.k. hälsoundersökning på förhand för bedömning av tjänstedugligheten. Undersökningen ordnas enligt förslaget vid en hälsovårdscentral eller något annat lämpligt ställe. Om regionalbyrån ändå av den värnpliktige själv eller den som tillhandahåller hälso- och sjukvårdstjänster eller någon annan inrättning har fått en tillräcklig utredning om den värnpliktiges hälsotillstånd och tjänsteduglighet, är det inte ändamålsenligt att förordna den värnpliktige till en ny hälsoundersökning. Av praktiska skäl är det inte ändamålsenligt att utsträcka skyldigheten att omfatta utomlands bosatta värnpliktiga. Det finns även andra särskilda skäl till att inte förordna en värnpliktig till undersökning. Att den uppådspliktige avtjänar ett frihetsstraff kan t.ex. vara ett sådant skäl.

15 §. Tidpunkten för uppådet, uppåds- kungörelsen, uppådslängden. I paragrafen bestäms enligt förslaget om tidpunkten för uppådet, den förteckning över de uppådspliktiga som skall göras för förrättande av uppåd och om meddelande om uppåd.

Uppåd ordnas enligt 1 mom. under augusti, september, oktober, november och december. Enligt förslaget inleds uppåden två veckor tidigare än för närvarande och avslutas två veckor senare än för närvarande, eftersom värnpliktsärendena på grund av orga-

nisationsreformen sköts av färre personer. En längre uppbådstitid gör det också möjligt att hålla pauser under höstens studentskrivningar.

Uppgifterna om de uppbådspliktiga införs enligt 2 mom. i uppbådslängden kommunvis enligt den ifrågavarande personens hemkommun eller folkbokföringskommun. Uppgifterna utgör en del av det personregister som förs över de värnpliktiga och om vilket bestäms närmare i 10 kap. i den föreslagna lagen.

Hemkommunen och folkbokföringskommunen fastställs enligt lagen om hemkommun (201/1994). Enligt 2 § i lagen om hemkommun är en persons hemkommun den kommun där han bor. I lagen om hemkommun finns också bestämmelser om undantag från denna huvudregel. En finsk medborgare som är stadigvarande bosatt utomlands har enligt 6 § i lagen om hemkommun en folkbokföringskommun vilken är den kommun som senast var hans eller hennes hemkommun i Finland. Om en person inte har haft någon hemkommun i Finland, fastställs folkbokföringskommunen enligt moderns, faderns eller makens hemkommun eller folkbokföringskommun i nu nämnd ordning. Om föräldrarna eller maken inte heller har haft en hemkommun eller folkbokföringskommun i Finland är Helsingfors folkbokföringskommun.

Enligt 3 mom. meddelas om skyldigheten att delta i uppbådet genom en uppbådskungörelse som innehåller uppgifter också om påföljderna av att en person uteblir från uppbådet utan att ha förhinder. Kungörelsen skall finnas till påseende på kommunens anslags-tavla eller annars vara tillgänglig för allmänheten. Bestämmelser om kommunens skyldighet att anskaffa och vidmakthålla anslags-tavlor finns i lagen om offentlig kungörelse (34/1925). Bestämmelser om anslagstavlorna för kommunens offentliga kungörelser finns dessutom i 64 § i kommunallagen (365/1995). Eftersom avsikten är att bestämmelsen skall kunna tillämpas också under kristid är det ändamålsenligt att alltjämt låta kungörelseförfarandet vara den huvudsakliga formen för meddelande. Kungörelsen skall finnas till påseende också på försvarsmaktens webbsidor. I praktiken har medde-

landet sänts till den värnpliktige också per brev.

16 §. Närvaroplikt vid uppbådet. I paragrafen bestäms enligt förslaget om skyldigheten att delta i uppbådet och om de grunder enligt vilka avvikelser från närvaroplikten kan göras. Dessutom bestäms om lagligt förhinder för anmälan, om besiktning av den som förvaras i en straffanstalt samt om deltagande i ett annat uppbåd än det som avses i uppbådskungörelsen.

Enligt 1 mom. skall den uppbådspliktige personligen delta i uppbådet, om han inte har befriats från närvaroskyldigheten. Regionalbyrån föreslås kunna bevilja befrielsen.

I 2 mom. bestäms om de grunder enligt vilka befrielse kan ges från närvaroskyldigheten vid uppbådet. Enligt förslaget kan befrielse beviljas en person som har en svår kroppsskada eller sjukdom. Grunden är i sig självklar, men enligt förslaget förs den in i bestämmelsen för tydlighetens skull. Den värnpliktige kan tänkas ha deltagit i ett av försvarsmakten anordnat urvalsprov för specialtrupperna redan före uppbådet. Om hans tjänsteduglighet då har fastställts och en tjänstgöringsplats har bestämts är personlig närvaro vid uppbådet inte längre nödvändig. När det gäller en utomlands bosatt person är det, med tanke på inbesparing av resekostnader och tid, inte heller ändamålsenligt att förplikta honom att infinna sig personligen vid uppbådet, om det finns en erforderlig utredning av hans hälsotillstånd utifrån vilken beslut om hans tjänsteduglighet kan fattas. Personen i fråga genomgår enligt förslaget besiktning på normalt sätt efter att ha inställt sig i tjänsten.

En uppbådspliktig som i enlighet med 2 mom. har befriats från skyldigheten att personligen delta i uppbådet kan om han så önskar befullmäktiga ett ombud att representera honom vid uppbådsförrättningen.

I 3 mom. bestäms om besiktning av en uppbådspliktig som förlorat sin frihet. Vistelse i en straffanstalt är ett giltigt skäl att utebli från uppbådet. Å andra sidan är det inte ändamålsenligt att föra en person som vistas i en straffanstalt till uppbådet på myndigheternas försorg. För tydlighetens skull föreslås att i paragrafen ingår en bestämmelse enligt vilken personen i fråga skall besiktigas först

efter att ha blivit frigiven. Han är dock skyldig att meddela militärmyndigheten om sin frigivning. Härvid kan samtidigt ges uppgift om tiden och platsen för besiktningen.

I 4 mom. bestäms dessutom om den uppståndspliktiges skyldighet att meddela regionalbyrån om det förhinder till följd av vilket han inte har kunnat infinna sig vid uppståndet. Meddelandet om förhindret bör ges genast efter att det upphört och bevis för förhindret bör företes. Med laga förfall avses närmast laga förfall enligt 12 kap. 28 § i rättegångsbalken. Som laga förfall betraktas enligt förslaget sålunda avbrott i den allmänna samfärdseln eller allvarlig sjukdom eller annat synnerligen vägande skäl. Det är motiverat att bestämma om anmälningskyldigheten, eftersom uteblivande från uppståndet utan orsak på samma sätt som för närvarande föreslås medföra straffpåföljd.

Den uppståndspliktige skall i regel delta i det uppstånd till vilket han har förordnats genom uppståndskungörelsen. Eftersom förpliktelsen gäller en åldersklass av vilken en del har avslutat sin skolgång och börjat studera på annan ort är det ändamålsenligt att uppståndsforpliktelsen kan fyllas också någon annanstans än på hemorten. Enligt 5 mom. kan den värnpliktige med regionalbyråns samtycke delta i ett annat uppstånd samma år än det i vilket han enligt uppståndskungörelsen skall delta.

17 §. Lämplighetstest och förfrågan vid uppståndet. Enligt förslaget bestäms i paragrafen om möjligheten att vid uppståndet ordna ett lämplighetstest med vars hjälp den värnpliktiges tjänsteduglighet och lämplighet för tjänstgöring kan bedömas. Genom testet kan man bedöma bl.a. den värnpliktiges stresstålighet. Lämplighetstestet föreslås vara skriftligt och en yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården föreslås göra en bedömning utifrån testet. En sådan yrkesutbildad person föreslås dessutom kunna diskutera med den värnpliktige, om testet ger anledning till detta. Den värnpliktige har rätt att få uppgift om en bedömning som gäller honom.

Vid uppståndet kan den värnpliktige dessutom åläggas att besvara en förfrågan genom vilken omständigheter som gäller den värnpliktiges hälsotillstånd och tjänsteduglighet utreds.

I den gällande lagen finns inte någon motsvarande bestämmelse.

18 §. Andra förpliktelser som hör samman med uppståndet. I paragrafen föreslås ingå bestämmelser om den uppståndspliktiges skyldighet att iaktta de föreskrifter som uppståndsmyndigheten meddelar vid uppståndet. En allmän bestämmelse om skyldigheten att iaktta föreskrifterna är nödvändig eftersom underlåtenhet att följa föreskrifterna föreslås vara straffbar på samma sätt som för närvarande. En hänvisningsbestämmelse om påföljd ingår i paragrafens 2 mom., där också försummelse av anmälningsplikten och olovligt uteblivande från uppståndet nämns.

19 §. Uppstånds nämnden. I paragrafen bestäms enligt förslaget om tillsättandet av uppstånds nämnden samt om nämndens sammansättning och beslutanderätt. Uppstånds nämnden har en central uppgift vid förrättandet av uppstånd. Nämnden tillsätts enligt 1 mom. av regionalbyrån. Till uppstånds nämnden hör enligt förslaget så som för närvarande en ordförande och två medlemmar.

Enligt 2 mom. är ordföranden för uppstånds nämnden en officer som innehar en tjänst och är förtrogen med värnpliktsfrågor samt har erfarenhet av behandlingen av värnpliktsfrågor. Medlemmar är enligt förslaget en person som är förtrogen med värnpliktsfrågor och innehar en militär tjänst samt en representant för den kommun vars uppståndspliktige förrättningen gäller. Kommunens representant har ofta varit en person som är innehavare av ett kommunalt förtroendeuppdrag. Med tanke på uppgiften kan det vara ändamålsenligt att kommunen representeras av en kommunal arbetstagare, t.ex. på ungdomsarbetsområdet. Till uppstånds nämnden bör höra minst en tjänsteman vid regionalbyrån.

Enligt 3 mom. är uppstånds nämnden beslutför när både ordföranden och bägge medlemmarna är närvarande.

20 §. Uppstånds nämndens uppgifter. I paragrafen bestäms om ärenden i vilka uppstånds nämnden skall fatta beslut. Avsikten är att nämnden skall fatta beslut särskilt för varje person som behandlas. Den föreslagna bestämmelsen motsvarar de gällande bestämmelserna.

Fastställandet av den värnpliktiges tjänsteduglighet hör till uppstånds nämndens grund-

läggande uppgifter och inverkar på beslutets övriga innehåll. Om en person konstateras vara tjänsteduglig förordnas han till tjänst, vapentjänst eller vapenfri tjänst. Vid uppståndet är det möjligt att anhålla också om civiltjänst. Om de i civiltjänstlagen fastställda förutsättningarna uppfylls fattar uppstånds-nämnden beslut om godkännande av den ifrågavarande personens ansökan om civiltjänst.

Om den uppståndspliktiges tjänsteduglighet inte kan fastställas kan uppstånds-nämnden förordna honom att infinna sig för ny besiktning vid uppstånd. Förordnandet kan enligt 10 § ges för uppstånd som hålls under de tre följande åren.

21 §. Behandlingen av ärenden i uppstånds-nämnden. I paragrafen bestäms enligt förslaget om behandlingen av ärenden i uppstånds-nämnden.

Behandlingen av ärendena sker enligt 1 mom. utifrån uppgifterna i uppstånds-längden. Dessutom får uppstånds-nämnden när en person hörs uppgifter t.ex. om tjänstgöringsplatser och tjänstgöringstidpunkter som är lämpliga för personen i fråga. Den representant för kommunen som är medlem av uppstånds-nämnden kan också föra fram omständigheter som inverkar på saken. I normala fall får den uppståndspliktige ett skriftligt beslut genom vilket han förordnas till tjänst eller ny besiktning eller befrias från tjänstgöring. Av förordnandet att träda i tjänst framgår bl.a. tjänstgöringsplatsen och tidpunkten för inledande av tjänsten.

Ärendet kan enligt förslaget behandlas även om personen i fråga inte är närvarande, när det är fråga om en person som avses i 16 § 2 mom. och som särskilt har befriats från skyldigheten att närvara. Närvaron är sålunda inte nödvändig om tillräckliga uppgifter om personen i fråga finns att tillgå för att beslut skall kunna fattas. Om det är uppenbart att den värnpliktige befrias från tjänstgöring på grund av en svår kroppsskada eller sjukdom är det inte ändamålsenligt att förplikta honom att infinna sig vid uppståndet. Också när det gäller en person som är bosatt utomlands kan saken behandlas utan att han är på plats, om det finns en vederbörlig utredning av hans hälsotillstånd, så som konstateras i motiveringen till 16 §. Det samma gäller en värnplik-

tig som har besiktigats i samband med ett särskilt urvalsprov.

Uppstånds-nämnden skall enligt förslaget när det gäller dem som genomgått läkarundersökning använda uppstånds-läkarens förslag för fastställande av den värnpliktiges tjänsteduglighet. Förslaget kan för sin del basera sig också på resultatet av en undersökning som gjorts vid en hälsoundersökning på förhand. Vid uppståndet besiktigas särskilt de värnpliktiga som själva har anmält behov av hälso-granskning eller i fråga om vilka behovet har kommit till synes på grundval av lämplighetstest eller förfrågan. Det förslag som läkare gör föreslås dock inte vara bindande för uppstånds-nämnden. Bestämmelser om saken finns i 3 mom.

22 §. Kommunens uppgifter i samband med uppståndet. I paragrafen bestäms enligt förslaget om de uppgifter som kommunen traditionellt har haft i samband med verkställandet av uppståndet. Kommunen skall på framställning av regionalbyrån ordna hälsoundersökning på förhand, ett behövligt antal läkare till uppståndet samt behövliga lokaliteter för uppståndet och dessutom utse en representant till uppstånds-nämnden.

Den föreslagna bestämmelsen motsvarar nuvarande reglering och praxis. Enligt 14 § 2 mom. i folkhälsolagen (66/1972) är kommunen skyldig att förordna en läkare vid hälsovårdscentral att fungera som läkare vid undersökning av värnpliktiga då uppståndsmyndigheterna anhållit därom hos ett organ som avses i lagen. Enligt 24 § i förordningen angående tillämpningen av värnpliktslagen skall staben för militärlänet avtala med hälsovårdscentralerna om att dessa skall utföra hälsoundersökning på förhand av de uppståndspliktiga. Bestämmelser om kommunens skyldighet att tilhandahålla en lämplig lokal för förrättande av uppståndet finns i 21 § i den nuvarande värnpliktslagen.

Det är ändamålsenligt att systemet med hälsovårdscentraler alltså kan utnyttjas också vid undersökningen av de värnpliktiga och att det kan garanteras att systemet fungerar också vid undantagsförhållanden.

23 §. Polisens handräckning vid uppståndet. Vid uppståndet skall polismän närvara för att övervaka ordningen och ge behövlig handräckning. Polisen kan t.ex. hämta sådana per-

soner till uppbådet som underlåtit att infinna sig.

24 §. Ersättande av kostnader. I paragrafen bestäms om ersättande av kostnader som hänför sig till uppbådet. Kommunen har svarat för de kostnader som hälsogranskningen på förhand medför. Från början av år 2008 är det dock försvarsmakten som skall svara för kostnaderna. Bestämmelser om saken finns i 25 § i folkhälsolagen (293/2006) och i övergångsbestämmelsen i lagen om hälsovården inom försvarsmakten (292/2006). I momentet föreslås ingå en hänvisning till lagarna i fråga.

Vid social- och hälsovårdsministeriet bereds en ändring av folkhälsolagen genom vilken den bestämmelse som gäller ersättande av kostnader ändras så att kostnaderna fördelas mellan kommunen och försvarsmakten. Dessutom införs i folkhälsolagen en bestämmelse om ersättande av kostnader för uppbdsläkare.

De ersättningsarrangemang som gäller lokaliteter som kommunen skaffar fram för uppbådet har varierat från kommun till kommun. I momentet bestäms att ersättning till denna del fastställs så som regionalbyrån och kommunen överenskommer.

I uppbdsnämnden har en medlem som representerar kommunen enligt 2 mom. rätt att för sitt deltagande i uppbdsnämndens arbete få arvode och dessutom ersättning för sina resekostnader. Bestämmelser om utbetalningen av arvode och resekostnadsersättning utfärdas enligt förslaget genom förordning av försvarsministeriet.

Försvarsmakten har enligt redan vedertagen praxis inte betalat ersättning för de vid uppbådet närvarande polisernas tjänsteupdrag. Enligt det föreslagna 3 mom. får försvarsmakten alltjämt tjänsterna i fråga vederlagsfritt.

25 §. Närmare bestämmelser. I paragrafen ingår ett bemyndigande att utfärda förordning, enligt vilket närmare bestämmelser om verkställande av uppåd samt den förfrågan om en värnpliktigs hälsotillstånd och den hälsoundersökning på förhand som avses i 14 § kan utfärdas genom förordning av statsrådet. Huvudstaben kan dessutom enligt förslaget meddela detaljerade föreskrifter som preciserar förordningen.

Besiktning av tjänstedugligheten och beslut om tjänstgöring vid andra tillfällen än uppåd.

Tjänstedugligheten fastställs och förordnande till tjänstgöring utfärdas i regel vid uppbådet. Det är nödvändigt att besluten i fråga görs också under tiderna mellan uppåden och i vissa fall också efter beväringstjänsten och repetitionsövningen. Det är ändamålsenligt att ålägga regionalbyrån att sköta dessa uppgifter, eftersom den är allmän myndighet för behandling av värnpliktsärenden.

26 §. Besiktning som ordnas av regionalbyrån, beslut om tjänstgöring. I paragrafen bestäms enligt förslaget om regionalbyråns rätt att fatta beslut om den värnpliktiges tjänsteduglighet och att förordna denne att delta i besiktning, vid behov personligen. Regionalbyrån föreslås också kunna fatta beslut om den värnpliktiges tjänstgöring.

I 1 mom. bestäms om de fall i vilka regionalbyrån kan besluta om tjänstedugligheten. Regionalbyrån föreslås kunna fatta beslut om den värnpliktige har uteblivit från uppbådet eller förordnats till besiktning enligt 10 § 2 mom. Dessutom kan regionalbyrån fatta beslut om den värnpliktiges tjänsteduglighet, om tjänstedugligheten har förändrats under tiden mellan uppbådet och inträdet i beväringstjänsten eller efter beväringstjänsten eller repetitionsövningen. Bestämmelser om avbrytande av tjänstgöringen finns dessutom i 60 §.

I 2 mom. bestäms om möjligheten att beordra en värnpliktig att personligen delta i besiktning. Den personliga närvaron är dock inte nödvändig om regionalbyrån har de uppgifter som behövs för att fatta beslut. Den värnpliktige bör dock beredas tillfälle att uttala sin ståndpunkt i ett ärende som gäller fastställandet av hans tjänsteduglighet. Förordnandet till besiktning kan enligt 2 mom. i den föreslagna 10 § ges för en besiktningsförrättning som hålls inom förloppet av de tre följande åren. Besiktningen kan ordnas vid regionalbyrån eller på ett annat av militärmyndigheten fastställt ställe som lämpar sig för besiktning och är ändamålsenligt också med tanke på den som anländer till besiktningen.

Den värnpliktige kan själv lämna militärmyndigheten uppgifter om sin tjänsteduglighet. Enligt den föreslagna lagens 97 § har den värnpliktige upplysningsplikt i frågor som gäller tjänstedugligheten. Också en yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården är i vissa fall skyldig att lämna uppgifter.

Initiativet till besiktningen kan enligt 3 mom. tas av den värnpliktige själv.

Den föreslagna bestämmelsen motsvarar till sakinnehållet i huvudsak den gällande bestämmelsen och den praxis enligt vilken det dock är staben för militärlänet som har befogenheten. Bestämmelser om saken finns i 13, 15 och 30 § i värnpliktslagen samt i 67 § i värnpliktsförordningen.

27 §. Förrättande av besiktning. I paragrafen bestäms om förrättandet av besiktning som ordnas av regionalbyrån. Vid besiktningen assisterar en läkare och ärendet behandlas på samma sätt som i uppådsnämnden.

Regionalbyrån föreslås ordna besiktningarna på samma sätt som de nuvarande efterbesiktningarna så som närmare bestäms i arbetsordningen. Regionalbyrån föreslås kunna besluta om frågor som gäller de värnpliktiga enligt sin allmänna behörighet. Förordnandet till ny besiktning ges till regionalbyrån, inte till uppådet.

I 2 mom. bestäms att den värnpliktige skall iaktta de föreskrifter som militärmyndigheten meddelar vid besiktningen. Bestämmelsen är nödvändig på grund av att olydnad föreslås medföra straffpåföljd på samma sätt som för närvarande.

Genom förordning av statsrådet kan enligt 3 mom. utfärdas närmare bestämmelser om förrättandet av besiktning som ordnas av regionalbyrån och om förordnandet till besiktning.

4 kap. **Förordnande till tjänstgöring**

Bestämmelserna om förordnande till besiktning liksom också de bestämmelser som gäller beslut om inledande av tjänstgöringen placeras enligt förslaget i ett eget kapitel. I kapitlet ingår bestämmelser som gäller beväringstjänsten, repetitionsövning och ändring av tiden för inledande av tjänst av särskilda skäl. Det sistnämnda gäller personer

som valts till riksdagsledamöter och andra motsvarande uppgifter. Beslutet om tjänstgöring fattas enligt förslaget vid uppådet eller vid regionalbyrån.

28 §. Tidpunkten för inledande av beväringstjänst. I paragrafen bestäms om tidpunkten för inledande av tjänstgöringen. Enligt 1 mom. inleds beväringstjänsten någon av de allmänna dagarna för inledande av beväringstjänst under det år som följer på uppådet eller senast under det tredje året efter uppådet.

Förslaget skiljer sig från den nuvarande bestämmelsen, enligt vilken förordnandet till tjänst gäller de två år som följer på uppådet. Då den värnpliktige förordnas att träda i tjänst först under de tre år som följer på beslutet har han tillräckligt lång tid att ordna sina angelägenheter innan tjänstgöringen inleds. Avsikten är att fastställa tidpunkten för inledande av tjänst enligt den värnpliktiges önskemål, varvid behovet att ansöka om ändring i fråga om denna tidpunkt minskar. Det är dock ändamålsenligt att inledandet av tjänsten inte ändras utan orsak utan att så många som möjligt inleder sin tjänstgöring i början av tidsperioden i fråga. Tjänstgöringen inleds enligt förslaget vissa, på förhand genom förordning fastställda tidpunkter. I och med det föreslagna förfarandet blir det möjligt att avstå från det nuvarande uppskovsförfarandet. Närmare bestämmelser om saken finns i 31 §.

Försvarsgrenarnas beväringnumerär fastställs utifrån den krigstida truppproduktionen. Arméstaben fördelar den av huvudstaben meddelade beväringnumerären för försvarsgrenarna så att den målsatta numerären för regionalbyråernas enskilda truppförband uppnås. Den målsatta numerären är fastställd enligt kontingenterna för de tre följande åren. Regionalbyrån fördelar ytterligare den målsatta numerär som tilldelats den på kvoter för uppådsnämnderna. Utifrån detta förordnar nämnden vid uppådet de värnpliktiga till olika kontingenter och truppförband.

Beslutet om förordnande till tjänst kan enligt förslaget fattas också av regionalbyrån. Regionalbyråns beslut fattas i regel på grundval av den besiktning av den värnpliktige som ordnas av regionalbyrån. Eftersom dessa besiktningar med avvikelse från det

som gäller uppbåden ordnas också i början av året kan den värnpliktige enligt det föreslagna 2 mom. förordnas att inleda tjänsten redan under samma år. Det är dock fråga om ett beslut som är jämförbart med beslut som fattas vid uppbådet, och det är därför ändamålsenligt att också beslutsfattarens prövningsrätt när det gäller tiden för inledande av tjänsten är den samma som vid uppbådet, dvs. tre år. Regionalbyrån skall sålunda förordna den värnpliktige att träda i tjänst senast under det andra kalenderåret efter att beslutet har fattats. Den föreslagna bestämmelsen gäller också regionalbyråns beslut, genom vilket ett redan givet förordnande att inleda tjänsten kan ändras enligt 30 och 31 §.

Av särskilda skäl kan en värnpliktig förordnas att träda i tjänst också vid en annan tidpunkt än den s.k. allmänna dagen för inledande av beväringstjänsten. Så kan förfaras t.ex. i det fall att en person som tidigare avbrutit tjänstgöringen fortsätter sin tjänst mitt i utbildningsprogrammet. Det är fråga om en från det normala avvikande tidpunkt för inträde i tjänst också när en person inleder tjänstgöringen senare än de övriga på grund av att han har haft laga förfall beträffande den egentliga dagen för inträde i tjänst. För tydlighetens skull bestäms i paragrafen att den som på grund av laga förfall underlåter att infinna sig till tjänsten vid föreskriven tid skall träda i tjänst omedelbart efter att hindret upphört. De från huvudregeln avvikande tidpunkterna tillämpas sålunda närmast när det är fråga om regionalbyråns beslutsfattning.

Också tjänstgöring enligt lagen om samhällstjänst (1055/1996) kan hindra en värnpliktig att träda i beväringstjänst enligt ett tidigare förordnande.

Enligt 3 mom. bestäms genom förordning av försvarsministeriet om de allmänna dagarna för inledande av beväringstjänsten.

29 §. Förordnande till tjänstgöring på grundval av urvalsprov. Enligt förslaget bestäms i paragrafen att värnpliktiga kan väljas ut till specialtrupper på grundval av ett särskilt urvalsprov. En del av försvarsmaktens specialuppgifter förutsätter att de värnpliktiga har vissa egenskaper och särskild förmåga, av vilken anledning förordnandet till specialtrupperna inte ges direkt vid uppbådet. Till uppgifterna i fråga hör bl.a. sådana som

sköts av fallskärmsjägare, dykare och militärmusiker. Till urvalsprovet kallas enligt 1 mom. de som frivilligt sökt sig till specialutbildning och som uppfyller de krav som gäller för ansökan till utbildningen.

Urvalsprov ordnas vid specialtruppen för området i fråga. Utöver testerna på specialområdet kan till urvalsprovet höra ett konditionstest, psykologiska test samt en läkarundersökning. Den som ansöker till utbildningen skall dessutom lämna uppgifter om sig själv på ansökningsblanketten. Enligt 2 mom. kan huvudstaben och staberna för försvarsgrenarna meddela närmare föreskrifter som gäller de uppgifter som skall lämnas av den som söker sig till specialutbildning, de fysiska och andra egenskaper som krävs samt grunderna för antagning till specialutbildning.

Urvalsproven ordnas vanligtvis under tiden mellan uppbåd och inträde i tjänst. För den som sökt sig till specialutbildning reserveras vid uppbådet en s.k. reservplats för den händelse att han inte antas till specialutbildningen. När personen i fråga på grundval av urvalsprovet antas till specialtruppen ändras det tidigare förordnandet att träda i tjänst enligt 30 §. De föreslagna bestämmelserna om urvalsprov motsvarar nuvarande praxis.

30 §. Återkallande av förordnande. I paragrafen bestäms enligt förslaget om situationer i vilka regionalbyrån kan återkalla ett förordnande om inledande av tjänsten.

Det är ändamålsenligt att återkalla förordnandet om inledande av tjänsten om den som förordnats till tjänst blivit skadad eller insjuknat så, att han inte kan infinna sig till tjänstgöringen. Beslutet kan enligt förslaget göras av regionalbyrån. Bestämmelser som hänför sig till saken finns i 10 § 2 mom. och i 26 § vilka gäller förordnande av en värnpliktig till besiktning som förrättas senare.

Om en värnpliktige har andra personliga skäl som enligt hans åsikt hindrar honom att träda i tjänst enligt planerna kan han ansöka om ändring av tidpunkten för inträde i tjänst enligt 31 §.

I 2 mom. bestäms om ändring av förordnandet att inleda tjänstgöringen när den värnpliktige på grundval av ett urvalsprov som ordnats efter uppbådet har antagits för utbildning vid en specialtrupp.

Intervall mellan utfärdandet av förordnandet att inleda tjänsten och dagen för inledandet av tjänsten kan enligt förslaget vara flera år. Under denna tid kan organisatoriska och andra förändringar inträffa som gör att tjänsten inte kan genomföras enligt den ursprungliga planen. Om t.ex. tjänstgöringsplatsen ändras till följd av att truppförbandet läggs ner bör det vara möjligt för militärmyndigheten att återkalla det tidigare förordnandet och i stället ge ett nytt. Bestämmelser om saken finns i 2 mom.

Ett nytt förordnande för inledande av tjänst kan enligt 3 mom. ges utan att den värnpliktige hörs om orsaken till att en ny tidpunkt fastställs är en organisationsförändring inom försvarsmakten eller någon annan motsvarande orsak.

31 §. Ändring av tjänstgöringstiden. I paragrafen bestäms om ändring av den tidpunkt för inledande av tjänst som anges i förordnandet att träda i tjänst samt om ändring av tidpunkten för redan inledd tjänstgöring på ansökan av den värnpliktige. Dessutom bestäms om de grunder enligt vilka ansökan om ändring kan godkännas.

Förfarandet för ändring av ett beslut om inträde i tjänst föreslås ersätta det nuvarande uppskovsförfarandet och innebär i praktiken att personen i fråga alltid har ett gällande förordnande att träda i tjänst. I det nuvarande systemet har den värnpliktige inte något gällande förordnande att inleda tjänsten under den tid för vilken han har beviljats uppskov från inträde i tjänst.

Tidpunkten kan enligt 1 mom. ändras på grund av yrkesutbildning, studier och ordnande av ekonomiska förhållanden. En förutsättning för ändringen är att den av nämnda skäl är synnerligen viktig för den värnpliktige. Det är inte möjligt att räkna upp alla grunder i bestämmelsen. En viss smidighet särskilt ur den värnpliktiges synpunkt åstadkoms av att tidpunkten för inledandet av tjänsten kan ändras av andra särskilda personliga skäl, t.ex. på grund av att den till tjänst förordnade värnpliktige är näringsidkare eller ensamförsörjare.

Den nya dagen för inledande av tjänsten föreslås infalla senast under det andra kalenderåret efter att beslutet fattats. Den värnpliktige bör dock förordnas att träda i tjänst så,

att han hinner tjänstgöra så som anges i 37 § före utgången av det år under vilket han fyller 30 år.

Enligt ovan nämnda grunder är det enligt förslaget möjligt att ändra tjänstgöringstiden också när den värnpliktige redan har inlett tjänstgöringen men har behov av att flytta tjänstgöringen till en senare tidpunkt.

En skriftlig ansökan om ändring av tjänstetiden skall enligt 3 mom. tillställas regionalbyrån. Till ansökan skall fogas en utredning av de omständigheter på grundval av vilka ändring av det tidigare beslutet söks.

Enligt 4 mom. är en ansökan om ändring av tjänstgöringstiden inte en giltig orsak att utebli från tjänstgöringen.

32 §. Förordnande till repetitionsövning. Enligt förslaget bestäms i paragrafen om förordnandet till repetitionsövning. Enligt 1 mom. kan till repetitionsövning förordnas värnpliktiga som hör till reserven.

I 2 mom. bestäms att förordnandet att delta i repetitionsövningen skall sändas till den värnpliktige minst tre månader innan övningen börjar. Eftersom det är fråga om fullgörandet av en medborgerlig plikt som inverkar också på den värnpliktiges övriga tidsanvändning är det motiverat att förordnandet ges i god tid. Med den värnpliktiges samtycke är det dock enligt förslaget möjligt att avvika från den utsatta tiden. Detta är ändamålsenligt, eftersom en del av dem som kallats underlåter att infinna sig till övningen på grund av uppskov, och dessutom finns det värnpliktiga som är villiga att komma till övningen också med kort varsel.

I den gällande lagen finns inte någon bestämmelse om den tidsfrist som skall iakttas när förordnandet ges. I praktiken sänds förordnandet gällande repetitionsövningen ut ca sex månader innan övningen börjar och mottagaren ombeds sända mottagningsbeviset till den som sänt ut förordnandet. Om den värnpliktige inte returnerar mottagningsbeviset inom den utsatta tiden tillställs han ett förordnande att inställa sig till tjänsten genom förfarandet för användning av mottagningsbevis. I praktiken har den värnpliktige sålunda fått kännedom om förordnandet ca tre månader före dagen för inträde i tjänst.

Förordnande till repetitionsövning är ett förpliktande beslut och i fråga om delgiv-

ningen av det iaktas bestämmelserna i 60 § i förvaltningslagen (434/2003) om bevislig delgivning.

33 §. Återkallande av förordnande om repetitionsövning. I paragrafen bestäms om möjligheten att återkalla ett förordnande om deltagande i en repetitionsövning. Återkallandet kommer särskilt i fråga när den som förordnats till repetitionsövningen inte är tjänsteduglig.

Uppgiften om den förändrade tjänstedugligheten kan komma från den värnpliktige själv, som enligt den föreslagna 97 § är skyldig att lämna upplysningar. Uppgiften kan ges också av en yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården, som enligt lag är skyldig att lämna uppgifter. Det är inte ändamålsenligt att kalla en utomlands stadigvarande bosatt person till en repetitionsövning. Eftersom militärmyndighetens uppgifter om den värnpliktige inte alltid är aktuella föreslås det vara möjligt att återkalla beslutet också om det framgår att ett förordnande som sänts till en adress i Finland inte har nått mottagaren på grund av att denna flyttat utomlands.

34 §. Befrielse från en repetitionsövning. I fråga om repetitionsövningarna motsvarar senareläggningen av tidpunkten för inträde i tjänst enligt förslaget befrielse från repetitionsövningen. Befrielse kan beviljas på ansökan av den värnpliktige på grunder vilka motsvarar dem vilka gäller framflyttning av tidpunkten för inträde i tjänst.

På grund av åldersstrukturen hos dem som kallats till repetitionsövning är grunden för befrielse förutom omständigheter som hör samman med studierna dessutom ekonomiska omständigheter samt utövande av yrke eller näring. Grunden föreslås också kunna vara att deltagandet i övningen skulle orsaka den värnpliktiges arbetsgivare allvarliga olägenheter eller skada. Eftersom repetitionsövningarna är korta, i allmänhet en eller två veckor, bör de olägenheter som övningen medför vara rätt kännbara för att befrielse skall kunna beviljas. Olägenhet som arbetsgivaren åsamkas kan motiveras särskilt när det är fråga om företags nyckelperson eller om företaget är litet. Befrielse kan enligt förslaget beviljas också utomlands bosatta för vilka deltagandet i repetitionsövningen skulle

medföra kännbar olägenhet eller skada. Dessutom är det inte heller ur försvarsmaktens synpunkt ändamålsenligt att kalla utomlands bosatt reservister till övning bl.a. på grund av rese- o.a. kostnader. Alla grunder för befrielse kan inte räknas upp i paragrafen. Med tanke på tillräcklig smidighet föreslås en bestämmelse som möjliggör befrielse också på grund av andra särskilda personliga orsaker.

Ansökan om befrielse från repetitionsövning skall sändas till den regionalbyrå som har sänt förordnandet till övningen. Ansökan skall göras skriftligt och till den skall fogas en utredning av vilken framgår de omständigheter som åberopas för erhållande av befrielse.

Enligt 3 mom. är en ansökan om befrielse från repetitionsövningen inte en giltig orsak att utebli från övningen.

35 §. Ändring av tiden för inledande av tjänst och befrielse från repetitionsövning för riksdagsledamöter, medlemmar av statsrådet och medlemmar av Europaparlamentet. Ändring av tiden för inträde i tjänst och befrielse från repetitionsövning beviljas enligt förslaget en riksdagsledamot direkt på anmälan om skötsel av uppdraget som riksdagsledamot. Det samma gäller i fråga om medlemskap i statsrådet och Europaparlamentet. I fråga om uppdraget som riksdagsledamot finns en motsvarande bestämmelse i 14 § i den gällande lagen.

Anmälan skall göras skriftligt till regionalbyrån.

5 kap. **Tjänstgöringen som värnpliktig, anordnandet av tjänstgöringen**

I kapitlet ingår enligt förslaget fyra ämneshelheter som gäller anordnandet av tjänstgöringen, nämligen beväringstjänsten, repetitionsövningen, beräkningstiden av tjänstgöringstiden och gemensamma bestämmelser.

Beväringstjänsten

36 §. Syftet med beväringstjänsten. I paragrafen bestäms att syftet med beväringstjänsten är att utbilda och träna de värnpliktiga med tanke på uppgifter inom det militära för-

svaret. På så sätt skapas förutsättningar för produktion av de trupphelheter som behövs i händelse av krig. Det föreslagna 1 mom. motsvarar bestämmelsen i 3 a § 1 mom. i den gällande lagen.

I paragrafen bestäms dessutom enligt förslaget om fördelning av utbildningen på grundutbildningsskedet, special- eller ledarutbildning och trupputbildningsperioden samt om utbildningen i fråga. Bestämmelsen motsvarar nuvarande praxis. En redogörelse för den finns i punkt 2.3.1. i den allmänna motiveringen.

37 §. Fastställande av tjänstgöringstiden. I paragrafen bestäms om beväringstjänstens längd och om den ålder före vilken beväringstjänsten skall fullgöras. Tiden för beväringstjänsten är enligt förslaget för manskapet 180 dagar, för dem som utbildas för sådana uppgifter inom manskapet som förutsätter speciella färdigheter 270 dagar och för dem som utbildas till officer, underofficer och för sådana uppgifter inom manskapet som förutsätter de högsta kraven 362 dagar. Tjänstgöringstiden motsvarar de gällande tjänstgöringstiderna, om vilka bestäms i 5 a § i den nuvarande värnpliktslagen.

I paragrafen anges dessutom, att skyldigheten att fullgöra beväringstjänsten under fredstid upphör vid utgången av det år då den värnpliktige fyller 30 år.

38 §. Förordnande till utbildning. I paragrafen bestäms om förordnande till en sådan uppgift som avses i 37 § och som förutsätter en längre tjänstgöringstid.

De som skall utbildas väljs ut på basis av den under grundutbildningsperioden visade kunskapen och förmågan samt lämpligheten.

Den som skall förordnas till ledarutbildning skall enligt 1 mom. ha förutsättningar att verka i ledaruppgifter. Ledarutbildningen är uppdelad på utbildning för underofficer i reserven och officer i reserven. Alla som antagits till ledarutbildning genomgår underofficerskursens första avsnitt. En del fortsätter med det andra avsnittet, medan de som skall utbildas till reservofficerare flyttar över till reservofficerskursen.

Reservofficersutbildning ges inom alla försvarsgrenar.

Utbildning som inhämtats före beväringstjänsten har också betydelse, särskilt när de

som skall utbildas för försvarsmaktens tekniska uppgifter väljs ut. Dessutom beaktas den kunskap och förmåga som den värnpliktige har visat i grundutbildningsperiodens uppgifter och lämplighetstest.

Till de mest krävande specialuppgifterna, i vilka tjänstgöringstiden är 362 dagar, hör uppgifterna inom pansartrupperna, radio-, elektronik- och signalområdet samt en del av de uppgifter som sköts av militärfordonsförare. Till dem hör dessutom marinens och flygvapnets specialtjänstuppgifter och motsvarande andra tekniskt eller annars synnerligen krävande och ansvarsfulla uppgifter.

Uppgifter som kräver speciella färdigheter och för vilka tjänstgöringstiden är 270 dagar är sådana uppgifter inom försvarsgrenarna, utbildningsgrenarna och specialutbildningen som kräver yrkeskunskap.

Vid förordnandet till utbildning är också den värnpliktiges egen villighet av betydelse. I det fall att det inte finns tillräckligt många villiga är det möjligt att förordna till utbildningen. Man strävar dock till att finna tillräckligt många villiga, eftersom villigheten att delta i utbildningen inverkar också på tjänstgöringsmotivationen. Dessutom är det möjligt att för dem som söker till specialtrupperna ordna urvalsprov redan innan beväringstjänsten inleds, som ovan i 29 § konstateras. Förordnandet till utbildning ges enligt förslaget som militärt kommandomål.

Paragrafens 3 mom. innehåller ett bemyndigande att utfärda förordning. Genom förordning av statsrådet bestäms enligt förslaget närmare om förordnandet av en värnpliktig till utbildning och om utbildningen samt om sådana uppgifter inom manskapet som förutsätter speciella färdigheter och sådana uppgifter inom manskapet som ställer de högsta kraven.

39 §. Delgivning av förordnande. I paragrafen bestäms om den utsatta tid som skall iaktas när ett beslut genom vilket en värnpliktig förordnas till längre tjänstgöring meddelas. Förordnandet till tjänstgöring som förutsätter längre utbildning skall delges senast tre månader innan den värnpliktiges tjänstgöringstid annars skulle utgå. Trots att det gäller ett ärende som skall avgöras som militärt kommandomål är det med tanke på den värnpliktige motiverat att skriva in den

utsatta tiden i lagen, eftersom en längre tjänstgöringstid har betydelse också när det gäller den värnpliktiges civila ärenden.

På grund av sjukdomsfall och andra orsaker kan utbildningsplatser eventuellt bli lediga ännu rätt nära den tidpunkt då kursen börjar. Det är ändamålsenligt att sådana som är villiga kan antas till kursen också i ett senare skede. Därför föreslås att det är möjligt att avvika från den ovan nämnda tre månader långa tiden. Detta förutsätter dock den värnpliktiges samtycke.

I det fall att en person antas på grundval av ett urvalsprov som ordnats före beväringstjänsten fastställs också tjänstgöringstiden redan innan tjänstgöringen inleds.

40 §. Avbrytande av utbildning. I paragrafen anges de grunder enligt vilka den utbildning som avses i 38 § kan avbrytas.

Utbildningen kan avbrytas i det fall att det inte finns förutsättningar att fortsätta den närmast på grund av en orsak som är oberoende av den värnpliktige. En sådan orsak är t.ex. en långvarig sjukdom eller en skada som utgör ett hinder för deltagande i det utbildningsprogram som planerats för den värnpliktige och som är aktuell under så lång tid att de utbildningsmål som ställts upp inte kan genomföras för hans del. Det är ändamålsenligt att avbryta utbildningen också om den värnpliktige inte förmår klara av utbildningen. Dessutom kan utbildningen enligt förslaget avbrytas om den värnpliktiges brottsliga förfarande eller övriga beteende utvisar att han är olämplig för den uppgift som utbildningen avser, t.ex. uppgiften som militärpolis. Motiveringen kan vara både en handling som begåtts under tiden för beväringstjänsten eller olämpligt beteende och en tidigare handling eller händelse som militärmyndigheten får kännedom om först efter att förordnandet till utbildning har gjorts.

41 §. Förkortning av tjänstgöringstiden. I paragrafen bestäms om förkortning av tjänstgöringstiden på den grund, att det varit nödvändigt att förkorta beväringens utbildning. Om beväringens utbildning avbryts av hälsoskäl eller av en annan orsak som är oberoende av honom själv förkortas den för honom fastställda tid som är längre än 180 dagar enligt 1 mom. till 180 eller 270 dagar. Förkortningen av tjänstgöringstiden är motiverad, ef-

tersom det inte är ändamålsenligt att en beväring som inte fått specialutbildning tjänstgör en längre tid än den normala. Om beväringen så önskar får han dock fortsätta tjänstgöringen enligt den tidigare bestämmelsen. Avsikten är, att tjänstgöringstiden skall kunna förkortas endast när orsaken till att utbildningen avbryts är en omständighet som är oberoende av den värnpliktige. Den värnpliktige kan sålunda inte genom att försumma sina studier få sin tjänstgöringstid förkortad.

Om den värnpliktige redan har hunnit tjänstgöra över 270 dagar är det i regel inte motiverat att förkorta tjänstgöringstiden. Det samma gäller den situationen att beväringen har hunnit fullgöra första skedet av ledarutbildningen, varvid han kan användas i en uppgift som överensstämmer med utbildningen. Också i dessa fall är det enligt 2 mom. dock möjligt att förkorta tjänstgöringstiden om det finns särskilt vägande personliga skäl till förkortningen eller det inte kan ordnas ändamålsenlig tjänstgöring för den värnpliktige och han inte kan placeras i en uppgift som förutsätter längre tjänstgöringstid. Exempel på det sistnämnda fallet är en person som skall utbildas till förare och som under utbildningstiden har förlorat sitt körkortstillstånd.

Bestämmelsen motsvarar inklusive preciseringarna i 2 mom. den gällande lagens 33 § 5 mom.

I 3 mom. ingår ett bemyndigande att utfärda förordning. Genom förordning av statsrådet kan enligt förslaget utfärdas närmare bestämmelser om det förfarande som skall iaktas när tjänstgöringstiden förkortas.

42 §. Deltagande i verksamhet för utvecklande av tjänstgöringsförhållandena. I paragrafen bestäms om beväringkommittén (BEVKOM), som deltar i utvecklandet av beväringarnas ställning och tjänstgöringsförhållandena vid truppförbandet. Dessutom bestäms om beväringarnas deltagande i verksamheten i fråga. Beväringskommissionen verkar underställd kommandören för truppförbandet, varför arbetet inte är jämförbart med föreningsverksamhet.

Beväringkommittén har fungerat som samarbetsorgan inom försvarsmakten för främjande av beväringarnas trivsel och tjänstgöringsmotivation sedan slutet av 1960-

talet, så som konstateras i detaljmotiveringen i regeringens proposition RP 76/1988. Bestämmelser om beväringkommittén har dock inte tidigare funnits i lag, utan verksamheten har baserat sig på administrativa anvisningar.

Beväringkommittén skall enligt 1 mom. delta i utvecklandet av beväringarnas ställning och tjänstgöringsförhållanden. I praktiken ger kommittén råd i sociala och ekonomiska frågor samt frågor som hänför sig till tjänstgöringen, ordnar olika slag av fritidsverksamhet samt vid många truppförband också beväringarnas permissionsresor. Via beväringkommittén är det möjligt för varje beväring att föra fram frågor som är aktuella för honom. Kommittén tar initiativ och gör framställningar samt ger utlåtanden till kommandören för truppförbandet.

Kommitténs ordförande och medlemmar väljs enligt förslaget bland beväringarna. Kommandören för truppförbandet fastställer sammansättningen och förordnar ett tillräckligt antal personer som hör till den avlönade personalen att styra kommitténs arbete. Bestämmelsen motsvarar nuvarande praxis.

I 3 mom. införs en bestämmelse som till sakinnehållet motsvarar nuvarande 50 a § och enligt vilken en beväring har rätt att delta i beväringkommitténs verksamhet, om deltagandet inte medför olägenhet för förverkligandet av målsättningen för hans utbildning. Om förmannen förbjuder beväringen att delta i verksamheten skall han omedelbart meddela kommandören för truppförbandet om detta.

I 4 mom. finns ett bemyndigande att utfärda föreskrifter. Genom beslut av huvudstaben meddelas närmare föreskrifter om arrangemangen gällande beväringkommittén av huvudstaben.

43 §. Verksamhet utanför tjänstgöringen. I paragrafen bestäms om tillståndsplikten i fråga om utövande av näring eller yrke eller skötseln av någon annan offentlig uppgift. Enligt förslaget behövs truppförbandets tillstånd om skötseln av uppgiften i fråga förutsätter användning av annan tid än fritid eller annars kan inverka menligt på den ändamålsenliga skötseln av tjänstgöringsuppgifterna. Bestämmelsen motsvarar 50 § i den gällande lagen.

44 §. Permission och faderskapsledighet.

Beväringarna föreslås ha rätt till personlig permission som fastställs enligt tjänstgöringstidens längd och som är 6, 12 eller 18 dagar. Permissionen beviljas utan särskilt angiven orsak och är avsedd för skötseln av beväringens personliga ärenden. En del av permissionsdagarna används i enlighet med utbildningsplanerna så, att hela enheten har permission samtidigt.

Utöver personlig permission kan beväringarna enligt förslaget beviljas faderskapsledighet under 12 dagar i samband med att ett eget barn föds. I allmänhet skall faderskapsledigheten inledas inom en månad efter barnets födelse vid den tidpunkt som är lämpligast med tanke på utbildningen.

Bestämmelsen om rätt till permission motsvarar till sakinnehållet det som anges i 16 § i den gällande lagen. Faderskapsledigheten föreslås bli förlängd från nuvarande 6 till 12 dagar. De permissioner och ledigheter som avses i paragrafen inverkar inte på tjänstgöringstidens längd.

45 §. Duglighetspermission. I paragrafen bestäms om duglighetspermission som beviljas en beväring som under sin tjänstgöring särskilt har utmärkt sig. Enligt vad som anges kan permission beviljas för högst 20 dagar, om tjänstgöringsförhållandena medger det. Enligt den gällande lagen kan duglighetspermission beviljas under 30 dagar. Enligt statistiken har permissioner på över 20 dygn varit synnerligen sällsynta. När man beaktar antalet övriga permissioner och förkortningen av den genomsnittliga tjänstgöringstiden och den allt mer komprimerade utbildningsrytmen motsvarar en duglighetspermission på 20 dagar bättre nuvarande praxis. Tiden för duglighetspermission är tjänstgöringstid.

Huvudstaben meddelar närmare föreskrifter om grunderna för beviljande av duglighetspermission.

46 §. Permission på grund av tvingande personliga skäl. Beväringarna kan utöver de ovan nämnda permissionerna beviljas permission på grund av tvingande personliga skäl under högst 180 dagar. I praktiken har permissionen i fråga beviljats bl.a. på grund av studier, ekonomiska ärenden, familjeangelägenheter, förtroendeuppdrag och idrottstävlingar. Möjligheten att fullgöra beväringstjänsten i flera avsnitt har i praktiken visat sig

vara behövlig bl.a. för tävlingsidrottare. Permission som beviljas av tvingande personliga skäl är inte tjänstgöringstid.

47 §. Beslutanderätt. I paragrafen bestäms om beslutanderätten i ärenden som gäller beviljande av permission. Ett ärende som gäller permission som avses i 44 och 45§ i den föreslagna lagen behandlas och avgörs enligt 1 mom. av chefen för grundenheten.

Behörighet att bevilja permission av tvingande personliga skäl har enligt 2 mom. chefen för grundenheten, kommandören för truppenheten eller kommandören för truppförbandet. Beslutanderätten fastställs på grundval av permissionens längd. Huvudstaben föreslås meddela närmare föreskrifter om hur behörigheten fastställs.

Enligt de gällande bestämmelserna kan kommandören för truppförbandet bevilja en värnpliktig permission av tvingande personliga skäl under högst 180 dagar. Dessutom kan chefen för grundenheten bevilja sådan permission under 1–7 dagar och kommandören för truppenheten permission under 1–16 dagar.

Repetitionsövning

48 §. Syftet med repetitionsövningen. I paragrafen fastställs syftet med repetitionsövningen. Paragrafen motsvarar bestämmelsen i den nuvarande lagens 7 a §, dock så att repetitionsövningen kan användas också i syfte att höja den militära beredskapen.

49 §. Tillhörighet till reserven och den ersättande reserven. Värnpliktiga som hör till manskapet hör till reserven till utgången av det år under vilket de fyller 50 år och officerare, institutofficerare och underofficerare till utgången av det år under vilket de fyller 60 år. Officerare med överstes eller kommodors eller högre militärgrad hör till reserven så länge de är tjänstedugliga. De föreslagna åldersgränserna är de samma som föreskrivs i 6 § i den gällande lagen.

Till den ersättande reserven hör enligt 2 mom. en värnpliktig som inte fullgör beväringstjänst och inte hör till reserven, från början av det år under vilket han fyller 18 år till utgången av det år under vilket han fyller 60 år. Till den ersättande reserven hör också den som är befriad från tjänstgöring under freds-

tid.

50 §. Skyldigheten att delta i repetitionsövningar. I paragrafen bestäms om skyldigheten att delta i repetitionsövningar. Det sammanlagda totalantalet övningsdagar varierar enligt 1 mom. enligt den utbildning en person får och föreslås så som för närvarande vara 40, 75 eller 100 dagar. Momentet motsvarar till sakinnehållet 7 § 1 mom. i den gällande lagen.

I 2 mom. bestäms om de förutsättningar under vilka de utsatta tiderna enligt 1 mom. kan överskridas i fråga om vissa personer. Tjänstgöringskvoten för erfarna utbildare och andra som tjänstgör i nyckeluppgifter fylls enligt erfarenheterna först. Deras medverkan är dock av största betydelse när övningarna förbereds och vid själva övningen. Med stöd av den ifrågavarande personens samtycke kan de förordnas till repetitionsövning under högst 10 dagar per kalenderår. Dessutom förutsätts arbetsgivarens skriftliga samtycke till frånvaro från arbetet under den tid övningen varar.

Den föreslagna tjänstgöringen sker under samma villkor och med samma förmåner som den egentliga repetitionsövningen. Förslaget eliminerar nuvarande den ojämlika praxis enligt vilken i samma övning kan delta reservister både som förordnade till repetitionsövning och som frivilliga vid övningen. Vid dessa övningar har också de förmåner som deltagarna fått fastställts enligt olika grunder.

För tydlighetens skull bestäms i 3 mom. dessutom, att också den som på grund av lagligt förhinder försenat sig till övningen skall komma till övningen efter att hindret upphört, om inte militärmyndigheten har bestämt något annat.

51 §. Permission och faderskapsledighet. I paragrafen hänvisas när det gäller faderskapsledigheten för den som deltar i en repetitionsövning och permission som beviljas av tvingande personliga skäl till de motsvarande bestämmelserna gällande beväringarna.

Beräkning av tjänstgöringstiden

52 §. Beräkning av tjänstgöringstiden. I paragrafen bestäms enligt förslaget om beräk-

ningen av tjänstgöringstiden och särskilt om förfarandet när tjänstgöringen börjar eller slutar vid en tidpunkt som avviker från den normala.

Enligt 1 mom. beräknas tjänstgöringstiden från den dag då den värnpliktige anländer till tjänstgöringen. Tjänstgöringstiden beräknas sålunda från den i 28 § avsedda allmänna eller särskilda dagen för inträde i tjänst eller från den dag då den värnpliktige i realiteten anländer till tjänstgöringsplatsen. Till tjänstgöringstiden hänförs både dagen för inträde i tjänst och hemförlovningsdagen.

Paragrafens 2 mom. gäller det fall där den värnpliktige den normala hemförlovningsdagen tjänstgör utanför finskt område t.ex. ombord på ett fartyg, som på grund av ett oöverstigligt hinder inte har kunnat återvända till Finland enligt planerna. Härvid räknas de extra tjänstgjorda dagarna den värnpliktige till godo som repetitionsövning.

Paragrafens 3 mom. gäller det nuförtiden sällsynta fallet då en värnpliktig avtjänar arreststraff vid det tillfälle när han normalt borde hemförlovas. I momentet bestäms att den värnpliktiges hemförlovnings förflyttas och att tjänstgöringen fortgår under den tid arreststraffet avtjänas.

Den föreslagna bestämmelsen motsvarar till sakinnehållet 8 § i den gällande lagen.

53 §. Tid som inte hänförs till tjänstgöringstiden. I paragrafen bestäms om sådan frånvaro från tjänstgöringen som inte kan betraktas som tjänstgöringstid av den anledningen att orsaken beror på den värnpliktige själv.

Paragrafen är indelad i fem punkter. Enligt dem kan som tjänstgöringstid inte betraktas den tid under vilken den värnpliktige har varit på permission som beviljas av tvingande personliga skäl eller olovligen borta från tjänstgöringen. Som tjänstgöringstid betraktas inte heller arresttid till den del den värnpliktige har avtjänat arreststraff över tio dygn i försvarsmaktens lokalteter. Det samma gäller den tid under vilken den värnpliktige är anhållen eller häktad för brott. Som tjänstgöringstid betraktas inte heller tiden för avtjänande av fängelsestraff i allmän straffanstalt eller arreststraff som verkställs samtidigt.

När tjänstgöringstiden beräknas avdras den

ovan ansedda tiden från tjänstgöringen endast till den del det är fråga om fulla kalenderdygn.

Den föreslagna bestämmelsen motsvarar till sakinnehållet 44 § i den gällande lagen.

Gemensamma bestämmelser

I detta avsnitt ingår frågor som gäller anordnandet av tjänstgöringen och som tillämpas både på beväringstjänsten och på repetitionsövningen. Bestämmelserna tillämpas så som föreslås nedan också på extra övning, tjänstgöring under uppbåd och också på tjänstgöring som avses i 8 kap. och som inte baserar sig på skyldigheten att försvara landet.

54 §. Krigsmannaed och krigsmannaförsäkran. I paragrafen bestäms enligt förslaget om krigsmannaed och krigsmannaförsäkran.

Krigsmannaed och krigsmannaförsäkran är en tradition som hänför sig till den militära organisationen. Inom försvarsmakten anses den ha särskild betydelse som en tilldragelse vilken höjer försvarsviljan och framhåller truppens enighet. Formuläret för krigsmannaeden härstammar från år 1918. Formulärens ordalydelse har justerats i samband med stiftandet av statsrådets förordning om krigsmannaed (741/2000). Innan eden avläggs eller försäkran avges klargörs militärpersonens skyldigheter och rättigheter för personen i fråga, och undervisning om edens och försäkrans betydelse ges. Krigsmannaed avläggs och försäkran avges i slutet av grundutbildningsperioden.

I bestämmelsen förverkligas religions- och samvetsfriheten enligt 11 § i grundlagen. Alla värnpliktiga har en sinsemellan jämlik ställning oberoende av om de hör till ett religiöst samfund eller inte.

Den föreslagna bestämmelsen motsvarar 28 § i den gällande lagen (RP 6/2003).

55 §. Undervisningsspråk och kommandospråk. Enligt 1 mom. är de värnpliktigas undervisningsspråk finska eller svenska. En finsk- eller svenskspråkig värnpliktig har rätt att bli förordnad till ett truppförband vars undervisningsspråk är hans modersmål. Bestämmelsen motsvarar 51 a § i den gällande lagen.

I 2 mom. bestäms om användningen av

andra språk än finska eller svenska vid undervisningen av beväringar. Försvarsmaktens internationella samarbete har under de senaste tiderna ökat bl.a. i form av internationell krishantering och fredsbevarande verksamhet och övningar som hänför sig därtill. Vid försvarsmakten tjänstgör årligen en del beväringar som åtminstone inte när tjänstgöringen inleds talar finska eller svenska. Det finns därför behov att använda också andra språk vid undervisningen. Det är dock fråga om ett undantag från huvudregeln enligt 1 mom. Bestämmelsen i 26 § i språklagen (432/2003) om statliga myndigheters arbetsspråk gör det möjligt att av särskilda skäl använda också ett främmande språk.

Enligt språklagen är försvarsmaktens kommandospråk finska. I den nu föreslagna paragrafens 3 mom. finns en hänvisning till detta.

56 §. Diskrimineringsförbud. I paragrafen bestäms enligt förslaget om diskrimineringsförbud i frågor som gäller värnplikten. Den föreslagna bestämmelsen motsvarar grundlagens bestämmelse, dock så att i den föreslagna bestämmelsen nämns som grund för diskriminering också sexuell läggning, vilket ingår i den förteckning över grunder för diskriminering som ingår i 6 § i lagen om lika-behandling (21/2004). Den förteckningen över förbjudna grunder för diskriminering som ingår i den föreslagna paragrafen är inte uttömmande. Särbehandling av en värnpliktig utan motiverad anledning också på grund av någon annan, med de i bestämmelsen nämnda omständigheterna jämförbar orsak är enligt förslaget förbjuden diskriminering.

57 §. Tjänstgöringsskyldighet och närvaroskyldighet. I paragrafen bestäms enligt förslaget om frågor som hänför sig till tjänstgöringsskyldigheten och närvaroskyldigheten.

I den gällande värnpliktslagen ingår inte någon uttrycklig bestämmelse om tjänstgöringsskyldigheten. Bestämmelser som gäller tjänstgöringsskyldighetens innehåll finns huvudsakligen i strafflagens straffbestämmelser. Bestämmelser om den militära hierarkin finns i lagen om försvarsmakten. I syfte att eliminera denna brist i den nuvarande värnpliktslagen föreslås att i paragrafen införs en uttrycklig bestämmelse om den värnpliktiges tjänstgöringsskyldighet och om skyldighe-

tens innehåll. Under tjänstgöringen är en värnpliktig underställd den militära förman-nens befäl. Den värnpliktige skall tjänstgöra vid det ställe som anvisats honom och iaktta den militära ordningen och föreskrifterna om tjänstgöringen, följa order som förmanen utfärdar med stöd av sin behörighet och handla i enlighet med andra förpliktelser som hör samman med tjänstgöringen.

Bestämmelser om tjänstgöringsbrott finns i 45 kap. i strafflagen. Enligt kapitlets 1 § skall en krigsman som bryter mot eller underlåter att fullgöra en skyldighet som hör till tjänstgöringen eller bryter mot eller underlåter att iaktta en genom reglemente eller på något annat sätt utfärdad bestämmelse som gäller tjänstgöring eller militär ordning för tjänstgöringsbrott dömas till disciplinstraff eller fängelse i högst ett år.

Bestämmelser om åtlydande av förmannens befallning finns i 45 kap. 14 § i strafflagen. Enligt den skall en krigsman som vägrar åtlyda en befallning som i tjänsten givits krigsmannen av en förman eller av en krigsman i vakttjänst, jourtjänst eller ordningspatrull- eller polisuppdrag eller som uppsåtligt underlåter att åtlyda befallningen eller dröjer härmed, för tredska dömas till disciplinstraff eller till fängelse i högst ett år. För underlåtenhet att lyda en befallning får straff inte dömas ut, om krigsmannen genom att lyda den hade begått en gärning som klart står i strid med tjänste- eller tjänstgöringsplikten eller som annars är klart lagstridig. I 45 kap. 26 b § i strafflagen finns kompletterande bestämmelser om förmans befallning.

Enligt 2 mom. skall en värnpliktig vara på plats i den trupp som fastställts för honom eller på en annan tjänstgöringsplats när han inte har fått lov att avlägsna sig därifrån. Till naturen hos den tjänstgöring som avses i värnpliktslagen hör att rörelsefriheten när det gäller en person som tjänstgör är mera begränsad under tjänstgöringen än när det gäller andra medborgare. Den praktiska betydelsen av denna bestämmelse understryks när bestämmelserna om frånvarobrott i 45 kap. i strafflagen tillämpas.

Dessutom bestäms enligt förslaget i 3 mom. att bestämmelser om närvaroskyldighetens närmare innehåll utfärdas som militärt kommandomål. Föreskrifter om tjänstgöring-

en och omständigheter som hör samman med den har traditionellt meddelats i reglementen, så som i det allmänna tjänstereglementet. Reglementena utfärdas som militärt kommandomål. Den gällande lagen saknar dock en uttrycklig bestämmelse om saken.

58 §. Vila och fritid. I paragrafen bestäms om den tjänstgörandes rätt till vila samt till den fritid som behövs för rekreation. På grund av att tjänstgöringen är ansträngande förutsätts att den värnpliktige ges möjlighet till tillräcklig vila. Detta är särskilt viktigt när det gäller fordonsförare. Dessutom bör den som tjänstgör ha tillräcklig fritid för att kunna återhämta sig. Vila och fritid är synnerligen viktiga särskilt efter krävande övningar. Enligt förslaget kan fritiden med stöd av särskilt beviljat tillstånd tillbringas också utanför tjänstgöringsplatsen.

Närmare bestämmelser om vila och fritid utfärdas som militärt kommandomål.

59 §. Tillstånd att avlägsna sig från tjänstgöringsplatsen. I paragrafen bestäms om möjligheten att för en kort tid avlägsna sig från tjänstgöringsplatsen när det finns särskilda skäl.

Den värnpliktige kan enligt förslaget ges tillstånd att avlägsna sig från tjänstgöringsplatsen för att kunna återhämta sig efter en sjukdom eller en skada. En beväring som insjuknat sköts normalt vid en hälsovårdsinsättning som är belägen i garnisonen eller utanför den. Efter sjukhusvården kan det dock vara ändamålsenligt att beväringen på grund av den vila som återhämtningen förutsätter sänds till hemvård med stöd av läkarutlåtande för en kortare tid. Vid behov kan lättnader i tjänstgöringen beviljas, såsom befrielse från utetjänst. Om oförmågan att tjänstgöra dock är långvarig, kan tjänstgöringen enligt förslaget avbrytas så som avses i 60 §.

Möjligheten att ge en värnpliktig tillstånd att avlägsna sig från tjänstgöringsplatsen kan vara ändamålsenlig också av andra orsaker, t.ex. om en nära anhörig till den värnpliktige insjuknat i en svår sjukdom eller avlidit. Med en nära anhörig avses närmast den värnpliktiges maka och barn, föräldrar, fosterföräldrar, syskon samt far- och morföräldrar.

Befrielsen från tjänstgöringsuppdraget är särskilt viktig, om personen i fråga inte läng-

re förfogar över några permissionsdagar. Det är inte ändamålsenligt att den värnpliktige tjänar in de aktuella dagarna efter den normala hemförlovningsdagen.

Enligt förslaget kan beslutet fattas av chefen för grundenheten, kommandören för truppenheten eller kommandören för truppförbandet och ledaren för en övning. Huvudstaben ger närmare föreskrifter om hur befogenheten används.

60 §. Avbrytande av tjänstgöring. I paragrafen bestäms om avbrytande av den värnpliktiges tjänstgöring. Tjänstgöringen kan enligt 1 mom. avbrytas om den värnpliktiges utbildning har avbrutits med stöd av 40 § 1 punkten och den värnpliktige är oförmögen till tjänstgöring för en längre tid. Dessutom kan tjänstgöringen enligt förslaget avbrytas om personen i fråga utgör ett hot mot säkerheten i samband med tjänstgöringen. Orsaken föreslås kunna vara kriminell eller annan motsvarande verksamhet. För tydlighetens skull nämns i bestämmelsen som grund för avbrytande av tjänstgöringen också sådan förändrad tjänsteduglighet som pågår under en längre tid. En grundläggande bestämmelse om saken finns i 10 § 2 mom. Beslutet om avbrytande av tjänstgöringen fattas enligt förslaget av kommandören för truppförbandet.

När planeringen av förberedelserna inför hotet om en allvarlig global smittsam sjukdom gjorts har också beväringarnas ställning tagits upp. Vid kaserninkvartering sprids vissa infektioner lätt. Fastän det är sannolikare att också beväringarna under den tid en farlig smittsam sjukdom är aktuell behövs i tjänstgöringsuppdrag är det ändamålsenligt, att beväringarna kan hemförlovas, om det anses vara motiverat när situationen som helhet bedöms. Ett annat tvingande skäl kan vara t.ex. radioaktivt nedfall. Eftersom det är fråga om en exceptionell situation förutsätter avbrytandet av tjänstgöringen försvarsministeriets beslut. Enligt förslaget ingår en bestämmelse om saken i paragrafens 2 mom.

Bestämmelser om hur ansökan om civil-tjänstgöring inverkar på tjänstgöringen när det gäller en värnpliktig som fullgör vapentjänst finns i 3 mom. Om den som fullgör tjänst som avses i värnpliktslagen gör en i civiltjänstlagen avsedd ansökan om civiltjänst-

göring eller kompletterande tjänstgöring avbryts hans tjänstgöring varefter han hemförlovas. Eftersom det är fråga om en situation där vapentjänst avbryts är det motiverat att för tydlighetens skull bestämma om saken också i den föreslagna lagen. Beslutet fattas enligt förslaget av kommandören för truppförbandet eller ledaren för repetitionsövningen.

Enligt 4 mom. skall den värnpliktige höras i ett ärende som gäller avbrytande av tjänstgöringen, om tjänstgöringen avbryts på grund av en orsak som beror på den värnpliktige. Beslut om fortsatt tjänstgöring fattas efter att förutsättningar därtill finns.

61 §. Utbildning för militär krishantering. Under beväringstjänsten och under en repetitionsövning kan enligt förslaget ges utbildning för åstadkommande av sådana färdigheter som den militära krishanteringens förutsätter när det gäller sådana värnpliktiga som frivilligt söker sig till utbildningen.

I paragrafen bestäms så som i den gällande lagen att det i samband med beväringstjänsten och repetitionsövningarna är möjligt att ge utbildning och ordna därtill hörande övningar också för åstadkommande av de färdigheter som avses i 6 § i lagen om militär krishantering (211/2006). Bevärings- och reservister som ges repetitionsutbildning förslås dock inte med stöd av värnpliktslagen kunna sändas till sådana krishanteringsoperationer som avses i lagen.

Ansökan till utbildning för militär krishantering är frivillig. I praktiken söker en stor del av dem som skall utbildas redan i samband med uppbådet till krishanteringsutbildning. I alla fall är detta dock inte vare sig möjligt eller ändamålsenligt. Till t.ex. i fråga om krishanteringsutbildning som förutsätter kunskaper på ett visst specialområde kan ansökan göras först efter att kunskaperna på specialområdet har förvärvats under den normala beväringstjänstgöringen. Det är enligt förslaget alltså möjligt att ansöka till militär krishanteringsutbildning också medan beväringstjänsten pågår. Också härvid skall ansökan basera sig på frivillighet.

Värnpliktiga som ansöker till militär krishanteringsutbildning får utöver den normala militära utbildningen dessutom utbildning för uppgifter inom den militära krishanteringens.

Utbildningen kompletteras senare vid repetitionsövningarna. För närvarande är den andel av beväringstjänsten som gäller militär krishantering ca 17 veckor. Avsikten är att det skall vara möjligt att delta i en internationell krishanteringsövning i slutet av utbildningsperioden, antingen utomlands eller i hemlandet.

Det föreslås vara möjligt att ge militär krishanteringsutbildning vid alla därtill lämpliga enheter inom försvarsmakten enligt vad Finlands deltagande i militära krishanteringssupdrag förutsätter.

Formerna för den militära krishanteringsutbildningen varierar i betydande grad beroende på i vilka slag av uppgifter den trupp som utbildas i sinom tid förutsätts delta. Utöver utbildningen av de nuvarande beredskapstrupperna finns för närvarande behov särskilt att utveckla utbildningen för de trupper som planeras vara med i de europeiska snabbinsatsstyrkorna (EU:s stridsgrupper). Längden av en normal övning som ordnas utomlands är för närvarande ca 1-3 veckor. Som helhet är längden av vistelsen utomlands inklusive de resor som hänför sig till övningen högst ca en månad.

Verksamheten baserar sig på uttryckligt samtycke av den som fullgör sin värnplikt. Samtycket säkerställs i fråga om dem som fullgör sin beväringstjänst i ett så tidigt skede som möjligt efter det att tjänstgöringen inletts. I fråga om dem som deltar i reservens repetitionsövningar utreds frivilligheten före kallelsten till repetitionsövningen i fråga. I regel ges samtycket i skriftlig form.

Bestämmelsen avviker från 3 a § 2 mom. i den gällande lagen så, att förutsättningen inte längre är att utbildningen är kortvarig. I praktiken uppfyller utbildningens längd inte kravet på kortvarighet.

Enligt 2 mom. kan huvudstaben meddela närmare föreskrifter som gäller de uppgifter som skall lämnas av den som söker sig till utbildning, de fysiska och andra egenskaper som krävs av personen i fråga samt grunderna för antagning till specialutbildning.

62 §. Anordnande av tjänstgöring utomlands. I paragrafen bestäms om de förutsättningar under vilka en värnpliktig kortvarigt kan förordnas att tjänstgöra utanför Finlands gränser.

När vistelsen utomlands baserar sig på tjänstgöringsskyldigheten är det synnerligen viktigt att den utbildning som ges utomlands är kortvarig. I praktiken fastställs utbildningens längd enligt den verksamhet i vilken de enskilda värnpliktiga eller truppen deltar. I regel pågår sådana internationella övningar som hänför sig till militär krishantering 1–3 veckor. Olika slag av perioder utomlands som gäller besöks- och tävlingsidrottsverksamhet kan uppskattningsvis vara betydligt kortare, medan marinens utrikesseglatser tidvis kan räcka längre.

Enligt 1 punkten föreslås att en värnpliktig som deltar i utbildning som avses i 63 § kan förordnas att delta i utbildning och övningar som ordnas utomlands. När en värnpliktig frivilligt har anmält att han är villig att delta i krishanteringsutbildning är det motiverat med tanke på utbildningens ändamålsenlighet att anmälan efter att den har gjorts är bindande också för den värnpliktige.

Enligt 2 punkten kan en värnpliktig förordnas till stöduppgifter som hänför sig till krishanteringsutbildning eller krishanteringsövningar. Bestämmelsen behövs t.ex. när finländska krigsfartyg deltar i utländska krishanteringsövningar. Härvid kan man inte alltid utgå från att hela fartygspersonalen består av frivilliga. För att fartygen skall kunna hållas i drift behövs full besättning och därvid måste också den stampersonal som tjänstgör ombord och de som fullgör tjänst enligt värnpliktslagen kunna kvarhållas i sina uppgifter medan övningen pågår. Förordnandet kan vidare gälla endast själva utbildningsdagarna och anordnandet av dem medan utbildningen för de egentliga krishanteringsuppdragen förutsätter frivillighet. Deltagandet i arrangemangen för krishanteringsutbildning bidrar samtidigt till att ge de värnpliktiga övning i de färdigheter som de skall bibringas när de fullgör tjänstgöringen enligt värnpliktslagen.

Enligt 3 punkten kan en värnpliktig förordnas till handräckningsuppgifter utanför Finlands gränser. Förslaget gör det också möjligt att beakta de skyldigheter som den s.k. solidaritetsklausulen medför när det gäller den eventuella användningen av värnpliktiga.

Enligt den solidaritetsklausul som ingår i fördraget om upprättande av en konstitution

för Europa skall medlemsstaterna om en medlemsstat utsätts för en terroristattacker eller drabbas av en naturkatastrof eller en katastrof som orsakas av människor bistå medlemsstaten på dess begäran med alla instrument som står till unionens förfogande, även de militära resurser som medlemsstaterna tillhandahåller. Medlemsstaterna har den 26 mars 2004 i Europeiska rådet förbundet sig att framgent verka i solidaritetsklausulens anda.

Den handräckning som avses i den föreslagna paragrafen och den övning som har samband därmed har på det nordliga kalottområdet på praktisk nivå bestått av normalt samarbete mellan Finlands försvarsmakt och de övriga nordiska ländernas myndigheter. Ett annat exempel är det stöd som försvarsmakten gav i samband med den helikopterolycka som inträffade utanför Tallinn i augusti 2005. Verksamheten baserade sig på sjöräddningslagen (1145/2001). Beväringarna deltog i fartygstjänstgöringsuppgifter ombord på det fartyg som användes av räddningsdykarna. En möjlig handräckningssituation kan också vara en oljeolycka som inträffar på Östersjön.

Enligt 4 punkten föreslås att den som fullgör sin värnplikt på grundval av sin tjänstgöringsskyldighet skall delta också i marinens sedvanliga fartygstjänstgöring när ett fartyg rör sig utanför Finlands territorialvatten. Den föreslagna punkten baserar sig till denna del på vedertagen praxis samt på en folkrättslig tolkning av att ett fartyg som för statens flagg utgör den ifrågavarande statens territorium oberoende av var fartyget rör sig. De allmänaste praktiska exemplen på verksamhet som avses här är marinens utrikesseglatser i utbildningssyfte.

Med stöd av paragrafens 5 punkt möjliggörs försvarsmaktens utvecklade internationella samarbete till den del att man uppnår en utbildningsfördel, förutom i den militära krishanteringsutbildningen också i det övriga internationella samarbetet, men även i den beväring- och reservövningsutbildning som avser det rent inhemska försvaret, om utbildningen vid behov kan ordnas också utomlands. Som exempel kan nämnas de bilaterala artilleriövningarna med Sverige, utbildningen av marinens s.k. amfibieenheter med fartygsgranskningsförmåga i samarbete med Sveri-

ge.

Paragrafens 6 punkt gäller deltagande i besök och idrottstävlingar. Den här avsedda verksamheten har varit närmast traditionell besöks- och idrottstävlingens verksamhet såsom militärmusikkårens uppträdanden utomlands samt de internationella militäridrottstävlingarna.

Bestämmelsen motsvarar bestämmelsen i den gällande lagens 3 b §, som har fogats till värnpliktslagen i samband med stiftandet av lagen om militär krishantering. Avsikten var härvid att i paragrafen föra in alla sådana fall som gäller utrikestjänstgöring och som har baserat sig på lagens bestämmelse eller på långvarig praxis.

63 §. Hälsokontroll. I paragrafen bestäms enligt förslaget om skyldigheten att delta i en hälsokontroll samt om granskning av de tjänstgörandes hälsotillstånd.

Enligt 1 mom. är en värnpliktig skyldig att genomgå en sådan kontroll eller undersökning som utförs av en i lagen om yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården (559/1994) avsedd läkare eller annan yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården och vars ändamål är att fastställa den värnpliktiges tjänsteduglighet och hälsotillstånd i syfte att reda ut förutsättningarna att kunna sköta tjänstgöringsuppdragen. Det är viktigt att utreda tjänstedugligheten och hälsotillståndet med tanke både på den värnpliktiges säkerhet och den allmänna säkerheten i samband med tjänstgöringen. Det föreslagna 1 mom. motsvarar till sakinnehållet 12 § i den nuvarande värnpliktslagen.

Enligt 9 § 3 mom. i den föreslagna lagen kan till tjänstgöring som avses i denna lag förordnas en tjänsteduglig värnpliktig. Den uppgift och utbildning som den värnpliktige kan förordnas till beror på hans hälsotillstånd samt hans fysiska och mentala prestationsförmåga. Förmannen måste sålunda ha uppgift om den värnpliktiges hälsotillstånd och prestationsförmåga också om den värnpliktiges tjänsteduglighet inte har förändrats men hans förmåga att klara av sina tjänstgöringsuppdrag tillfälligt har försämrats. Om förmannen har skäl att misstänka att den värnpliktiges hälsotillstånd eller prestationsförmåga har försämrats kan han enligt det föreslagna momentet förordna den värnpliktige

att genomgå hälsoundersökning.

När förmannen förordnar en värnpliktig att genomgå kontroll eller undersökning som utförs av en läkare eller en yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården är det fråga om ett militärt kommandomål.

Även om förmannen kan förordna den värnpliktige att genomgå kontroll eller undersökning som utförs av en läkare eller en annan yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården kan han inte med stöd av denna bestämmelse förordna om till vilken del den värnpliktiges hälsotillstånd skall utredas. Å andra sidan kan förmannen upplysa en läkare eller en annan yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården om orsaken till att han förordnat den värnpliktige till undersökningen.

Med stöd av denna bestämmelse kan förmannen inte förordna en värnpliktig till narkotikatest. Den värnpliktiges narkotikabruk kan dock testats också vid en undersökning eller kontroll som avses i denna bestämmelse, om testet genomförs enligt lagen om patientens ställning och rättigheter (785/1992). Enligt 6 § i den nämnda lagen skall vården och behandlingen ges i samförstånd med patienten. Denna bestämmelse om patientens självbestämmanderätt förutsätter, att patienten samtycker till de undersökningar och den behandling som han föreslås genomgå.

Om syftet med den föreslagna bestämmelsen förverkligas, bör militärmyndigheterna till behövliga delar få uppgift om den värnpliktiges hälsotillstånd och dess inverkan på den värnpliktiges tjänsteduglighet och förmåga att sköta de tjänstgöringsuppgifter som åläggs honom. Bestämmelser om rätten att få upplysningar finns i lagen om hälsovården inom försvarsmakten. Enligt dess 9 b § 1 mom. har kommendören för truppförbandet rätt att utan hinder av sekretessbestämmelserna få ett utlåtande om sådana begränsningar som inverkar på den värnpliktiges tjänsteduglighetsklass, säkerheten i samband med tjänstgöringen eller förmågan att sköta tjänstgöringsuppgifterna. I 2 mom. i den nämnda paragrafen bestäms dessutom om rätten för chefen för grundenheten att få ett utlåtande om de begränsningar vad skötseln av tjänstgöringsuppgifterna beträffar som har konstaterats vid hälsokontrollen.

När det utlåtande som skall sändas till den värnpliktiges förman utarbetas bör man beakta 13 § i lagen om patientens ställning och rättigheter, enligt vilken uppgifter i journalhandlingar i regel är sekretessbelagda. Sålunda skall utlåtandet avfattas så, att där tas ställning till den värnpliktiges förutsättningar att sköta tjänstgöringsuppgifter och till den värnpliktiges tjänsteduglighet utan att obehörliga uppgifter om patientens hälsotillstånd fogas till utlåtandet.

Bestämmelser om den uppståndspliktiges skyldighet att delta i en hälsoundersökning på förhand finns enligt förslaget i 14 §.

I 2 mom. bestäms särskilt om utredning av hälsotillståndet i fråga om dem som fullgör beväringstjänst och annan tjänstgöring enligt den föreslagna lagen. Beväringarnas hälsotillstånd skall enligt förslaget utredas minst två gånger under tjänstgöringstiden. Hälsotillståndet i fråga om dem som fullgör annan tjänst utreds i första hand genom en enkät som skall besvaras av de värnpliktiga och endast vid behov vid kontroll och undersökning som utförs av en läkare eller en annan yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården.

Det föreslagna 2 mom. motsvarar till den del det gäller utredningen av beväringarnas hälsotillstånd bestämmelsen i 4 § 1 mom. i förordningen om besiktningar av värnpliktigas tjänsteduglighet. I fråga om dem som fullgör annan tjänst preciseras i det föreslagna 2 mom. de gällande bestämmelserna.

Det är ändamålsenligast att i första hand företa utredningen av hälsotillståndet hos värnpliktiga som fullgör annan tjänst än beväringstjänst genom enkätförfarandet. En värnpliktig som är i reserven kan utifrån beväringstjänsten bedöma om hans hälsotillstånd är sådant att han klarar av tjänstgöringen. På så sätt utreds hälsotillståndet enligt förslaget vid en kontroll eller undersökning som utförs av en läkare eller en annan yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården endast i fråga om dem som anmäler att de inte är dugliga för tjänst.

64 §. Lämplighetstest. I paragrafen bestäms om lämplighetstest i fråga om värnpliktiga som tjänstgör. Både med tanke på den värnpliktige och försvarsmakten är det viktigt att för varje enskild beväring hitta den utbild-

ning och uppgift som bäst motsvarar beväringens förutsättningar. Som hjälp kan användas också ett lämplighetstest till vilket den värnpliktige enligt den föreslagna paragrafen kan förordnas. Den bedömning som baserar sig på testresultatet görs av en yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården och den militära förmannen får kännedom endast om bedömningen av beväringens användbarhet. Beväringen föreslås personligen få uppgift om resultatet.

Lämplighetstestning av beväringar har gjorts redan länge. Bestämmelser om saken finns dock inte i värnpliktslagen. Eftersom också frågan om integritetsskydd hänför sig därtill är det motiverat att om saken bestäms på lagnivå.

65 §. Undersökning som klarlägger bruk av narkotika. I paragrafen bestäms enligt förslaget om undersökning som klarlägger bruket av narkotika när det gäller den som tjänstgör enligt den föreslagna lagen och om de förutsättningar enligt vilka en person kan förordnas till undersökning.

Genom att bruket av narkotika blivit allmänare har behovet att utföra test ökat också inom försvarsmakten. Saken är av betydelse särskilt när man har att göra med vapen och ammunition eller fordon.

I lagen om integritetsskydd i arbetslivet (759/2004) bestäms om arbetsgivarens rätt att behandla en uppgift som är införd i ett intyg över narkotikatest. Eftersom lagen inte gäller den som tjänstgör enligt värnpliktslagen är det nödvändigt att bestämma särskilt om saken. Principerna i lagen om integritetsskydd i arbetslivet kan dock inte som sådana överföras till den föreslagna bestämmelsen, eftersom fullgörandet av värnplikten inte kan jämföras med anställningsförhållandena inom arbetslivet.

I den gällande värnpliktslagen finns inte bestämmelser om narkotikatest. Narkotikatest har inom försvarsmakten utförts med de värnpliktigas samtycke. När man beaktar den värnpliktiges ställning och den omständigheten att man genom testet ingriper i frågor som omfattas av integritetsskyddet är det ändamålsenligare att detaljerade bestämmelser om förutsättningarna för att göra en undersökning intas i lagen. Förordnandet till undersökning är enligt förslaget bundet till den

uppgift i vilken den värnpliktige verkar eller i vilken han placeras, om uppgiften förutsätter noggrannhet, tillförlitlighet, självständig omdömesförmåga eller god reaktionsförmåga eller om utförandet av uppgiften under påverkan av narkotika kan äventyra den värnpliktiges liv, hälsa eller säkerheten i samband med tjänstgöringen, trafiksäkerheten eller skyddet i fråga om uppgifter som erhållits i tjänstgöringsuppdrag och som är sekretessbelagda.

Genom den föreslagna bestämmelsen ingriper man i den i 7 § i grundlagen avsedda grundläggande rättigheten, enligt vilken alla har rätt till liv och till personlig frihet, integritet och trygghet. När det gäller vapentjänst förekommer dock situationer där de olika grundläggande fri- och rättigheterna måste sammanjämkas sinsemellan. De tjänstgörande värnpliktigas rätt till säkerhet kan anses vara mera vägande än den viljans frihet och självbestämmanderätt som ingår i den personliga friheten när det gäller en enskild värnpliktig som tjänstgör tillsammans med dem. Sålunda kan en tjänstgörande värnpliktig på särskilda grunder också mot sin vilja förordnas till ett narkotikatest.

Vid utformningen av den föreslagna bestämmelsen har förebilden varit lagen om integritetsskydd i arbetslivet till den del principerna i den kan tillämpas på tjänstgöringen i fråga.

I 1 mom. hänvisas till 2 § i narkotikalagen enligt vilken som narkotika betraktas sådana ämnen och preparat som avses i 1961 års allmänna narkotikakonvention (FördrS 43/65) samt sådana ämnen och preparat som avses i konventionen angående psykotropiska ämnen (FördrS 60/1976) så som närmare bestäms genom beslut av social- och hälsovårdsministeriet.

I momentet bestäms att värnpliktiga som har för avsikt att verka i en uppgift som förutsätter noggrannhet, tillförlitlighet, självständig omdömesförmåga eller god reaktionsförmåga kan förordnas till narkotikatest. Förutsättningen för förordnandet till narkotikatest är dessutom att någon av de följer av att tjänstgöringsuppgifterna utförs under påverkan av narkotika förverkligas.

Särskilt i det fall att en värnpliktig hanterar skjutvapen när han är narkotikapåverkad el-

ler beroende av narkotika kan han utsätta sig själv eller någon annans säkerhet i tjänstgöringen för fara. I värsta fall kan den värnpliktige riskera sitt eget eller någon annans liv. Också en vapenfri tjänstepliktigs uppgifter kan vara sådana att personen i fråga om han är narkotikapåverkad eller beroende av narkotika kan äventyra trafiksäkerheten eller skyddet av information som erhållits i samband med tjänstgöringsuppdrag och sålunda orsaka olägenhet eller skada för de allmänna intressen som skyddas av sekretessbestämmelserna.

Utgångspunkten för den föreslagna bestämmelsen är, att den värnpliktiges narkotikabruk utreds med den värnpliktiges samtycke. Om en värnpliktig som gett sitt skriftliga samtycke vägrar genomgå narkotikatest eller om den värnpliktige inte i något som helst skede har gett sitt samtycke, kan kommandören för truppförbandet med stöd av 2 mom. förordna den värnpliktige till narkotikatest endast om det finns motiverat skäl att misstänka, att den värnpliktige är narkotikapåverkad under tjänstgöringen eller är beroende av narkotika.

Det motiverade skäl för misstanke som förutsätts enligt 2 mom. innebär dock inte, att narkotikabruket måste bevisas, utan misstanken kan basera sig t.ex. på iakttagelser som den värnpliktiges förman har gjort om den värnpliktiges beteende eller på respons som fåtts från kamrater eller på information från andra källor som kommandören för truppförbandet anser vara tillförlitliga.

Enligt förslaget är den som vägrar genomgå ett narkotikatest skyldig att underkasta sig en i 5 kap. 9 § tvångsmedelslagen (450/1987) avsedd kroppsbesiktning. Till denna del motsvarar bestämmelsen den förpliktelse som anges i militära disciplinlagen (331/1983). Enligt 25 a § 1 mom. i militära disciplinlagen får en vid försvarsmakten tjänstgörande förare av ett motordrivet fordon eller den som utför något annat uppdrag som nämns i 23 § i strafflagen förordnas att genomgå prov för att konstatera om han möjligen intagit alkohol eller något annat rusmedel. Vidare bestäms, att den som vägrar genomgå provet är skyldig att underkasta sig kroppsbesiktning.

I lagen om integritetsskydd i arbetslivet bestäms om påföljderna av vägran. Eftersom

arbetssökningen är frivillig är motsvarande påföljder inte användbara när en värnpliktig vägrar att genomgå testet. Påföljden av vägran att genomgå narkotikatest kan inte vara att den värnpliktige hemförlovas eller att han flyttas till en uppgift där den i 1 mom. avsedda fara som det eventuella bruket av narkotika medför inte föreligger. Påföljden av vägran att genomgå narkotikatest kan inte vara att få lättnader i tjänstgöringsuppgifterna eller att helt undvika tjänstgöring.

På grundval av testresultatet avfattar läkaren enligt förslaget ett utlåtande som tillställs kommandören för truppförbandet. I utlåtandet fattar läkaren ställning till den värnpliktiges förutsättningar att gå i land med tjänstgöringsuppgifterna och om den värnpliktiges tjänsteduglighet. I enlighet med lagen om patientens ställning och rättigheter anges inte i utlåtandet om patienten har eller inte har konstaterats bruka narkotika. I det fall att patienten har konstaterats bruka narkotika inverkar på utlåtandet om honom hans eventuella utfästelse att låta bli att använda narkotika och att genomgå regelbundna narkotikatest.

Kommandören för truppförbandet föreslås på grundval av utlåtandet kunna besluta att den värnpliktiges utbildning avbryts med stöd av 40 § eller att den värnpliktiges tjänstgöring dessutom avbryts med stöd av 60 § i den föreslagna lagen.

Enligt 3 mom. meddelas närmare bestämmelser om undersökning av användningen av narkotika genom förordning av statsrådet. Genom förordning av statsrådet kan bestämmas närmare också om de uppgifter i fråga om vilka den som sköter dem kan narkotikatestas.

66 §. *Det yttre hos en värnpliktig.* Enligt förslaget bestäms i paragrafen om det yttre hos en värnpliktig och meddelandet av föreskrifterna om detta. Enligt 1 mom. skall det yttre hos en värnpliktig uppfylla sådana krav som den militära enhetligheten och säkerheten i tjänstgöringen förutsätter. Till detta hör också skyldigheten att använda uniform, om inte något annat föreskrivs på grundval av tjänstgöringsuppdragets karaktär eller av någon annan orsak.

Till militärpersonens gestalt har i Finland enligt hävdvunnen praxis hört förutom an-

vändning av enhetlig uniform också enhetlighet i fråga om det yttre i övrigt. Det har ansetts att militärpersonen bör inge förtroende redan genom sin yttre uppenbarelse. Också snygghets- och säkerhetsaspekterna är av betydelse.

Numera kan också kvinnorna fullgöra militärtjänst som frivilliga. Kvinnornas deltagande i militärtjänsten förde med sig jämställdhetssynpunkten till diskussionen om militärpersonens gestalt och diskussionen om hurdana bestämmelser om saken som skall utfärdas. Särskilt var det fråga om frisyr och smycken. Frågan behandlas grundligt i regeringens proposition (RP 187/1999). Genom den ändring av värnpliktslagen som ingår i propositionen intogs för första gången en bestämmelse om det yttre hos en militär i värnpliktslagen. I förarbetena till regeringens proposition konstateras med hänvisning till jämställdhetsombudsmannens och riksdagens justitieombudsmans ställningstaganden, att de bestämmelser som då var i kraft och enligt vilka kravet gällande hårlängd var olika för beväringarna och för kvinnor som fullgör frivillig militärtjänst inte i sig kränker likställighetsprincipen eller jämställdheten mellan kvinnor och män.

Närmare bestämmelser om det yttre hos en värnpliktig ges enligt 2 mom. som militärt kommandomål. Också denna bestämmelse motsvarar till sakinhållet bestämmelsen i den nuvarande lagens 50 d §. I förarbetena till den ovan nämnda regeringspropositionen säjs om saken bl.a. följande:

"Den föreslagna bestämmelsen ger rätt att meddela sådana föreskrifter som den militära enhetligheten förutsätter. Å andra sidan är det fråga om att uniformen bör användas på ett korrekt sätt, och föreskrifter borde därför också ges om hur andra klädesplagg, accessoarer och föremål än sådana som hör till uniformen skall användas tillsammans med den. Enligt vedertagen praxis får sådana plagg och föremål användas endast under förutsättning att de inte syns. Till den militära enhetligheten hör också en enhetlig frisyr, vilket i fråga om män har inneburit att håret skall vara kortklippt och i fråga om kvinnor att håret, om det är långt, skall vara uppfäst. Också soldaternas frisyr har dock i viss mån varierat beroende på vad som vid olika tid-

punkt allmänt ansetts vara acceptabelt."

"En annan grund med stöd av vilken föreskrifter enligt förslaget kan meddelas gäller tjänstgöringstryggheten. I många tjänstgöringsuppgifter är t.ex. örhängen en uppenbar säkerhetsrisk. Också andra smycken kan bidra till att en olyckshändelse inträffar. I vissa uppgifter kan också långt hår eller hårnålar som används för att fästa upp håret utgöra en risk."

Bestämmelser om militärpersonens yttre har enligt vedertagen praxis utfärdats genom olika slag av reglementen, till vilka hör bl.a. allmänna tjänstereglementet och reglementet gällande uniformer och tjänstedräkter, vilka fastställs av kommandören för försvarsmakten.

Enligt förslaget ingår i 3 mom. för säkerhets skull en hänvisningsbestämmelse enligt vilken angående militärdräkter bestäms särskilt. För närvarande bestäms om dem i lagen om försvarsmakten och i bestämmelser på lägre nivå som meddelats med stöd av den.

6 kap. Vapenfri tjänst

67 §. Vapenfri tjänst. I paragrafen bestäms enligt förslaget om förutsättningarna för att bli antagen till tjänstgöringen. Om den värnpliktige försäkrar att han av allvarliga samvetsskäl vilka grundar sig på övertygelse hindras att fullgöra sin värnplikt i vapentjänst befrias han från vapentjänst i fredstid och förordnas till vapenfri tjänst. Det undersöks inte huruvida övertygelsen hos den som vill fullgöra vapenfri tjänst är äkta. I bestämmelsen nämns enligt förslaget inte längre religiös eller etisk övertygelse särskilt. I övrigt motsvarar bestämmelsen 36 a § i den nuvarande lagen.

68 §. Anordnande av vapenfri tjänstgöring. Den vapenfria tjänstgöringen bör ordnas så att den vapenfrias övertygelse inte råkar i konflikt med fullgörandet av tjänstöringsuppdragen. En vapenfri är enligt förslaget inte skyldig att bruka vapen eller ammunition eller andra redskap som är avsedda att ta livet av eller skada fienden. I övrigt skiljer sig den vapenfria tjänstepliktiges tjänstgöring inte från den normala beväringstjänsten och tjänstgöringen vid repetitionsövningarna. Bestämmelsen motsvarar 36 e § i den gällande

lagen.

69 §. Tjänstgöringstiden för vapenfri tjänst. I paragrafen bestäms om den vapenfria tjänstepliktiges tjänstgöringstid, som enligt förslaget är minst 270 dagar men beroende på uppgiften kan vara också 362 dagar.

De vapenfria tjänstepliktigas tjänstgöringstid är för närvarande 330 dagar. Den vapenfria tjänstepliktiges tjänstgöringstid var länge den samma som den längsta tiden för beväringstjänstgöringen. När tjänstgöringstiderna senast ändrades år 1998 (180–362 dagar) ändrades inte tjänstgöringstiden för de vapenfria. Före den ovan nämnda ändringen var skillnaden mellan den kortaste beväringstjänsttiden (240) och de vapenfrias tjänstgöringstid 90 dagar. För närvarande är den 150 dagar.

De vapenfria tjänstepliktigas tjänstgöringstid kan motiveras med att den vapenfria tjänstgöringen är lättare än den normala värnpliktstjänsten. Å andra sidan undersöks inte den vapenfria tjänstepliktiges övertygelse, utan uppgiften om övertygelse räcker. Eftersom de vapenfria i alla fall följer samma tjänstgöringsprogram som de övriga beväringarna, är den nuvarande skillnaden mellan tjänstgöringstiderna inte motiverad. Därför föreslås att de vapenfrias tjänstgöringstid skall vara 270 dagar. Med avvikelser från nuvarande förhållande föreslås tjänstgöringstiden för de vapenfria dessutom kunna variera beroende på uppgiften så att den kan vara också 362 dagar. Antalet repetitionsövningsdagar för de vapenfria föreslås vara högst 75. Det motsvarar nuvarande praxis och förslaget till allmän bestämmelse enligt 51 §. Permissioner och faderskapsledighet föreslås bli fastställda enligt den allmänna bestämmelsen och det är därför inte nödvändigt att utfärda bestämmelser om saken.

70 §. Ansökan om vapenfri tjänst. Enligt förslaget kan ansökan om vapenfri tjänst på samma sätt som för närvarande göras vid uppådet hos uppådsnämnden eller hos regionalbyrån eller hos truppförbandet, om personen i fråga redan tjänstgör.

En ansökan som görs av en person som tjänstgör sänds av kommandören för truppförbandet till regionalbyrån för avgörande. Ändringen beror på den i den föreslagna lagen införda principen enligt vilken kommen-

dören för truppförbandet inte skall behöva avgöra sådana ärenden gällande värnpliktiga i vilka ändring får sökas genom besvär.

En utomlands bosatt person kan lämna sin ansökan också till en finsk ambassad enligt 128 §.

71 §. Övergång från vapenfri tjänst till vapentjänst. I paragrafen bestäms enligt förslaget om de förutsättningar under vilka det är möjligt att övergå från vapenfri tjänst till vapentjänst. Övergången till vapentjänst innebär, att personen i fråga tar del av den normala tjänstgöringen, till vilken hör övning med vapen och ammunition. Innan en vapenfri kan ta del av utbildningen i fråga bör han få tillräcklig grundutbildning i hanteringen av vapen och ammunition samt göra sig förtrogen med säkerhetsbestämmelserna. Om det inte är möjligt att ge på ett ändamålsenligt sätt ge vapenutbildning i det aktuella skedet av tjänstgöringen är det enligt förslaget inte motiverat att byta tjänstgöringsform. Med avvikelse från den nuvarande bestämmelsen föreskrivs i 1 mom. att byte av tjänstgöringsform är möjligt endast om vapenutbildningen kan ges på ett ändamålsenligt sätt.

I 2 mom. bestäms om förfarandet när tjänstgöringsformen byts. Den vapenfria tjänstepliktiga skall lämna in en skriftlig ansökan till regionalbyrån. Den som tjänstgör skall dock lämna ansökan till kommandören för truppförbandet.

72 §. Övergång från vapentjänst till vapenfri tjänst. Om den som tjänstgör i vapentjänst ansöker om vapenfri tjänst skall han tjänstgöra på sin tjänstgöringsplats som vapenfri tjänstepliktig medan hans ansökan behandlas. Bestämmelsen motsvarar den nuvarande bestämmelsen.

73 §. Tjänstgöringstiden vid övergången från vapentjänst till vapenfri tjänst. När den som tjänstgör i vapentjänst övergår till vapenfri tjänst dras de redan tjänstgjorda dagarna i sin helhet av från tjänstgöringstiden enligt den nya tjänstgöringsformen. Den tid som behandlingen av ansökan tagit i anspråk räknas som tjänstgöring i den tjänst till vilken personen i fråga förordnas. Bestämmelsen i det föreslagna 1 mom. motsvarar till sakinhållet 36 g § i den gällande lagen.

Eftersom den nuvarande vapenfria tjänsten är 30 dagar kortare än den längsta tiden för

beväringstjänsten, har ansökan om att få göra vapenfri tjänst använts i spekulations syfte för att förkorta den för den värnpliktige fastställda tjänstgöringstiden på 362 dagar. I syfte att eliminera detta missförhållande föreslås i 2 mom. en bestämmelse enligt vilken övergången till vapenfri tjänst inte förkortar den för personen i fråga redan fastställda tjänstgöringstiden som är längre än 180 dagar.

74 §. Tjänstgöringstiden vid övergången från vapenfri tjänst till vapentjänst. I paragrafen bestäms enligt förslaget att övergången från vapenfri tjänst till vapentjänst inte påverkar den redan fastställda tjänstgöringstiden. Tjänstgöringstiden föreslås sålunda vara minst 270 dagar.

75 §. Beslutanderätt. Enligt 1 mom. fattas ett beslut som gäller befrielse från vapentjänst och förordnande till vapenfri tjänst enligt 67 § av uppådsnämnden i samband med uppådet och annars av regionalbyrån.

Det föreslagna 2 mom. gäller överflyttningen av den som förordnats till vapenfri tjänst eller som tjänstgör i sådan tjänst till vapentjänst. Ärendet avgörs av regionalbyrån.

7 kap. **Medborgarskap i en annan stat och fullgörande av värnplikt.**

Värnplikten hör samman med en persons ställning som medborgare i en viss stat. I och med den ökade internationaliseringen bor allt fler varaktigt i en stat där de inte är medborgare. Å andra sidan innebär erhållandet av medborgarskap inte längre nuförtiden att det tidigare medborgarskapet förloras. Sålunda kan också finska medborgare också ha medborgarskap i en eller flera andra stater.

Fullgörandet av beväringstjänsten medför i de ovan nämnda fallen ofta många slag av praktiska problem. Dessutom kan skyldigheten gälla flera stater. I syfte att reglera dessa fall har internationella överenskommelser ingåtts, så som konstateras i avsnitt 2.4.1 i den allmänna motiveringen. Finland är part till det nordiska avtalet. Dessutom har Finland ingått bilaterala avtal med Nordamerikas förenta stater och Argentina.

I syfte att undvika dubbel värnplikt har man också inom Europarådet år 1997 träffat ett avtal, Europarådets konvention om med-

borgarskap. Finland har inte ratificerat konventionen.

Utöver det som följer av internationella avtal som är förpliktande för Finland är det nödvändigt att föra in bestämmelser om saken också i värnpliktslagen. Bestämmelserna tillämpas enligt förslaget på personer vilkas hemstat inte är parter till ett avtal som är förpliktande för Finland. Till dessa delar är avsikten att få till stånd bestämmelser som när de tillämpas leder till ett resultat vilket är jämförbart med sådana fall på vilka någon internationell överenskommelse kan tillämpas. Dessutom är det nödvändigt att bestämma om det förfarande som skall iakttas när avtalen tillämpas, eftersom avtalen ofta inte innehåller bestämmelser om förfaringssättet.

Riksdagens grundlagsutskotts ställningstagande gällande utlandsfinländares fullgörande av värnplikten behandlas i avsnitt 2.7 i den allmänna motiveringen.

76 §. *Befrielse från värnpliktstjänsten på grundval av tjänstgöring som fullgjorts i en annan stat.* Enligt förslaget kan en person på ansökan befrias från fullgörandet av beväringstjänst i Finland om han har fullgjort tjänst som motsvarar värnplikten i en annan stat. Bestämmelsen föreslås kunna tillämpas oberoende av om fallet gäller ett internationellt avtal eller inte. Bestämmelsen motsvarar till sakinnehållet 45 § 3 mom. i den gällande lagen. Befrielse kan beviljas om personen i fråga har fullgjort hela tjänsten någon annanstans eller tjänstgjort under minst fyra månader. Det är motiverat att godkänna en fyra månader lång tjänstgöring med beaktande av, att den kortaste tjänstgöringstiden i Finland är sex månader. Beslut om saken fattas av regionalbyrån.

Närmare bestämmelser om uppgörande av ansökan och behandling av den kan enligt förslaget utfärdas genom förordning av statsrådet.

77 §. *Utomlands bosatt person som har flerfaldigt medborgarskap och är skyldig att infinna sig till uppbåd och tjänstgöring.* Det bl.a. av kostnadsskäl inte ändamålsenligt att förordna utomlands permanent bosatta finska medborgare till beväringstjänst. I 1 mom. bestäms enligt förslaget att en utomlands permanent bosatt finsk medborgare inte är skyldig att infinna sig till uppbåd eller beväringstjänst om han har medborgarskap också i en annan stat. En ytterligare förutsättning föreslås vara att den ifrågavarande personens boplatser inte är och inte under de senaste sju åren har varit i Finland.

Med stöd av det villkor som gäller boendetiden kan eventuell spekulation begränsas. Beslutet om att en person inte skall kallas till tjänst fattas av militärmyndigheten å tjänstens vägnar på grundval av de registeruppgifter som den förfogar över. Det är ändamålsenligt att behandla saken genom myndighetens försorg utan ansökningsförfarande i det fall att förutsättningarna för befrielse klart uppfylls. Det föreslagna förfarandet ger en situation som är jämförbar med de fall på vilka ett internationellt avtal om skyldigheten att fullgöra värnplikten tillämpas. Om personen i fråga flyttar till Finland före utgången av det år under vilket han fyller 30 år kan han enligt förslaget förordnas till beväringstjänst.

Närmare bestämmelser om förfarandet kan enligt förslaget utfärdas genom förordning av statsrådet.

78 §. *Befrielse från beväringstjänsten på grundval av flerfaldigt medborgarskap.* I 1 mom. bestäms om de förutsättningar under vilka en person som har medborgarskap också i en annan stat på särskild ansökan kan befrias från beväringstjänsten. Bestämmelsen föreslås bli tillämpad också i det fall att ett internationellt avtal om befrielse inte tillämpas när det gäller personen i fråga eller när han inte har fullgjort beväringstjänsten någon annanstans eller när han inte meddelats att han inte skall inkallas till tjänst på grundval av 77 §.

Den viktigaste förutsättningen för befrielse är enligt förslaget att personen i fråga påvisar, att hans faktiska personliga anknytning förenar honom med något annat land än Finland. Den faktiska personliga anknytningen anses förena honom med något annat land än Finland bl.a. om han har gått i skola och studerat utomlands samt bor och arbetar utomlands. Enligt förslaget innefattar paragrafen inte några villkor beträffande tiden. Beslutet fattas på ansökan och härvid kan alla omständigheter som hänför sig till saken beaktas, också längden av vistelsen utomlands.

Enligt 2 mom. kan beslutet återkallas om väsentliga förändringar i förutsättningarna

för befrielse har inträffat på grund av att den värnpliktige har flyttat till Finland före utgången av det år under vilket han fyller 30 år. Härvid kan den värnpliktige förordnas till tjänst.

Beslut som avses i denna paragraf fattas enligt förslaget av regionalbyrån.

Närmare bestämmelser om uppgörande och behandling av en ansökan som gäller befrielse kan enligt förslaget utfärdas genom förordning av statsrådet.

79 §. Åberopande av medborgarskap i en annan stat. I paragrafen bestäms om skyldigheten för den som åberopar medborgarskap i en annan stat att tillställa militärmyndigheten en utredning i saken.

Om en person önskar åberopa ett internationellt avtal med stöd av vilket han kan befrias från fullgörandet av värnplikten i Finland på grundval av medborgarskap i en annan stat skall han enligt 1 mom. tillställa militärmyndigheten en sådan utredning som behövs. Bestämmelsen är motiverad av den anledningen att medborgarskap i en annan stat inte alltid framgår av Finlands register. Det samma gäller i regel militärtjänst som fullgjorts i en annan stat.

I 2 mom. bestäms om bemyndigande att utfärda förordning. Närmare bestämmelser om det förfarande som skall iaktas när avtalen verkställs och om uppgörande samt behandling av ansökan som baserar sig på dem kan enligt förslaget utfärdas genom förordning av statsrådet. Närmare bestämmelser behövs på grund av att de praktiska förfaranden som verkställigheten av avtalet förutsätter inte alltid tillräckligt tydligt framgår av själva avtalet.

8 kap. **Tjänstgöring som inte baserar sig på skyldigheten att försvara landet**

Enligt den föreslagna bestämmelsen om tillämpningsområde bestäms i lagen också om de värnpliktigas deltagande i uppgifter som inte i sig baserar sig på skyldigheten att försvara landet. Det är motiverat att värnpliktiga kan förordnas till uppgifter som de lämpar sig för på basis av den utbildning som de fått vid försvarsmakten och för vilka försvarsmakten har behövlig utrustning och ma-

teriel. De värnpliktiga föreslås i princip kunna förordnas till sådana uppgifter endast när de övriga myndigheternas resurser inte räcker till. Det är närmast fråga om uppgifter som hör samman med räddningstjänst och handräckning. Enligt förslaget intas i kapitlet en ny bestämmelse om möjligheten att förordna reservister till tjänstgöring också vid olyckor eller i andra allvarliga situationer.

80 §. Förordnande av en värnpliktig som tjänstgör till uppgifter utanför försvarsmakten. I paragrafen bestäms enligt förslaget om en tjänstgörande värnpliktigs deltagande i vissa uppgifter utanför försvarsmakten.

I 1 mom. bestäms om en tjänstgörande värnpliktigs deltagande i räddningsuppgifter som avses i 2 § i lagen om försvarsmakten samt i uppgifter som avses i lagen om försvarsmaktens handräckning till polisen.

Enligt 2 § 6 a punkten i lagen om försvarsmakten har försvarsmakten till uppgift att delta i räddningsverksamheten genom att tillhandahålla nödvändig utrustning, personalresurser och särskilda sakkunnigtjänster, om detta är nödvändigt med hänsyn till olyckans omfattning eller speciella natur. Typiska uppgifter är skydd av människor, egendom och miljön. Värnpliktiga används inte i räddningsväsendets farliga uppgifter.

Enligt 2 § 6 punkten i lagen om försvarsmakten har försvarsmakten till uppgift att vid behov ge handräckning för att upprätthålla allmän ordning och säkerhet på det sätt som föreskrivs särskilt. En central författning om saken är lagen om försvarsmaktens handräckning till polisen (781/1980). Lagen har därefter ändrats ett flertal gånger, senast genom regeringens proposition RP 187/2004 rd, som gäller handräckning i syfte att förhindra eller avbryta terroristbrott.

I detaljmotiveringen till regeringens proposition av år 1997 med förslag till lag om ändring av lagen om försvarsmaktens handräckning till polisen (RP 225/1997) konstateras, att de som tjänstgör med stöd av värnpliktslagen inte under normala förhållanden bör användas för att ta fast farliga personer, röja sprängladdningar eller andra motsvarande farliga uppdrag och inte heller i handräckningssituationer som förutsätter väpnat bruk av maktmedel. Denna begränsning gällande användningen av värnpliktiga iaktas också i

praktiken. Typiska uppgifter för vilka värnpliktiga används är efterspaning av personer och avspärning av platser eller områden.

Bestämmelsen i det föreslagna 1 mom. motsvarar till sakinhållet bestämmelsen i 47 § i den gällande lagen.

De värnpliktiga kan enligt 2 mom. vid behov förordnas också till sådana uppgifter utanför försvarsmakten som främjar försvaret eller den militära utbildningen. Militärpersoner har enligt vedertagen praxis använts t.ex. för insamlingar, säkerhetsarrangemang vid masstillställningar och också för verksamhet där det är fråga om att ge stöd till veteranerna eller veteranorganisationerna. Värnpliktiga har dessutom hjälpt till att iståndsätta vägar och broar på privatägda fastigheter som försvarsmakten använder som övningsområden.

Förslaget motsvarar bestämmelsen i 47 § i den gällande lagen. I den gällande förordningen bestäms dessutom att uppgifterna skall skötas på åtgärd av militärmyndigheterna och att de skall vara förenliga med försvarsväsendets uppgifter. Uppgifter som avser den militära utbildningen skall ansluta sig till det ifrågavarande truppförbandets utbildningsplan.

I 3 mom. ingår för tydlighetens skull en bestämmelse enligt vilken en avdelning som förordnats till handräckning och andra uppgifter leds av den militära förmannen.

81 §. Reservisters tjänstgöring vid storolyckor och i andra allvarliga situationer. I paragrafen bestäms enligt förslaget om de grunder och det förfarande enligt vilka reservister kan förordnas till tjänstgöring vid storolyckor och andra allvarliga situationer. Som ovan vid 80 § konstateras hör till försvarsmaktens lagstadgade uppgifter att delta i räddningstjänst och att ge handräckning. Enligt den föreslagna 80 § kan till uppgifterna förordnas värnpliktiga som tjänstgör. Bestämmelsen gör det inte möjligt att förordna reservister till uppgifterna i fråga, förutom om reservisterna redan tjänstgör.

Enligt den föreslagna 81 § kan reservister förordnas till tjänst när det är nödvändigt också annars än i en situation som medför militärt hot. En sådan situation är bl.a. en synnerligen allvarlig storolycka samt en situation där en pandemi kan jämföras med en synnerligen allvarlig storolycka. I paragrafen

föreslås ingå en hänvisning till 2 § i beredskapslagen (1080/1991) där undantagsförhållandena definieras, samt till paragrafens 5 punkt, enligt vilken begreppet innefattar också en storolycka. I formuleringen av paragrafen har också beaktats reformen av beredskapslagen där definitionen av undantagsförhållanden ändras så att till dessa hänförs också en pandemi som har den ovan beskrivna verkningen. Det är ändamålsenligt att materiel som anskaffats med gemensamma medel samt utbildningen för användningen av materielen kan utnyttjas också i situationer av ovan beskrivet slag. Tjänstgöringen föreslås vara likvärdig med tjänstgöringen vid en repetitionsövning.

Det är fråga om ett synnerligen exceptionellt beslut som republikens president föreslås kunna fatta på framställning av statsrådet. Eftersom det är fråga också om annan tjänstgöring än sådan som baserar sig på skyldigheten att försvara landet är det motiverat, att beslutet inte fattas i beslutsförfarandet för militära kommandomål.

En avdelning som förordnats till handräckning och andra uppgifter står enligt förslaget under den militära förmannens ledning.

82 §. Förordnande att träda i tjänst. I paragrafen bestäms om verkställigheten av ett förordnande enligt den föreslagna 81 § och om möjligheten att få befrielse från tjänstgöringen. Enligt 1 mom. skall tjänstgöringen inledas omedelbart, om det är motiverat på grund av att situationen är brådskande.

Eftersom den föreslagna tjänstgöringen är exceptionell också ur reservistens synpunkt bör det vara möjligt att av vägande skäl kunna få befrielse. Enligt 2 mom. kan befrielse beviljas på ansökan om befrielsen är synnerligen viktig med tanke på den värnpliktiges familje- eller ekonomiska förhållanden eller på orsaker som har samband med utövning av yrke eller näring. En ansökan om befrielse är enligt förslaget inte en giltig orsak att utbli från tjänstgöringen.

De ärenden som avses i bestämmelsen avges enligt förslaget av regionalbyrån.

83 §. Bestämmelser som skall tillämpas och bemyndigande att utfärda förordning. I paragrafen uppräknas de bestämmelser som skall tillämpas på tjänstgöring som avses i 80 och 81 §. Härigenom garanteras likställthed

ten mellan dessa tjänstgöringsformer och de övriga tjänstgöringsformerna enligt den föreslagna lagen bl.a. när det gäller bestämmelserna om förmåner och disciplinärt förfarande. Den nya tjänstgöringsform som avses i den föreslagna 81 § kan tänkas förutsätta en revidering av definitionen av krigsman i 45 kap. 27 § i strafflagen.

Enligt 1 mom. tillämpas på tjänstgöring som avses i 80 § bestämmelserna och föreskrifterna om tjänstgöringen i fråga inklusive de därtill hörande förmånerna. I praktiken förordnas till uppgifterna närmast beväringar, men det kan också bli fråga om värnpliktiga som fullgör också annan i denna lag avsedd tjänst. På reservisternas tjänstgöring vid storolyckor och andra allvarliga olyckshändelser tillämpas enligt 2 mom. de gemensamma bestämmelser enligt 5 kap. som skall iakttas vid tjänstgöringen förutom vid tjänstgöring utomlands. Likaså skall bestämmelserna om faderskapsledighet och permission som beviljas på grund av tvingande personliga skäl tillämpas. I fråga om de ekonomiska förmåner som hör till tjänstgöringen iakttas dessutom beredskapslagens bestämmelser om förmåner som betalas till dem som står i arbetspliktsförhållande. Det är ändamålsenligt att förmånerna är de samma som för dem vilka förordnas med stöd av beredskapslagen, eftersom grunden för förordnandet till tjänst är den samma.

Enligt 3 mom. kan närmare bestämmelser om de uppgifter som avses i det föreslagna kapitlet och om förfarandet vid förordnandet till uppgifterna utfärdas genom förordning av statsrådet.

9 kap. **Extra övning och tjänstgöring vid mobilisering**

I kapitlet ingår bestämmelser som föreslås bli tillämpade vid situationer som avses i beredskapslagen eller lagen om försvarstillstånd. Dessutom bestäms om åtgärder vid allvarliga störningar under normala förhållanden.

Ett begrepp som är väsentligt med tanke på tillämpningen av den gällande värnpliktslagen är fredstid. Begreppet är dock föråldrat om man beaktar de nutida hotbilderna, eftersom krig inte nödvändigtvis ens förklaras vid

väpnade konflikter, vilket har ansetts särskilja fredstid från krigstid. Det är ändamålsenligt att använda begreppet undantagstillstånd, vilket avses i beredskapslagen, också i den nu föreslagna lagen.

Begreppet undantagstillstånd är med tanke på höjandet av försvarsmaktens beredskap dock problematiskt, eftersom åtgärder som siktar till att höja beredskapen måste inledas redan innan Finland blir föremål för ett allvarligt hot. Detta beror på att Finlands militära försvar grundar sig på en reservistarmé, som inte genast efter att ha trätt i tjänst är färdig att delta i väpnad verksamhet, utan de trupper som skall sändas i strid måste först övas i de för dem planerade sammansättningarna. Sålunda måste reservisterna kunna förordnas att träda i tjänst redan vid allvarliga störningar under normala förhållanden.

Bestämmelser om allvarliga störningar finns också på andra ställen i lag. Bl.a. i 1 § i lagen om tryggnad av försörjningsberedskap (688/2005, RP 44/2005) finns begreppet allvarliga störningar som kan jämföras med undantagsförhållanden. I 90 § i kommunikationsmarknadslagen (393/2003, RP 112/2002) används begreppet störningar under normala förhållanden.

Med stöd av den föreslagna lagen bedöms förekomsten av allvarliga störningar under normala förhållanden utifrån försvarsmaktens underrättelser. Allvarliga störningar under normala förhållanden anses förekomma om det på basis av underrättelserna kan konstateras, att Finland under det att den spända samhällsliga situationen framskrider kan utsättas för ett betydande väpnat hot. Det är dock inte fråga om allvarliga störningar under normala förhållanden när den spända situationen i samhället gäller endast Finlands interna ordning och säkerhet.

De föreslagna bestämmelserna är mera detaljerade än de gällande särskilt i fråga om myndigheternas befogenheter och den värnpliktiges skyldigheter. I kapitlet bestäms enligt förslaget om extra övning, tjänstgöring under mobilisering och befrielse från tjänstgöring av särskilda skäl.

84 §. Syftet med extra övning. I paragrafen bestäms enligt förslaget om syftet med extra övningar, vilket är att höja och upprätthålla försvarsberedskapen och att öva trupphelhe-

terna i de sammansättningar som planerats för dem så, att truppen vid behov kan förordnas till tjänstgöring under mobilisering.

Bestämmelsen ersätter för sin del 7 a § i den gällande lagen, där det bestäms om syftet med repetitionsövningar, extra övningar och frivilliga övningar. För tjänstgöringsformen används enligt förslaget benämningen extra övning, som bättre beskriver tjänstgöringen än den nuvarande benämningen extra tjänstgöring.

85 §. Beslut om extra övning. I paragrafen bestäms om grunderna för beslutet om extra övning och om beslutsförfarandet. Bestämmelsen ersätter den begränsade bestämmelsen om extra övning i 7 § i den gällande lagen, enligt vilken reservister kan kallas till extra tjänstgöring där särskilda omständigheter påkallar sådant.

Republikens president kan enligt förslaget befullmäktiga försvarsmakten att förordna reservister till extra övning när det är motiverat vid allvarliga störningar under normala förhållanden, vilket beskrivs ovan i motiveringen till kapitlet, eller vid undantagsförhållanden. Republikens president fattar enligt förslaget i egenskap av överbefälhavare för försvarsmakten beslut genom beslutsförfarandet för militära kommandomål enligt 8 a § 1 mom. i lagen om försvarsmakten.

Enligt 8 a § i lagen om försvarsmakten har presidenten tilldelats beslutanderätt bl.a. om betydande ändringar i den militära försvarsberedskapen och om principiellt viktiga militära kommandomål som gäller försvarsmaktens militära verksamhet så som ovan konstateras i den allmänna motiveringen. Kallandet av reservister till extra övning vid allvarliga störningar kan anses höra till de ovan avsedda militära kommandomålen.

Ett sådant militärt kommandomål hör till de i 8 a § 1 mom. i lagen om försvarsmakten angivna s.k. viktiga militära kommandomål i fråga om vilka försvarsministern skall vara närvarande när de föredras för presidenten. Dessutom kan statsministern enligt 8 b § i den nämnda lagen vara närvarande när ett sådant ärende föredras. På så sätt får presidentens beslut i viktiga militära kommandomål parlamentarisk ansvarstäckning. Det är motiverat att iaktta detta beslutsförfarande i den sak det här är fråga om, när man beaktar

sakens samhälleliga betydelse.

Kallelsen till extra övning är en principiellt betydande lösning också därför att den gäller förutom den enskilda medborgaren också i stor omfattning näringslivet och hela samhället. Beslutet kan enligt förslaget vara i kraft högst sex månader, och det kan återtas när situationen medger det.

Beslutsnivån höjs märkbart jämfört med den närvarande. Enligt den gällande bestämmelsen som är på förordningsnivå är det försvarsministeriet som beslutar om saken.

Enligt 2 mom. kan de värnpliktiga förordnas att träda i tjänst omedelbart.

86 §. Befrielse från extra övning. I paragrafen bestäms om befrielse från extra övning. Befrielse kan beviljas, om befrielsen är nödvändig med tanke på den värnpliktiges familje- eller ekonomiska förhållanden eller på grund av utövande av yrke eller näring. Beslutet fattas enligt förslaget av regionalbyrån.

87 §. Hemförlovning från extra övning. Den som deltar i en extra övning skall enligt förslaget hemförlovas så snart som situationen medger det, dock senast inom sju dagar efter att det beslut av republikens president som möjliggjort förordnandet till den extra övningen inte längre är i kraft.

88 §. Förordnande till tjänstgöring under mobilisering. I paragrafen bestäms om förordnande till tjänstgöring under mobilisering. Så som ovan konstateras beslutar republikens president på framställning av statsrådet om mobilisering av försvarsmakten. Den bestämmelse i grundlagen som gäller saken och motiveringen till den är rätt knappa.

Enligt 1 mom. kan mobiliseringen vara allmän eller partiell. Till tjänstgöring kan kallas reserven. Under allmän mobilisering kan enligt förslaget också den ersättande reserven kallas till tjänstgöring, dock så att kallelsen när det gäller dem som fyllt 50 år förutsätter riksdagens samtycke.

Enligt 2 mom. kan förordnande till tjänstgöring under mobilisering vid behov utfärdas genom kungörelse av försvarsministeriet. Detta är ändamålsenligt, eftersom det inte vid undantagstillstånd är möjligt att utfärda personliga förordnanden. Enligt förslaget skall de värnpliktiga vid behov träda i tjänst omedelbart.

Den föreslagna bestämmelsen motsvarar

till sakinhållet den nuvarande som delvis är på förordningsnivå.

89 §. *Förordnande till tjänstgöring i fråga om värnpliktiga som befriats från tjänst under fredstid.* Vid undantagsförhållanden kan det finnas behov att inkalla också de värnpliktiga som tidigare har befriats från tjänstgöring på grund av hälsoskäl, men vilkas tjänsteduglighet möjliggör tjänstgöring vid försvarsmakten. Enligt paragrafen kan en värnpliktig förordnas till besiktning där hans tjänsteduglighet konstateras. En värnpliktig som konstaterats vara tjänsteduglig kan enligt förslaget förordnas till tjänst.

90 §. *Tjänstgöringen i fråga om dem som av samvetskäl vägrar fullgöra värnplikt.* I paragrafen bestäms om rätten att på grund av övertygelse befrias från deltagandet i det militära försvaret vid undantagsförhållanden.

Enligt 127 § 2 mom. i grundlagen utfärdas bestämmelser om rätten att på grund av övertygelse befrias från deltagande i landets militära försvar genom lag. Bestämmelser som gäller fredstid finns bl.a. i civiltjänstlagen. Enligt den föreslagna paragrafen kan en värnpliktig vars övertygelse hindrar honom att delta i landets militära försvar förordnas till arbetstjänst som direkt eller indirekt kan betjäna försvarsmakten.

I samband med den internationella granskningen av de grundläggande fri- och rättigheterna har uppmärksamhet fästs vid att lagstiftningen är bristfällig i Finland när det gäller undantagsförhållanden. Den föreslagna bestämmelsen korrigerar för sin del bristen i fråga. Dessutom finns det planer på att föra in bestämmelser om saken i civiltjänstlagen.

91 §. *Befrielse från att inkallas till tjänst på ansökan med hänsyn till allmänt eller militärt intresse.* I paragrafen bestäms enligt förslaget om de grunder enligt vilka arbetsgivare kan ansöka om att deras arbetstagare skall befrias från att bli förordnade till tjänst med avseende på mobilisering. Ansökan kan göras under normala tider.

I praktiken innebär befrielsen att den som saken gäller inte heller kallas till repetitionsövning eller extra övning.

Grunden för befrielse från tjänstgöring kan vara både det allmänna och det militära intresset. Befrielse från tjänstgöring kan beviljas t.ex. en värnpliktig som verkar i en of-

fentlig uppgift eller någon annan för samhället viktig uppgift. Bestämmelsen täcker på samma sätt som för närvarande dem som står i tjänsteförhållande till staten, kommunen och församlingen. Enligt förslaget kan också en värnpliktig som arbetar i ett med tanke på försvarsmaktens verksamhet viktigt företag befrias från tjänstgöring. Enligt förslaget kan befrielsen gälla för viss tid eller tills vidare.

Enligt 17 och 19 § i den gällande värnpliktslagen kan förutom befrielse som förverkligas genom ansökningsförfarande dessutom genom förordning bestämmas att vissa grupper skall befrias från inkallande i tjänst om detta anses vara nödvändigt med hänsyn till ett viktigt allmänt eller militärt intresse. Angående saken bestäms genom förordning (635/1968). Det är dock inte ändamålsenligt att meddela bestämmelser genom förordning, om förordningen gäller endast en begränsad grupp av personer. Dessutom berättar tjänste- eller uppgiftsbenämningen inte alltid om betydelsen av uppgiften i fråga. Därför föreslås att av de gällande bestämmelserna skall bevaras endast befrielse på grundval av ansökan.

Enligt 2 mom. görs ansökan hos regionalbyrån. Avgörandet av ärendet är en förvaltningsakt som hör till den befogenhet som innehas av staben för militärlänet. Om en väsentlig förändring gällande de förutsättningar för befrielse som avses i 1 mom. har inträffat kan staben för militärlänet enligt förslaget återkalla sitt beslut om godkännande. Huvudstaben meddelar närmare föreskrifter om ansökningsförfarandet.

Enligt 3 mom. är ansökan om befrielse inte en giltig orsak att utebli från tjänstgöringen.

92 §. *Bestämmelser som tillämpas på extra övning och tjänstgöring under mobilisering.* På extra övning och tjänstgöring under mobilisering tillämpas enligt förslaget de allmänna bestämmelserna om tjänstgöring, förutom de bestämmelser som gäller utbildning för militär krishantering och ordnandet av tjänstgöring utomlands.

Vid undantagsförhållanden kan alla bestämmelser i värnpliktslagen inte tillämpas som sådana. Genom förordning av statsrådet kan enligt 2 mom. bestämmas om undantag från de bestämmelser i den föreslagna lagen som gäller uppbåd, tiden för beväringstjäns-

ten, förordnande till utbildning samt längden av och grunderna för beviljande av permission. Undantagsförhållanden kan förutsätta ändringar också när det gäller förmåner som hänförs till tjänstgöringen samt utbetalningsförfarandet och grunderna för utbetalning.

Genom förordning av statsrådet kan enligt förslaget närmare bestämmas också om förordnandet till arbetstjänst när det gäller personer som vägrar fullgöra värnplikt av samvetsskäl och om själva arbetet.

10 kap. Värnpliktsregistret

Skötseln av de uppgifter som hör till försvarsmakten förutsätter behandling av många slag av personuppgifter som gäller de värnpliktiga. Det är fråga om ett omfattande register som innehåller uppgifter om huvuddelen av den manliga befolkningen. Eftersom registret förs också med tanke på förberedelserna för undantagsförhållanden, sparas uppgifterna i registret också efter beväringstjänsten hela den tid under vilken personen i fråga hör till reserven eller den ersättande reserven. Enligt förslaget intas i värnpliktslagen på samma sätt som för närvarande bestämmelser om värnpliktsregistret och behandlingen av uppgifterna.

Datasystem som innehåller myndigheternas personuppgifter (inklusive diarierna) är personregister som avses i personuppgiftslagen (523/1999) samt dessutom handlingar som avses i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999).

Enligt personuppgiftslagen är personuppgifter alla slags anteckningar som beskriver en fysisk person eller hans egenskaper eller levnadsförhållanden som kan hänföras till honom själv eller till hans familj eller någon som lever i gemensamt hushåll med honom.

Med behandling av personuppgifter avses i personuppgiftslagen alla åtgärder som vidtas i fråga om personuppgifterna, såsom bl.a. insamling, registrering, organisering, användning, översändande, utlämnande, samkörning, blockering, utplåning och förstöring.

Personregistret är en datamängd som innehåller personuppgifter och som består av anteckningar som hör samman bl.a. på grund av sitt användningsändamål, och som helt eller

delvis behandlas med automatisk databehandling. Ett med definitionen överensstämmande logiskt registerbegrepp innebär, att till samma personregister hänförs alla de uppgifter som används i samma användningssammanhang oberoende av hur och var uppgifterna är lagrade.

Behandling av personuppgifter är enligt personuppgiftslagen tillåten bl.a. med den registrerades samtycke, om det bestämts om behandlingen i lag eller om behandlingen föranleds av en uppgift eller en förpliktelse som anvisas den registeransvarige i lag eller som påförts honom med stöd av lag, om den registrerade på grund av ett kund- eller tjänstgöringsförhållande, ett medlemskap eller något därmed jämförbart förhållande har en saklig anknytning till den registeransvariges verksamhet (s.k. anknytningskrav). Behandling av personuppgifter är tillåten under de i lagen angivna förutsättningarna också för forskning, statistikföring och myndigheternas planerings- och utredningsuppgifter.

Enligt personuppgiftslagen är behandling av känsliga personuppgifter förbjuden. Det finns dock vissa undantag från förbudet mot behandling av känsliga uppgifter. Förbudet utgör inte hinder för sådan behandling av uppgifter som regleras i lag eller som föranleds av en uppgift som direkt har ålagts den registeransvarige i lag. Förbudet gäller inte heller behandling av uppgifter för statistikföring. Datasekretessnämnden kan bevilja tillstånd för behandling av känsliga personuppgifter av skäl som gäller ett viktigt allmänt intresse.

93 §. Värnpliktsregistrets användningsändamål. Enligt förslaget bestäms i paragrafen om värnpliktsregistrets användningsändamål. Värnpliktsregistret avses vara ett riksomfattande personregister som förs för de uppgifter som uppräknas i 1 mom.

Förteckningen över registrets användningsändamål motsvarar till sakinnehållet i huvuddrag bestämmelsen i 42 a kap. i den gällande lagen. Avsikten har dock varit att formulera den föreslagna bestämmelsen så att den är exaktare, och dessutom har de brister som i praktiken visat sig beaktats. Värnpliktsregistret föreslås kunna föras för följande ändamål: fastställande av tjänstedugligheten och förordnande till tjänst, nationell

och internationell utbildning, planering och ordnande av utbildningen, befordran och belöning av den värnpliktige, placering i uppgifter under undantagsförhållanden och förberedelser för mobilisering och verksamhet vid undantagsförhållanden.

För tydlighetens skull föreslås att paragrafens tillämpningsområde utvidgas så att det omfattar också i lagen om frivillig militärtjänst för kvinnor avsedd tjänstgöring och ansökan gällande sådan tjänstgöring. Huvudstaben föreslås kunna använda värnpliktsregistrets uppgifter också vid antagningen av personer till krishantering som avses i lagen om militär krishantering och för planering och utbildning som gäller den i nämnda lag avsedda tjänstgöringen.

Enligt 2 mom. kan i värnpliktsregistret också antecknas uppgifter om andra än värnpliktiga, när det är fråga om placering i en uppgift vid undantagsförhållanden och beredskap för verksamhet vid undantagsförhållanden. Tre personalgrupper kommer i fråga: de som hör till försvarsmaktens och gränsbevakningsväsendets personal, de som avgett förbindelse enligt lagen om frivilligt försvar samt de som tjänstgör eller har tjänstgjort i fredsbevarande uppgifter och i militära krishanteringssuppgifter. Behandlingen av dessa personers uppgifter i värnpliktsregistret är motiverad, eftersom det i stort är fråga om aktiviteter som avses i 1 mom.

I 3 mom. ingår enligt förslaget en hänvisning till personuppgiftslagen och lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet. Dessa lagar iakttas till den del något annat inte följer av den föreslagna lagen. I personuppgiftslagen finns bestämmelser bl.a. om aktsamhetsplikt, planering av behandlingen av personuppgifter, ändamålsbundenhet, allmänna förutsättningar för behandling, principer som gäller uppgifternas art och registerbeskrivning. Hemlighållandet av uppgifterna bestäms enligt lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet.

Lagarna i fråga tillämpas också på material som uppstår vid behandlingen av datamaterialet och som inte registreras i värnpliktsregistret. På sådant material tillämpas dessutom bestämmelserna om arkivering av dokument.

94 §. Värnpliktsregisteransvarig. I paragrafen bestäms om dem som ansvarar för regis-

ter, vilka är huvudstaben, staben för militärlänet, regionalbyrån och truppförbandet. Staben för militärlänet och regionalbyrån för register på sitt ansvarsområde och truppförbandet över dem som tjänstgör vid truppförbandet.

95 §. Behandlingen av uppgifter. I paragrafen bestäms om militärmyndigheternas rätt att behandla sådana uppgifter i värnpliktsregistret som behövs för att myndigheten skall kunna sköta sitt i 93 § avsedda uppdrag. Behandlingen av uppgifter är enligt förslaget tillåten i den omfattning som skötseln av uppgiften förutsätter. Eftersom registret är tillgängligt i omfattande utsträckning kan det leda till att också personer som inte för skötseln av sina tjänsteuppdrag just för ögonblicket behöver ha tillgång till en enskild uppgift ändå har detta. Därför behövs en uttrycklig bestämmelse om rätten att behandla uppgifter.

96 §. Värnpliktsregistrets datainnehåll. I paragrafen bestäms om värnpliktsregistrets datainnehåll. Bestämmelsen motsvarar i huvuddrag innehållet i 42 b § i den gällande lagen. I den föreslagna paragrafen är datainnehållet uttryckt mera preciserat än för närvarande.

Enligt 1 mom. får i registret införas de i momentet uppräknade basuppgifterna om den värnpliktige för skötseln av de uppgifter som föreslås i 93 §. I vissa lagar används som parallellbegrepp till basuppgift begreppet identifieringsuppgifter. Innehållsmässigt varierar begreppen i någon mån. I gällande 42 d § förekommer begreppet identifieringsuppgift, dock så, att detta begrepp till innehållet är snävare än innehållet i det föreslagna momentet.

Enligt 2 mom. får i värnpliktsregistret registreras också andra uppgifter som är nödvändiga för skötseln av de uppgifter som avses i 93 §. Uppgifter kan enligt förslaget registreras om bl.a. den värnpliktiges utbildning, tjänsteduglighet, bedömning på grundval av lämplighetstest, tjänstgöring, krigsmannaed och krigsmannaförsäkring, placering, signalementsuppgifter, befolkningsregister och kyrkosamfund, familjerättsliga ställning och närmaste anhöriga samt rättshandlingsförmåga.

På samma sätt som för närvarande får i

värnpliktsregistret registreras också vissa känsliga uppgifter. Det är motiverat att registrera uppgifter om den värnpliktiges hälsotillstånd i det fall att uppgifterna har betydelse med tanke på tjänstgöringen eller arrangemangen gällande den eller allmänt med tanke på fullgörandet av värnplikten. I fråga om den som tjänstgör är uppgifterna av betydelse t.ex. med tanke på säkerheten i tjänstgöringen. Vidare kan i värnpliktsregistret föras in påföljder som påförts vid disciplinärt förfarande och straff som ådömts för brott vilka handlagts som militära rättegångsärenden. Uppgifterna kan vara av betydelse för behandlingen av senare disciplinära ärenden. Verkställigheten av ett straff kan också inverka på tjänstgöringstiden. Dessutom kan uppgifterna inverka på anordnandet och placeringen av tjänstgöringen och eventuellt också på den militära graden. På motsvarande sätt kan i värnpliktsregistret antecknas också andra straff som kan ha de ovan avsedda verkningarna. I värnpliktsregistret kan antecknas uppgift också om att en person förvaras i en straffanstalt eller vårdas vid en social- eller hälsovårdsinrättning. Uppgiften är av betydelse bl.a. av den anledningen att vistelsen vid en sådan anstalt utgör lagligt hinder för uteblivande från tjänstgöringen. Uppgiften om kyrkosamfund eller annat religiöst samfund är av betydelse t.ex. när det gäller skötseln av frågor gällande personer som stupat.

Närmare bestämmelser om värnpliktsregistrets datainnehåll kan enligt förslaget utfärdas genom förordning av statsrådet.

97 §. Den värnpliktiges upplysningsplikt. I paragrafen bestäms enligt förslaget om den värnpliktiges upplysningsplikt. Paragrafen motsvarar till sakinnehållet i huvudsak 38 d § i den gällande lagen.

Den värnpliktige skall enligt 1 mom. se till att den militära myndigheten har kännedom om hans kontaktuppgifter samt om de omständigheter som inverkar på hans tjänsteduglighet. Försvarsmakten måste ha aktuella uppgifter om alla värnpliktiga. Det är viktigt med tanke på planeringen och ordnandet av utbildningen samt placeringen i den krigstida sammansättningen samt beredskapen. Till de viktiga uppgifterna hör kontaktinformationen, som normalt fås från befolkningsdatasy-

stemet, under förutsättning att flyttningsanmälan har gjorts sakenligt. Av central betydelse är också uppgifter som hör samman med tjänstedugligheten. Också aktuell information om medborgarskap har i praktiska situationer visat sig vara nödvändig. I regel kan militärmyndigheten få dessa uppgifter endast av den värnpliktige.

I syfte att säkerställa försvarsmaktens möjligheter att få uppgifter bestäms i 2 mom. att den värnpliktige på förfrågan skall lämna den militära myndigheten de uppgifter som behövs. Den värnpliktige skall också besvara myndighetens förfrågningar inom 14 dagar räknat från den dag då han fick kännedom om förfrågan.

I 3 mom. föreslås ett bemyndigande att utfärda förordning, enligt vilket närmare bestämmelser om skriftliga förfrågningar och lämnande av uppgifter kan utfärdas genom förordning av statsrådet.

98 §. Rätt att få uppgifter av en myndighet, en sammanslutning och en privatperson. Enligt förslaget bestäms i paragrafen om den militära myndighetens rätt att få uppgifter. Militärmyndigheterna behöver för skötseln av sina uppdrag uppgifter från ett flertal register som upprätthålls av andra myndigheter. I lagstiftningen om sådana register finns ofta den rättighet som innehas av den registeransvarige som är föremål för begäran om uppgifter, men inte om skyldigheten att lämna ut de begärda uppgifterna. Möjligheten att få uppgifter är sålunda åtminstone formellt beroende av den registeransvariges prövning. I den föreslagna paragrafen bestäms om rätten för den som för värnpliktsregistret att få sådana uppgifter utan hinder av sekretessbestämmelserna, varvid frågan om prövning inte längre är aktuell. Dessutom tillämpas bestämmelserna på andra ställen i lag om erhållandet av uppgifter. Bestämmelser om de militära myndigheternas rätt att få uppgifter av andra myndigheter finns bl.a. i lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet (579/2005), lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet (761/2003) och lagen om behandling av personuppgifter vid verkställighet av straff (422/2002).

I 1 mom. 1 punkten bestäms enligt förslaget om den registeransvariges rätt att ur be-

folkningsdatasystemet få uppgifter som avses i 4 § 1 mom. 1–4 punkten och 3 mom. i befolkningsdatalagen (507/1993). Uppgifterna i fråga är en persons identifieringsuppgifter, uppgifter som anger den familjerättsliga ställningen, medborgarskap, rättshandlingsförmåga och dödstitid, uppgifter om modersmål och kontaktspråk samt uppgifter om medlemskap i religionssamfund. Den militära myndigheten behöver uppgifter om alla värnpliktiga med tanke på uppådet. Eftersom den värnpliktige i regel deltar i uppådet endast under det år då han fyller 18 år behöver den militära myndigheten få uppgifter från föregående år för att kunna förbereda uppådet. Därefter måste uppgifterna kunna uppdateras så länge den värnpliktige hör till reserven eller den ersättande reserven.

Enligt momentets 2 punkt har den registeransvarige rätt att av sådana offentliga och privata tillhandahållare av hälsovårdstjänster samt sådana yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården som avses 2 § 4 punkten i lagen om patientens ställning och rättigheter (785/1992) och som förrättar hälsoundersökning av värnpliktiga få uppgifter om den värnpliktiges hälsotillstånd för fastställande av tjänstedugligheten. Aktuella uppgifter är viktiga för att tjänstgöringen skall kunna ordnas sakenligt och med tanke på den värnpliktiges säkerhet.

Enligt momentets 3 punkt får den registeransvarige uppgifter också om sådana i mentalvårdstjänster som getts den värnpliktige, om uppgifterna är av betydelse med tanke på bedömningen av den värnpliktiges tjänsteduglighet eller anordnandet av tjänstgöringen. Den registeransvarige föreslås ha rätt att få uppgifter av hälsovårdscentraler, mentalvårdsbyråer, sjukhus och andra instanser som utför mentalvårdsarbete.

Enligt momentets 4 punkt har den registeransvarige rätt att av socialmyndigheterna få uppgifter om den värnpliktiges sociala och ekonomiska situation, om uppgifterna är av betydelse när beslut om tjänstgöringsplats och tidpunkten för tjänstgöringen samt anordnandet av tjänstgöringen fattas. De uppgifter som t.ex. socialmyndigheterna ger kan ha avgörande betydelse när beslut fattas om beviljande av uppskov, tjänstgöringsplats och

tidpunkten för tjänstgöringen.

Enligt momentets 5 punkt har den registeransvarige rätt att av polisen få uppgifter om tjänsteåtgärder som polisen vidtagit mot den värnpliktige till följd av brott och om påföljder för den värnpliktige, såvida uppgifterna är av betydelse för bedömningen av den värnpliktiges lämplighet för utbildning och uppgifter som avses i 38 § samt för bedömning av lämpligheten för placeringen av den värnpliktige. Vid försvarsmakten finns många krävande och ansvarsfyllda uppgifter till vilka bör förordnas endast värnpliktiga som betar sig klanderfritt. Som exempel kan nämnas militärpoliserna och chaufförerna. De uppgifter som fås från polisen bidrar till att minimera oriktiga val, som är oönskade både med tanke på försvarsmakten och den värnpliktige.

Enligt momentets 6 punkt har den registeransvarige rätt att ur justitieförvaltningens informationssystem få uppgifter om brottmål som är föremål för behandling av åklagare, om brottmål som är eller har varit anhängiga vid domstol och domstolarnas lagakraftvunna avgöranden. Uppgifterna är av betydelse för bedömningen av den värnpliktiges lämplighet för utbildning och placering som avses i 38 §, på samma sätt som de uppgifter som kan fås enligt den ovan nämnda punkten. Uppgifterna är viktiga också vid bedömningen av förutsättningarna för befordran och annan belöning.

Enligt momentets 7 punkt har den registeransvarige rätt att av gränsbevakningsväsendet få uppgifter om värnpliktiga som fullgjort sin värnplikt vid gränsbevakningsväsendet. Rätten att få uppgifter föreslås gälla omständigheter som hänför sig till själva tjänstgöringen och fullgörandet av den samt bedömningen av förutsättningarna för placering.

Enligt momentets 8 punkt får den registeransvarige uppgifter av civiltjänstmyndigheterna om civiltjänstgörarna och om deras tjänstgöring.

Enligt momentets 9 punkt får den registeransvarige uppgifter av Försvarsutbildningsföreningen om dem som deltar i det frivilliga försvaret och om deras placering.

Enligt momentets 10 punkt har den registeransvarige rätt att av Utlänningsverket få uppgifter om en persons medborgarskap.

Uppgiften om medborgarskap är av betydelse både för frågor som gäller värnplikten och sådana som gäller befrielse från värnplikten.

Enligt momentets 11 punkt har den registeransvarige rätt att av fängvårdsmyndigheten få uppgifter om värnpliktiga som förvaras i en straffanstalt och som är uppbådade eller skall förordnas till tjänst och om tidpunkten för deras frigivning. Uppgifter som fås från fängvårdsanstalten utvisar att personen i fråga har lagligt förhinder att utebli från uppbåd eller att underlåta att infinna sig till tjänstgöring eller att fortsätta sin avbrutna tjänstgöring.

Enligt momentets 12 punkt har den registeransvarige rätt att också av social- och hälsovårdsinrättningarna och andra inrättningar från vilka man inte fritt kan avlägsna sig få uppgift om dem som förvaras där. Eftersom uteblivande från uppbåd och tjänstgöringen är en straffbar handling är det viktigt, att den militära myndigheten får uppgift om att en person har laga förhinder.

Enligt 13 punkten har den registeransvarige rätt att av Folkpensionsanstalten få uppgift om värnpliktiga som beviljats invalidpension eller handikappbidrag. Uppgiften är av betydelse särskilt när det gäller värnpliktiga som hör till reserven och deras placering och förordnande till reservövning.

Det föreslagna momentet är skrivet i en mera preciserad form än det nuvarande så, att det täcker den militära myndighetens alla behov av information. I den gällande lagen är endast en del av uppgiftskategorierna preciserade i 42 c § och dessutom bestäms att den registeransvarige också av andra statliga och kommunala myndigheter kan få sådana uppgifter om de värnpliktiga som är av betydelse när övervakningen av de värnpliktiga samt deras placering, utbildning och tjänstgöring planeras och ordnas. De närmare bestämmelserna om möjligheterna att få information är på förordningsnivå.

Enligt 2 mom. har den registeransvarige rätt att genom teknisk anslutning eller i maskinläsbar form få uppgifterna antingen avgiftsfritt eller mot ett vederlag som baserar sig på kostnaderna för framtagning av uppgifterna. En av finansministeriet tillsatt arbetsgrupp med uppgift att fastställa principerna för hur kostnaderna för dataöverfö-

ringen mellan enheterna inom den offentliga förvaltningen skall inriktas har i sitt betänkande konstaterat, att med kostnaderna för framtagning av uppgifterna avses kostnaderna för teknisk framtagning och överföring, men inte de kostnader som uppstår i samband med insamlingen och upprätthållandet av uppgifter eller myndigheternas allmänna kostnader.

Med teknisk anslutning avses både utlämnandet av uppgifter i s.k. maskinläsbar form och utlämnande med hjälp av andra tekniska metoder, såsom avsökning via kommunikationsnät. När teknisk anslutning används är det dock viktigt att se till att datasäkerheten är på en tillräcklig nivå, så att den som tar emot uppgifterna företer en utredning över det sakenliga skyddet av uppgifterna. Uppgifterna bör skyddas mot obehörig åtkomst och mot förstöring, ändring, utlämnande och översändande som sker av misstag eller i strid mot lag eller mot annan olaglig behandling.

I 3 mom. bestäms enligt förslaget om bemyndigandet att utfärda förordning. Genom förordning av statsrådet kan bestämmas närmare om innehållet i de uppgiftsklasser som avses i 1 mom. och också om förfarandet vid utlämnande och mottagande av uppgifter.

99 §. Utlämnande av uppgifter. I paragrafen bestäms om utlämnande av uppgifter från värnpliktsregistret till myndigheter och andra instanser.

För mottagaren viktiga uppgifter kan enligt förslaget lämnas ut utan hinder av sekretessbestämmelserna, utöver det som bestäms i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (offentlighetslagen). Hemlighållandet av uppgifterna i värnpliktsregistret bestäms så som anges i offentlighetslagen. Bestämmelserna om hemlighållande och utlämnande av uppgifter är samlade i offentlighetslagen och de motsvarar också värnpliktsregistrets behov. Det är sålunda inte längre nödvändigt att föra in särskilda bestämmelser om sekretess i värnpliktslagen.

Enligt 1 och 2 mom. kan uppgifter lämnas ut till myndigheterna på försvarsministeriets förvaltningsområde och till gränsbevakningsmyndigheterna för verkställande av värnplikten, anställning av personal och personalplanering. Dessutom kan uppgifter en-

ligt förslaget lämnas ut för beviljande av utmärkelsetecken.

Punkterna 2 och 3 i momentet gäller utlämnande av uppgifter till arbetsministeriet och civiltjänstcentralen. Uppgifter kan enligt förslaget lämnas ut för verkställande av civiltjänstgöring. Dessutom kan till arbetsministeriet lämnas ut uppgifter för verkställande av arbetstjänst.

I momentets 4 punkt har i fråga om polisen förts in en bestämmelse enligt vilken polisen kan ges uppgifter på grundval av vilka polisen för sin del kan lämna ut sådana uppgifter som polisen har och som är av betydelse för förrättandet av uppåd. Bestämmelser om rätten att få uppgifter av polisen finns enligt förslaget i 98 § 1 mom. 5 punkten.

Enligt momentets 5 punkt kan uppgifter lämnas ut till utrikesministeriet för skötseln av ärenden som gäller värnplikt.

I momentets 6–9 punkter föreslås dessutom myndigheter och vissa andra instanser till vilka uppgifter kan lämnas ut. Behovet att överlämna uppgifter har framkommit i samband med den praktiska verksamheten. Fullgörandet av beväringstjänsten kan inverka på behandlingen av ett ärende som gäller medborgarskap, varför det är nödvändigt att uppgifter om detta kan ges ut till Utlänningsverket. Uppgiften om fullgörandet av beväringstjänsten är nödvändig också för befolkningsdatasystemet, eftersom uppgiften kan inverka på en persons medborgarskapsstatus. I vissa brottmål kan påföljden vara förlust av den militära graden, varför uppgiften om militär grad och tjänstgöring måste kunna lämnas ut till domstol och åklagarmyndighet. Uppgiften om militärgrad kan vara viktig också i ärenden som gäller beviljande av utmärkelsetecken eller annan belöning, varför i momentet enligt förslaget införs en punkt med stöd av vilken uppgiften i fråga kan lämna ut förutom till myndigheter också tillsammans och enskilda individer.

Enligt momentets 10 punkt kan basuppgifter om den värnpliktige lämnas ut till Försvarsutbildningsföreningen för anordnande av frivillig försvarsutbildning.

Enligt momentets 11 punkt kan uppgifter dessutom med den registrerades uttryckliga samtycke lämnas ut också till andra än de som avses i momentet.

I 2 mom. bestäms om fogande av föreskrifter som gäller skydd av försvarets och enskildas intresse till tillståndsbeslut som gäller utlämnande av uppgifter med stöd av 28 § i offentlighetslagen. Enligt 28 § i offentlighetslagen kan en myndighet i enskilda fall bevilja tillstånd att ta del av en sekretessbelagd handling för vetenskaplig forskning och statistikföring. Förslaget motsvarar 42 e § 3 mom. i den gällande lagen.

I 3 mom. finns en bestämmelse som motsvarar den vilken ingår i 98 § 2 mom. i den föreslagna lagen och som gäller möjligheten att lämna ut uppgifter genom teknisk anslutning eller i maskinläsbar form samt om ombesörjandet av tillräcklig nivå på datasäkerheten.

Enligt 4 mom. kan närmare bestämmelser om de förfaranden som skall iakttas vid utlämnandet och mottagandet av uppgifter utfärdas genom förordning av statsrådet.

Med beaktande av värnpliktsregistrets användningsändamål och den omständigheten att den registeransvarige är den samma som det i 31 § i lagen om militär krishantering avsedda registerföraren, har det inte ansetts vara nödvändigt att särskilt bestämma om utlämnandet av uppgifter från registret över krishanteringspersonal till värnpliktsregistret och behandlingen av uppgifterna i fråga.

100 §. Utplåning av uppgifter ur värnpliktsregistret. I 1 mom. bestäms enligt förslaget att uppgifterna om en person utplånas ur värnpliktsregistret senast ett år efter att personen i fråga inte längre hör till reserven eller den ersättande reserven. Bestämmelsen motsvarar 42 f § 1 mom. i den gällande lagen.

De värnpliktiga antecknas i registret enligt födelseår som åldersklass. Eftersom det är fråga om ett stort register vars behandling för införande i arkivet kräver sin egen tid tas uppgifterna bort från det register som är i aktivt bruk inom ett år efter det att personen i fråga inte längre hör till reserven eller den ersättande reserven.

Enligt 2 mom. utplånas brottsuppgifter och uppgifter om påföljder senast inom ett år efter att personen i fråga har hemförlovats. Uppgift som erhållits senare utplånas senast fem år efter att uppgiften infördes.

Till den normala behandlingen av uppgifter

hör också utplånandet av onödiga uppgifter. Till denna del iakttas personuppgiftslagen.

101 §. Arkivering av uppgifter. Ett register av värnpliktsregistrets typ är av betydelse ännu efter det att registret inte längre är i aktivt bruk, t.ex. med tanke på vetenskaplig forskning. För tydlighetens skull hänvisas i paragrafen till arkivlagen (831/1994).

11 kap. **Förmåner som hör samman med värnplikten**

I kapitlet bestäms enligt förslaget om de centrala ekonomiska rättigheterna och förmånerna för dem vilka tjänstgör som värnpliktiga. Den som tjänstgör som värnpliktig har kommit i åtnjutande av förmåner, men bestämmelser på lagnivå har inte funnits om alla förmåner. Den bestämmelse i 50 a § i den gällande lagen som gäller saken innehåller en förteckning över de viktigaste förmånerna. Närmare bestämmelser har dock utfärdats genom normer på lägre nivå. Nu föreslås att bestämmelserna om förmåner lyfts upp på lagnivå och förs in i detta kapitel. En del av förmånerna fastställs enligt speciallagstiftning. I dessa fall hänvisas i den föreslagna lagen till författningen i fråga.

102 §. Den värnpliktiges underhåll. I paragrafen bestäms enligt förslaget om den värnpliktiges underhåll. Huvudstaben föreslås kunna meddela närmare föreskrifter.

103 §. Dagpenning och betalning för tjänstgöringsuppdrag. Den som fullgör beväringstjänst har enligt förslaget rätt till dagpenning vars belopp kan graderas enligt tjänstgöringstiden. Till dem som tjänstgör i specialuppgifter kan dessutom betalas ersättning på grundval av tjänstgöringsförhållandena. För närvarande betalas t.ex. flygtillägg, dykningstillägg och särskilt tillägg för fallskärmshopp. Enligt förslaget bestäms på samma sätt som för närvarande genom förordning av försvarsministeriet om beloppet av dagpenning och övriga ersättningar och om förfarandet vid betalning.

104 §. Reservistlön. I paragrafen bestäms om rätten till reservistlön. Reservistlön betalas enligt förslaget förutom för repetitionsövning och extra övning för sådan tjänstgöring vid storolyckor som avses i 81 §. Lönen utbetalas också för tjänstgöring under mobiliser-

ing.

Så som ovan i den allmänna motiveringen konstateras bestäms nuförtiden om reservistlön genom en särskild lag, enligt vilken lönen fastställs utifrån månadslönen i den lönetabell för tjänstemännen som gäller vid den ifrågavarande tidpunkten. På centralnivå uppgörs och vidmakthålls inte längre stats-tjänstemännens A-lönetabeller, varför reservistlönen måste fastställas på annat sätt. Reservistlönen föreslås bli fastställd enligt kravnivåerna i det lönesystem för försvarsministeriets tjänstemän som överenskommit genom tjänstekollektivavtal. Utgångspunkten är ett belopp enligt kravnivå fem, varav tre procent vilket föreslagits är 49,74 euro. Det nuvarande beloppet är 50,90 euro. Det är fråga om ett minimibelopp. Utöver det graderas reservistlönen så som för närvarande enligt uppgiften. Avtalen gällande statstjänstemännens löner inverkar också på reservistlönens belopp.

I 3 mom. bestäms om de grunder enligt vilka reservistlön inte utbetalas.

Enligt 4 mom. kan bestämmelser om beloppet av reservistlönen utfärdas genom förordning av försvarsministeriet.

Förslaget motsvarar i fråga om betalningsgrunderna och också i fråga om beloppen bestämmelserna i den gällande lagen.

105 §. Ersättande av resekostnader. I paragrafen bestäms om de fall i vilka de värnpliktiga har rätt att få avgiftsfria resor eller ersättning för resekostnaderna. Rätten gäller enligt förslaget ankomsten till tjänstgöringen och hemförloven, i vissa fall resor som besiktning vilken förordnas av regionalbyrån föranleder, samt också de fall i vilka den värnpliktige har befriats från tjänstgöringsuppgifterna efter en kort konvalescenspermission. Rätten gäller resan från hem- eller boningsorten till tjänstgöringsorten eller till det ställe där en av regionalbyrån förordnad besiktning verkställs.

Enligt 2 mom. ersätts de kostnader som en av regionalbyrån förordnad besiktning medför dock inte när det är fråga om den första besiktningen av en värnpliktig som utan lagligt skäl har uteblivit från uppådet.

Resekostnaderna kan enligt 3 mom. ersättas också när det gäller resan till ett urvalsprov som avses i 29 § och som ordnas av för-

svarsmakten. Ersättningen gäller endast resor i Finland.

Enligt 4 mom. bestäms om ersättning av resekostnaderna enligt prisnivån för det förmånligaste allmänna fortskaffningsmedlet. Dessutom bestäms att kostnaderna för resor från och till utlandet ersätts endast när den värnpliktige är stadigvarande bosatt utomlands. Närmare bestämmelser om förfarandena gällande ersättandet av resekostnader kan enligt förslaget utfärdas genom förordning av försvarsministeriet.

106 §. Fri permissionsresa. I paragrafen bestäms om beväringens rätt att få avgiftsfria permissionsresor. Enligt förslaget får beväringarna minst två gånger per månad fria permissionsresor till sin hem- eller boningsort. En beväring som har särskilda personliga band till en annan ort kan få sina resekostnader också dit ersatta.

Den som är stadigvarande bosatt utomlands har rätt till minst en fri permissionsresa under sin tjänstgöringstid.

För närvarande bestäms i värnpliktsförordningen om ersättning för kostnaderna för permissionsresor. Enligt den gäller rätten minst en resa under tjänstgöringstiden. Ingen åtskillnad görs i fråga om boningsorten. Närmare bestämmelser om antalet fria permissionsresor utfärdas genom förordning av försvarsministeriet, så som konstateras i den allmänna motiveringen i punkten om förmåner som beviljas värnpliktiga.

Enligt 3 mom. utfärdas närmare bestämmelser om ersättandet av resekostnader och antalet fria permissionsresor genom förordning av försvarsministeriet.

107 §. Hälsovård. I paragrafen bestäms enligt förslaget om rätten till hälsovård för den som tjänstgör. Den som tjänstgör enligt den föreslagna lagen har enligt förslaget under tjänstgöringstiden rätt bli undersökt av en läkare eller av en annan yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården och att få den vård som behövs.

Bestämmelser om skyldigheten att delta i hälsogranskning på förhand finns enligt förslaget i 14 §. Dessutom finns i de gemensamma bestämmelserna i 5 kap. vilket gäller anordnandet av tjänstgöringen, i 63 §, en bestämmelse om skyldigheten att genomgå kontroll och om hur hälsotillståndet hos den

som tjänstgör skall utredas. För tydlighetens skull bestäms om rätten till hälsovård också i kapitlet om förmåner. Bestämmelser om hälsovården inom försvarsmakten finns dessutom i lagen om hälsovården inom försvarsmakten.

108 §. Rådgivning som gäller social trygghet. De värnpliktiga har enligt förslaget rätt att i samband med tjänstgöringen få sakkunnig hjälp i ärenden som gäller social trygghet. I praktiken ges hjälpen närmast av socialkuratorerna, som finns vid de flesta garnisonerna.

109 §. Fortbestånd av en värnpliktigs arbets- eller tjänsteförhållande. I paragrafen hänvisas till lagen om fortbestånd av till tjänstgöring inkallad värnpliktigs arbets- eller tjänsteförhållande (570/1961).

110 §. Övriga förmåner som tillkommer en värnpliktig och hans anhöriga. För tydlighetens skull konstateras i paragrafen att bestämmelser om sociala förmåner som tillkommer en värnpliktig och hans anhöriga finns också på andra ställen i lag. En central författning är militärunderstödslagen, i vilken bestäms bl.a. om bostadsunderstöd i form av militärunderstöd som betalas till den värnpliktige och om betalning av räntorna på studielån. Militärunderstöd kan utbetalas också till de anhöriga till en värnpliktig som tjänstgör. I lagen om ekonomiskt stöd efter värnpliktigs död (1309/1994) bestäms om utbetalning av ekonomiskt stöd som motsvarar grupplivförsäkring och som efter en person som fullgjort tjänstgöring enligt värnpliktslagen betalas till dennes förmånstagare.

12 kap. Ändringssökande

I ett ärende som gäller värnplikt kan enligt förslaget sökas ändring hos en särskild besvärnämnd. Ändringssökandet föregås i de flesta ärenden av rättelseförfarande.

De grundläggande bestämmelserna om sökande av ändring i förvaltningsärenden finns i förvaltningsprocesslagen (586/1996). Riksdagen fogade till sitt svar på regeringens proposition med förslag till förvaltningslag ett uttalande där riksdagen förutsatte att det inom varje förvaltningsområde granskas vilka gällande lagar och författningar som stadgar om besvär förfarande. Stadgandena skall

antingen samordnas med förvaltningsprocesslagen, strykas såsom obehövlige eller på nödvändiga punkter ändras till hänvisningar till förvaltningsprocesslagen.

I förarbetena till förvaltningsprocesslagen nämns centralnämnden för uppståndsärenden som ett exempel på sådana i 1 § i förvaltningsprocesslagen avsedda specialmyndigheter av typen nämnd som har inrättats för att behandla ärenden som gäller sökande av ändring.

I förvaltningsprocesslagen har antagits principen om allmän besvärshätt, enligt vilken det bör vara möjligt att överklaga ett beslut i ett förvaltningsärende. Enligt 21 § i grundlagen har var och en rätt att få ett beslut som gäller hans eller hennes rättigheter och skyldigheter behandlat vid domstol eller något annat oavhängigt rättskipningsorgan.

Användningen av besvär som rättsmedel i fråga om beslut av huvudstaben och staben för militärlänet i ett ärende som gäller värnplikten föreslås förbli den samma som förut. Ändring söks sålunda alljämt enligt nuvarande förfarande hos centralnämnden för uppståndsärenden, vars beslut i saken är slutligt. Systemet garanterar att besvärerna, vilka ofta kräver ytterst brådskande behandling, kan avgöras sakkunnigt, snabbt och med sakligt beaktande av synpunkter som gäller rättsskyddet. Med avvikelser från det nuvarande förfarandet föreslås att ett rättelseyrkande som gäller uppståndsmyndighets beslut skall tillställas regionalbyrån.

111 §. Rättelseyrkande. I paragrafen bestäms om rättelseyrkande i ärenden som gäller värnplikten.

I förarbetena till förvaltningslagen konstateras, att behandlingen av ett ärende som gäller ett rättelseyrkande trots dess karaktär av sökande av ändring inte är förvaltningslagskipning. I flera författningar krävs det att man yrkar på rättelse innan ändring har sökts. Eftersom rättelsen i allmänhet görs av den myndighet som har meddelat det ursprungliga beslutet, är behandlingen av ett rättelseyrkande till sin karaktär självrettelse som myndigheten gör. Sålunda skall behandlingen av ett ärende på grund av rättelseyrkande höra till förvaltningslagens tillämpningsområde.

Den myndighet hos vilken rättelse söks är enligt 1 mom. regionalbyrån. Hos regional-

byrån söks rättelse i ett beslut av regionalbyrån eller uppståndsmyndigheten som gäller tjänsteduglighet, förordnande till tjänst eller befrielse från tjänst. Dessutom kan rättelse sökas i ett ärende som gäller beviljande av en förmån som avses i värnpliktslagen. Dessa ärenden behandlas både av truppförbanden och regionalbyråerna.

Enligt 2 mom. skall rättelseyrkande framställas inom 30 dagar efter att beslutet har delgetts den värnpliktige. Till beslutet skall fogas anvisning om rättelse. Rättelseyrkandet skall tillställas den myndighet som fattade beslutet, ett rättelseyrkande som gäller uppståndsmyndighets beslut skall dock tillställas regionalbyrån.

Enligt 3 mom. får ett beslut inte överklagas genom besvär, om rättelse i beslutet får sökas. För tydlighetens skull bestäms dessutom, att rättelseyrkande inte får framställas i militära kommandomål.

112 §. Besvär i ärenden som gäller värnplikten. I paragrafen bestäms om de beslut gällande värnpliktsfrågor i vilka ändring får sökas genom besvär hos centralnämnden för uppståndsärenden. Besvär kan anföras över regionalbyråns beslut med anledning av rättelseyrkande. Dessutom kan besvär anföras över andra beslut som fattats av huvudstaben, staben för försvarsgrenen, regionalbyrån och staben för militärlänet.

113 §. Hur besvär och rättelseyrkande påverkar verkställigheten av beslut. I paragrafen bestäms enligt förslaget att ett beslut om förordnande eller kallelse till tjänst verkställs trots att besvär har anförts.

Enligt 31 § i förvaltningsprocesslagen leder besvär till att verkställandet av beslutet uppskjuts. Enligt paragrafens 2 mom. kan ett beslut dock verkställas innan det har vunnit laga kraft, om beslutet till sin natur är sådant att det bör verkställas omedelbart eller om ett allmänt intresse kräver att verkställigheten av beslutet inte uppskjuts.

Ett beslut om förordnande till tjänst ges i regel i så god tid före inledandet av tjänstgöringen att beslutet vinner laga kraft före dagen för inträde i tjänst. Om besväret skulle skjuta upp verkställigheten skulle det vara möjligt att manipulera med det t.ex. genom att ansöka om ändring av dagen för inträde i tjänst strax före inträdet i tjänsten och genom

att anföra besvär över beslutet om det vore negativt. Också vid undantagsförhållanden måste ett beslut kunna verkställas oberoende av ändringssökande. Den föreslagna bestämmelsen motsvarar bestämmelsen i 37 § 3 mom. i den gällande lagen.

114 §. Besvärsförbud. I paragrafen bestäms om besvärsförbud. Enligt förslaget får ändring i ett beslut av centralnämnden för uppståndsärenden inte sökas genom besvär. I paragrafen räknas dessutom upp vissa beslut som omfattas av besvärsförbudet på grund av att de skall avgöras som militära kommandomål.

Ett beslut av centralnämnden för uppståndsärenden är avsett att vara slutligt, och enligt 1 mom. får ändring i beslutet därför inte sökas genom besvär. Den föreslagna bestämmelsen motsvarar 38 § 2 mom. i den gällande lagen.

Enligt 5 § i förvaltningsprocesslagen avses med ett beslut över vilket besvär kan anföras en åtgärd varigenom ett ärende har avgjorts eller lämnats utan prövning. Dessutom bestäms särskilt, att besvär inte kan anföras över en order som har utfärdats internt inom förvaltningen och som gäller utförande av ett uppdrag eller vidtagande av någon annan åtgärd.

Ett militärt kommandomål kan jämföras med en i förvaltningsprocesslagen avsedd tjänsteorder, över vilken besvär inte får anföras. I den gällande värnpliktslagen samt förordningen har i fråga om vissa ärenden konstaterats, att beslutet utfärdas som militärt kommandomål. Avsikten med detta har varit att samtidigt meddela, att det inte är fråga om ett överklagbart beslut.

För tydlighetens skull intas i momentet en förteckning över de i den föreslagna lagen avsedda ärenden i vilka beslut fattas som militära kommandomål och som därför omfattas av besvärsförbudet. Besluten gäller bl.a. förordnande till utbildning och tjänst, avbrytande av utbildning, förkortning av tjänstgöringstiden, tidpunkten för permission och beviljande av permission, tillstånd att avlägsna sig från tjänstgöringsplatsen och avbrytande av tjänstgöring. Den föreslagna förteckningen är inte uttömmande. Också andra ärenden som avses i den föreslagna lagen kan vara ett militärt kommandomål och omfattas av besvärsförbud enligt det föreslagna 2 mom.

Besvärsförbudet gällande militära kommandomål motsvarar nuvarande praxis. Någon klar bestämmelse om saken har dock inte funnits i värnpliktslagen.

115 §. Sändande av besvärsskrift till myndigheten. I paragrafen bestäms enligt förslaget om möjligheten att sända besvärsskriften också till någon annan än besvärsmyndigheten.

Enligt huvudregeln i 26 § i förvaltningsprocesslagen skall besvärsskriften tillställas besvärsmyndigheten inom besvärstiden. En besvärsskrift som gäller ett beslut i ett värnpliktsärende kan enligt den gällande lagen sändas också till den myndighet som fattat beslutet. En besvärsskrift som gäller ett beslut av uppståndsämnden kan dock inte tillställas uppståndsämnden, utan den skall sändas till den myndighet som tillsatt uppståndsämnden och som enligt den föreslagna lagen är regionalbyrån.

Enligt förslaget fortsätts det nuvarande systemet. Det är motiverat bl.a. på grund av att den myndighet som utfärdat beslutet kan foga sitt eget utlåtande till handlingarna och sända handlingarna vidare till besvärsmyndigheten. På så sätt kan behandlingen påskyndas. Det är motiverat också med tanke på den som fullgör beväringstjänsten. Det är enklare att sända besvärsskriften till truppförbandet, eftersom beväringen inte fritt kan avlägsna sig från tjänstgöringsplatsen. Enligt 1 mom. får besvärsskriften sålunda sändas också till den myndighet som fattat beslutet. Uppståndsämndens beslut skall dock sändas till regionalbyrån, om det inte sänds direkt till centralnämnden för uppståndsärenden.

Enligt 2 mom. skall huvudstaben, staben för försvarsgrenen, staben för militärlänet och regionalbyrån inom åtta dagar sända besvärsskrivelsen till centralnämnden för uppståndsärenden och foga sitt eget utlåtande i saken till handlingarna.

116 §. Behandling av besvär. Omständigheter som talar för att ett särskilt system för sökande av ändring skall användas är behovet av att behandla ärenden som gäller värnplikten i brådskande ordning. Enligt förslaget intas en särskild bestämmelse om detta i 1 mom. Till det normala förfarandet hör att en part hörs så som anges i förvaltningsprocesslagen. I 34 § i förvaltningsprocesslagen

bestäms dessutom att ett ärende kan avgöras utan att en part hörs, om yrkandet lämnas utan prövning eller omedelbart förkastas eller om hörandet av annan orsak är uppenbart onödigt.

Ett beslut som meddelats i saken sänds till ändringssökanden och för kännedom till den myndighet som fattat beslutet.

117 §. Centralnämnden för uppståndsärenden. I paragrafen bestäms om tillsättandet och sammansättningen av centralnämnden för uppståndsärenden samt om nämndens beslutförhet.

Centralnämnden för uppståndsärenden föreslås alltså vara högsta besvärinstans i värnpliktsärenden. Nämnden tillsätts av statsrådet för fyra år i sänder.

Bestämmelsen motsvarar den nuvarande bestämmelsen (19/1998). Riksdagens grundlagsutskott behandlade bestämmelsen i sitt utlåtande GrUU 37/1997 rd. Genom de tillägg till paragrafen som gjordes ansåg grundlagsutskottet att centralnämnden för uppståndsärenden kan vara ett oavhängigt organ på det sätt som avses i 16 § 1 mom. i regeringsformen. Grundlagsutskottet konstaterar, att enligt motiveringen till reformen av de grundläggande fri- och rättigheterna (RP 309/1993 rd, s. 78, första spalten) innefattar uttrycket oavhängigt lagskipningsorgan inte bara rättsskyddsorganets oavhängighet i förhållande till den verkställande makten utan också kravet på det beslutsfattande organets opartiskhet i förhållande till parterna i ett rättsärende.

118 §. Ersättande av kostnader. I paragrafen bestäms om rätten för ordföranden för centralnämnden för uppståndsärenden och för nämndens medlem och sekreterare att få arvode för sitt deltagande i nämndens arbete. Bestämmelser om beloppet och utbetalningen av ersättningar utfärdas enligt förslaget genom förordning av försvarsministeriet.

119 §. Närmare bestämmelser. Närmare bestämmelser om sammankallandet av centralnämnden för uppståndsärenden samt om nämndens protokoll och undertecknande av dess expeditioner kan enligt förslaget utfärdas genom förordning av statsrådet.

13 kap. Straffbestämmelser

I värnpliktslagen ingår straffbestämmelser, i vilka ingår hot om fängelsestraff. Bestämmelserna hör egentligen till strafflagen. På grund av sitt sammanhang föreslås att bestämmelserna alltså förs in i värnpliktslagen.

120 §. Vägran att fullgöra värnplikt. I paragrafen bestäms om straff för vägran att fullgöra tjänst i fråga om alla slag av tjänst som avses i den föreslagna lagen. Bestämmelsen motsvarar bestämmelsen i 39 § i den föreslagna lagen.

I 127 § i grundlagen bestäms om skyldigheten att delta i fosterlandets försvar. Enligt värnpliktslagen är varje finsk man värnpliktig för fäderneslandets och den lagliga samhällsordningens försvar. En värnpliktig som försäkrar att allvarliga samvetsskäl som grundar sig på religiös eller etisk övertygelse hindrar honom att fullgöra sin tjänstgöring enligt värnpliktslagen befrias från tjänstgöring under fredstid och förordnas att fullgöra civiltjänst. Befrielse från fullgörandet av värnplikten kan inte beviljas utan i lag fastställd grund. Endast enligt lagen om befrielse för Jehovas vittnen från fullgörandet av värnplikt i vissa fall kan de som hör till det registrerade religionssamfundet Jehovas vittnen befrias från fullgörandet av värnplikt i fredstid.

Enligt 1 mom. hör till gärningens rekvisit att beväringen helt och hållet vägrar fullgöra tjänst enligt värnpliktslagen. Till rekvisitet hör enligt förslaget dessutom att personen i fråga inte vill ansöka om civiltjänst. Vägran som uppfyller rekvisitet är möjlig tidigast på dagen för inträde i beväringstjänsten.

För vägran utdöms straff så som föreskrivs i 26 § i civiltjänstlagen om civiltjänstgöringsbrott. Straffet är fängelse för en tid som motsvarar hälften av den ifrågavarande personens återstående tjänstgöringstid. Som återstående tjänstgöringstid betraktas den tid som skulle ha fastställts som hans civiltjänstgöringstid, om han hade godkänts för civiltjänst den dag han hemförlovas på grund av vägran. Fängelsestraffets maximilängd är sålunda den samma som för civiltjänstgöringsbrott, dvs. 197 dagar.

I fråga om brottet iaktas i övrigt bestäm-

melseorna i 6 kap. i civiltjänstlagen om brott mot civiltjänsteplikt, om inte annat föreskrivs.

Eftersom vägran att fullgöra värnplikten till sin karaktär är ett militärt brott behandlas åtalsärenden som gäller saken enligt förslaget på samma sätt som för närvarande i den ordning som avses i militära rättegångslagen. Det är ändamålsenligt också av den anledningen att samma domstol då är behörig att behandla ärendet också i det fall, att rekvisitet för en gärning som gäller vägran att fullgöra värnplikt inte anses vara uppfyllt. Militärmyndigheten sörjer för förundersökningen, sänder förundersökningsmaterialet till den åklagare som avses i 14 § i militära rättegångslagen och hemförlovar beväringen. Om personen i fråga inte döms till fängelsestraff för vägran att fullgöra värnplikt förordnas han på nytt av Militärmyndigheten till tjänstgöring.

Den som dömts för vägran att fullgöra värnplikt kan enligt 3 mom. friges villkorligt i det fall att han ansöker om civiltjänst. Villkorlig frihet under civiltjänstgöring kan motiveras med att det när det är fråga om civiltjänstgöring inte på goda grunder kan anses föreligga sådana allvarliga samvetsskäl som hindrar personen i fråga att fullgöra tjänst vid försvarsmakten.

När den som dömts för vägran att fullgöra värnplikt har avtjänat hela fängelsestraffet eller när fängelsestraffet har förfallit förordnas personen i fråga enligt förslaget inte längre att fullgöra värnplikt under fredstid.

121 §. Uteblivande från uppådet. I paragrafen bestäms om straff för den som inte uppfyller sina i lag föreskrivna uppådetsskyldigheter eller skyldigheten att infinna sig vid särskild besiktning.

Deltagandet i uppådet är en skyldighet som åligger den värnpliktige. I syfte att garantera att skyldigheten uppfylls har det ansetts vara ändamålsenligt att bestämma om påföljd för brott mot skyldigheten. Brottbeteckningen föreslås så som för närvarande vara uteblivande från uppådet.

För uteblivande från uppådet straffas enligt förslaget en värnpliktig som utan laglig rätt underlåter att på utsatt tid infinna sig till uppådet eller till besiktning enligt 26 § som ordnas av regionalbyrån eller som avlägsnar

sig från förrättningen utan tillstånd innan hans ärende har behandlats.

För uteblivande från uppådet döms den värnpliktige till böter.

122 §. Uteblivande från uppådet under mobilisering. I paragrafen bestäms om sådant uteblivande från uppådet som avses i 121 § under mobilisering. Straffet föreslås vara böter eller fängelse i högst sex månader.

Enligt 40 § 1 mom. i den gällande lagen kan en värnpliktig för uteblivande från uppådet dömas till böter eller till fängelse i högst sex månader. Enligt förslaget delas bestämmelsen upp på formerna huvudgärning (121 §) och grov gärning (122 §). Den föreslagna påföljden motsvarar sålunda den gällande bestämmelsen.

123 §. Olydnad vid uppådet. Enligt förslaget bestäms i paragrafen om olydnad vid uppådet. Skyldigheten att infinna sig vid uppådet eller besiktning som förordnas av regionalbyrån baserar sig på lag. Utöver det att den värnpliktige är skyldig att komma till förrättningen i fråga skall han också där agera enligt Militärmyndighetens order. Enligt förslaget intas i paragrafen en bestämmelse enligt vilken det är straffbart att bryta mot de order som getts. Vid uppådet är den värnpliktige inte ännu underställd de militära straffbestämmelserna.

Brottbeteckningen föreslås vara olydnad vid uppådet. Det föreslås vara straffbart att underlåta att efterkomma en order som uppådetmyndigheten ger vid uppådet eller en order som Militärmyndigheten ger vid besiktning som ordnas av regionalbyrån.

För olydnad vid uppådet döms den värnpliktige till böter.

Bestämmelsen motsvarar bestämmelsen i 40 § 2 mom. i den gällande lagen.

124 §. Undvikande av tjänstgöring som avses i värnpliktslagen. I paragrafen bestäms om straff för gärningar som den värnpliktige har begått för att undgå att fullgöra värnplikt eller för att erhålla lättnad beträffande fullgörandet av värnplikt. Brottbeteckningen föreslås vara undvikande av tjänstgöring som avses i värnpliktslagen.

En straffbar gärning när det gäller undvikande av tjänstgöring som avses i värnpliktslagen är att skada sig själv eller sin hälsa eller försök därtill samt lämnande av

osann uppgift i syfte att befrias från eller er-hålla lättnad beträffande fullgörandet av värnplikten.

Straffskalan för undvikande av tjänstgöring som avses värnpliktslagen föreslås vara böter eller fängelse i minst tre månader.

Den föreslagna brottsbeskrivningen motsvarar bestämmelsen i 41 § i den gällande värnpliktslagen, dock så, att straffskalan är lindrigare. Enligt den gällande lagen är straffet böter eller fängelse i högst ett år.

125 §. Undvikande av tjänstgöring som avses i värnpliktslagen under mobilisering. I paragrafen bestäms om straff för undvikande av tjänstgöring som avses i värnpliktslagen under mobilisering.

Undvikande av tjänstgöring som avses i värnpliktslagen betraktas som en grov gärning när gärningen begås under mobilisering i syfte att varaktigt eller under en lång tid undgå fullgörandet av värnplikt. Som straffskala föreslås fängelse i högst två år.

Bestämmelsen skiljer sig från straffbestämmelsen i 41 § i den gällande lagen så, att begreppet krigstid har ersatts med begreppet mobilisering. Dessutom har straffskalan lindrats. Enligt den gällande lagen är straffet fängelse i fyra år.

126 §. Brott mot uppgiftsplikten. I paragrafen bestäms om brott mot den upplysningsplikt som avses i 97 §. Brottsbeteckningen är brott mot uppgiftsplikten.

Syftet med beväringstjänsten, repetitionsövningarna och de extra övningarna är att utbilda den personal som skall placeras i försvarsmaktens krigstida trupper samt att med ändamålsenliga utbildningsarrangemang upprätthålla den militära grundläggande beredskapen och förmågan att vid behov höja beredskapen. Reservisternas tjänstgöring vid olyckor som avses i 81 § samt genomförandet av mobilisering förutsätter, att förordnande att träda i tjänst kan sändas till den personal som är placerad i försvarsmaktens trupper utan dröjsmål. På grund av dessa omständigheter är det av största vikt att försvarsmakten har aktuella uppgifter om alla värnpliktiga, deras vistelseort samt angelägenheter som kan inverka på deras placering i de krigstida trupperna.

Enligt 97 § i förslaget skall den värnpliktige se till att hans boningsort, adress och öv-

riga kontaktuppgifter samt omständigheter som inverkar på hans tjänsteduglighet är kända för den militära myndigheten. Utöver den ovan avsedda upplysningsplikten skall den värnpliktige lämna myndigheten uppgifter också när myndigheten gör en förfrågan och inom utsatt tid besvara förfrågningarna.

För att det skall vara möjligt att garantera, att militärmyndigheten får de med tanke på värnplikten betydelsefulla uppgifterna också av den värnpliktige själv, vilket i många fall är det bästa sättet att inhämta information, har det ansetts allttjämt vara nödvändigt att bestämma särskilt om upplysningsplikten. I syfte att effektivisera plikten föreslås att i paragrafen intas en bestämmelse enligt vilken det är straffbart att bryta mot upplysningsplikten. Straffet föreslås vara böter.

Den föreslagna bestämmelsen motsvarar bestämmelsen i 41 a § i den gällande lagen.

14 kap. Särskilda bestämmelser

127 §. Hämtning till besiktning och tjänstgöring. I paragrafen bestäms om hämtning av den värnpliktige till uppåd, besiktning som förordnas av regionalbyrån eller tjänstgöring.

I uppådsförrättningen har traditionellt deltagit poliser som har övervakat ordningen och gett behövlig handräckning. Polisen har bl.a. hämtat sådana värnpliktiga till uppådet som uteblivit utan lagligt skäl. För tydlighetens skull föreslås att i paragrafen tas in en bestämmelse om möjligheten att hämta en värnpliktigt till uppåd, besiktning som beordras av regionalbyrån eller tjänstgöring. Polisen hämtar den värnpliktige på begäran av en tjänsteman vid regionalbyrån.

128 §. Delgivning till utomlands bosatta och övrig information. I paragrafen bestäms om delgivning av frågor som gäller värnplikten till utomlands bosatta samt om informationsutbytet mellan utomlands bosatta och militärmyndigheten.

På behandlingen av förvaltningsärenden som gäller värnplikt tillämpas förvaltningslagen, enligt vilken bl.a. delgivandet av beslut fastställs. Ett speciellt drag när det gäller värnpliktsfrågorna har varit, att en utomlands bosatt värnpliktigt kan sköta sina värnpliktsärenden via en finsk beskickning. Detta gäller också delgivning till värnpliktiga. Det är

ändamålsenligt att alltjämt upprätthålla denna praxis.

129 §. Ikraftträdande. Paragrafen föreslås innefatta en sedvanlig ikraftträdandebestämmelse.

Genom den föreslagna lagen upphävs värnpliktslagen (452/1950) och lagen om avlöning åt värnpliktiga för annan tjänstgöringstid än i aktiv trupp (294/1953).

130 §. Övergångsbestämmelse. Enligt förslaget bestäms i 1 mom. att de bestämmelser om tjänstgöringstiden för vapenfria tjänstpliktiga som gäller vid den föreslagna lagens ikraftträdande alltjämt skall tillämpas på sådana vapenfria som tjänstgör när den nya lagen träder i kraft.

Enligt 2 mom. förblir de beslut om inledande av tjänstgöring eller beviljande av uppskov som har utfärdats med stöd av den lag som gäller vid den föreslagna lagens ikraftträdande alltjämt i kraft. Också reglementen och andra föreskrifter föreslås förbli i kraft tills de har förnyats, dock högst för en tid av två år efter lagens ikraftträdande.

Enligt 3 mom. används de befogenheter som fastställts för regionalbyråerna av stäberna för militärlänen tills regionalbyråerna har inrättats. Bestämmelsen behövs för den eventualiteten att bestämmelserna om regionalbyråerna inte är i kraft när den föreslagna lagen träder i kraft. Inrättandet av regionalbyråer är en del av den organisationsförnyelse av försvarsmakten som är under beredning och om vilken kommer att bestämmas separat. Avsikten är att den ifrågavarande propositionen om försvarsmakten skall överlämnas till riksdagen efter denna proposition.

2. Närmare bestämmelser och föreskrifter

Förslaget till värnpliktslag innehåller ett flertal bemyndiganden att utfärda förordning. I de flesta fall föreslås att genom förordning skall bestämmas närmare om det förfarande som skall iaktas eller om detaljer av teknisk natur. Genom förordning kan också tillämpningen av vissa bestämmelser i lagen begränsas vid undantagsförhållanden. Detta beror på att det inte är möjligt att på förhand exakt bedöma verkningarna av eventuella undantagsförhållanden.

Enligt 80 § 1 mom. i grundlagen utfärdas en förordning av statsrådet om det inte särskilt anges vem som skall utfärda den. Enligt regeringens proposition gällande grundlagsreformen bör utgångspunkten vara, att statsrådets allmänna sammanträde utfärdar förordningar om vittgående och principiellt viktiga frågor samt om andra frågor som är så betydelsefulla att de kräver detta. Ministerierna kan bemyndigas att utfärda förordningar om frågor av mera teknisk natur samt frågor med liten samhällelig eller politisk betydelse (RP 1/1998 rd).

I det lagförslag som ingår i propositionen är statsrådet i allmänhet den som utfärdar förordning. I lagförslagets 28 § 3 mom., 103 § 3 mom., 104 § 4 mom., 105 § 4 mom., 106 § 3 mom. och 118 § 2 mom. föreslås dock att förordning utfärdas av försvarsministeriet. Dessa bemyndiganden att utfärda förordning gäller ärenden av jämförelsevis teknisk natur.

Enligt 80 § 2 mom. i grundlagen kan även andra myndigheter än ministerierna genom lag bemyndigas att utfärda rättsnormer i bestämda frågor, om det med hänsyn till föremålet för regleringen finns särskilda skäl och regleringens betydelse i sak inte kräver att den sker genom lag eller förordning. Tillämpningsområdet för ett sådant bemyndigande skall dessutom vara exakt avgränsat.

Huvudstaben kan enligt 11 § utfärda närmare föreskrifter om de medicinska grunderna för fastställande av tjänstedugligheten samt om egenskaper som förutsätts i enskilda tjänsteuppgifter. Huvudstaben kan enligt 25 § meddela detaljerade föreskrifter om verkställande av uppbud samt den förfrågan om hälsotillstånd och den hälsoundersökning på förhand som avses i 14 §, som preciserar statsrådets förordning. Enligt 29 § 2 mom. kan huvudstaben och staben för försvarsgrenen meddela föreskrifter som gäller de uppgifter som skall lämnas av den som söker sig till specialutbildning, de fysiska och andra egenskaper som krävs av personen i fråga samt grunderna för antagning till specialutbildning. Huvudstaben föreslås kunna utfärda motsvarande föreskrifter också enligt 61 § 2 mom. Enligt 42 § 4 mom. i den föreslagna lagen kan huvudstaben meddela närmare föreskrifter om de arrangemang som gäller beväringsskommitténs verksamhet, enligt 45 § 2

mom. om grunderna för beviljande av duglighetspermission, enligt 47 § 2 mom. om hur de i bestämmelsen nämnda militärmyndigheternas behörighet vid behandlingen av permissionsfrågor fördelas, enligt 91 § 2 mom. om ansökningsförfarande som gäller befrielse från tjänstgöring på grund av allmänna eller militära intressen samt enligt 102 § 2 mom. om den värnpliktiges underhåll.

3. Ikraftträdande

Den föreslagna värnpliktslagen avses träda i kraft vid ingången av år 2008.

4. Förhållande till grundlagen och lagstiftningsordning

Den främsta avsikten med reformen är att bringa den centrala lagstiftningen om värnplikten i överensstämmelse med de krav som anges i grundlagen.

Skyldigheten att försvara landet baserar sig på bestämmelsen i 127 § i grundlagen. Enligt paragrafens 1 mom. är varje finsk medborgare skyldig att delta i fosterlandets försvar eller att bistå försvaret på det sätt som bestäms i lag. Den föreslagna värnpliktslagen är den centrala författningen när det gäller förverkligandet i praktiken av skyldigheten att försvara landet.

Enligt 127 § 2 mom. i grundlagen utfärdas bestämmelser om rätten att på grund av övertygelse befrias från deltagande i landets militära försvar genom lag. Den föreslagna värnpliktslagen berör denna bestämmelse till den del det är fråga om föreskrifterna om vapenfri tjänstgöring. Den centrala författningen om tjänstgöringen för den som på grundval av övertygelse befriats från det militära försvaret är civiltjänstlagen.

Grundlagens 127 § är en grundläggande bestämmelse om skyldigheten att försvara landet som konkretiseras bl.a. genom den föreslagna värnpliktslagen, så som ovan konstateras. I grundlagens 127 § finns inte något bemyndigande att bestämma om särskilda begränsningar gällande militärpersoner. De begränsningar som hänför sig till värnplikten måste sålunda granskas särskilt för varje fråga med beaktande av de i grundlagen fastställda allmänna förutsättningarna att begrän-

sa de grundläggande fri- och rättigheterna samt de särskilda förutsättningar som gäller de enskilda fri- och rättigheterna.

I propositionen föreslås, att författningsnivån skall höjas och att angående de värnpliktigas rättigheter och skyldigheter skall bestämmas uttömmande på lagnivå. Jämfört med den nuvarande lagstiftningen föreslås inte i propositionen några nya begränsningar av de värnpliktigas rättigheter, utan i regel ställs stramare krav än i de nuvarande bestämmelserna när det gäller att trygga förverkligandet av de värnpliktigas grundläggande fri- och rättigheter. Grundlagsutskottet har i sitt betänkande (GrUB 25/1994 rd s. 5) ansett, att begränsningarna av de grundläggande fri- och rättigheterna skall uppfylla kravet på godtagbart skäl, de skall vara nödvändiga för att uppnå ett acceptabelt syfte samt vara tillräckligt exakta och noga avgränsade.

I lagförslaget finns bestämmelser genom vilka den värnpliktiges grundläggande fri- och rättigheter begränsas. Begränsningarna gäller i huvudsak jämställdheten, rörelsefriheten, skyddet av privatlivet, den personliga integriteten, näringsfriheten och rättsskyddet. I den föreslagna lagen finns dock inte bestämmelser som ingriper i de grundläggande fri- och rättigheternas stomme.

Grundlagsutskottet har i sitt utlåtande (GrUU 10/1998 rd, s. 7) ansett, att den reglering som gäller de grundläggande fri- och rättigheterna bör vara på så sätt noga avgränsad, att det av bestämmelserna framgår bl.a. vem som kan använda befogenheter som är betydande med tanke på de grundläggande fri- och rättigheterna. I den föreslagna lagen finns en allmän bestämmelse om befogenhet och beslutanderätt när det gäller beslut i frågor som angår värnplikten. Dessutom finns i lagen enskilda bestämmelser om befogenhet till den del befogenheten inte fastställs enligt den allmänna bestämmelsen.

I det följande granskas propositionens förhållande till grundlagens bestämmelser mera i detalj.

Jämställdhet

I 127 § i grundlagen fastställs att försvaret av landet är varje finsk medborgares skyldig-

het. Försvaret baserar sig i Finland på allmän värnplikt. Innehållet i skyldigheten att försvara landet definieras dock inte närmare i bestämmelsen. Enligt förarbetena till regeringens proposition (RP 1/1998 rd) omfattar den förutom det militära försvaret också andra sätt att försvara landet och att bistå försvaret.

Enligt 6 § i grundlagen får ingen utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av någon orsak som gäller hans eller hennes person. Den föreslagna värnpliktslagen gäller enbart manliga medborgare. Kvinnorna åläggs inte enligt förslaget någon motsvarande skyldighet. En kvinna kan dock frivilligt söka sig till militärtjänst, varvid hon efter att ha tjänstgjort den i denna lag föreskrivna tiden jämföras med en värnpliktig (L om frivillig militärtjänst för kvinnor, 194/1995, 1,4 och 5 §).

Den föreslagna lagen möjliggör också undantag när det gäller militärtjänsten för män. På grund av bristande tjänsteduglighet kan en värnpliktig av hälsoskäl befrias från tjänstgöring under fredstid (värnpliktslagen 10 §). Grunden för befrielse från tjänstgöring under krigstid kan dessutom vara den värnpliktiges uppgifter i det civila (91 §). Konkretiseringen av värnplikten som tjänstgöringsskyldighet är dessutom begränsad på grundval av ålder så, att män som är under eller över en viss ålder inte är tjänstgöringsskyldiga (2 §). Skyldigheten att försvara landet är sålunda inte den samma för alla medborgare. Det måste dock finnas en godtagbar grund för undantagen.

Befrielse från beväringstjänsten kan enligt förslaget beviljas också på den grund att personen i fråga förutom finskt medborgarskap också har medborgarskap i ett annat land. Motiveringen är enligt förslaget att personen långvarigt varit bosatt utanför Finland och att hans faktiska personliga anknytning förenar honom med något annat land än Finland.

De i värnpliktslagen föreslagna tjänstgöringstiderna på 180, 270 och 362 dagar innebär också olika belastning för de värnpliktiga. Tjänstgöringstidens längd fastställs utifrån försvarsmaktens målsättning i fråga om utbildning och funktioner i syfte att åstadkomma en så effektiv försvarsberedskap som möjligt med tillgängliga resurser. Valet till uppgiften sker utifrån den värnpliktiges lämplighet och förmåga. Därför kan det inte

anses att tjänstgöringstider av olika längd försätter medborgarna i olika ställning utan godtagbart skäl.

Personlig frihet och integritet

Enligt 7 § i grundlagen har alla rätt till liv och till personlig frihet, integritet och trygghet.

Den tjänstgöring som avses i värnpliktslagen sker vid försvarsmakten, som är militärt organiserad. Till den militära utbildningen hör att lyda den militära förmannens order (57 §).

Den som fullgör tjänst enligt värnpliktslagen är skyldig att tjänstgöra vid den tjänstgöringsplats som anvisats honom. Tjänstgöringen pågår dygnet runt, och den värnpliktige tillbringar också sin vilo- och fritid på tjänstgöringsplatsen. Tjänstgöringen begränsar sålunda den värnpliktiges rörelsefrihet. Om ingen tjänstgöring pågår under veckoslutet kan beväringen i regel avlägsna sig från tjänstgöringsplatsen enligt permissionsplanen. I praktiken är antalet veckoslutledigheter per månad två eller tre. Dessutom har beväringen rätt att få ett visst antal lediga vardagar för att sköta sina personliga ärenden. Begränsningarna av rörelsefriheten är med tanke på organiseringen av tjänstgöringen nödvändiga och motiverade.

Enligt 66 § i den föreslagna lagen är det möjligt att utfärda föreskrifter om det yttre hos en värnpliktig som fullgör beväringstjänst. Bestämmelserna om det yttre hos den som fullgör beväringstjänst grundar sig på den militära tjänstgöringens karaktär, till vilken hänförs sig ofrånkomliga begränsningar av friheten. Enligt den föreslagna paragrafen kan föreskrifter om det yttre utfärdas endast till den del den militära enhetligheten eller säkerheten i tjänstgöringen förutsätter det. Föreskrifterna skall kunna motiveras objektivt. De grunder enligt vilka föreskrifter om det yttre hos en värnpliktig kan meddelas är acceptabla med hänsyn till de grundläggande fri- och rättigheterna och förenliga med kravet på proportionalitet.

I den föreslagna lagen ingår en bestämmelse om den värnpliktiges skyldighet att delta i besiktning av tjänstedugligheten, var till hör också läkarundersökning (14, 63 §).

Dessutom föreslås det vara möjligt att göra lämplighetstest (17, 29, 64 §). De föreslagna bestämmelserna är exakta och noga avgränsade. Undersökningen och bedömningen av lämplighetstestet utförs enligt förslaget av en yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården. De föreslagna bestämmelserna är nödvändiga med tanke på säkerheten i tjänstgöringen.

Den som tjänstgör skall underkasta sig också en undersökning som klarlägger bruk av narkotika (65 §). Syftet med den föreslagna bestämmelsen är att minska de risker som användningen av narkotika medför i försvarsmaktens verksamhet. Användningen av narkotika är straffbar enligt strafflagen. Syftet med regleringen hänför sig till den rätt till integritet och trygghet som alla enligt 7 § 1 mom. i grundlagen skall kunna tillförsäkras samt till egendomsskyddet. Ett acceptabelt behov kan anses kräva denna reglering.

Enligt 81 § i den föreslagna lagen kan en värnpliktig förordnas också till en sådan uppgift som i lag är fastställd för försvarsmakten och där det inte är fråga om att uppfylla skyldigheten att försvara landet. Uppgifterna i fråga hänför sig till handräckning och räddningsuppgifter. När det gäller storolyckor och andra allvarliga situationer kan enligt förslaget också reservister förordnas till biståndsuppgifter, om det anses vara absolut nödvändigt. Förordnandet till tjänstgöring begränsar den personliga friheten.

I grundlagen finns inte något särskilt förbud mot tvångsarbete. Enligt regeringens proposition gällande reformen av de grundläggande fri- och rättigheterna (RP 309/1993 rd) följer de i och för sig entydigt gällande förbud mot slaveri och tvångsarbete otvetydigt av den allmänna bestämmelsen om rätten till liv, personlig frihet och integritet. Det konstateras samtidigt att ett förbud mot tvångsarbete inte innebär ett förbud mot allsköns arbets- eller tjänsteplikter.

Enligt artikel 4 i Europeiska människorättskonventionen avses med förbudet mot slaveri och tvångsarbete inte förbud mot t.ex. tjänstgöring som utkrävs när nödläge eller olycka hotar samhällets existens eller välfärd och inte heller arbete eller tjänstgöring som ingår i de normala medborgerliga skyldigheterna. Också i MP-konventionens artikel 8,

som gäller slaveri och tvångsarbete, utesluts arbets- och tjänsteformer med nära nog samma innehåll från begreppet tvångsarbete.

Den tjänstgöring som avses i 81 § i den föreslagna lagen och som kan jämföras med beredskapslagens arbets- och befolkningskyddsplikt kan anses höra till de tjänstgöringsskyldigheter som är godkända i mänskorskorättskonventionerna. Begränsningen av friheten är motiverad, om de övriga medborgarnas och samhällets hjälpbehov anses kräva det.

Integritetsskyddet, offentlighetsprincipen

De bestämmelser om behandlingen av personuppgifter som föreslås ingå i värnpliktsregistret hänför sig dels till integritetsskyddet, dels till offentlighetsprincipen. På frågan inverkar dessutom samhällets behov av uppgifter.

Enligt 10 § i grundlagen utfärdas närmare bestämmelser om skydd för personuppgifter genom lag. Den centrala lag som gäller saken är personuppgiftslagen. Bestämmelserna i personuppgiftslagen lämpar sig också för värnpliktsregistret. Dessutom bestäms i den föreslagna lagen närmare om värnpliktsregistrets användningsändamål, datainnehåll, utlämnande av uppgifter och utplåning av uppgifter. I värnpliktsregistret ingår dessutom känsliga uppgifter som är nödvändiga särskilt när det gäller anordnandet av tjänsten och säkerheten i tjänstgöringen.

Enligt 12 § 2 mom. i grundlagen är myndigheternas handlingar offentliga, om inte offentligheten av tvingande skäl särskilt har begränsats genom lag. När det gäller uppgifterna i värnpliktsregistret fastställs offentligheten i fråga om dem enligt lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet. De centrala grunder som begränsar rätten att få uppgifter är integritetsskyddet och försvarets intresse.

Näringsfriheten

Enligt 18 § i grundlagen har var och en rätt att skaffa sig sin försörjning genom arbete, yrke eller näring som han eller hon fritt valt. Den i värnpliktslagen avsedda tjänstgöringen begränsar utövandet av yrke och näring. En-

ligt 43 § i den föreslagna lagen får en person som fullgör beväringstjänst inte utan tillstånd av kommandören för truppförbandet utöva näring eller yrke eller åta sig ett kommunalt eller något annat offentligt uppdrag, om det förutsätter utnyttjande av annan tid än fritid eller annars kan inverka menligt på skötseln av tjänstgöringsuppdragen. Utgångspunkten är, att uppfyllandet av skyldigheten att försvara landet kan begränsa näringsfriheten som grundläggande fri- och rättighet.

I syfte att lindra begränsningens menliga inverkan föreslås att i lagen intas bestämmelser enligt vilka en värnpliktig kan ansöka om att få inleda beväringstjänsten vid en senare tidpunkt bl.a. på grund av yrkesutbildning, skötseln av ekonomiska ärenden eller annat särskilt personligt skäl (31 §). Befrielse från repetitionsövning kan enligt förslaget sökas bl.a. av orsaker som har samband med utövande av yrke eller näring (34 §). Under beväringstjänsten kan beviljas permission av tvingande personliga skäl under högst 180 dagar (46 §). Dessutom föreslås det vara möjligt att med tillstånd av kommandören för truppförbandet använda tjänstgöringstid för ett ärende som gäller det egna yrket eller den egna näringen, även om denna möjlighet avses vara ett undantagsarrangemang (43 §).

Tjänstgöring utomlands

Skyldigheten att försvara landet har i princip ansetts vara deltagande i verksamhet som sker på Finlands territorium. I 62 § i den föreslagna värnpliktslagen finns en bestämmelse om tjänstgöring utomlands. Utbildningen av en värnpliktig utomlands baserar sig enligt förslaget i huvudsak på frivillighet. På grundval av tjänstgöringsskyldigheten kan en värnpliktig förordnas till utbildning utomlands endast när det är fråga om kortvarig utbildning. Grundlagsutskottet har i sina utlåtanden GrUU 18/1995 rd och 37/1997 rd ansett, att tjänstgöring utomlands som är kortvarig och baserar sig på den värnpliktigas frivillighet inte strider mot den i 75 § i den dåvarande regeringsformen fastställda skyldigheten att försvara landet.

Grundlagsutskottet har behandlat saken också i i sitt utlåtande GrUU 54/2005 rd. Utskottet hänvisade till sina två ovan nämnda

tidigare utlåtanden och anförde som sitt ställningstagande bestämmelsen om värnpliktigas tjänstgöring utomlands, vilken till innehållet motsvarar bestämmelsen i 62 § i den föreslagna lagen. Utskottet konstaterade, att förslaget mot bakgrunden av utskottets tidigare praxis inte medför några problem med avseende på värnpliktsbestämmelserna i 127 § 1 mom. i grundlagen eller rätten till personlig frihet som garanteras i 7 §.

Rättsskyddet

Enligt 21 § i grundlagen har var och en rätt att på behörigt sätt och utan ogrundat dröjsmål få sin sak behandlad av en domstol eller någon annan myndighet som är behörig enligt lag samt att få ett beslut som gäller hans eller hennes rättigheter och skyldigheter behandlat vid domstol eller något annat oavhängigt rättskipningsorgan. Offentligheten vid handläggningen, rätten att bli hörd, rätten att få motiverade beslut och rätten att söka ändring samt andra garantier för en rättvis rättegång och god förvaltning skall tryggas genom lag.

Vid försvarsmakten behandlas förutom förvaltningsärenden också s.k. militära kommandomål. De militära kommandomålen hänför sig bl.a. till den militära ordningen, utbildningen och belöningen.

Förvaltningslagen tillämpas enligt dess 4 § inte på rättskipning, förundersökning, polisundersökning eller utsökning. Lagen tillämpas inte heller på militära order eller på andra beordranden som har utfärdats inom förvaltningen och som gäller utförande av ett uppdrag eller vidtagande av någon annan åtgärd. Bestämmelser om överklagbarheten i beslut i förvaltningsärenden finns i förvaltningsprocesslagen. Enligt 5 § 2 mom. i lagen kan besvär inte anföras över en order som har utfärdats internt inom förvaltningen och som gäller utförande av ett uppdrag eller vidtagande av någon annan åtgärd.

Militära kommandomål är jämställda med tjänsteorder och därför kan ändring i dem inte sökas genom besvär. I lagen föreslås ingå en förteckning över sådana centrala ärenden som skall avgöras som militära kommandomål.

Enligt 30 § i den föreslagna lagen kan ett

förordnande om inledande av beväringstjänst återkallas och ett nytt förordnande ges utan att den berörda parten hörs om orsaken till det nya förordnandet är att tjänstgöringen inte kan ordnas enligt den ursprungliga planen t.ex. på grund av att ett truppförband vid försvarsmakten lagts ner eller av någon annan motsvarande orsak. Det är ändamålsenligt att avstå från kravet på hörande, eftersom hörandet inte inverkar på saken och därför är onödigt.

De grundläggande fri- och rättigheterna under undantagsförhållanden.

Med stöd av 23 § i grundlagen görs det möjligt att genom lag införa tillfälliga undantag från de grundläggande fri- och rättigheterna. Undantagen skall vara nödvändiga om Finland blir utsatt för ett väpnat angrepp eller om det råder undantagsförhållanden som hotar nationen och som är så allvarliga att de enligt lag kan jämföras med ett sådant angrepp. Undantagen skall dessutom vara förenliga med Finlands internationella förpliktelser i fråga om de mänskliga rättigheterna.

En förutsättning för de undantag som möjliggörs enligt 23 § i grundlagen är att de är tillfälliga. Grundlagsutskottet har bedömt beredskapslagens bestämmelser om befogenheter med tanke på tillfälligheten i fråga om undantagen från de grundläggande fri- och rättigheterna i sitt utlåtande (GrUU 1/2000). Grundlagsutskottet ansåg, att undantagen från de grundläggande fri- och rättigheterna i beredskapslagen kan anses vara tillfälliga så som förutsätts i 23 § i grundlagen när de tillämpas endast under undantagsförhållanden och införs särskilt genom en förordning som är tidsbestämd. Dessutom skall en sådan förordning eller den punkt i förordningen som gäller en enskild befogenhet upphävas, så fort undantagsförhållandet inte längre gäller eller om det inte längre finns förutsättningar att utöva befogenheten.

Enligt 92 § i den föreslagna lagen kan undantag föreskrivas när undantagsförhållanden

som avses i 3 § i beredskapslagen gäller bl.a. i fråga om tiden för beväringstjänsten, tidsfristen för delgivning av beslut vid förordnande till utbildning, längden av och grunderna för beviljande av permission och grunderna för utbetalning av vissa ekonomiska förmåner. Undantagen kan tänkas vara ofrånkomliga och motiverade i exceptionella situationer såsom under extra övningar och mobilisering.

Uppgifter som åläggs kommunen

Enligt 121 § 2 mom. i grundlagen utfärdas bestämmelser om de uppgifter som åläggs kommunerna genom lag. I 22 § i den föreslagna lagen åläggs kommunerna vissa uppgifter som hänför sig till uppbyggnaden. Den föreslagna regleringen motsvarar nuvarande bestämmelser och praxis.

Sammandrag

Den föreslagna lagen innebär att de nuvarande bestämmelserna om de värnpliktigas rättigheter och skyldigheter preciseras och att den reglering som är på förordningsnivå exakt reglerad flyttas upp till lagnivå. Vid beredningen av lagförslaget har avsikten varit att bestämmelserna skall stå i överensstämmelse med människorättskonventionerna. Lagen kan inte anses begränsa de i 2 kap. i grundlagen fastställda grundläggande fri- och rättigheterna i större omfattning än vad som är nödvändigt för att de samhälleligt viktiga mål som utgör grunden för lagstiftningen skall kunna nås.

Enligt regeringens uppfattning kan lagförslaget behandlas i vanlig lagstiftningsordning. Eftersom frågan dock kan lämna rum för tolkning är det skäl att rekommendera, att grundlagsutskottets utlåtande om lagstiftningsordningen inhämtas.

Med stöd av vad som anförts ovan förelägs Riksdagen följande lagförslag:

Värnpliktslag

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 kap.

Allmänna bestämmelser

1 §

Tillämpningsområde

I denna lag bestäms om fullgörandet av skyldigheten att försvara landet som värnpliktig vid försvarsmakten.

I denna lag bestäms dessutom om

1) förordnandet av en värnpliktig till handräcknings- och räddningsuppgifter samt till andra uppgifter som i lag föreskrivs för försvarsmakten,

2) behandlingen och registreringen av personuppgifter i fråga om dem som utan att vara värnpliktiga placeras i uppgifter under undantagsförhållanden.

2 §

Värnplikt

Varje manlig finsk medborgare är värnpliktig från ingången av det år när han fyller 18 år till utgången av det år när han fyller 60 år, om inte något annat bestäms nedan.

Fullgörandet av värnplikten omfattar beväringstjänst, repetitionsövning, extra övning och tjänstgöring under mobilisering samt del-

tagande i uppåd och besiktning av tjänstedugligheten.

De värnpliktiga tjänstgör eller hör till reserven eller den ersättande reserven.

3 §

Övrig lagstiftning och internationella förpliktelser

Bestämmelser om fullgörande av värnplikten vid gränsbevakningsväsendet finns i lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning (577/2005) och gränsbevakningslagen (578/2005).

Bestämmelser om skyldigheten att på annat sätt delta i eller bistå försvaret finns i civiltjänstlagen (1723/1991) och i 12 § i självstyrelselagen för Åland (1144/1991). I fråga om Jehovas vittnen finns bestämmelser om fullgörande av värnplikten i lagen om befrielse för Jehovas vittnen från fullgörandet av värnplikt i vissa fall (645/1985).

Angående fullgörandet av värnplikten gäller dessutom vad som bestäms om detta i internationella avtal som är förpliktande för Finland.

Bestämmelser om frivillig militärtjänst för kvinnor finns i lagen om frivillig militärtjänst för kvinnor (194/1995) och bestämmelser om frivilligt försvar i lagen om frivilligt försvar (/).

2 kap.

Myndigheter

4 §

Försvarsministeriet, huvudstaben, försvarsgrenarna och staberna för militärlänen

Försvarsministeriet styr genomförandet av värnplikten.

Huvudstaben leder i enlighet med försvarsministeriets riktlinjer verkställandet av värnplikten och utvecklar värnpliktssystemet.

Staben för försvarsgrenen planerar, utvecklar och styr värnpliktsärendena inom sitt ansvarsområde och staben för militärlänet inom sitt område.

5 §

Regionalbyrån, uppådsnämnden

Regionalbyrån planerar och leder det militära försvaret inom sitt område, anordnar uppåden och behandlar ärenden som gäller värnplikten.

Uppådsnämnden behandlar vid uppådet ärenden som gäller värnplikten.

6 §

Truppförbandet och repetitionsövningens ledare

Truppförbandet samt det krigstida operativa grundförbandet och det krigstida operativa förbandet (*truppförbandet*) behandlar värnpliktsärenden i fråga om dem som tjänstgör. Vid repetitionsövningen behandlas ärendena av den som leder repetitionsövningen.

7 §

Besvärinstans

Besvärinstans i ärenden som gäller värnplikt är centralnämnden för uppådsärenden.

8 §

Allmän behörighet och beslutanderätt

Allmän behörighet och beslutanderätt i ärenden som gäller värnpliktiga har regionalbyrån samt i fråga om dem som tjänstgör enligt denna lag kommandören för truppförbandet eller ledaren för repetitionsövningen, om det inte har föreskrivits att huvudstaben, staben för försvarsgrenen, staben för militärlänet, chefen för grundenheten, kommandören för truppenheten eller uppådsnämnden har denna behörighet och beslutanderätt.

Bestämmelser om beslutsfattandet i militära kommandomål finns, vid sidan av det som bestäms i denna lag, i lagen om försvarsmakten (402/1974).

3 kap.

Uppåd, besiktning av tjänstedugligheten

Tjänsteduglighet

9 §

Tjänsteduglighet

Med en värnpliktigs tjänsteduglighet avses att den värnpliktige förmår fullgöra tjänstgöring enligt denna lag och att han inte äventyrar sin egen eller andras säkerhet i samband med tjänstgöringen.

Beslut om tjänstedugligheten fattas utifrån de uppgifter om den värnpliktige, om hans hälsotillstånd samt om hans fysiska och mentala prestationsförmåga som kan fås så som bestäms nedan

- 1) av den värnpliktige själv,
- 2) vid undersökning som utförs av en yrkesutbildad person inom hälsovården,
- 3) vid lämplighetstest,
- 4) av en myndighet som avses i 98 §.

Till tjänstgöring kan förordnas endast en tjänsteduglig värnpliktig.

10 §

Befrielse från tjänstgöring på grundval av att tjänsteduglighet saknas

En värnpliktig befrias från tjänstgöring under fredstid om han har en svår skada eller sjukdom som utgör ett hinder för tjänstgöring som värnpliktig eller om han konstateras vara oförmögen till tjänstgöring på grund av sitt hälsotillstånd under så lång tid att det inte heller senare är ändamålsenligt att utbilda honom.

En värnpliktig vars tjänsteduglighet saknas tillfälligt förordnas inte till tjänstgöring eller befrias från tjänstgöring tills vidare samt förordnas till besiktning som förrättas senare. Förordnandet kan ges en eller flere gånger för högst tre år i sänder.

Från tjänstgöring under fredstid befrias dessutom en värnpliktig som med stöd av 2 mom. har beordrats att genomgå besiktning vid uppåd och som inte har konstaterats vara duglig för tjänst eller befriats från tjänstgöring under fredstid senast det år under vilket han fyller 25 år. Härvid är förutsättningen för befrielse att personen i fråga inte har försummat sin skyldighet att delta i uppådet eller i besiktning som avses i 2 mom.

11 §

Behörighet att utfärda föreskrifter om tjänsteduglighet

Huvudstaben utfärdar närmare föreskrifter om de medicinska grunderna för fastställande av tjänstedugligheten. Dessutom utfärdar huvudstaben föreskrifter om egenskaper som förutsätts i enskilda tjänsteuppgifter.

Uppbåd

12 §

Uppbådet syfte

Vid uppådet bestäms den värnpliktiges tjänsteduglighet och på grundval därav fattas beslut om tjänstgöringen. Dessutom ges information om försvarsplikten och främjas

folkhälsoarbetet.

13 §

Uppbådspliktiga

Uppbådspliktig är varje manlig finsk medborgare som

1) under uppbådsåret fyller 18 år,
2) uteblivit från tidigare uppbåd, om ett särskilt beslut om hans tjänsteduglighet ännu inte har fattats och han inte har fyllt eller under det året fyller 30 år, eller

3) med stöd av 10 § 2 mom. har förordnats att infinna sig till ny besiktning vid uppådet.

En värnpliktig som har förvärvat finskt medborgarskap eller fått ett beslut om medborgarskap under det år då han fyller 18 år eller därefter är inte uppådspliktig. Personen i fråga kan dock förordnas att infinna sig till besiktning enligt 26 §.

14 §

Förfrågan om hälsotillstånd samt hälsoundersökning på förhand

Till den uppådspliktige sänds före uppådet en förfrågan i syfte att utreda hälsotillståndet. Den uppådspliktige skall besvara förfrågan samt lägga fram sin egen bedömning av sin hälsa och tillhandahålla eventuella läkarutlåtanden om sitt hälsotillstånd.

En uppådspliktig förpliktas att under uppådsåret genomgå en hälsoundersökning före uppådet vid en hälsovårdscentral eller på något annat ställe som lämpar sig för ändamålet för fastställande av tjänstedugligheten, om undersökningen inte är onödig enligt den utredning om den uppådspliktiges tjänsteduglighet som den uppådspliktige enligt 1 mom. eller någon annan inrättning enligt 98 § lämnar till regionalbyrån, eller på grund av att den värnpliktige är bosatt utomlands eller av något annat särskilt skäl.

15 §

Tidpunkten för uppådet, uppbådslängden, uppbådsavgiften

Uppåden hålls årligen och de inleds tidi-

gast den 15 augusti och avslutas senast den 15 december.

Den uppståndspliktige antecknas i uppstånds-längden enligt den kommun som den 1 januari har varit hans hemkommun eller hans folkbokföringskommun enligt lagen om hemkommun (201/1994).

Tidpunkten och platsen för uppståndet meddelas genom en uppståndskungörelse, som skall finnas till påseende på försvarsmaktens webbsidor och på kommunens anslagstavla minst två veckor före uppståndet samt under uppståndstiden. Vid behov kan kungörelsen framläggas till påseende också på annat sätt.

16 §

Närvaroplikt vid uppståndet

Den uppståndspliktige skall personligen delta i det uppståndstillfälle som avses i uppståndskungörelsen, om han inte har befriats från närvaroskyldigheten.

Regionalbyrån kan befria en värnpliktig från skyldigheten att personligen närvara vid uppståndet om han

- 1) har en svår skada eller sjukdom,
- 2) har deltagit i ett urvalsprov som avses i 29 § och har förordnats till tjänstgöring, eller
- 3) är bosatt utomlands och har sänt ett läkarutlåtande eller en annan tillförlitlig utredning utifrån vilken hans tjänsteduglighet kan fastställas.

En uppståndspliktig som är anhållen, häktad eller avtjänar ett frihetsstraff besiktigas efter att ha blivit frigiven. Han skall omedelbart meddela regionalbyrån om frigivningen.

En uppståndspliktig som inte har deltagit i uppståndet på grund av laga förhinder är skyldig att omedelbart efter att det laga förhindret upphört förete bevis för sitt förhinder för regionalbyrån. Om den uppståndspliktige studerar långt från uppståndsarten eller annars har grundad anledning kan han med samtycke av regionalbyrån under samma år delta i annat uppståndstillfälle än det i vilket han enligt uppståndskallelsen skall delta.

17 §

Lämplighetstest och förfrågan vid uppståndet

En uppståndspliktig kan förordnas att genomgå lämplighetstest för bedömning av tjänstedugligheten och förutsättningarna för förordnande till tjänstgöring. Bedömningen på grundval av testet görs av en yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården. Den som har deltagit i lämplighetstestet har rätt att få uppgift om resultatet av testet.

Den uppståndspliktige kan dessutom åläggas att besvara en förfrågan om hälsotillstånd och tjänsteduglighet.

18 §

Andra förpliktelser som hör samman med uppståndet

Den som är uppståndspliktig skall iaktta de order som militärmyndigheten och uppstånds-nämnden ger vid uppståndstillfället.

Bestämmelser om straff för underlåtenhet att iaktta en order som avses i 1 mom. och för olovligt uteblivande från uppståndet finns i 13 kap.

19 §

Uppstånds-nämnden

För förrättande av uppstånden tillsätter regionalbyrån minst en uppstånds-nämnd inom sitt ansvarsområde. Uppstånds-nämnden har en ordförande och två andra medlemmar.

Ordföranden för uppstånds-nämnden skall vara en officer som är förtrogen med värnpliktsfrågor och som innehar en tjänst samt har erfarenhet av behandlingen av värnpliktsfrågor. Medlemmar av uppstånds-nämnden skall vara en person som är förtrogen med värnpliktsfrågor och som tjänstgör i en militär tjänst samt en representant för den kommun vars uppståndspliktige uppstånds-förrättningen gäller. Till uppstånds-nämnden skall höra minst en tjänsteman vid regionalbyrån.

Uppstånds-nämnden är beslutför när ordföranden och vardera av de övriga medlemmarna är närvarande.

20 §

Uppbådsnämndens uppgifter

Uppbådsnämnden beslutar om den värnpliktiges tjänsteduglighet och på grundval därav för den värnpliktige om

- 1) förordnande till tjänstgöring,
- 2) befrielse från tjänstgöring, eller
- 3) förordnande till ny besiktning vid ett uppåd.

Uppbådsnämnden godkänner dessutom en värnpliktig för civiltjänst.

21 §

Behandlingen av ärenden i uppådsnämnden

Uppådsnämnden behandlar ärendena enligt uppådslängden särskilt för varje uppådspliktig.

Ett ärende kan i fråga om dem som avses i 16 § 2 mom. behandlas och avgöras utan att den uppådspliktige är närvarande.

När den uppådspliktiges tjänsteduglighet fastställs biträds uppådsnämnden av en läkare, som ger ett förslag om tjänstedugligheten i fråga om de värnpliktiga som han eller hon undersökt. Förslaget är inte bindande för uppådsnämnden.

22 §

Kommunens uppgifter i samband med uppådet

Kommunen skall på framställning av regionalbyrån ordna

- 1) hälsundersökning på förhand av de värnpliktiga vid en hälsovårdscentral eller något annat för undersökningen lämpligt ställe, samt
- 2) ett behövt antal läkare till uppådet, och
- 3) lämpliga lokaler för verkställande av uppådet.

Kommunen skall dessutom utse kommunens representant och ett behövt antal suppleanter till uppådsnämnden.

23 §

Polisens handräkning vid uppådet

Vid uppådsförrättningen skall ett behövt antal polismän vara närvarande för att övervaka ordningen och för att ge annan handräkning som hör till deras behövt.

24 §

Ersättande av kostnader

Bestämmelser om ersättande av kostnaderna för hälsundersökningar som ordnas av kommunen finns i lagen om hälsovården inom försvarsmakten (322/1987) och i folkhälsolagen (66/1972). Bestämmelser om ersättande av kostnader för läkare som kommunen ordnat till uppådet finns i folkhälsolagen. Kostnaderna för arrangemangen beträffande lokaliteterna för uppådet ersätts enligt det som regionalbyrån och kommunen särskilt överenskommer.

Den medlem av uppådsnämnden som representerar kommunen har rätt att ur statens medel få arvode för deltagande i uppådsnämndens arbete samt ersättning för resekostnader. Bestämmelser om grunderna för utbetalning av arvoden och ersättningar utfärdas genom förordning av försvarsministeriet.

Militärmyndigheten har rätt att få de tjänster som avses i 23 § avgiftsfritt.

25 §

Närmare bestämmelser och föreskrifter

Närmare bestämmelser om verkställande av uppåd samt den förfrågan om hälsotillstånd och den hälsundersökning på förhand som avses i 14 § utfärdas genom förordning av statsrådet. Detaljerade föreskrifter som preciserar förordningen meddelas av huvudstaben.

*Besiktning av tjänstedugligheten och beslut om tjänstgöring vid andra tillfällen än upp-
båd*

26 §

*Besiktning som ordnas av regionalbyrån, be-
slut om tjänstgöring*

Regionalbyrån kan fatta beslut om den värnpliktiges tjänsteduglighet, om

1) den värnpliktige har uteblivit från upp-
bådet,

2) den värnpliktige har förordnats till be-
siktning enligt 10 § 2 mom. eller 13 § 2
mom.,

3) den värnpliktiges tjänsteduglighet har
förändrats under tiden mellan upp-
bådet och inträdet i beväringstjänsten eller efter bevä-
rings- eller repetitionsövningstjänsten.

Regionalbyrån kan beordra en värnpliktig
att personligen delta i besiktningen för fat-
tande av ett beslut som avses i 1 mom. Den
värnpliktiges närvaro är dock inte nödvändig
om den värnpliktige har beretts tillfälle att bli
hörd och om det finns en av den värnpliktige
tillhandahållen eller någon annan utredning
av den värnpliktiges hälsotillstånd utifrån
vilken beslutet om tjänsteduglighet kan fat-
tas.

Den värnpliktige kan anhålla om besikt-
ning av sin tjänsteduglighet eller om tidigare-
läggning av en redan föreskriven besiktning.
Härvid tillämpas 2 mom.

Regionalbyrån kan fatta beslut om den
värnpliktiges tjänstgöring.

27 §

Förrättande av besiktning

Vid fastställandet av tjänstedugligheten as-
sisterar en läkare, som gör förslag beträffan-
de den värnpliktiges tjänsteduglighet. Beslu-
tet binder inte regionalbyrån.

Den värnpliktige skall iakttä de order som
militärmyndigheten ger vid besiktningen.
Bestämmelser om straff för uteblivande från
besiktning och olydnad vid besiktning finns i
13 kap.

Närmare bestämmelser om besiktning som
ordnas av regionalbyrån och om förordnande

till besiktning kan utfärdas genom förordning
av statsrådet.

4 kap.

Förordnande till tjänstgöring

28 §

Tidpunkten för inledande av beväringstjänst

Den värnpliktige förordnas att inleda be-
väringstjänsten någon av de allmänna eller
särskilda dagarna för inledande av beväringst-
jänst senast under det tredje kalenderåret ef-
ter upp-
bådet.

När beslutet om beväringstjänst fattas vid
ett annat tillfälle än vid upp-
bådet kan den
värnpliktige förordnas att inleda tjänsten un-
der samma år som beslutet fattas eller senast
under det andra kalenderåret därefter.

En värnpliktig kan av särskilda skäl för-
ordnas att träda i tjänst vid någon annan tid-
punkt än den som avses i 1 mom. En värn-
pliktig som på grund av lagligt förhinder inte
har infunnit sig i beväringstjänst vid före-
skrivna tid skall inleda tjänsten omedelbart
efter att hindret upphört, om någon annan
tidpunkt inte har fastställts för honom.

Genom förordning av försvarsministeriet
utfärdas bestämmelser om de i 1 mom. av-
sedda dagarna för inledande av beväringst-
tjänsten.

29 §

Förordnande till tjänstgöring på grundval av urvalsprov

Värnpliktiga kan väljas ut för utbildning till
fallskårsmjögare, dykare, militärmusiker
samt till vissa uppgifter inom flygvapnet eller
andra specialuppgifter på grundval av ur-
valsprov. Till urvalsprovet kallas värnplikti-
ga som frivilligt sökt sig till utbildningen och
som uppfyller de krav som ställs på den som
söker sig till utbildningen.

Huvudstaben och staben för försvarsgrenen
kan meddela föreskrifter som gäller de upp-
gifter som skall lämnas av den som söker sig
till specialutbildning, de fysiska och andra
egenskaper som krävs av personen i fråga

samt grunderna för antagning till specialutbildning.

30 §

Återkallande av förordnande

Regionalbyrån kan återkalla ett förordnande om inledande av beväringstjänst och förordna den värnpliktige till en besiktning som förrättas senare, om den värnpliktige innan tjänstgöringen börjar har blivit skadad eller insjuknat så, att han inte är tjänsteduglig.

Ett förordnandet om inledande av tjänstgöring kan dessutom återkallas och ett nytt förordnande ges om

1) den värnpliktige efter uppbudet har antagits till specialutbildning som avses i 29 §, eller

2) tjänstgöringen inte kan ordnas enligt det ursprungliga förordnandet på grund av trupparrangemang som vidtagits efter att förordnandet givits eller av något annat motsvarande skäl.

Nytt förordnande om inledande av tjänst enligt 2 mom. 2 punkten kan ges utan att den berörda parten hörs.

31 §

Ändring av tjänstgöringstiden

Tidpunkten för inledande av tjänst kan på ansökan av den värnpliktige ändras, om det är synnerligen viktigt för den värnpliktige på grund av

- 1) yrkesutbildning,
- 2) studier,
- 3) skötseln av ekonomiska ärenden, eller
- 4) annat särskilt personligt skäl.

Det som bestäms i 1 mom. tillämpas på tjänstgöringen också i fråga om en värnpliktig som tjänstgör.

Ändring av tidpunkten för inträde i tjänst enligt 1 och 2 mom. skall sökas skriftligt hos regionalbyrån. Till ansökan skall fogas en utredning över den grund för ändringen som avses i 1 mom.

En ansökan enligt 1 mom. är inte en giltig orsak att utebli från tjänstgöringen.

32 §

Förordnande till repetitionsövning

Till repetitionsövning kan förordnas en värnpliktig som hör till reserven.

Förordnandet att delta i en repetitionsövning sänds till den värnpliktige minst tre månader innan övningen börjar. Med den värnpliktiges medgivande kan avvikelser från den utsatta tiden göras.

33 §

Återkallande av förordnande om repetitionsövning

Regionalbyrån kan återkalla ett förordnande om deltagande i en repetitionsövning, om den värnpliktige innan tjänstgöringen börjar har blivit skadad eller insjuknat så, att han inte kan fullgöra de tjänstgöringsuppdrag som planerats för honom vid repetitionsövningen. Förordnandet kan dessutom återkallas, om den som förordnats till övningen är stadigvarande bosatt utomlands och den som utfärdat förordnandet inte hade kännedom om detta när förordnandet gavs.

34 §

Befrielse från en repetitionsövning

Befrielse från en repetitionsövning kan på ansökan av den värnpliktige beviljas en värnpliktig

1) för vilken befrielsen är synnerligen nödvändig av familjescäl, på grund av den ekonomiska situationen eller av orsaker som har samband med utövande av yrke eller näring,

2) för vilken inledandet av eller framstegen i studierna skulle bli kännbart lidande om befrielse inte ges,

3) vars deltagande i repetitionsövningen skulle orsaka hans arbetsgivare särskilt allvarlig olägenhet eller skada i verksamheten,

4) på grund av den värnpliktiges andra särskilda personliga orsaker.

Befrielse från repetitionsövning söks skriftligt hos den regionalbyrå som utfärdat förordnandet. Till ansökan skall fogas en behövlig utredning om grunderna enligt 1 mom.

En ansökan enligt 1 mom. är inte en giltig orsak att utebli från tjänstgöringen.

35 §

Ändring av tiden för inledande av tjänst och befrielse från repetitionsövning för riksdagsledamöter, medlemmar av statsrådet och ledamöter av Europaparlamentet

På grundval av anmälan som den värnpliktige gjort ändras den tidpunkt för inträde i beväringstjänst som fastställts för honom eller befrias han från repetitionsövning, om ändringen eller befrielsen är nödvändig med tanke på skötseln av uppgiften som riksdagsledamot, medlemskapet i statsrådet eller medlemskapet i Europaparlamentet. Beväringstjänsten skall dock inledas senast under det år när den värnpliktige fyller 29 år.

Anmälan enligt 1 mom. skall göras skriftligt till regionalbyrån och till anmälan skall fogas en redogörelse för uppgiften.

5 kap.

Tjänstgöring som värnpliktig, anordnande av tjänstgöringen

Beväringstjänsten

36 §

Syftet med beväringstjänsten

Under beväringstjänsten utbildas och tränas de värnpliktiga för uppgifter inom det militära försvaret, varigenom förutsättningar skapas för produktion av de trupphelheter som behövs i händelse av krig.

Under beväringstjänstens grundutbildningsskede lärs militärpersonens grundläggande färdigheter ut, görs de behövliga lämplighets- och konditionstesten samt bedöms beväringens lämplighet för special- eller ledarutbildning.

Under specialutbildningsperioden ges utbildning för uppgifter inom manskapet, för sådana uppgifter inom manskapet som förutsätter speciella färdigheter samt för sådana specialuppgifter inom manskapet som ställer de högsta kraven. Under ledarutbildningspe-

rioden ges utbildning för underofficers- och officersuppgifter.

Under trupp utbildningsperioden ges beväringar som fått sådan utbildning som avses i 3 mom. utbildning för att kunna verka i den krigstida truppens uppgifter.

37 §

Bestämmande av tjänstgöringstiden

Tiden för beväringstjänsten är

1) för dem som skall utbildas för uppgifter inom manskapet 180 dagar,

2) för dem som skall utbildas för sådana uppgifter inom manskapet som förutsätter speciella färdigheter 270 dagar,

3) för dem som skall utbildas till officerare och underofficerare samt för sådana specialuppgifter inom manskapet som ställer de högsta kraven 362 dagar.

Skyldigheten att fullgöra beväringstjänst under fredstid upphör vid utgången av det år under vilket den värnpliktige fyller 30 år.

38 §

Förordnande till utbildning

En beväring som i lämplighetstest och tjänstgöringsuppdrag visat sig ha ledarskapsförmåga och vara lämpad för uppgiften som underofficer eller officer och som har behövlig kunskap och förmåga kan förordnas att genomgå utbildning för underofficer eller officer i reserven.

En beväring, som på grundval av förmåga och egenskaper som visats vid lämplighetstest och tjänstgöringsuppdrag samt på grundval av utbildning som han erhållit eller uppgifter som han skött före beväringstjänsten lämpar sig för sådana i 37 § 1 mom. 2 punkten avsedda uppgifter inom manskapet som förutsätter speciella färdigheter, till vilka hör försvarsgrens-, utbildningsgrens- och specialutbildningsuppgifterna, eller för sådana specialuppgifter inom manskapet enligt 37 § 1 mom. 3 punkten som ställer de högsta kraven, till vilka hör en del av uppgifterna som militärfordonsförare och uppgifterna vid pansartrupperna samt marinens och flygvapnets specialuppgifter, kan förordnas att genomgå

utbildning för en sådan uppgift.

Närmare bestämmelser om grunderna för förordnande till utbildning och om utbildningen samt om sådana uppgifter inom manskapet som förutsätter speciella färdigheter och sådana uppgifter inom manskapet som ställer de högsta kraven kan utfärdas genom förordning av statsrådet.

39 §

Delgivning av förordnande

Ett förordnande som gäller utbildning och som avses i 38 § skall ges beväringen senast tre månader innan hans tjänstgöringstid enligt 37 § annars skulle utgå. Med beväringens medgivande kan avvikelser från den för meddelandet utsatta tiden likväl göras.

40 §

Avbrytande av utbildning

Utbildning som avses i 38 § kan avbrytas, om beväringen

1) är förhindrad att delta i tjänstgöringen så länge, att målen för utbildningen inte uppnås,

2) inte är i stånd att klara av den planerade utbildningen,

3) under utbildningstiden har gjort sig skyldig till brott eller annars betett sig på ett sätt som visar olämplighet för en uppgift som avses i 38 § eller om uppgifter om olämpligheten har kommit till militärmyndighetens kännedom efter förordnandet till utbildning.

41 §

Förkortning av tjänstgöringstiden

Om utbildning som avses i 38 § har avbrutits enligt 40 § av hälsoskäl eller av andra orsaker som är oberoende av beväringen förkortas den längre tjänstgöringstid som enligt 38 § fastställts för honom till 180 eller 270 dagar. Tjänstgöringstiden kan inte förkortas utan beväringens samtycke.

Om beväringen har tjänstgjort över 270 dagar eller om han har fullgjort det första skedet av den i 38 § 1 mom. avsedda ledarut-

bildningen kan hans tjänstgöringstid förkortas endast

1) av synnerligen vägande personliga skäl,

2) om ändamålsenlig tjänstgöring inte kan ordnas för personen i fråga och han inte kan placeras i en uppgift som förutsätter längre tjänstgöringstid.

Närmare bestämmelser om förfarandet vid förkortning av tjänstgöringstiden kan utfärdas genom förordning av statsrådet.

42 §

Deltagande i verksamhet för utvecklande av tjänstgöringsförhållandena

Vid truppförbandet finns en beväringsskommitté som är underställd kommandören för truppförbandet och som deltar i utvecklandet av beväringarnas ställning och tjänstgöringsförhållandena. Kommittén har en ordförande och ett behövligt antal andra medlemmar och funktionärer. Ordföranden, medlemmarna och funktionärerna väljs bland beväringarna.

Kommandören för truppförbandet fastställer kommitténs sammansättning och förordnar en eller flere personer som hör till den avlönade personalen att styra kommitténs arbete.

En beväring får inte förbjudas att delta i verksamhet som avses i 1 mom., om deltagandet kan ske utan att medföra olägenhet för förverkligandet av målsättningen för hans utbildning. Den som utfärdar förbudet skall omedelbart meddela kommandören för truppförbandet om det förbud som avses ovan.

Närmare föreskrifter om de arrangemang som gäller beväringsskommitténs verksamhet meddelas av huvudstaben.

43 §

Verksamhet utanför tjänstgöringen

En person som fullgör beväringstjänst får inte utan tillstånd av kommandören för truppförbandet utöva näring eller yrke eller åta sig ett kommunalt eller något annat offentligt uppdrag, om det förutsätter utnyttjande av annan tid än fritid eller annars kan inverka menligt på den ändamålsenliga skötseln av

tjänstgöringsuppdragen.

44 §

Permission och faderskapsledighet

En person som fullgör beväringstjänst har rätt att

1) enligt längden av tiden för beväringstjänsten få personlig permission under 6, 12 eller 18 dagar, vilken beviljas utan särskilt angiven orsak,

2) få faderskapsledighet under 12 dagar i samband med att ett eget barn föds.

45 §

Duglighetspermission

En beväring som under sin tjänstgöring utmärkt sig särskilt kan, om utbildningsmål-sättningarna medger det, få duglighetsper-mission under sammanlagt högst 20 dagar.

Närmare föreskrifter om grunderna för beviljande av duglighetspermission meddelas av huvudstaben.

46 §

Permission på grund av tvingande personli-ga skäl

En beväring kan utöver de permissioner som avses ovan beviljas permission av tvingande personliga skäl under högst 180 dagar.

47 §

Beslutanderätt

Ett ärende som avses i 44 och 45 § och som gäller beviljande av permission och ledighet behandlas och avgörs av chefen för grundenheten.

Ett ärende som avses i 46 § och som gäller permission som beviljas på grund av tvingande personliga skäl behandlas och avgörs av chefen för grundenheten, kommandören för truppenheten eller kommandören för trupp-förbandet. Huvudstaben meddelar närmare föreskrifter om hur behörigheten fastställs utifrån permissionens längd.

Repetitionsövning

48 §

Syftet med repetitionsövningen

Vid reservens repetitionsövningar

1) upprätthålls den militära kunskap och förmåga som inhämtats under beväringstjänsten samt ges utbildning för mera krävande uppgifter,

2) görs de värnpliktiga förtrogna med de förändringar som utvecklingen inom det militära försvaret för med sig,

3) övas trupphelheterna i den sammansättning som är planerad för dem,

4) möjliggörs en flexibel höjning av den militära beredskapen.

49 §

Tillhörighet till reserven och den ersättande reserven

Efter beväringstjänsten hör de värnpliktiga till reserven enligt följande:

1) de som hör till manskapet, till utgången av det år under vilket de fyller 50 år,

2) officerare, institutofficerare och underof-ficerare, till utgången av det år under vilket de fyller 60 år,

3) officerare med överstes eller kommodors eller högre militärgrad, så länge de är tjäns-tedugliga.

Till den ersättande reserven hör en värn-pliktig som

1) ännu inte fullgjort beväringstjänsten,

2) inte längre hör till reserven, eller

3) är befriad från tjänstgöring under fredstid.

50 §

Skyldigheten att delta i repetitionsövningar

En värnpliktig som hör till reserven är skyldig att delta i repetitionsövningar. Den sammanlagda maximitiden för övningarna är

1) för manskapet 40 dagar,

2) för den som har utbildats till en sådan uppgift inom manskapet som förutsätter speciella färdigheter eller till en sådan special-

uppgift inom manskapet som ställer de högsta kraven 75 dagar,

3) för underofficer, institutofficer och officer 100 dagar.

Utöver de tider som avses i 1 mom. kan en värnpliktig med sitt samtycke förordnas till repetitionsövning vid en trupp enligt sin krigstida placering för högst 10 dagar per kalenderår, om den värnpliktige är oundgänglig för försvarsmakten när det gäller att leda eller utbilda truppen. Förordnandet till tjänstgöring förutsätter dessutom skriftligt samtycke av den värnpliktiges arbetsgivare, om övningen äger rum under arbetstid.

En värnpliktig som på grund av lagligt förhinder inte har infunnit sig till en övning vid föreskriven tid skall infinna sig till övningen omedelbart efter att hindret upphört, om han inte av militärmyndigheten har meddelats något annat förordnande.

51 §

Permission och faderskapsledighet

På den som deltar i en repetitionsövning tillämpas bestämmelsen i 44 § 2 punkten om faderskapsledighet och bestämmelsen i 46 § om permission som beviljas av tvingande personliga skäl.

Beräkning av tjänstgöringstiden

52 §

Inledande och avslutande av tjänstgöringstiden

Tjänstgöringstiden beräknas från den dag då den värnpliktige inträder i tjänst. I tjänstgöringstiden inräknas dagen för inledandet av tjänstgöringen och hemförlovningsdagen.

En värnpliktig som vid utgången av tjänstgöringstiden beräknad enligt denna lag tjänstgör utanför finskt område hemförlovas när han återvänt till finskt område. De extra tjänstgöringsdagarna räknas den värnpliktige till godo som repetitionsövning. Förmånerna bestäms enligt den tjänstgöring till vilken den värnpliktige var förordnad.

Om en värnpliktig när hans enligt denna lag beräknade tjänstgöringstid upphör avtjä-

nar ett arresterstraff fortgår hans tjänstgöring den tid han avtjänar straffet.

53 §

Tid som inte hänförs till tjänstgöringstiden

Till tjänstgöringstiden för den som fullgör beväringstjänst eller deltar i en repetitionsövning hänförs inte

1) den tid under vilken han är på permission enligt 46 §,

2) den tid under vilken han olovligen har varit borta från tjänstgöringen,

3) arresttid, till den del han har avtjänat sammanlagt över tio dygn arresterstraff,

4) den tid under vilken han varit anhållen eller häktad för brott,

5) tiden för avtjänande av fängelsestraff i allmän straffanstalt eller arresterstraff som verkställs samtidigt.

När tjänstgöringstiden beräknas avdras från tjänstgöringstiden på grundval av 1 mom. endast fulla dygn.

Gemensamma bestämmelser

54 §

Krigsmannaed och krigsmannaförsäkringen

En värnpliktig som tjänstgör enligt denna lag skall enligt eget val antingen avlägga krigsmannaed eller avge krigsmannaförsäkringen.

Genom förordning av statsrådet bestäms närmare om formulär för krigsmannaed och försäkringen samt om förfarandet när krigsmannaed avläggs och försäkringen avges.

55 §

Undervisningsspråk och kommandospråk

De värnpliktigas undervisningsspråk är finska eller svenska. En finsk- eller svenskspråkig värnpliktig har rätt att förordnas till ett truppförband vars undervisningsspråk är hans modersmål.

Som undervisningsspråk kan användas något annat språk än de som nämns i 1 mom., när undervisningen hänförs till internatio-

nell militär krishantering eller när det finns andra särskilda skäl.

Om försvarsmaktens kommandospråk bestäms i språklagen (423/2003).

56 §

Diskrimineringsförbud

Vid verkställigheten av värnplikt som baserar sig på denna lag får ingen utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av ålder, ursprung, språk, religion, övertygelse, åsikt, hälsotillstånd, handikapp, kön, sexuell läggning eller av någon annan orsak som gäller hans eller hennes person.

57 §

Tjänstgöringsskyldighet och närvaroskyldighet

En värnpliktig skall tjänstgöra vid den trupp till vilken han förordnats samt iakttå bestämmelserna om militär ordning och tjänstgöring, lyda förmannens order samt handla i enlighet med övriga förpliktelser som hör till tjänsten.

En värnpliktig som tjänstgör skall befinna sig på den tjänstgöringsplats till vilken han har förordnats om militärmyndigheten inte har gett honom lov att avlägsna sig därifrån.

Bestämmelser om tjänstgöringsskyldighetens och närvaroskyldighetens närmare innehåll utfärdas genom reglementen vilka utfärdas som militärt kommandomål.

58 §

Vila och fritid

Den som tjänstgör har rätt till tillräcklig vila samt till den fritid som behövs för rekreation. Fritiden kan med militärmyndighetens tillstånd tillbringas också utanför tjänstgöringsplatsen.

Närmare bestämmelser om vila och fritid utfärdas som militärt kommandomål.

59 §

Tillstånd att avlägsna sig från tjänstgöringsplatsen

En värnpliktig kan beviljas tillstånd att tillfälligt avlägsna sig från den i 57 § avsedda tjänstgöringsplatsen

1) på grundval av läkarutlåtande för att kunna återhämta sig efter en sjukdom eller en skada,

2) på grund av att en nära anhörig avlidit eller plötsligt insjuknat i en svår sjukdom,

3) på grund av någon annan tvingande personlig orsak.

Ett ärende som avses i 1 mom. behandlas och avgörs av chefen för grundenheten, kommandören för truppenheten, kommandören för truppförbandet eller repetitionsövningens ledare. Huvudstaben meddelar närmare föreskrifter om hur befogenheterna fastställs.

60 §

Avbrytande av tjänstgöring

Kommandören för truppförbandet kan avbryta en värnpliktigs i denna lag avsedda tjänstgöring och hemförlova den värnpliktige, om

1) den värnpliktiges utbildning har avbrutits med stöd av 40 § 1 punkten och den värnpliktige har blivit oförmögen också till annan tjänstgöring för en längre tid,

2) den värnpliktige gjort sig skyldig till ett sådant brott eller uppträder på ett sådant sätt att det finns motiverat skäl att befara, att den värnpliktige allvarligt kan äventyra säkerheten för andra i samband med tjänstgöringen,

3) den värnpliktiges tjänsteduglighet har försämrats för en längre tid så som avses i 10 § 2 mom.

Dessutom kan den värnpliktiges tjänstgöring enligt försvarsministeriets beslut avbrytas, om det är nödvändigt i syfte att förhindra att en allvarlig epidemi sprider sig eller av andra tvingande skäl.

I fall den värnpliktige har ansökt om civiltjänstgöring eller kompletterande tjänstgöring avbryts den värnpliktiges tjänstgöring och hemförlovas den värnpliktige.

Den värnpliktige skall höras personligen, om tjänstgöringen avbryts på grund av en orsak som avses i 1 mom.

61 §

Utbildning för militär krishantering

I samband med beväringstjänsten och repetitionsövningarna kan ges utbildning för åstadkommande av de färdigheter som den militära krishanteringens förutsätter för de värnpliktiga vilka frivilligt söker till sådan utbildning.

Huvudstaben meddelar föreskrifter som gäller de uppgifter som skall lämnas av den som söker sig till utbildning, de fysiska och andra egenskaper som krävs av personen i fråga samt grunderna för antagning till specialutbildning.

62 §

Anordnande av tjänstgöring utomlands

En värnpliktig som fullgör beväringstjänst eller deltar i en repetitionsövning kan kortvarigt förordnas till tjänstgöring utomlands, om han

- 1) deltar i utbildning enligt 61 §,
- 2) utför stöduppgifter som hänför sig till utbildning som avses i 1 punkten,
- 3) hör till en handräckningsavdelning som skall ge handräckning utanför Finlands gränser,
- 4) deltar i sedvanlig fartygstjänstgöring utanför Finlands territorialvatten,
- 5) med stöd av sitt uttryckliga samtycke deltar i en internationell militär övning som främjar det nationella försvaret, eller
- 6) deltar i besök, resor som gäller uppträdanden, idrottstävlingar eller andra motsvarande uppgifter som hör till tjänstgöringen och som inte innefattar militära övningar.

63 §

Hälsokontroll

En värnpliktig kan, för fastställande av hälsotillståndet, förordnas att genomgå kontroll eller undersökning som utförs av läkare eller

yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården, om detta är nödvändigt för bedömningen av hans förutsättningar att sköta sina tjänstgöringsuppdrag eller för fastställandet av hans tjänsteduglighet.

Beväringarnas hälsotillstånd och tjänsteduglighet skall utredas inom två veckor efter att tjänstgöringen inletts. Hälsotillståndet skall dessutom granskas före utgången av tjänstgöringstiden samt även annars vid behov. Under den övriga tjänstgöringstid som avses i denna lag utreds den värnpliktiges hälsotillstånd genom en enkät som görs när tjänstgöringen inleds och när den avslutas samt genom erforderliga undersökningar.

64 §

Lämplighetstest

En värnpliktig som tjänstgör kan förordnas att genomgå lämplighetstest för bedömning av lämpligheten för placering i en uppgift som avses i denna lag och av förutsättningarna att kunna sköta tjänstgöringsuppdragen. Bedömningen på grundval av testresultaten görs av en yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården. Beväringen meddelas personligen om bedömningen.

65 §

Undersökning som klarlägger bruk av narkotika

Vid en undersökning enligt 63 § kan i fråga om den som tjänstgör enligt denna lag utredas också i 2 § i narkotikalagen (1289/1993) avsett bruk av narkotika. Till en undersökning som klarlägger bruket av narkotika kan med den värnpliktiges samtycke förordnas en värnpliktig som har för avsikt att verka i en uppgift som förutsätter noggrannhet, tillförlitlighet, självständig omdömesförmåga eller god reaktionsförmåga och där utförandet av uppgiften under påverkan av narkotika eller beroende av narkotika kan

- 1) äventyra den värnpliktiges eller andras liv, hälsa eller säkerheten i samband med tjänstgöringen,
- 2) äventyra trafiksäkerheten,

3) äventyra skyddet i fråga om uppgifter som erhållits i tjänstgöringsuppdrag och därmed orsaka olägenhet eller skada för de allmänna intressen som skyddas av sekretessbestämmelser.

En värnpliktig som tjänstgör kan förordnas till en undersökning oberoende av de förutsättningar som avses i 1 mom., om det finns motiverat skäl att misstänka, att han är narkotikapåverkad under tjänstgöringen eller är beroende av narkotika. Den som vägrar genomgå undersökning är skyldig att underkasta sig kroppsbesiktning enligt 5 kap. 9 § i tvångsmedelslagen (450/1987).

Närmare bestämmelser om genomförande av kontroll och undersökning samt om uppgifterna enligt 1 mom. kan utfärdas genom förordning av statsrådet.

66 §

Det yttre hos en värnpliktig

En värnpliktig som är i tjänst skall använda uniform, om inte något annat föreskrivs i enskilda fall på grundval av tjänstgöringsuppdragets karaktär eller av någon annan orsak. Det yttre hos en värnpliktig skall uppfylla sådana krav som den militära enhetligheten och säkerheten i tjänstgöringen förutsätter.

Närmare bestämmelser om det yttre hos den som tjänstgör enligt denna lag utfärdas som militärt kommandomål.

Bestämmelser om militärdräkter finns i lagen om försvarsmakten.

6 kap.

Vapenfri tjänst

67 §

Vapenfri tjänst

En värnpliktig som intygar att han av allvarliga samvetsskäl vilka grundar sig på övertygelse hindras att fullgöra sin värnplikt i vapentjänst och som ansöker om vapenfri tjänst befrias från vapentjänst i fredstid och förordnas till vapenfri tjänst.

Den som förordnats till vapenfri tjänst benämns i denna lag vapenfri tjänstepliktig.

68 §

Anordnande av vapenfri tjänstgöring

För en vapenfri tjänstepliktig ordnas tjänstgöringen så att hans övertygelse inte råkar i konflikt med tjänstgöringsuppdragen.

En vapenfri tjänstepliktig är inte skyldig att i tjänsten bruka vapen eller ammunition, inte heller att öva sig i deras bruk eller att delta i skötseln av dem. Detsamma gäller andra redskap och annan materiel vars direkta syfte är att förgöra eller skada fienden.

I övrigt skall en vapenfri tjänstepliktig fullgöra tjänstgöring enligt denna lag och på honom skall tillämpas bestämmelserna om militärpersoner.

69 §

Tjänstgöringstiden för vapenfri tjänst

Tiden för beväringstjänsten för en vapenfri tjänstepliktig är 270 dagar, om han inte förordnas till utbildning som förutsätter en tjänstgöringstid om 362 dagar.

70 §

Ansökan om vapenfri tjänst

Ansökan om vapenfri tjänst ges vid uppåddet till uppåddsnämnden eller tillställs regionalbyrå eller kommandören för det truppförband där personen i fråga tjänstgör.

En utomlands bosatt värnpliktig kan lämna sin ansökan också till en i 128 § avsedd myndighet.

Ansökan skall innehålla försäkran om att samvetsskäl som avses i 67 § föreligger. Ansökan görs på en blankett vars formulär fastställs av huvudstaben.

71 §

Övergång från vapenfri tjänst till vapentjänst

Den som fullgör vapenfri tjänst kan övergå till vapentjänst om han under den återstående tjänstgöringstiden på ett ändamålsenligt sätt kan ges utbildning som gäller vapen och ammunition.

En vapenfri tjänstepliktig skall skriftligen hos regionalbyrån ansöka om överflyttning till vapentjänst. Om den vapenfria tjänstepliktiga tjänstgör skall ansökan tillställas kommandören för truppförbandet.

72 §

Övergång från vapentjänst till vapenfri tjänst

En värnpliktig som fullgör vapentjänst och som på de grunder som nämns i 67 § ansöker om vapenfri tjänst skall tjänstgöra som vapenfri tjänstepliktig på sin tjänstgöringsplats tills hans ansökan har behandlats och beslut om formen för hans tjänstgöring har fattats.

73 §

Tjänstgöringstiden vid övergång från vapentjänst till vapenfri tjänst

Den återstående tiden av beväringstjänsten för en värnpliktig i vapentjänst som förordnats till vapenfri tjänst beräknas så att redan tjänade dagar i sin helhet dras av från tjänstgöringstiden enligt den nya tjänstgöringsformen. Den tid som behövs för behandlingen av en ansökan enligt 72 § räknas som tjänstgöringstid för den värnpliktige vid den tjänstgöring till vilken han förordnas sedan ärendet har behandlats.

Övergången till vapenfri tjänst förkortar inte den för den värnpliktige redan fastställda tjänstgöringstiden som är längre än 180 dagar.

74 §

Tjänstgöringstiden vid övergång från vapenfri tjänst till vapentjänst

Övergången från vapenfri tjänst till vapentjänst påverkar inte längden av den tjänstgöringstid som redan fastställts för den värnpliktige.

75 §

Beslutanderätt

Uppbådsnämnden befriar i samband med uppbådet och regionalbyrån i övriga fall från vapentjänst enligt 67 § och förordnar till vapenfri tjänst.

Beslut om att tjänstgöringen fortsätter i vapentjänst för den som fullgör vapenfri tjänst enligt 71 § fattas av regionalbyrån.

7 kap.

Medborgarskap i en annan stat och fullgörande av värnplikt

76 §

Befrielse från värnpliktstjänsten på grundval av tjänstgöring som fullgjorts i en annan stat

Oberoende av ett avtal som avses i 3 § 3 mom. kan en medborgare i en annan stat som har antagits till finsk medborgare samt en finsk medborgare som har eller har haft medborgarskap också i en annan stat på ansökan befrias från fullgörandet av beväringstjänst under fredstid, om personen i fråga under minst fyra månader har fullgjort sådan tjänstgöring i den andra staten som hör till den värnpliktiges fredstida tjänstgöring.

Beslut i ett ärende som avses i 1 mom. fattas av regionalbyrån.

Närmare bestämmelser om uppgörande och behandling av ansökan enligt 1 mom. kan utfärdas genom förordning av statsrådet.

77 §

Utomlands bosatt person som har flerfaldigt medborgarskap och är skyldig att infinna sig till uppåd och tjänstgöring

Oberoende av ett avtal som avses i 3 § 3 mom. är den värnpliktige inte skyldig att infinna sig till uppåd eller beväringstjänst, om han har medborgarskap också i en annan stat och hans boningsort under de senaste sju åren inte har varit i Finland. En värnpliktig kan dock förordnas till tjänstgöring, om han flyttar till Finland före utgången av det år

under vilket han fyller 30 år.

Närmare bestämmelser om förfarandet enligt 1 mom. kan utfärdas genom förordning av statsrådet.

78 §

Befrielse från beväringstjänsten på grundval av flerfaldigt medborgarskap

Oberoende av ett avtal som avses i 3 § 3 mom. kan en finsk medborgare som har medborgarskap också i en annan stat på ansökan befrias från beväringstjänsten under fredstid, om hans boningsort inte är i Finland och han styrker att hans faktiska personliga anknytning förenar honom med något annat land än Finland.

Ett beslut enligt 1 mom. kan återkallas och personen i fråga förordnas till beväringstjänst om en väsentlig förändring i förutsättningarna för befrielsen har inträffat på grund av att den värnpliktige före utgången av det år under vilket han fyller 30 år har bosatt sig i Finland.

Beslut i ett ärende som avses i 1 och 2 mom. fattas av regionalbyrån.

Närmare bestämmelser om uppgörande och behandling av ansökan enligt denna paragraf kan utfärdas genom förordning av statsrådet.

79 §

Åberopande av medborgarskap i en annan stat

En värnpliktig som åberopar medborgarskap i en annan stat och ett i 3 § 3 mom. avsett avtal skall vid behov tillstålla militärmyndigheten en utredning över sina medborgarskap och fullgörandet av värnplikten i en annan stat.

Närmare bestämmelser om uppgörande av en utredning som avses i 1 mom. och behandlingen av ärendet kan utfärdas genom förordning av statsrådet.

8 kap.

Tjänstgöring som inte baserar sig på skyldighet att försvara landet

80 §

Förordnande av en värnpliktig som tjänstgör till uppgifter utanför försvarsmakten

En värnpliktig som tjänstgör enligt denna lag kan som tjänstgöringsuppdrag förordnas till en räddningsuppgift enligt 2 § i lagen om försvarsmakten (402/1974) samt likaså när försvarsmakten ger polisen handräckning, till en uppgift enligt lagen om försvarsmaktens handräckning till polisen (781/1980).

En värnpliktig som tjänstgör kan dessutom vid behov förordnas till sådana uppgifter utanför försvarsmakten som främjar försvaret eller den militära utbildningen.

I en uppgift som avses i 1 och 2 mom. leds avdelningen av den militärperson som förordnats till chef för avdelningen.

81 §

Reservisters tjänstgöring vid storolyckor och i andra allvarliga situationer

Republikens president kan på framställning av statsrådet besluta att huvudstaben kan förordna värnpliktiga som hör till reserven till uppgifter som motsvarar deras militära utbildning vid försvarsmakten, om det är nödvändigt vid en storolycka enligt 2 § 5 punkten i beredskapslagen (1080/1991) när situationen är synnerligen allvarlig samt i en situation där en pandemi kan jämföras med en synnerligen allvarlig storolycka.

I en uppgift som avses i 1 mom. leds avdelningen av den militärperson som förordnats till chef för avdelningen.

82 §

Förordnande att träda i tjänst

En värnpliktig i reserven kan med stöd av ett beslut enligt 81 § förordnas att omedelbart träda i tjänst.

En värnpliktig kan på ansökan befrias från

tjänstgöring som avses i 81 §, om befrielsen är synnerligen nödvändig med tanke på den värnpliktiges familjeförhållanden eller ekonomiska förhållanden eller av orsaker som har samband med utövning av yrke eller näring. En ansökan är inte en giltig orsak att utebli från tjänstgöringen.

Beslut i ett ärende som avses i 1 och 2 mom. fattas av regionalbyrån.

83 §

*Bestämmelser som skall tillämpas och be-
myndigande att utfärda förordning*

På tjänstgöring enligt 80 § tillämpas bestämmelserna om tjänstgöringen i fråga och de därtill hörande förmånerna.

På tjänstgöring som avses i 81 § tillämpas bestämmelserna i 54 – 60 och 63 – 66 § om anordnande av tjänstgöringen. Dessutom tillämpas vad som i 44 § 2 punkten bestäms om faderskapsledighet och i 46 § om permission på grund av tvingande personliga skäl. I fråga om de förmåner som hör till tjänstgöringen iakttas dessutom det som i 24 § beredskapslagen bestäms om förmåner som utges till den som står i arbetspliktsförhållande.

Närmare bestämmelser om de uppgifter som avses i 80 och 81 § och om förfarandet vid förordnandet till uppgifterna kan utfärdas genom förordning av statsrådet.

9 kap.

Extra övning och tjänstgöring vid mobilisering

84 §

Syftet med extra övning

Syftet med extra övning är att höja och upprätthålla försvarsberedskapen och att öva trupphelheterna i den sammansättning som planerats för dem så att truppen vid behov kan förordnas till tjänstgöring under mobilisering.

85 §

Beslut om extra övning

Republikens president kan vid allvarliga störningar under normala förhållanden eller vid undantagsförhållanden genom beslutsförfarandet för militära kommandomål enligt 8 a § 1 mom. i lagen om försvarsmakten besluta, att försvarsmakten kan förordna värnpliktiga som hör till reserven till extra övning. Beslutet ges för viss tid, högst för sex månader åt gången och det skall återtas när den situation som föranlett höjningen och upprätthållandet av försvarsberedskapen tillåter det.

De värnpliktiga kan förordnas att träda i tjänst omedelbart.

86 §

Befrielse från extra övning

En värnpliktig kan på ansökan befrias från extra övning om befrielsen är nödvändig på grund av den värnpliktiges familje- eller ekonomiska förhållanden eller på grund av utövande av yrke eller näring.

Beslut i ett ärende som avses i 1 mom. fattas av regionalbyrån.

87 §

Hemförlovning från extra övning

En värnpliktig som deltar i en extra övning hemförlovas när förhöjningen och upprätthållandet av försvarsberedskapen medger det, dock senast inom sju dagar efter att republikens presidents beslut enligt 85 § inte längre är i kraft.

88 §

Förordnande till tjänstgöring under mobilisering

Mobiliseringen av försvarsmakten kan vara partiell eller allmän. Till tjänstgöring under partiell mobilisering kan förordnas en värnpliktig som hör till reserven. Till tjänstgöring under allmän mobilisering kan förordnas också den ersättande reserven eller en del av

den, de som fyllt 50 år dock endast med riksdagens samtycke.

Förordnandet till tjänstgöring under mobilisering kan vid behov utfärdas genom kungörelse av försvarsministeriet. De inkallade kan förordnas att träda i tjänst omedelbart.

89 §

Förordnande till tjänstgöring i fråga om värnpliktiga som befriats från tjänst under fredstid

En värnpliktig som av hälsoskäl befriats från fullgörandet av värnpliktstjänst under fredstid kan under allmän mobilisering förordnas till uppbåd eller till besiktning som avses i 26 § samt förordnas till tjänstgöring, om han konstateras vara tjänsteduglig.

90 §

Tjänstgöringen i fråga om den som av samvetssskäl vägrar fullgöra värnplikt

En värnpliktig som av allvarliga samvetssskäl vilka grundar sig på övertygelse har befriats från tjänstgöring enligt denna lag under fredstid kan under mobilisering förordnas till arbete som betjäna totalförsvaret.

Det som bestäms i 1 mom. tillämpas också på en värnpliktig som avses i 120 § 4 mom.

91 §

Befrielse från att inkallas till tjänst på ansökan med hänsyn till allmänt eller militärt intresse

Med avseende på mobilisering kan personer som är anställda i offentligriktliga anställningsförhållanden eller därmed jämförbara uppgifter, utövare av vissa yrken samt andra personer vilkas inkallande i tjänst kunde äventyra försvarsmaktens utrustning eller underhåll, den allmänna ekonomin eller andra allmänna intressen på ansökan av den myndighet, inrättning, sammanslutning eller andra arbetsgivare som saken gäller för viss tid eller tills vidare befrias från sådan tjänst.

En ansökan som avses i 1 mom. görs hos

regionalbyrån. Staben för militärlänet beslutar om godkännande av ansökan. Staben för militärlänet kan återkalla sitt beslut om godkännande, om en väsentlig förändring i förutsättningarna för befrielsen har inträffat. Huvudstaben meddelar närmare föreskrifter om ansökningsförfarandet.

En ansökan som avses i 1 mom. är inte en giltig orsak att utebli från tjänstgöringen.

92 §

Bestämmelser som tillämpas på extra övning och tjänstgöring under mobilisering

På extra övning och tjänstgöring under mobilisering tillämpas bestämmelserna i 54 – 60 och 63 – 66 § om anordnande av tjänstgöring.

Genom förordning av statsrådet kan under extra övning och mobilisering föreskrivas om undantag i fråga om

- 1) tidpunkten för uppbåd, uppbådskungörelsen och uppbådslängden enligt 15 §,
- 2) tiden för beväringstjänsten enligt 37 §,
- 3) iakttagandet av den tidsfrist vid förordnande till utbildning som avses i 39 §,
- 4) längden av och grunderna för beviljande av permission och ledighet enligt 44–46 §,
- 5) bestämmelserna om grunderna för utbetalning av dagpenning, reservistlön och reseersättning samt avgiftsfria permissionsresor enligt 11 kap.

Genom förordning av statsrådet kan bestämmas om arbete som avses i 90 § och om tillvägagångssätten vid förordnande till arbete.

10 kap.

Värnpliktsregistret

93 §

Värnpliktsregistrets användningsändamål

Värnpliktsregistret är ett riksomfattande personregister som förs för bestämmande av tjänsteduglighet och förordnande till tjänst i fråga om värnpliktiga och de som ansökt till tjänstgöring, tjänstgör eller fullgjort tjänst enligt lagen om frivillig militärtjänst för kvin-

nor, för planering och ordnande av den nationella och internationella utbildningen och tjänstgöringen, för befordran och belöning, för placering i uppgifter under undantagsförhållanden och för att skapa beredskap.

I värnpliktsregistret kan dessutom behandlas personuppgifter som gäller andra än värnpliktiga för placering i och beredskap för uppgifter under undantagsförhållanden, när uppgiften gäller

1) den som är anställd vid försvarsmakten eller gränsbevakningsväsendet,

2) den som ingått en förbindelse som avses i lagen om frivilligt försvar,

3) den som tjänstgör eller tjänstgjort i ett militärt krishanteringsuppdrag eller ett fredsbevarande uppdrag.

På behandlingen av personuppgifter tillämpas personuppgiftslagen (523/1999) och lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) till den del något annat inte bestäms i denna lag.

94 §

Värnpliktsregisteransvarig

Värnpliktsregisteransvarig är huvudstaben, staben för militärlänet och regionalbyrån inom sitt ansvarsområde samt truppförbandet i fråga om dem som tjänstgör vid truppförbandet.

95 §

Behandlingen av uppgifter

Militärmyndigheten får behandla uppgifter som ingår i värnpliktsregistret i den omfattning uppgifterna behövs för skötseln av myndighetens uppgift enligt 93 §.

96 §

Värnpliktsregistrets datainnehåll

I värnpliktsregistret får för skötseln av uppdrag enligt 93 § såsom basuppgifter om en person registreras personens fullständiga namn, personbeteckning, kön, modersmål, medborgarskap, civilstånd, yrke, födelsehemkommun, hemkommun och bostaden

där, folkbokföringskommun, adress och telefonnummer eller annan kontaktinformation samt militära grad.

I värnpliktsregistret får dessutom registreras följande uppgifter om en värnpliktig som behövs för skötseln av uppdragen enligt 93 §

1) utbildning och avlagda examina,

2) körkort,

3) tjänstedugligheten, bedömning på grundval av lämplighetstest,

4) tjänstgöringen, tjänstgöringsplatsen och tjänstgöringstiden,

5) krigsmannaed, krigsmannaförsäkrans,

6) lämpligheten och placeringen enligt utbildning och kunnande,

7) uppgifter om hälsotillstånd, om uppgifterna är av betydelse med tanke på den värnpliktiges tjänstgöring, placering eller värnplikt,

8) signalementsuppgifter,

9) påföljder som påförts vid disciplinärt förfarande och straff som ådömts för brott vilka handlagts som militära rättegångsårenden samt andra straff och påföljder, om uppgifterna är av betydelse med tanke på den värnpliktiges tjänstgöring, placering eller militära grad,

10) den magistrat som är lokal folkbokföringsmyndighet samt kyrkosamfund eller annat religiöst samfund och dess församling,

11) den familjerättsliga ställningen, den närmast anhöriges namn och adress,

12) omyndighet, begränsad handlingsförmåga och intressebevakare,

13) huruvida personen i fråga förvaras i straffanstalt eller intagits på sjukhus eller vid någon annan social- eller hälsovårdsinrättning.

Närmare bestämmelser om värnpliktsregistrets datainnehåll kan utfärdas genom förordning av statsrådet.

97 §

Den värnpliktiges upplysningsplikt

Den värnpliktige skall se till att hans bostadsort, adress och övriga kontaktinformation samt omständigheter som inverkar på hans tjänsteduglighet samt uppgifterna om medborgarskap är kända för den militära myndigheten.

Den värnpliktige skall på förfrågan av en i 94 § avsedd militär myndighet lämna denna de i 1 mom. avsedda uppgifterna samt besvara myndighetens skriftliga förfrågningar inom 14 dagar räknat från den dag då han fick kännedom om förfrågan.

Närmare bestämmelser om skriftliga förfrågningar och lämnande av uppgifter enligt 2 mom. kan utfärdas genom förordning av statsrådet.

98 §

Rätt att få uppgifter av en myndighet, en sammanslutning och en privatperson

Utöver det som bestäms någon annanstans i lag har den registeransvarige, för utförande av de uppdrag som föreskrivs för den i 93 §, rätt att utan hinder av sekretessbestämmelserna få uppgifter som behövs för värnpliktsregistret som följer:

1) ur befolkningsdatasystemet de uppgifter som avses i 4 § 1 mom. 1 – 4 punkten och 3 mom. i befolkningsdatalagen (507/1993), för uppbygget i fråga om de värnpliktiga som följande år fyller 18 år, och därefter i fråga om alla värnpliktiga för förordnande till och placering i tjänst,

2) av en i 2 § 4 punkten i lagen om patientens ställning och rättigheter (785/1992) avsedd offentlig och privat tillhandahållare av hälso- och sjukvårdstjänster samt av yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården uppgifter om den värnpliktiges hälsotillstånd för fastställande av tjänstedugligheten,

3) av hälsovårdscentraler, mentalvårdsbyråer, sjukhus eller andra instanser som utför mentalvårdsarbete, uppgifter om sådana i mentalvårdslagen (1116/1990) avsedda mentalvårdstjänster som givits den värnpliktige, om uppgifterna är av betydelse med tanke på den värnpliktiges tjänsteduglighet eller anordnandet av tjänstgöringen.

4) av socialmyndigheterna uppgifter om den värnpliktiges sociala och ekonomiska situation, om uppgifterna är av betydelse när beslut om tjänstgöringsplats och tidpunkten för tjänstgöringen samt anordnandet av tjänstgöringen fattas,

5) av polismyndigheterna uppgifter om tjänsteåtgärder som polisen vidtagit mot den

värnpliktige till följd av brott och om påföljder för den värnpliktige, såvida uppgifterna är av betydelse för bedömningen av den värnpliktiges lämplighet för utbildning och uppgifter enligt 38 § samt för bedömning av lämpligheten för placeringen av den värnpliktige och ordnandet av hans tjänstgöring,

6) ur justitieförvaltningens informationssystem uppgifter om brottmål som är föremål för behandling av åklagare, beslut av åklagare, brottmål som är eller har varit anhängiga vid domstol, domstolarnas lagakraftvunna avgöranden för bedömning av den värnpliktiges lämplighet för utbildning och uppgifter enligt 38 §, för bedömning av lämpligheten för placering eller för bedömning av förutsättningarna för belöning och befordran; bestämmelser om erhållandet av uppgifter från straffregistret finns dock i straffregisterlagen (770/1993),

7) av gränsbevakningsväsendet uppgifter om dem som fullgjort värnpliktstjänsten vid gränsbevakningsväsendet, om deras tjänstgöring, tjänsteduglighet och grunderna för fastställandet av tjänstedugligheten och placeringens möjligheterna för bedömning av lämpligheten för placering i en uppgift som avses i denna lag,

8) av civiltjänstmyndigheterna uppgifter om civiltjänstgörarnas tjänstgöring, om deras tjänsteduglighet och grunderna för fastställandet av tjänstedugligheten med tanke på bedömningen av lämpligheten för placering i en uppgift under undantagsförhållanden,

9) av Försvarsutbildningsföreningen grundläggande uppgifter om dem som deltar i det frivilliga försvaret enligt 96 § 1 mom. samt uppgifter om deras placering med tanke på bedömning av lämpligheten för placering i en uppgift som avses i denna lag,

10) av Utlänningsverket uppgifter om en persons medborgarskap för klarläggande av om han är skyldig att fullgöra tjänst med stöd av denna lag,

11) av fängvårdsmyndigheterna uppgifter om värnpliktiga som förvaras i en straffanstalt och som är uppbyggingspliktiga eller skall förordnas till tjänst och om tidpunkten för deras frigivning med tanke på ordnandet av uppbygget och tjänstgöringen,

12) av social- eller hälsovårdsinrättningarna och andra motsvarande inrättningar upp-

gifter om uppbådspliktiga och till tjänstgöring förordnade som är intagna vid inrättningen, om personen i fråga inte fritt får avlägsna sig, med tanke på förordnandet till tjänstgöring och ordnandet av tjänstgöringen,

13) av Folkpensionsanstalten uppgift om värnpliktiga som beviljats invalidpension enligt folkpensionslagen (347/1956) eller handikappbidrag enligt lagen om handikappbidrag (124/1988), med tanke på bedömningen av lämpligheten för placering i en uppgift som avses i denna lag och av tjänstedugligheten.

Den registeransvarige har rätt att få de i 1 mom. avsedda uppgifterna avgiftsfritt genom teknisk anslutning eller i maskinläsbar form eller mot ett vederlag som baserar sig på kostnaderna för framtagning av uppgifterna enligt vad som avtalas om saken med den registeransvarige i fråga. Innan uppgifter lämnas ut till värnpliktsregistret genom teknisk anslutning skall den registeransvarige visa att uppgifterna är skyddade på det sätt som avses i 32 § 1 mom. i personuppgiftslagen.

Närmare bestämmelser om innehållet i de uppgiftsklasser som avses i 1 mom. och om förfarandet vid utlämnande och mottagande av uppgifter kan utfärdas genom förordning av statsrådet.

99 §

Utlämnande av uppgifter

Utöver det som i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet bestäms om värnpliktsregistret kan behövliga uppgifter ur värnpliktsregistret utan hinder av sekretessplikten lämnas ut som följer till

1) försvarsministeriet, de militära myndigheterna och gränsbevakningsväsendet, för verkställande av värnplikten och för anställning av personal samt för personalplanering och för beviljande av utmärkelsetecken,

2) arbetsministeriet och civiltjänstcentralerna, för verkställande av civiltjänstgöring,

3) arbetsministeriet, för verkställande av arbetstjänst,

4) polisen, för uppdrag som hör samman med förrättandet av uppbåd samt för hämtning till tjänstgöring,

5) utrikesministeriet, för skötseln av ärenden som gäller värnplikt,

6) Utlänningsverket, för bestämmande av medborgarskapsstatus,

7) befolkningsdatasystemet, om fullgörandet av beväringstjänsten för införande av registeranteckning om medborgarskap,

8) domstolarna och åklagarmyndigheterna, om militära grader och tjänstgöring samt om i disciplinärt förfarande påförda påföljder, för fullgörande av ett tjänsteuppdrag,

9) myndigheter, samfund eller enskilda individer, om militär grad i frågor som gäller beviljande av utmärkelsetecken eller annan belöning,

10) Försvarsutbildningsföreningen, grundläggande uppgifter om de värnpliktiga enligt 96 § 1 mom. för anordnande av frivillig försvarsutbildning,

11) andra än de som avses i 1 – 10 punkten, med den registrerades uttryckliga samtycke.

När ett sådant tillstånd att ta del av en sekretessbelagd handling som avses i 28 § i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet beviljas, skall till tillståndet fogas föreskrifter som behövs för att skydda försvarets och enskildas intressen.

Utän hinder av sekretessbestämmelserna får den registeransvarige lämna ut de i denna paragraf nämnda uppgifterna till en myndighet genom teknisk anslutning eller i maskinläsbar form. Innan uppgifter lämnas ut genom teknisk anslutning skall den som begär uppgifterna visa att uppgifterna är skyddade på det sätt som 32 § 1 mom. i personuppgiftslagen avser.

Närmare bestämmelser om förfarandet vid utlämnandet och mottagandet av uppgifter kan utfärdas genom förordning av statsrådet.

100 §

Utplåning av uppgifter ur värnpliktsregistret

Uppgifter om en person utplånas ur värnpliktsregistret senast ett år efter att personen i fråga inte längre hör till reserven eller den ersättande reserven.

Brottsuppgifter och uppgifter om påföljder utplånas ur värnpliktsregistret senast ett år efter att den inryckningskontingent som den

person om vilken uppgiften erhållits tillhör har hemförlovats eller efter att den värnpliktige som uppgiften gäller har hemförlovats. Uppgifter som erhållits senare utplånas minst fem år efter att uppgiften infördes i värnpliktsregistret.

101 §

Arkivering av uppgifter

I fråga om arkivväsendets uppgifter och om handlingar som skall arkiveras gäller arkivlagen (831/1994) eller det som bestäms eller föreskrivs med stöd av den.

11 kap.

Förmåner som hör samman med värnplikten

102 §

Den värnpliktiges underhåll

Den som tjänstgör enligt denna lag har rätt till fri inkvartering, kost och beklädnad. Rätten till fri inkvartering och kost gäller dock inte under tiden för permission som den värnpliktige tillbringar utanför tjänstgöringsplatsen.

Närmare föreskrifter om underhåll enligt 1 mom. meddelas av huvudstaben.

103 §

Dagpenning och betalning för tjänstgöringsuppdrag

Den som fullgör beväringstjänst eller deltar i reservens repetitionsövningar har rätt att få dagpenning för varje dag som kan hänföras till tjänstgöringstiden. Beloppet av dagpenningen kan graderas enligt tjänstgöringstiden.

Till den som utför en specialuppgift kan utöver dagpenningen betalas ersättning på grundval av krävande tjänstgöringsförhållanden.

Närmare bestämmelser om beloppet av dagpenningen och övriga ersättningar och om förfarandet vid betalning utfärdas genom

förordning av försvarsministeriet.

104 §

Reservistlön

Den som deltar i reservens repetitionsövning, extra övning, tjänstgöring som avses i 81 § och tjänstgöring under mobilisering har rätt till reservistlön för de dagar som kan inräknas i tjänstgöringstiden.

Reservistlönen utbetalas som dagslön, vars belopp är minst tre procent av den uppgiftsbaserade lönedelen enligt kravnivå 5 i det lönesystem gällande försvarsministeriets tjänstemän som överenskommit genom precisrande tjänstekollektivavtal. Reservistlönens belopp kan graderas enligt uppgiften.

Reservistlön betalas inte för den tid under vilken den som förordnats till tjänst varit oförmögen till tjänstgöring till följd av skada som han själv uppsåtligen åsamkat sig.

Närmare bestämmelser om beloppet av reservistlönen och om förfarandet vid betalning utfärdas genom förordning av försvarsministeriet.

105 §

Ersättande av resekostnader

De värnpliktiga har rätt till en resa på statens bekostnad eller ersättning för kostnader som föranleds av en resa mellan hem- eller boningsorten och tjänstgörings- eller besiktningensplatsen och som föranleds av att den värnpliktige

1) ankommer till eller hemförlovas från beväringstjänst, repetitionsövning, extra övning eller tjänstgöring under mobilisering,

2) avlägsnar sig från tjänstgöringsplatsen enligt 59 § 1 punkten,

3) förordnas till besiktning enligt 26 §.

Det som bestäms i 1 mom. 3 punkten tillämpas inte på en värnpliktig som första gången besiktigas vid regionalbyrån, om han olovligen har uteblivit från uppdraget eller från besiktning som anordnats av regionalbyrån.

Kostnaderna för en resa som företagits i Finland ersätts också när det är fråga om resan till ett urvalsprov som avses i 29 § och

som anordnas av försvarsmakten.

Resekostnaderna ersätts enligt prisnivån för det förmånligaste allmänna fortskaffningsmedlet. Resekostnader från utlandet och till utlandet ersätts endast, om den värnpliktige är stadigvarande bosatt i utlandet. Närmare bestämmelser om ersättande av resekostnader och om därtill hörande förfaranden utfärdas genom förordning av försvarsministeriet.

106 §

Fri permissionsresa

En beväring får under tjänstgöringstiden minst två permissionsresor tur och retur per tjänstgöringsmånad eller ersättning för kostnaderna för permissionsresa till sin hemort eller boningsort eller av särskilda skäl också till en annan sådan ort i Finland till vilken han har personlig band. Den som är stadigvarande bosatt utomlands har under tjänstgöringstiden rätt till minst en permissionsresa till hemorten eller boningsorten utomlands.

Resan skall med beaktande av förhållandena företas på det för staten förmånligaste sättet.

Närmare bestämmelser om ersättandet av resekostnader och antalet fria permissionsresor utfärdas genom förordning av försvarsministeriet.

107 §

Hälsovård

Den som tjänstgör enligt denna lag har rätt att bli undersökt av en läkare eller av en annan yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården och att få den vård som behövs.

Närmare bestämmelser om hälsovården finns i lagen om hälsovården inom försvarsmakten.

108 §

Rådgivning som gäller social trygghet

I ärenden som har samband med tjänstgöringen och som gäller social trygghet har den värnpliktige rätt till sakkunnighjälp vid behov.

109 §

Fortbestånd av en värnpliktigs arbets- eller tjänsteförhållande

Bestämmelser om fortbestånd av en till tjänstgöring förordnad värnpliktigs arbets- eller tjänsteförhållande finns i lagen om fortbestånd av till tjänstgöring inkallad värnpliktigs arbets- eller tjänsteförhållande (570/1961).

110 §

Övriga förmåner som tillkommer en värnpliktig och hans anhöriga

Bestämmelser om andra ekonomiska och sociala förmåner som tillkommer en värnpliktig och hans anhöriga finns dessutom i militärunderstödslagen (781/1993) och lagen om ekonomiskt stöd efter värnpliktigs död (1309/1994).

12 kap.

Ändringssökande

111 §

Rättelseyrkande

En värnpliktig får skriftligen yrka rättelse hos regionalbyrån i ett beslut av regionalbyrån eller uppbådsnämnden som gäller tjänsteduglighet, förordnande till tjänst eller befrielse från tjänst samt i ett beslut av regionalbyrån eller truppförbandet som gäller en förmån som avses i denna lag.

Rättelseyrkandet skall framställas inom 30 dagar efter att beslutet med anvisning om rättelse har delgetts den värnpliktige. Rättelseyrkandet tillställs den myndighet som fattade beslutet. Ett rättelseyrkande som gäller uppbådsnämndens beslut tillställs dock regionalbyrån.

Ett beslut i vilket rättelse får sökas får inte överklagas genom besvär. Rättelseyrkande får inte framställas i militära kommandomål.

112 §

Besvär i ärenden som gäller värnplikten

I ett i 111 § avsett beslut av regionalbyrån med anledning av rättelseyrkande samt i andra med stöd av denna lag utfärdade beslut av huvudstaben, staben för försvarsgrenen, staben för militärlänet samt regionalbyrån får ändring sökas genom besvär hos centralnämnden för uppståndsärenden.

113 §

Hur besvär och rättelseyrkande påverkar verkställigheten av beslut

Beslut om förordnande till tjänst verkställs trots att rättelseyrkande och besvär har anförts.

114 §

Besvärstörbud

I ett beslut av centralnämnden för uppståndsärenden får ändring inte sökas genom besvär. Besvär får inte heller anföras över ett beslut som gäller

- 1) förordnande till utbildning enligt 38 §,
- 2) avbrytande av utbildning enligt 40 §,
- 3) förkortning av tjänstgöringstiden enligt 41 §,
- 4) tidpunkten för permission och ledighet enligt 44 §,
- 5) beviljande av permission enligt 45 och 46 §,
- 6) tillstånd att avlägsna sig från tjänstgöringsplatsen enligt 59 §,
- 7) avbrytande av tjänstgöring enligt 60 §,
- 8) förordnande till tjänstgöring enligt 62 §.

Besvärstörbudet enligt 1 mom. gäller också beslut av kommandören för trupperbandet och ledaren för en övning i ett ärende som gäller anordnande av tjänstgöring och utbildning, repetitionsövning eller extra övning eller ett annat ärende som skall avgöras såsom militärt kommandomål.

115 §

Sändande av besvärsskriften till myndigheten

En besvärsskrift som är riktad till centralnämnden för uppståndsärenden får sändas också till den myndighet som fattat beslutet. En besvärsskrift som gäller ett beslut av uppståndsämnden sänds dock till den regionalbyrå som upprättat uppståndsämnden eller till centralnämnden för uppståndsärenden.

Huvudstaben, staben för försvarsgrenen, staben för militärlänet eller regionalbyrån skall inom åtta dagar efter det besvärsskriften inkommit sända den jämte därtill hörande handlingar och sitt eget utlåtande till centralnämnden för uppståndsärenden.

116 §

Behandling av besvär

Besvär som anförts hos centralnämnden för uppståndsärenden skall behandlas och avgöras i brådska ordning.

Beslut som meddelats i saken skall utan dröjsmål sändas till ändringssökanden och för kännedom till den myndighet som fattat beslutet.

117 §

Centralnämnden för uppståndsärenden

Statsrådet tillsätter centralnämnden för uppståndsärenden för fyra år i sänder.

Centralnämnden för uppståndsärenden består av en lagfaren ordförande och viceordförande med erfarenhet av domärvärv samt av fem andra medlemmar, av vilka tre skall ha avlagt juris kandidatexamen och två skall vara officerare med minst överstelöjtnants grad och med kännedom om värnpliktsfrågor. Av medlemmarna får högst tre vara anställda inom försvarsministeriets förvaltningsområde.

Centralnämnden är beslutför, när ordföranden eller viceordföranden, en officersmedlem och andra medlemmar är närvarande i en sådan sammansättning att företrädarna för försvarsministeriets förvaltningsområde inte är i majoritet av de närvarande medlemmarna.

Centralnämnden kan för sig anställa en lagfaren sekreterare.

118 §

Ersättande av kostnader

Ordföranden och viceordföranden för centralnämnden för uppståndsärenden samt nämndens medlemmar och sekreterare har rätt att av statens medel få arvode för deltagandet i arbetet vid centralnämnden för uppståndsärenden.

Bestämmelser om beloppet och utbetalningen av arvode utfärdas genom förordning av försvarsministeriet.

119 §

Närmare bestämmelser

Närmare bestämmelser om sammankallandet av centralnämnden för uppståndsärenden samt om nämndens protokoll och undertecknandet av dess expeditioner kan utfärdas genom förordning av statsrådet.

13 kap.

Straffbestämmelser

120 §

Vägran att fullgöra värnplikt

En beväring som helt och hållet vägrar fullgöra tjänst enligt denna lag skall, om han inte ansöker om civiltjänstgöring, i stället för att på honom tillämpas bestämmelserna i 45 kap. i strafflagen, för vägran att fullgöra värnplikt dömas till straff enligt vad som föreskrivs om civiltjänstgöringsbrott i civiltjänstlagen. När straffet döms ut anses som återstående tjänstgöringstid för honom den tid som enligt 61 § i civiltjänstlagen skulle ha fastställts som hans civiltjänstgöringstid, om han på ansökan hade godkänts för civiltjänst den dag han hemförlovas.

Om något annat inte bestäms i denna paragraf, iakttas i fråga om ett brott som avses i 1 mom. i tillämpliga delar 6 kap. i civiltjänstlagen. När kommandören för ett truppför-

band enligt vad som anges i 14 § i militära rättegångslagen har beslutat tillställa åklagaren förundersökningsmaterialet rörande ett brott som gäller en beväring vägran att fullgöra värnplikt, skall beväringen genast hemförlovas. Döms han inte för vägran att fullgöra värnplikt till fängelsestraff, förordnas han på nytt av militärmyndigheten till tjänstgöring.

Om den som avtjänar fängelsestraff för vägran att fullgöra värnplikt ansöker om civiltjänst, kan han friges villkorligt enligt vad som i civiltjänstlagen bestäms om fängelsestraff för civiltjänstgöringsbrott.

När den som dömts för vägran att fullgöra värnplikt har avtjänat hela fängelsestraffet eller när fängelsestraffet har förfallit, förordnas han inte längre att fullgöra sin värnplikt under fredstid.

121 §

Uteblivande från uppstånd

En värnpliktig som utan laglig rätt underlåter att på utsatt tid infinna sig till uppstånd enligt 16 § eller till besiktning enligt 26 § eller som avlägsnar sig från förrättningen utan tillstånd av militärmyndigheten innan hans ärende har behandlats skall för uteblivande från uppstånd dömas till böter.

122 §

Uteblivande från uppstånd under mobilisering

Om en gärning som avses i 121 § begås under mobilisering skall gärningsmannen dömas till böter eller till fängelse i högst sex månader.

123 §

Olydnad vid uppstånd

En värnpliktig som underlåter att efterkomma eller bryter mot

1) en order som givits honom av uppståndsmyndigheten vid uppståndet eller

2) en order som givits honom av militärmyndigheten vid besiktning enligt 26 §,

skall för olydnad vid uppbåd dömas till böter.

124 §

Undvikande av tjänstgöring som avses i värnpliktslagen

Den som för att undgå att fullgöra värnplikt eller för att erhålla lättnad beträffande fullgörandet av värnplikten

1) skadar sig själv eller sin hälsa eller gör försök därtill eller

2) lämnar militärmyndigheten osann uppgift,

skall för undvikande av tjänstgöring som avses i värnpliktslagen dömas till böter eller till fängelse i minst tre månader.

125 §

Undvikande av tjänstgöring som avses i värnpliktslagen under mobilisering

Om ett brott som avses i 124 § begås under mobilisering i syfte att varaktigt eller under en lång tid undgå fullgörandet av värnplikt skall gärningsmannen dömas till fängelse i högst två år.

126 §

Brott mot uppgiftsplikten

En värnpliktig som upprepade gånger underlåter att besvara en förfrågan som avses i 97 § 2 mom. skall, om inte ett strängare straff för gärningen föreskrivs någon annanstans i lag, dömas till böter för brott mot upplysningsplikt.

14 kap.

Särskilda bestämmelser

127 §

Hämtning till besiktning och tjänstgöring

En värnpliktig som utan lagligt förhinder uteblivit kan på begäran av en tjänsteman vid

regionalbyrån hämtas av polisen till uppbåd, besiktning som beordras av regionalbyrån eller tjänstgöring.

128 §

Delgivning till utomlands bosatta och övrig information

Ett i denna lag avsett beslut kan delges en utomlands bosatt värnpliktig förutom genom det förfarande som föreskrivs i förvaltningslagen (434/2003) även genom att beslutet sänds till den finska ambassad eller legation eller det finska konsulat under ledning av en utsänd generalkonsul, en konsul eller en vicekonsul som är närmast den värnpliktiges boningsort, för vidarebefordran till den värnpliktige.

En värnpliktig kan sända meddelanden och brev som gäller ett ärende som avses i denna lag och som är adresserade till en militär myndighet genom förmedling av en i 1 mom. avsedd myndighet inom utrikesförvaltningen. Myndigheten i fråga skall utan dröjsmål sända handlingen eller meddelandet till huvudstaben.

129 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 20 .

Genom denna lag upphävs

1) värnpliktslagen av den 15 september 1950 (452/1950) jämte ändringar,

2) lagen av den 29 juni 1953 om avlöning åt värnpliktig för annan tjänstgöringstid än i aktiv trupp (294/1953) jämte ändringar.

130 §

Övergångsbestämmelse

På en vapenfri tjänstepliktig som tjänstgör när denna lag träder i kraft tillämpas den värnpliktslag som gäller vid ikraftträdandet till den del den gäller tjänstgöringstiden.

Ikraftträdandet av denna lag påverkar inte beslut om inledande av tjänstgöring eller beviljande av uppskov som har utfärdats med

stöd av den lag som gäller vid ikraftträdandet. Föreskrifter och reglementen som har utfärdats med stöd av den lag som gäller vid ikraftträdandet förblir i kraft. De skall dock förnyas inom två år efter denna lags ikraftträdande.

De befogenheter som fastställts för regionalbyråerna används av staberna för militärlänen tills regionalbyråerna har inrättats.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

Helsingfors den 13 oktober 2006

Republikens President

TARJA HALONEN

Försvarsminister *Seppo Kääriäinen*